

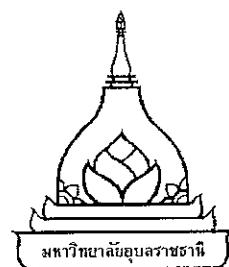
การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในเขตสัมปทานป่ากุยยางพาราของรัฐ
กรณีศึกษา กลุ่มนบ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองปากกระดึง แขวงบ่อสิคำไซ สปป. ลาว

สมพร แสงอะภัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศาสตร์และการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

พ.ศ. 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

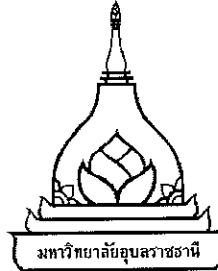

**THE CHANGING WAY OF LIFE OF THE COMMUNITIES IN THE
RUBBER CONTESTING AREA: A CASE STUDY OF VIENGKHAM
VILLAGE, PAKKHADING DISTRICT, BOLIKHAMXAI PROVINCE,**

LAO PDR

SOMPHONE SENGAPHY

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
MAJOR IN SOCIAL SCIENCE AND DEVELOPMENT
FACULTY OF LIBERAL ARTS
UBON RATCHATHANI UNIVERSITY
YEAR 2009
COPYRIGHT OF UBON RATCHATHANI UNIVERSITY**

ໃບຮັບຮອງວິທະຍານິພນ໌
ມາວິທະຍາລ້ຽນອຸบສະກະນີ
ປະຈຸບັດປະກາດ
ສາຂາວິຊາສັກຄົມຄາສຕ່າງໆແລກພັດທະນາ ຄະຄຸລປະກາສຕ່າງໆ

ເຮືອງ ການປະລິບິນແປລັງວິດີ່ວິວິດຂອງໜຸ່ມໜຸນໃນແບຕສັນປາຫາປຸກຍາງພາຣາຊອງຮູ້ : ກຣະກິກາ
ກລຸ່ມບ້ານພັດທະນາເວີ່ງຄໍາ ເມື່ອປ່າກກະດິງ ແຂວງບອລິຄຳໄຊ ສປປ. ລາວ

ຜູ້ອໍານວຍ ນາຍສົມພຣ ແສງໂອະກັນ

ໄດ້ພິຈາລະນາເຫັນຫອນໂດຍ

ອາຈານຍິ່ງປຶກຍາ

(ຮອງຄາສຕຣາຈາຍ ສົມພຣ ຂິມນາຄ)

ກຣມກາຣ

(ຜູ້ໜ່ວຍຄາສຕຣາຈາຍ ດຣ.ຈິຕຣກ ໂພຊົງຈານ)

ກຣມກາຣ

(ຜູ້ໜ່ວຍຄາສຕຣາຈາຍ ວັດທີ ຄົງຄໍາ)

ຄະບຸດີ

(ຜູ້ໜ່ວຍຄາສຕຣາຈາຍ ດຣ.ອິນທີຣາ ທ້າເຊີຣ)

ມາວິທະຍາລ້ຽນອຸบສະກະນີ ຮັບຮອງແດ້ວ

(ຜູ້ໜ່ວຍຄາສຕຣາຈາຍ ດຣ.ອຸທິສ ອິນທີຣປະສິທິທີ)

ຮອງອົກການບົດື່ໄໝວິຊາກາຣ

ປົກລົງຕີຣາກາຣແກນອົກການບົດື່ໄໝວິຊາກາຣ
ມາວິທະຍາລ້ຽນອຸบສະກະນີ

ປີກາຣກິກາ 2552

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยความกรุณาช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์สมหมาย ชินนาค ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ยังมี คณะกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตกร โพธิ์งาม และผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรี ศรีคำ ขอขอบพระคุณนูลินธิ Rockefeller ที่ให้ทุนการศึกษาและทุนสนับสนุนการทำวิจัยและ ขอบพระคุณมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยบางส่วนในครั้งนี้ด้วย

ขอบพระคุณมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว โดยเฉพาะ คณะวิทยาศาสตร์สังคมที่ให้ โอกาสได้มีศึกษารวมถึงท่านอาจารย์ทุกๆ ท่านที่รับภาระหน้าที่อันหนักหน่วงอยู่เบื้องหลังในระยะ ที่ผู้ศึกษาอย่างศึกษาร่วมเรียนจนสำเร็จด้วยดี จากนั้นก็แสดงความรู้บุญคุณมาบังท่านอาจารย์ในคณะศิลป ศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ได้ให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขอบพระคุณหน่วยงานองค์กร คณะพรครักษานกคุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองปากกระดึง แขวง นabolคำ ใจ และชาวบ้านกุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ผู้ให้สัมภាយณ์ และให้ความร่วมมือจนสำเร็จด้วยดี และสิ่งที่ไม่สามารถหาหางลงลึ่งได้ในขณะที่ที่ผู้ศึกษาลงพื้นที่ และก็ได้รับการคุ้มครองเป็นอย่างดีมา ตลอดนั้นผู้ศึกษาขอขอบพระคุณมาบังท่านคำป่าด่องนา สีสุลาด หัวหน้าคณะพรครักษานกคุ่ม บ้านพัฒนาเวียงคำ ท่านเคนคำมี วงศ์ไถ รองคณะพรครกคุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ รวมทั้งนายบ้านทั้ง 4 บ้าน กือ ท่านคำพ่อน อินทะวง ท่านคำหัวน ท่านบุบพา สีสุลาด ท่านเคนคำมี วงศ์ไถ พร้อมทั้ง ชาวบ้านที่ผู้ศึกษาได้กำหนดเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่าง และชาวบ้านทุกๆ ท่าน

ท้ายที่สุดนี้ ผู้ศึกษาขอรบขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ตลอดจนน้องสาว น้องชาย และ รวมถึงเพื่อน ๆ พี่ ๆ ทั้งฝั่งลาว และฝั่งไทยทุกๆ ท่าน ที่เป็นพลังอันสำคัญ ให้กำลังใจ เสียสละ เวลาและสนับสนุนการศึกษาจนสำเร็จ ส่วนคุณค่า ความรู้ และประโยชน์ใด ๆ ที่เป็นกุศลอันเกิดจาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณแด่ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือทั้งที่กล่าวถึงและที่ไม่ได้กล่าวถึงอีก มากมาย ที่คอยให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีทั้งทางตรงและทางอ้อมทุกๆ ท่านด้วยความcarpy

(นายสมพร แสงอะภัย)

ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในเขตสัมปทานปลูกยางพารา ของรัฐ
กรณีศึกษา กลุ่มน้ำนันพัฒนาเวียงคำ เมืองปากgrade แขวงบ่อลิคำไช สปป.ลาว
โดย : สมพร แสงอะภัย
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา : สาขาวิชาศิลปศาสตร์และการพัฒนา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์สมหมาย ชินนาค

ศักดิ์สำคัญ : การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เขตสัมปทาน ยางพารา แขวงบ่อลิคำไช สปป.ลาว

การศึกษารั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา และศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของกลุ่มน้ำนันพัฒนาเวียงคำ เมืองปากgrade แขวงบ่อลิคำไช สปป.ลาว วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เน้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 60 คนวิเครื่อง

ผลของการศึกษาพบว่า การเข้ามาของยางพารามีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชน กล่าวคือ เดิมวิถีการผลิตหลักของชุมชนคือ การทำไร่หมุนเวียน การทำนา และการเก็บหาของป่า ซึ่งเป็นรูปแบบการผลิตที่อาศัยธรรมชาติและมุ่งเน้นการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้าน ข้าวจัดเป็นพืชหลักของชุมชน กระบวนการผลิตใช้แรงงานคนเป็นสำคัญ

ครั้นเมื่อรัฐมีนโยบายสัมปทานพื้นที่ของชุมชนทำสวนยางพารา ทำให้กฎหมาย ป่าไม้ ที่ไร่ที่นา ที่ทำการ กองทุนชุมชนจำนวนมากถูกยกไปเป็นพื้นที่ของรัฐ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา ส่งผลให้ระบบการผลิตแบบบังชี้พูกแทนที่ใหม่ด้วยพืชเศรษฐกิจพันธุ์ใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐที่เน้นการผลิตเพื่อการค้า การให้สัมปทานแก่นายทุนเข้ามายังบ้านปลูกยางพารา ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างนายทุนกับชาวบ้านในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้าง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิถีการผลิตของชุมชนจะเปลี่ยนเป็นการปลูกยางพาราเพื่อการค้า ก็พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องก่อพยาภานดำเนินการผลิตเพื่อการบริโภค ประกอบกับเป็นช่วงเริ่มต้นของการปลูกยางพารา จึงทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก แต่ความตื่นเต้นของโอกาสสร้างรายได้และลดภาระทาง济济

ABSTRACT

TITLE : THE CHANGING WAY OF LIFE OF THE VILLEGE IN THE RUBBER CONTESTING AREA: A CASE STUDY OF VIENGKHAM VILLAGE, PAKKHADING DISTRICT, BOLIKHAMXAI PROVINCE, LAO PDR
BY : SOMPHONE SENGAPHY
DEGREE : MASTER OF ARTS
MAJOR : SOCIAL SCIENCE AND DEVERLOPMENT
CHAIR : ASSOC. PROF. SOMMAI CHINNAK

KEYWORDS : SOCIAL CHANG RUBBE OLANTATION / CONCESSION
 BOLIKHAMXAI PROVINCE / LAO PDR

The purpose of this study is to examine the impacts of rubber plantations on community modes of production as well as the social changes such impacts entail. The research focuses on Viengkham Village in Pakhading District, Bolikhamxai Province, Lao PDR. Methods were mainly qualitative: field data was collected via in-depth interviews and focus groups. The sampling groups included 60 households.

The study found that the coming of rubber plantations led to a change in the mode of production in the communities. In the past, the main of the modes of production among the communities were swidden/shifting cultivation, paddy fields, and collecting non-timber forest products. These modes of production depend on natural resources and are intended for household consumption.

Changing production resulting from rubber plantation concessions entailed social changes between kin and neighbors. Rice was the main crop of the communities and the process of the production relied heavily on man power. However, when the government enacted its land concession policy for rubber plantations, it turned the mountains, forests, plantation fields, and paddy fields into state property. The rise of rubber plantations changed the subsistence system to a cash crop system supported by the government. Because rubber was planted as a concession,

relations of production also changed, turning growers and villagers into capitalist employers and rural employees respectively.

Despite the fact that the mode of production in the communities had largely changed to cash crop plantation agriculture, we nevertheless found that the majority of villagers still produced for household consumption. Even as rubber plantations are changing relations in this area, older forms of community relations persist, although the frequency of opportunities to join together communally will be reduced when compared with the past.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทกัดย่อภาษาไทย	ข
บทกัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัจจุบัน	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา	6
1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	8
2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิด ทฤษฎี	
2.1.1 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการแพทย์ การปรับตัวของ เกษตรกร และสุทธศำสตร์การดำรงชีพของเกษตรกร	9
2.1.2 แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับการจัด การทรัพยากร	19
2.1.3 แนวคิดว่าด้วยวิถีการพัฒนาภาษาไทยได้ นำไปใช้ในitanการใหม่	20
2.2 งานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.2.1 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐเพื่อ [*] แก้ไขปัญหาความยากจน	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 แนวคิดและวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และความทันสมัย	29
2.2.3 แนวคิดและวรรณกรรมเกี่ยวกับ การปรับตัวของชุมชน	30
3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
3.2 ขอบเขตของการวิจัย	32
3.3 กลุ่มประชากรตัวอย่าง	32
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
3.5 ขั้นตอนการทำกิจกรรม	33
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	34
3.8 จัดระเบียบข้อมูล	34
4 บริบทของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	
4.1 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ : ด้านภูมิปัญญาและ การปกคล้อง	35
4.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	35
4.1.2 ภูมิอากาศ	36
4.1.3 การแบ่งเขตการปกคล้อง	37
4.2 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ: ความเป็นมาและประวัติศาสตร์	39
4.2.1 ความเป็นมาของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	39
4.2.2 ประวัติศาสตร์ของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	43
4.2.2.1 บ้านห้วยไช	43
4.2.2.2 บ้านน้ำทอน	44
4.2.2.3 บ้านเหล่าใน	46
4.2.2.4 บ้านเวียงคำ	47
4.3 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ: ด้านภูมิสังคม	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3.1 ประชาราตรและกลุ่มชาติพันธุ์	49
4.3.2 ลักษณะการตั้งบ้านเรือน	50
4.3.3 การศึกษา	52
4.3.4 การสาธารณสุข	53
4.4 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ: ด้านภูมิศาสตร์	54
4.4.1 การประกอบอาชีพ	54
4.4.2 รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน	57
4.4.2.1 แหล่งรายได้	57
4.4.2.2 ค่าใช้จ่ายและหนี้สิน	58
4.4.3 ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า	58
4.4.3.1 ทรัพยากรดิน	60
4.4.3.2 ทรัพยากรน้ำ	61
4.4.3.3 ทรัพยากรไม้	62
4.5 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ: ด้านภูมิวัฒนธรรม	64
4.5.1 สถาบันศาสนา	64
4.5.2 ภาษาการแต่งกาย ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม	65
4.5.2.1 ภาษา	65
4.5.2.2 วัฒนธรรมการแต่งกาย	66
4.5.3 ความเชื่อเรื่องผีและพิธีกรรม	67
4.5.4 ความเชื่อในเรื่องการรักษาพยาบาล	70
4.5.5 ความเชื่อเกี่ยวกับการบริโภค	72
4.5.6 ประเพณีและงานบุญ	73
5 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน	
5.1 การเข้ามาของยางพาราสู่ชุมชน	79
5.2 วิถีการผลิตและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตข้าวไร่	82
5.2.2 การเปลี่ยนแปลงวิถีการเก็บหาของป่า	86
5.3 การใช้แรงงาน	93
5.4 การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรมและประเพณี	95
5.4.1 การเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ทางสังคม	95
5.4.2 การเปลี่ยนแปลงด้าน วัฒนธรรมและประเพณี	99
6 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการศึกษา	103
6.1.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา	102
6.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา	105
6.2 อภิปรายผล	
6.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา	108
6.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิต	109
6.3 ข้อเสนอแนะ	
6.3.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย	112
6.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	113
เอกสารอ้างอิง	114
ภาคผนวก	120
ประวัติผู้วิจัย	123

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 กรอบการศึกษา	7
4.1 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	43
4.2 ข้อมูลโครงการสร้างประชากรกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	52
4.3 โครงการจัดตั้งกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำและนายบ้าน	60
4.4 ครอบครัวปลูกษะพารา	74

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	6
ที่ตั้งชุมชนและการคมนาคม (แผนที่ประเทศไทย)	34
4.1 แผนที่กายภาพกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	36
4.2 แผนที่กายภาพกลุ่มบ้านหัวยไส	38
4.3 แผนที่กายภาพกลุ่มบ้านน้ำทอน	39
4.4 แผนที่กายภาพกลุ่มบ้านเหล่าใน	40
4.5 แผนที่กายภาพกลุ่มบ้านเวียงคำ	42
4.6 ภาพลักษณะการตั้งบ้านเรือน	46
4.7 ภาพลักษณะการใช้ทรัพยากรดิน	48
4.8 ภาพลักษณะการใช้ทรัพยากรน้ำ	49
4.9 ภาพลักษณะการใช้ทรัพยากรป่าไม้	51
4.10 ภาพสถาบันศาสนา	56
4.11 ภาพสถาบันการศึกษา	57
4.12 ภาพสุขศักดิ์ และสานารณสุข	58
4.13 ภาพความสัมพันธ์ในเครือญาติของชาวบ้านกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	62
4.14 ภาพความสัมพันธ์ในชุมชนของชาวบ้านกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	65
4.15 ภาพการแต่งกายของชาวบ้านกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	67
4.16 ภาพการพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้านกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล มีชายแดนติดกับ 5 ประเทศ กือ ทิศหนึ่ง ติดกับประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีนมีความยาว 446 กิโลเมตร ทิศใต้ติดกับประเทศกัมพูชา มีความยาว 492 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีความยาว 1,957 กิโลเมตร ทิศตะวันตกติดกับประเทศไทย มีความยาว 1,730 กิโลเมตร ซึ่งเป็นชายแดนที่เป็นแม่น้ำโขงกว่า 30% ประเทศลาวอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีอีโคท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีรูปแบบการปกครองตามระบบสังคมนิยม โดยมีพรรคการเมืองพรรคราชเดียวคือพรรคคอมมิวนิสต์

สปป. ลาว มีพื้นที่ทั้งหมด 236,800 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 17 แขวง และ 1 เ庶ดพิเศษ 133 เมือง และ 11,640 บ้าน มีประชากรประมาณ 5,600,000 คน ประกอบด้วย 3 ชนเผ่าใหญ่และประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ 49 กลุ่ม ประชากรที่อาศัยอยู่ที่รับ คิดเป็นร้อยละ 56 ของประชากรทั้งหมด ประชากรที่อาศัยดำรงชีวิตตามเนินเขาคิดเป็น ร้อยละ 34 และประชากรอีกจำนวนหนึ่งอาศัยอยู่บนยอดเขาคิดเป็นร้อยละ 9 นอกจากนั้นยังมีชาวต่างด้าวที่อาศัยในแผ่นดินลาว ตามสถานที่ต่างๆร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ปี ค.ศ. 2007-2008) ใน ค.ศ. 1986 นับว่าเป็นก้าวย่างที่สำคัญ ที่ลาวเปิดรับการลงทุนจากภายนอกและการค้าเสรี ทำให้เศรษฐกิจของลาวมีการขยายตัวตามแนวทางเศรษฐกิจตลาดแต่การขยายตัวดังกล่าวกระฉูกตัวอยู่เฉพาะในสังคมเมืองเท่านั้น ขณะที่สังคมชนบทยังคงอาศัยธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างไรก็ตาม ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาประเทศของรัฐและอิทธิพลของโลกภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน การบริโภคแบบสังคมเมืองขยายอิทธิพลเข้าสู่สังคมชนบท ทำให้ความมั่นคงในวิถีชีวิตของสังคมชนบทเริ่มสั่นคลอน การเกษตรแบบดั้งเดิมไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางการพัฒนาเศรษฐกิจได้ ขณะเดียวกันปัญหาทางสังคมวัฒนธรรมก็เริ่ม

ปรากฏชัด การดำเนินการวิชาดุณธรรม ความสัมพันธ์ทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบอุปถัมภ์ กลายเป็นการให้ผลตอบแทนมากกว่า (บุนเด็ต ไชยปักษ์, 2544:186-187)

ดังนั้นภายหลังจากที่เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ปี ค.ศ. 1997 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงได้มีการปฏิรูปแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตเกษตรเพื่อยังชีพสู่การปลูกพืชเศรษฐกิจ ผนวกกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของรัฐบาลที่กำหนดให้ปี ค.ศ. 2020 เป็นปีที่ประเทศต้องหลุดพ้นจากประเทศด้อยพัฒนา รัฐจึงได้ประกาศใช้นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแผนใหม่ โดยเน้นเป็นอุดสาหกรรมที่ทันสมัยหรืออุดสาหกรรมเมือง trifecta ทั้งนี้รัฐบาลได้วางยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศโดยกำหนดให้ชนบทเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนา (อัจฉราภาณุรัตน์, 2545 : 89 - 90)

แผนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ของ สปป. สามารถแบ่งเป็นระยะตามช่วงเวลาดังนี้ ระยะแรก รัฐบาลได้ประกาศแผนพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจหลังสงคราม (ค.ศ. 1975 - 1977) ซึ่งมีเป้าหมายหลักคือการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างเส้นทางคมนาคม การตั้งถิ่นฐานใหม่ให้แก่ผู้อพยพลี้ภัย และการจัดสัมมนาให้ประชาชนเข้าใจแนวทางการปกครองใหม่ของประเทศ เศรษฐกิจของลาวระยะนี้ ประสบปัญหารายได้ประชารัตต่ำกว่าปี ค.ศ. 1974 ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก และต้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศมาก โดยเฉพาะบรรดาประเทศสังคมนิยม (บุญรักษา นิสานันท์ และคณะ, 2520 : 66 - 68)

ระยะต่อมา รัฐบาลจึงได้มีนโยบายกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ปีเพื่อแก้ไขปัญหา ข้างต้น นับแต่ปี ค.ศ. 1978-1980 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิต โดยเฉพาะผลผลิตทางด้านการเกษตร ขยายการส่งออกผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ สร้างเส้นทางสายต่างๆ เพื่อออกสู่ประเทศที่มีชายแดนติดทะเล โดยเฉพาะประเทศไทย รวมทั้งขยายระดับการศึกษาอีกด้วย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม แนว Lazarus ชาติ, 1990) วิธีการที่จะทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น รัฐบาลได้มีนโยบายให้แก่เกษตรกร ทั่วประเทศมีการจัดตั้งสหกรณ์เกษตรขึ้นเพื่อทำการผลิตรวมกันหรือที่เรียกว่า สหกรณ์ Narom (Khan and Lee, 1980: 54-55)

อย่างไรก็ตาม จากสาเหตุภายใน ผนวกกับการเปลี่ยนแปลงของการเมืองโลก โดยเฉพาะการปฏิรูปของสหภาพโซเวียต ในปี ค.ศ. 1985 พรรคประชาชนปฏิวัติลาวจึงได้กำหนดแนวทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ ในปี ค.ศ. 1986 รัฐบาลกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2 (ค.ศ. 1986-1990) ว่า นับแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมาประเทศไทยได้เปิดประเทศ มีการปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจและใช้กลไกเศรษฐกิจแผนใหม่ที่เรียกว่านโยบาย “jin tan การใหม่” หมายความว่า เปิดกว้างให้เอกชน และองค์กรต่างๆ ทางเศรษฐกิจมีอิสระภาพในการตัดสินใจกำหนดแผนประกอบการของรัฐผิดชอบต่อการลงทุน กำไร และเสียภาษีให้รัฐด้วย (กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2537 : 112 - 114) ในช่วงระยะนี้เองที่

รัฐบาลลาวเห็นได้ความสำคัญของอุตสาหกรรมการเกษตรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพื่อหลุดพ้นความยากจนในอนาคต

ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 3 (ค.ศ. 1991 - 1995) และ ฉบับที่ 4 (ค.ศ. 1996-2000) รัฐบาลจึงมีนโยบายให้ความสำคัญ และสนับสนุนอุตสาหกรรมเกษตรในทุกๆ ด้าน เพื่อให้อุตสาหกรรมเกษตรเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดดุลการค้า ดุลชำระเงิน ปัญหาเงินเพื่อ ปัญหาความผันผวนของค่าเงินกับ ปัญหาการว่างงาน และปัญหาอื่น ๆ ดังนั้นรัฐบาลได้กำหนดให้ ค.ศ.1999-2000 เป็นช่วงปี แห่งการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาใน สปป.ลาวให้มากที่สุด (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม, 2004:78-79) และอีกอย่าง สปป.ลาว ก็มีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ สำหรับการเกษตร และ สปป.ลาวยังเป็นชนบท โดยส่วนมากรวมทั้งประชากรจำนวนร้อยละ 85 มีอาชีพทำเกษตรกรรม เพื่อต้องการให้ภาคเกษตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ รัฐบาลลาวจึง มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการผลิตจากเกษตรเพื่อยังชีพมาเป็นอุตสาหกรรมการเกษตร โดยเน้นการ ปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นหลัก

เนื่องจากรัฐบาลวางแผนพัฒนาประเทศโดยเน้นชุมชนเป็นหน่วยปฏิบัติ และอีกด้าน หนึ่ง สปป. ลาว ก็มีจุดแข็งทางด้านพื้นที่ ที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตรอุตสาหกรรม โดยเฉพาะ การปลูกพืชเศรษฐกิจ น้ำยางพาราจัดอยู่ในฐานะพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลลาวให้ความสำคัญ และมีการ นำเข้าเพื่อทำการผลิตภัยในประเทศทั้งนี้ ยางพาราเข้ามาใน สปป. ลาว ครั้งแรกปี ค.ศ 1930 ที่ แขวงจำปาศักดิ์เมืองบานเจียงเจริญสุข โดยชาวฝรั่งเศส ครั้งปี ค.ศ. 1990 ยางพาราได้ขยายตัวเข้ามา พื้นที่ เมืองท่าແแยกโดยบริษัทพัฒนาเขตภูดอย ได้นำยางพาราจากประเทศไทยเข้ามาปลูกตามพื้นที่ ต่างๆ จากนั้นเมื่อปี ค.ศ. 1992 ก็ขยายเนื่องที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นที่เมืองหินสุน แขวงคำม่วน เมื่อปี ค.ศ. 1994 ยางพาราได้ถูกนำไปปลูกที่ภาคเหนือของลาว ในแขวงหลวงนໍาทา เมื่อปี ค.ศ. 1996 ก็มีการ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยมีการปลูกยางพาราที่เมืองสังหงส์ นครหลวงวientiane จังหวัดมีการปลูกที่เมืองท่า พระบาท แขวง บอລິຄາໄຊ เป็นบริเวณกว้างปี ค.ศ. 2003 ยางพาราที่ปลูกในปี ค.ศ. 1990 ก็สามารถ ให้ผลผลิตได้ (กระทรวงสิกรรมและป่าไม้, 1997:45-49) ในอนาคตคาดว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 ยางพาราที่ปลูกทั้งหมดก็สามารถให้ผลผลิตได้ และมีการเข็นสัญญาการซื้อขายระหว่างรัฐบาลลาว กับ 3 บริษัท คือบริษัท จีน บริษัทเวียดนาม และบริษัทไทย และเมื่อปี ค.ศ. 2006 ก็มีการสำรวจพื้นที่ปลูกยางพาราจำนวน 11,778 เฮกตาร์ ซึ่งอยู่ทั้งในรูปแบบของการลงทุนโดยตรงของประชาชน (เอกชน) และพื้นที่การเพาะปลูกที่มีการสัมปทานของภาครัฐ รวมทั้งรูปแบบเกษตรพันธุ์สัญญา ระหว่างรัฐกับเอกชน และรัฐกับบริษัทข้ามชาติ (National Agriculture and Forestry Research Institute: NAFRI. 2006: 62-64)

จากแผนพัฒนาประเทคโนโลยีความยากจนข้างต้นรัฐบาลลาวได้กำหนดให้แขวงเป็นองค์กรจัดตั้งแผนงาน และให้ชุมชนเป็นหน่วยปฏิบัติแขวงบ่ออิคำไซก์เป็นแขวงหนึ่งที่ตั้งอยู่ในภาคกลางของ สปป. ลาว และเป็นแขวงที่มีชายแดนติดกับประเทศไทย และสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อเศรษฐกิจระหว่างสามประเทศโดยผ่านเส้นทางหมายเลข 8 A อีกทั้งแขวงบ่ออิคำไซก์เป็นพื้นที่รับและเนินเข้าที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยเฉพาะยางพารา ทั้งนี้แขวงบ่ออิคำไซมีพื้นที่ 15,977.71 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปักครองออกเป็น 6 เมือง 42 ตาแสeng(เขตการปักครอง) ซึ่งมีหมู่บ้านทั้งหมด 849 หมู่บ้าน จำนวน 37,504 ครอบครัว มีครอบครัวที่ขังยากจนจำนวน 3,177 ครอบครัวครอบครัวที่ถูกป่าทำไว้จำนวน 972 ครอบครัว แขวงบ่ออิคำไซ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 44,844 คน ความหนาแน่นของประชากร เฉลี่ยประมาณ 16 คนต่อตารางกิโลเมตร (ศูนย์สถิติแห่งชาติลาว, 2003)

เมืองปากgradeดึงเป็นเมืองหนึ่งที่ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ของแขวงบ่ออิคำไซ ห่างจากสำนักงานแขวง 61 กิโลเมตร มีพื้นที่ ทิศเหนือติดกับเมืองปากชัน และเมืองบ่ออิกัน ทิศใต้ติดกับเมืองพินบุน แขวงคำม่วน ทิศตะวันออก ติดกับเมืองเวียงทองและเมืองคำเกิด ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำโขงชายแดนลาว-ไทย ยาว72 กิโลเมตร มีเส้นทางหมายเลข 8 A จากเมืองคำเกิดออกสู่สาธารณะสังคมนิยมเวียดนาม (กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้, 2005 : 34-39) เมืองปากgradeมีพื้นที่ทั้งหมด 4,210 ตารางกิโลเมตร แบ่งออก เป็นสองเขตการผลิต คือ เขตที่รับริมโขง และเขตที่รับเนินเข้า ที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรโดยเฉพาะการปลูกพืชเศรษฐกิจ ยางพารา ไม้กฤษณา ไม้ยูคาลิปตัส และไม้สัก เมื่อที่ทำการเกษตรจำนวน 17,912.68 เฮกตาร์ แยกออกเป็นพื้นที่นาปีจำนวน 7,603 เฮกตาร์ พื้นที่นาแซง (นาปรัง) จำนวน 46.35 เฮกตาร์ พื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งจำนวน 1,782 เฮกตาร์ พื้นที่ปลูกยาสูบจำนวน 911.64 เฮกตาร์ และพื้นที่ปลูกพืชฤดูฝน จำนวน 920.46 เฮกตาร์ พื้นที่ปลูกข้าวในสวนพืชอุดสาหกรรม 2,933 เฮกตาร์ แยกเป็น เมืองที่ปลูกยางพาราจำนวน 3,716 เฮกตาร์ บริษัทลาวไทยชั้ว(Lao-Thai Hua Rubber Co., Ltd.) สร้างป่าท่านพื้นที่จำนวน 639 เฮกตาร์ และบริษัท เวียด - ลาว Viet-Lao Joint Stock Rubber สร้างป่าท่านพื้นที่จำนวน 1,684 เฮกตาร์ จำนวนนี้มีพื้นที่ปลูกยางพาราของประชาชนจำนวน 1393 เฮกตาร์ โดยส่วนมากการสร้างป่าท่านพื้นที่เพื่อเพาะปลูกยางพาราจะอยู่ในเขตบริเวณกลุ่มน้ำน้ำพัฒนาเวียงคำ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมเมืองปากgrade ค.ศ. 2007-2008, 2008 : 15-17)

กลุ่มน้ำน้ำพัฒนาเวียงคำมีประชากร 4,722 คน และหญิง 2360 คน และชาย 2362 คน มีจำนวนครอบครัว 806 ครอบครัว และหลุดพ้นจากความยากจนร้อยละ 84.45 แต่ยังมีครอบครัวที่ยากจนร้อยละ 14.54 (บค.คำสั่งเบนนำเลขที่ 09/กม.สพ, 2004) ดังนั้นตามแผนการพัฒนาและแก้ไขความยากจน นับแต่ปี ค.ศ. 2007-2010 ของเมืองปากgradeที่กำหนดให้เมืองเป็นผู้นำหมู่บ้าน และ

บ้านเป็นผู้ปฏิบัติ เมื่อจึงกำหนดให้กู้มบ้านพัฒนาเขตหลักชาวเมือง สปป.ลาว ซึ่งเป็นเขตที่มีโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ และบริษัท ลาวไทร้า โดยบริษัทนี้ นโยบายการลงทุนในรูปแบบ 3+2 คือ “ 3 ” เป็นปัจจัยที่ผู้ลงทุนสนับสนุน เช่น ทุน เทคโนโลยี และตลาด ส่วน “ 2 ” เป็นปัจจัยที่ประชาชนสนับสนุน เช่น พื้นที่ และแรงงาน พื้นที่ดังกล่าวยังเป็น เขตที่เป็นศูนย์การพัฒนาภาคกลางของลาว เพราะเป็นเขตอยู่ต่อระหว่างไทย ลาว และ สาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม เขตดังกล่าวมีพื้นที่ ซึ่งทิศเหนือติดกับเทือกเขาทิศใต้ติดกับเขตบ้านน้ำท่อน และบ้านโพนทอง ทิศตะวันออกติดกับบ้านหัวยเพชร และทิศตะวันตกติดกับ บ้านเวียงคำ และ เมืองน้ำโขง

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 ที่รัฐบาลลาวเปิดประเทศรับการลงทุนจากภายนอกและการนำใช้ เศรษฐกิจแผนใหม่ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตสังคม ระบบเศรษฐกิจสังคมเมืองและ ชนบทมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ส่วนใหญ่เป็นผลลัพธ์เนื่องมาจากการตุบตันประมงค์หลักในการพัฒนา ของรัฐ ที่ต้องให้ชีวิตสังคมของชาวเมือง และชนบทหันไปพึ่งพาความมากขึ้น ขณะนี้การขยายตัว ของเศรษฐกิจภายในเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ผลักดันให้สังคมที่ผลิตเพื่อการยังชีพปรับเปลี่ยนสู่เกษตร อุตสาหกรรมหรือจากการปลูกพืชเชิงเดียวอันเป็นการผลิตเพื่อการค้า แต่ระบบการผลิตเกษตร อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภูมิภาค ภูมิภาคที่ขาดแคลน การนำใช้ ซึ่งทำให้เกิดความล้มเหลวแบบพึ่งพา และการขาดแย้งทางผลประโยชน์ การเอารัดเอาเปรียบมากกว่า กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้พึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภูมิภาค ภูมิภาคที่ขาดแคลน ให้ก่อให้การ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนทั้งในด้าน ระบบการผลิต การจัดการ ระบบตลาด การนำใช้ ทรัพยากรดิน และป่าไม้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในรูป ทางพารากอนิ歇นเดียวกัน

จากที่นำเสนอไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า ยางพาราขึ้นเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่รัฐบาลของ สปป.ลาวส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อตอบสนองค่อน นโยบายของการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การปลูกยางพารานี้ จัดเป็นระบบการผลิตแบบใหม่ที่เกษตรกรยังไม่คุ้นเคย ดังนั้นจึงน่าสนใจว่า เมื่อวิถีการผลิตแบบเดิมของชุมชนซึ่งเดิมเป็นของเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เมื่อต้องเผชิญหรือ ปรับเปลี่ยนไปสู่วิถีการผลิตแบบสมัยใหม่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนอย่างไร คุณภาพนี้ผู้วิจัยจึง สนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในเขตสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ ในพื้นที่กู้มบ้านพัฒนาแห่งหนึ่งในภาคกลางของ สปป.ลาว

1.2.2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลง
วิถีการผลิตของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองปากกระดึง แขวงบ่ออดิคำ ไซ สปป.ลาว

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

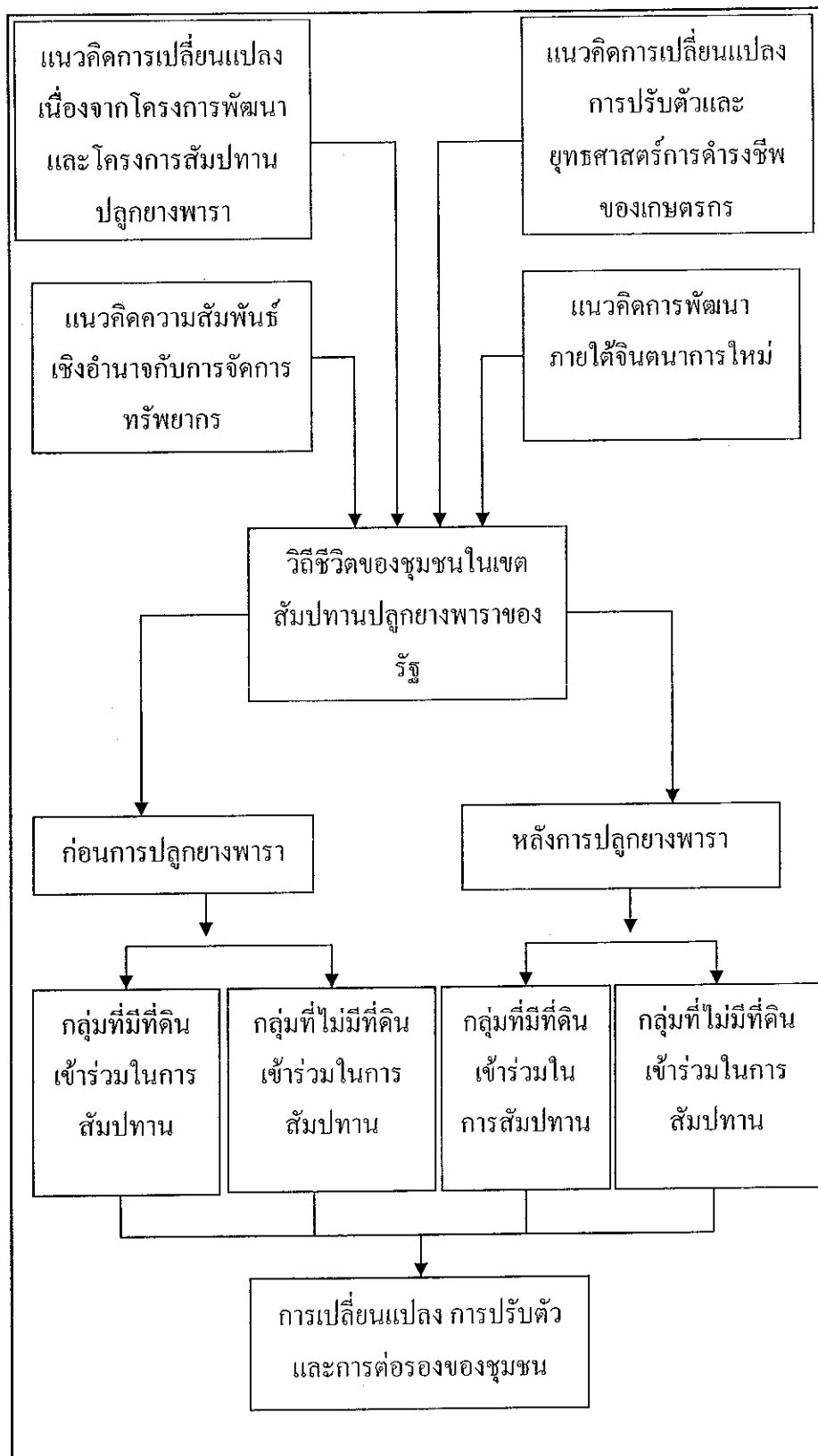
1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ (Content) ประกอบด้วย บริบทของชุมชน วิถีชีวิตของ
ชุมชนก่อนการปลูกยางพารา วิถีชีวิตของชุมชนภายหลังการปลูกยางพารา และการเปลี่ยนแปลง
และการปรับตัว รวมทั้งการต่อรองของชุมชน

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ (Area) พื้นที่ที่ศึกษารั้งนี้คือกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำเมืองปาก
กระดึง แขวงบ่ออดิคำ ไซ ในภาคกลางของ สปป. ลาว เมื่อจากเป็นเขตเกษตรแบบยังชีพที่จะก้าวไปสู่
เกษตรแบบสินค้า การปลูกยางพาราตามนโยบายของรัฐบาล สปป. ลาว รวมทั้งการลงทุนโดยตรง
ของภาครัฐ ซึ่งจะเห็นได้ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การปรับตัวรวมทั้งรูปแบบการต่อรองที่เป็น^{รูปธรรมมากขึ้น}

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา (Time) การศึกษารั้งนี้ครอบคลุมเวลาในช่วง ตุลาคม 2551 –
มิถุนายน 2552

1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษารั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษานโยบายของรัฐที่มีการปฏิรูปแผนพัฒนา
เศรษฐกิจเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลาย ซึ่งรัฐใช้นโยบายการพัฒนาอาชีพจากเกษตรกรรมยังชีพ
ปรับเปลี่ยนสู่อุตสาหกรรมการเกษตรโดยการที่รัฐบาลได้มีการให้สัมปทานปลูกพืชเศรษฐกิจ
โดยเฉพาะยางพาราในฐานะที่เป็นพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อตอบสนองความ
นโยบายของรัฐเพื่อที่จะนำประเทศ脫พื้นจากความยากจนในอนาคตซึ่งมีผลทำให้วิถีชีวิตของ
ประชาชนในเขตกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองปากกระดึง แขวงบ่ออดิคำ ภาคกลางของ สปป.ลาว
เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตที่เกยบปฏิบัติมา ดังนั้นกรอบแนวคิดในการศึกษาสามารถ
แสดงได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบการศึกษา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“การเปลี่ยนแปลง” หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องของสังคมโดยมีเวลา เป็นเครื่องกำหนด อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงตามแบบแผนที่วางแผนไว้หรือเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ

“การทำไร่หมุนเวียน” หมายถึงการเปลี่ยนพื้นที่ในการทำไร่โดยการตัดไม้และเพาในช่วง ฤดูเดียวกันนั้นก็ป้ายไปทำที่อื่นปล่อยให้พื้นที่เดิมได้พักฟื้นในช่วงเวลาประมาณ 5-7 ปีแล้วกับมาทำ ที่เดิมอีกครั้งและจะหมุนเวียนอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ

การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งอย่างจากจุดเดิมไปสู่จุดใหม่บนพื้นฐานที่ ก้าวหน้ากว่าเดิม โดยที่นำใช้สิ่งเก่าที่สอดคล้องกับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น

กลุ่มน้ำน้ำพัฒนา หมายถึงเป็นการรวมหลาย ๆ บ้านเข้าด้วยกันตามนโยบายของรัฐ โดย อาศัยความเหมาะสมของแต่ละบ้านว่ามีเงื่อนไขที่สามารถเข้ารวมกับบ้านอื่น ๆ ด้วยจุดแข็งอะไรเป็น หลักเพื่อเอื้อประโยชน์กับบ้านอื่นเป็นตน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในเขตสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐใน ภาคกลางของ สปป. ลาว

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีวิชิตของชุมชนในเขตสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ ในพื้นที่กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองปากกระดึง แขวง บ่ออิคำ ไซ จังหวัดแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- (1) แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร การปรับตัวของเกษตรกร และยุทธศาสตร์การดำเนินการของเกษตรกร
- (2) แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับการจัดการทรัพยากร
- (3) แนวคิดว่าด้วยวิถีกรรมการพัฒนาภายในโดยนัยจินตนาการใหม่
- (4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร การปรับตัวของเกษตรกร และยุทธศาสตร์การดำเนินการของเกษตรกร

การปรับเปลี่ยนพื้นที่ซึ่งเดิมเคยเป็นพื้นที่ที่ชุมชนก่อตั้งอาจะใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน โดยการเพาะปลูกพืชหรือใช้ประโยชน์รูปแบบอื่นๆ มาเป็นการปลูกยางพารานั้น นับเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรอีกลักษณะหนึ่ง ที่นำไปสู่การปรับตัว และยุทธศาสตร์ ในการอยู่รอดภายใต้ความกดดันที่เกิดขึ้น ดังนั้น การศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงได้ประยุกต์เอาแนวคิดที่ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร การปรับตัวของเกษตรกร และยุทธศาสตร์การดำเนินการของเกษตรกร มาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

2.1.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร

เกษตรกรมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกษตรทั้ง 4 ปัจจัย ยอมส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรนั้น เกษตรกรจะเลือกให้มีความเหมาะสมกับปัจจัยทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม กิจกรรมและปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรมีอยู่ด้วยกันหลายชนิด เช่น

การเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่ปลูกซึ่งเกษตรกรจะเลือกพืชใหม่ความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ความต้องการของตลาด หรือแม้แต่การขาดแคลนแรงงาน ส่งผลให้เกษตรกรต้องหาแนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้เกิดกำไรสูงสุดในการดำเนินการ เกษตรกรอาจเลือกเอาพืชที่มีอายุเก็บเกี่ยวในระยะสั้นมาปลูกแทนการปลูกพืชระยะยาว หรือการนำเอาพืชที่มีอายุการเก็บเกี่ยวและสามารถเก็บเกี่ยวได้ระยะยาวมาปลูกแทนพืชที่ปลูกระยะสั้น เช่นการปลูกยางพาราแทนการปลูกข้าว การปลูกพืชสวนแทนการปลูกถั่วเขียวหรือถั่วเหลือง เป็นต้น (ภาณุพงศ์ บรรเทาทุกษ์, 2546: web site ; มัณฑนา ทิพย์วารีรัมย์, 2545 : web site)

การเพิ่มความเข้มในการผลิต โดยการทำให้เกิดความหลากหลายทางการเกษตรขึ้นในพื้นที่เดียวกัน เพื่อเป็นลดความเสี่ยง และประยัดดั้นทุนทางการผลิต อันเนื่องมาจากการขาดแรงงานทางด้านการเกษตร เกษตรกรจึงมีการนำอาชีวะโนโลหิเข้ามาร่วมในการทำการเกษตร เพื่อลดขั้นตอนการทำงานลง และสามารถที่จะมีรับการผลิตเพิ่มขึ้นในแต่ละปี รวมทั้งผลผลิตที่ได้นั้นมีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการอีกด้วย ส่งผลทำให้เกษตรกรนอกจากลดความเสี่ยงจากปัจจัยทั้ง 4 แล้ว ยังสามารถสร้างผลกำไรจากการทำการเกษตรเพิ่มขึ้นได้อีกด้วยหนึ่งเช่นกัน (รัชฎา ไสธนะ, 2546: web site)

การปลูกพืชเฉพาะอย่าง (Special Crops) เป็นการทำกิจกรรมทางการเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งเกิดจากความไม่แน่นอนของผลผลิตที่จะได้ เพียงพอ กับความต้องการของตลาด ดังนั้น เกษตรกรจึงปลูกพืชหรือทำกิจกรรมเชิงเดี่ยว โดยที่เกษตรกรจะต้องแบกรับความเสี่ยงของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกษตรทั้ง 4 ปัจจัย เนื่องจากเป็นการผลิตเพียงอย่างเดียว แต่เกษตรกรจะลดความเสี่ยงด้วยการเข้าไปทำการเกษตรแบบพันธะสัญญา ทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงการปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์เป็นเชิงเดี่ยวมากขึ้น เช่น การเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ การเลี้ยงสุกร การทำสวนยางพารา การทำไร่ชา การปลูกข้าวโพด และการทำไร่ยาสูบ เป็นต้น (Fellmann et al., 2005: web site)

นอกจากนี้แล้วการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร ยังสามารถใช้แนวทางในการเปลี่ยนแปลงพร้อมกันด้วย เช่นการเปลี่ยนชนิดของพืชหรือสัตว์ พร้อมกับการเพิ่มขึ้นของความเข้มในการผลิต การเพิ่มขึ้นของความเข้มในการผลิตพร้อมๆ กับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เป็นต้น ซึ่งตัวเกษตรกรจะเป็นผู้ตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกษตร และผลกำไรที่เกษตรกรจะได้รับ

ทั้งนี้ ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรจากการเกษตรแบบดั้งเดิม หรือแบบยังชีพไปเป็นการเกษตรเพื่อการค้า นอกจากปัจจัยทางกายภาพที่ประกอบไปด้วยสภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะของดิน ทรัพยากรและแหล่งน้ำ (วันเพ็ญ สุรฤกษ์, 2547 : web

site) ที่มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์แล้ว ปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตร ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยคือ นโยบายของภาครัฐ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และปัจจัยที่ตัวของเกษตรกรเอง (Timmer, 1990: web site) ปัจจัย 5 ประการของ Mosher (1966) ถ้างอกจาก Arnon (1987: web site) ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรประกอบด้วย 1) ตลาดรองรับสินค้าการเกษตรอย่างเพียงพอ 2) มีการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ต้องเนื่องเพื่อให้มีการปรับปรุงเทคโนโลยีใหม่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สภาวะแวดล้อม และช่วยเพิ่มผลผลิตให้เพิ่มมากขึ้น 3) การมีพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานรองรับการพัฒนาการเกษตรอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานที่มีส่วนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร เช่น เส้นทางคมนาคม ระบบคลังathan เป็นต้น 4) การส่งเสริมด้านการเกษตร เป็นวิธีการที่ทำให้เกษตรกร ได้รับรู้ ข่าวสาร มีความเข้าใจในเทคโนโลยีใหม่มากขึ้น เกษตรสามารถตัดสินใจได้ว่าหากันนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในระบบการเกษตรแล้วสามารถที่จะมีตลาดรองรับสินค้าการเกษตรอย่างแน่นอน 5) ระบบการขนส่งที่เพียงพอ ทำให้การลำเลียงผลผลิตทางการเกษตรสู่ตลาดมีอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ไม่มีผลผลิตที่ตกค้างก่อให้เกิดความเสียหายทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลงด้วย นอกจากนี้ Kulp (1970) ถ้างอกจาก Arnon (1987: web site) ได้แบ่งปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตร 3 กลุ่มประกอบด้วย 1) ความสมบูรณ์ของน้ำต水流ใหม่ 2) ราคาของผลผลิตทางการเกษตรที่อยู่ในระดับที่สูง และ 3) ผลกำไรที่ได้รับจากการขายผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรนั้นนอกจากปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยที่เป็นตัวเร่งแล้ว นอกจากราชการยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลทำให้มีการพัฒนาฐานรูปแบบการเกษตรตามระบบเพื่อการยังชีพไปเป็นระบบการเกษตรเพื่อการค้า ซึ่งประกอบด้วย

(1) การสร้างเทคโนโลยีทางการเกษตรขึ้นมาใหม่ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่และลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในสภาพปัจจุบัน

(2) การนำเอาความรู้ทางเทคโนโลยีใหม่เข้าไปเผยแพร่กับผู้เกษตรกร ซึ่งนอกจากการเผยแพร่แล้วจะต้องทำการฝึกฝนให้กับเกษตรกร ฝึกให้ตัวเกษตรกรสร้างแนวความคิดที่จะใช้เทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเหล่านั้น

(3) การเตรียมพร้อมรับกับสิ่งใหม่ ซึ่งตัวเกษตรกรต้องพร้อมสำหรับการเปลี่ยนกระบวนการในการผลิต พร้อมรับความเสี่ยงด้านราคาและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ นอกจากราชการสร้างพื้นฐานในการผลิตนั้นต้องมีรองรับอย่างเพียงพอทั้งระบบชลประทาน ระบบ

ขนสั่ง สาระณูปโภคและสาระณูปการเพื่อให้ตัวเกย์ตระกรมีความมั่นใจต่อการเปลี่ยนรูปแบบ
การเกย์ตระและ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปพร้อมๆกัน

(4) การเปลี่ยนแปลงอย่างบั่นทึบโดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดย
การเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า การตัดสินใจจะอยู่บนพื้นฐานของ
ความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก

2.1.1.2 การปรับตัวของเกย์ตระและพุทธิกรรมการปรับตัวของเกย์ตระ

เกย์ตระกรรมเป็นอาชีพที่อยู่ท่ามกลางความกดดันเป็นอย่างมาก ทั้งจาก
ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยทางด้านอิทธิพลของสถานการณ์ทางธรรมชาติ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกย์ตระในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาที่ได้รับแรงกดดันจากระบบทหารุกิจและ
สังคมแบบโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการปฏิวัติเชิง (Asian Development Bank, 2000:
web site) แต่กลุ่มประเทศเหล่านี้ไม่สามารถที่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรับรองรับกับการ
ประกอบกิจกรรมทางเกย์ตระของเกย์ตระได้อย่างเต็มที่ ทั้งการคมนาคม ไฟฟ้า ประปา การ
ติดต่อสื่อสาร และที่สำคัญระบบชลประทาน ทำให้เกย์ตระในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาต้อง²
ประกอบกิจกรรมทางเกย์ตระแบบที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ เกย์ตระไม่สามารถที่จะคาดการณ์สภาพ
ภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ที่มีความแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการพัฒนาทางด้าน
เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดหน้าของวิทยาการที่เกี่ยวกับการผลิตและความ
ต้องการบริโภคสินค้าทางการเกย์ตระเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประชากรของโลกเพิ่มมาก
ขึ้น แนวทางกับการพัฒนาระบบทหารุกิจด้วยกิจกรรมทางด้านอุตสาหกรรม ทำให้พื้นที่
เกย์ตระรวมลดลง และการทำลายลิ่งแวงล้อที่เกิดขึ้นอย่างหนักและต่อเนื่อง ในช่วงระยะเวลาที่
ผ่านมาส่งผลให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงอย่างมาก ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมทางการ
เกย์ตระของเกย์ตระ ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเกย์ตระ และพุทธิกรรมการ
ปรับตัวของเกย์ตระ จึงมีดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเกย์ตระ การปรับตัวของเกย์ตระ³
เพื่อตอบสนองต่อปัจจัยด้านลักษณะภูมิอากาศ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ในบางช่วงเวลา
เกย์ตระ ได้รับผลกระทบจากการแสวงหาการพัฒนาของโลกผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในภาวะเสื่อมโทรม โดยปัจจัยที่มี
อิทธิพลต่อการปรับตัวของเกย์ตระนั้น ปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศซึ่งประกอบไปด้วย อุณหภูมิ
ปริมาณน้ำฝน ความชื้นในดิน อุณหภูมิ ความเยาวนานของคุณภาพ ความถี่ ความรุนแรง ระยะเวลา
ของการเกิดปรากฏการณ์ที่ผิดปกติทางสภาพภูมิอากาศ เช่น ฝนตกหนัก การเกิดพายุลูกเห็บ การเกิด⁴
คลื่นความร้อน ความเยาวนานของฤดูหนาว และสภาพแห้งแล้ง เป็นต้น (Chiotti et al., 1997:

web site) ปัจจัยทางด้านสังคมประกอบไปด้วย เนื่องจากทางด้านเศรษฐกิจ สภาพของครอบครัวและลักษณะของประชากร เนื่องจากทางด้านการตลาด การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ปัจจัยทางด้านการขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบไปด้วย แหล่งทุน ราคาผลผลิต ต้นทุนในการผลิต เป็นต้น (Rigg, 1996: web site) และการได้รับแรงสนับสนุนจากรัฐบาลโดยรัฐบาล จะให้การสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร แหล่งทุนที่เกี่ยวกับการสนับสนุน มากทำการลงทุน โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ให้การค้ำประกันให้กับเกษตรกรและการให้เครดิตแก่เกษตรกรเพื่อให้สามารถกู้เงินล่วงหน้าเพื่อใช้ในกิจกรรมทางการเกษตร ได้อย่างต่อเนื่อง

เกษตรกรส่วนหนึ่งจึงหันมาเน้นการผลิตที่เป็นการอนุรักษ์ในทรัพยากรธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับสุขภาพของผู้บริโภคมากขึ้น การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมของเกษตรกรเพื่อให้สามารถต่อสู้กับกระแสโลกภัยวัตน์ และการกัดกันทางการค้า เพื่อตอบสนองกับแรงกดดันอย่างมาก many จากปัจจัยดังที่กล่าวมา ทางออกของเกษตรกรเพื่อให้สามารถดำเนินชีพอยู่ได้ในสภาวะที่มีความกดดันจากการอบรมด้าน เกษตรกรจึงต้องมีการปรับตัว ทำให้สามารถที่จะประกอบกิจกรรมทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง ได้เป็นอย่างดี

พฤติกรรมการปรับตัวของเกษตรกร ในกระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรนี้ เกษตรกรจะต้องพบกับปัญหาหรือความยุ่งยากเกี่ยวกับการตัดสินใจ จากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ได้แก่ เป้าหมาย ทัศนคติในการผลิต ค่านิยม แรงจูงใจ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงมีการสร้างแบบจำลองและเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อใช้ในการอธิบายหรือวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจของเกษตรกร ซึ่งทฤษฎีเกม (Game theory) จะมีข้อกำหนดภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนทางการเกษตร ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเกษตรกรนั้นมีกลยุทธ์ที่ดีที่สุดในทางการเกษตรอยู่หลายวิธีด้วยกัน (Ilbery, 1985: web site) เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจหรือเลือกกลยุทธ์ทางการเกษตรมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการคือ 1) เกณฑ์ต่ำสุด (Wald's criterion) เกษตรกรจะเลือกเอาวิธีการในการผลิตที่ทำให้เกิดผลเสียต่อผลผลิตน้อยที่สุด หรือการทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำสุดเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีที่สุด 2) เกณฑ์ค่าเฉลี่ยสูงสุด (Laplace criterion) เกษตรกรจะนำเอาวิธีการนี้ไปใช้ในการตัดสินใจในกรณีที่เกษตรกรไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทางการเกษตร โดยเกษตรกรจะเรียนรู้และได้รับข้อมูลจากคนในพื้นที่ จึงนำมาใช้ในการตัดสินใจ 3) เกณฑ์โอกาสดีที่สุด (Hurwicz's optimism pessimism criterion) เกษตรกรไม่สามารถที่จะคาดหวังว่าทั้งสิ่งที่ดี และสิ่งที่ไม่ดีที่กำลังจะเกิดขึ้น แต่เกษตรกรจะคาดหวังว่าจะมีสิ่งที่เกิดขึ้นในทางที่ดี 4) เกณฑ์ความเสี่ยงน้อยที่สุด (Savage's minimum regret criterion) เกษตรกรพยายามจะเลือกเอาวิธีการที่จะทำให้พากษาผิดหวังน้อยที่สุด โดยมีข้อมูลว่าสามารถคาดการณ์สภาพแวดล้อม

ได้ถูกต้อง 5) เกณฑ์ผลประโยชน์มากที่สุด (Benefit criterion) เกษตรกรจะเลือกปลูกพืชชนิดที่ให้ผลประโยชน์สูงสุด

เกษตรกรเป็นผู้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมทางการเกษตรด้วยตนเอง โดยมีทางเลือกจากกิจกรรมทางเกษตรที่เกษตรกรทำอยู่ในปัจจุบัน (Chiotti et al., 1997: web site) ในการปรับตัวของเกษตรกรนั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ใช้ ซึ่งประกอบไปด้วยการปรับตัวในระยะสั้น และการปรับตัวในระยะยาว พิจารณาจากลักษณะทางพื้นที่พบร่วมกับการปรับตัวแบบอยู่ในสภาพที่ หรือมีการปรับตัวเป็นการแพร่กระจายไปโดยทั่วไป (Dolan et al., 2001: web site) เกษตรกรมีวิธีในการปรับตัวทางการเกษตรดังนี้

(1) การสร้างความหลากหลายในการผลิตผลผลิตทางการทำเกษตร ซึ่งเกษตรจะเปลี่ยนจากการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ที่เป็นเชิงเดียว กลับเข้าสู่การปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ในแบบที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถต่อสู้กับระบบตลาดที่มีความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลาย การเพิ่มความเข้มในการผลิตของเกษตรกร โดยการเพิ่มรอบการผลิต การเพิ่มปุ๋ยและสารเคมีเข้าไปในกระบวนการผลิต (Ilbery et al., 1997: web site) ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรสามารถทันกับช่วงเวลาที่ต้องการทำให้เกิดกำไรแก่เกษตรกรอย่างสูงสุด

(2) การเปลี่ยนชนิดของพืชหรือพันธุ์สัตว์ เพื่อให้สอดรับกับสภาพพื้นที่ สภาพอากาศ และการพัฒนาของเทคโนโลยี เพื่อให้เกษตรกรสามารถที่จะผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด เพื่อเป็นการลดต้นทุนและเวลาในการผลิตของเกษตรกรอีกทางหนึ่ง (Bryant and Johnson, 1992; Cohen and Pearson, 1998; วารินทร์ วงศ์วรรณ, 2546 : web site)

(3) การลดความเสี่ยงทางการตลาด ด้วยการศึกษาความต้องการทางการตลาดต่อผลผลิตทางการเกษตร การเน้นคุณภาพของสินค้ามากกว่าปริมาณในการผลิตในแต่ละรอบ การผลิต ซึ่งจะส่งผลทำให้สินค้าทางการเกษตรมีราคาที่ดีขึ้นกว่าสินค้าเกษตรชนิดเดียวกัน เช่น สินค้าจากโครงการหลวง เป็นต้น (พัชชา ลีวิศิษฐ์พัฒนา, 2546 : web site)

(4) การเปลี่ยนช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร การปรับเปลี่ยนการไถพรวนดินมาเป็นแบบการอนุรักษ์ความชื้นและความอุดมสมบูรณ์ของดิน การผลิตผลผลิตที่มีความหลากหลาย

(5) การลงทุนจากแหล่งเงินทุนสาธารณะ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูกใหม่ให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น โดยการสร้าง

พันธุ์พืชชนิดใหม่ที่ให้ผลผลิตมากกว่าเดิม สามารถที่จะเจริญเติบโตได้ดีในสภาพที่ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นที่ต้องการของตลาด

(7) การลดต้นทุนการผลิตที่สูงซึ่งเกิดจากอัตราค่าจ้างแรงงาน ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตรยังเป็นที่สำคัญในระดับต้นๆของเกษตรกร ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเกษตรกรก็จะทำการปรับตัวโดยใช้แรงงานจากเครื่องจักรแทนการจ้างแรงงานคน ซึ่งจะพบในกรณีที่เกษตรกรทำการเกษตรในพื้นที่ขนาดใหญ่ (Arghiros and Wathana, 1996: web site) ซึ่งเป็นการประหัดค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการเกษตร เนื่องจากเครื่องจักรลงทุนครั้งเดียวมีอายุการใช้งานยาวนานและมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าแรงงานคน ที่มีการอพยพไปทำงานในภาคการผลิตต้านอื่นกันมากขึ้น (Rigg, 1996: web site) ในด้านปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่เกษตรกรแก้ไขด้วยการนำอาแรงงานจากเครื่องจักรมาทดแทน

(8) การลดขั้นตอนในการผลิตเพื่อลดการใช้แรงงานคน ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดต้นทุนในการผลิตที่สูงตามมา โดยที่เกษตรกรจะทำการเปลี่ยนวิธีการปลูกพืช เป็นวิธีการปลูกพืช (Rigg, 1998: web site) เช่น ในกรณีของชาวนาที่ทำนาด้วยวิธีการปักดำหรือเรียกว่านาดำ ซึ่งเป็นวิธีการที่มีกระบวนการในการผลิตที่ต้องใช้แรงงานคนมาก ทำให้มีต้นทุนในการผลิตที่สูง ต่อมามีการขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร เนื่องจากแรงงานที่เคยทำงานในภาคการเกษตรได้ไปทำงานในภาคการผลิตอื่นๆที่มีผลตอบแทนที่คุ้มกว่า ส่งผลให้อัตราค่าแรงในภาคการเกษตรสูงขึ้น เกษตรกรจึงเปลี่ยนวิธีการทำนาเป็นนาหว่าน ซึ่งสามารถลดขั้นตอนของการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานคนได้มากขึ้น เป็นต้น

(9) การเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นการปรับตัวอีกลักษณะหนึ่งเพื่อให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านราคากลางผลิตที่มักตกต่ำอยู่เสมอ เมื่อผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดในปริมาณที่มาก ดังนั้นเกษตรกรจะมีการปรับช่วงเวลาในการผลิตให้มีความเหลื่อมล้ำกับช่วงเวลาการผลิตเดิม เพื่อให้สามารถที่นำผลผลิตไปขายในตลาดแล้วทำกำไรให้เกษตรกร หรืออย่างน้อยเกษตรกรก็จะไม่ประสบกับภาวะขาดทุนตามที่กล่าวไว้ในข้างต้น หากเกษตรกรไม่สามารถที่จะปรับช่วงเวลาในการผลิต ให้มีความเหลื่อมล้ำกับฤดูกาลผลิตเดิมได้ เกษตรกรจะมีทางเลือกในการเพิ่มพูนค่าของผลผลิตทางการเกษตรได้ โดยใช้กระบวนการแปรรูปผลผลิต ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ในราคายังสูงกว่าราคากลางผลิตที่มีอยู่ในห้องตลาดเวลานั้น

(10) การยอมรับนวัตกรรม เป็นพฤติกรรมในการปรับตัวของเกษตรกรอย่างหนึ่ง (Brown, 1981; Grigg, 1995; Ilbery, 1985: web site) โดยการยอมรับของเกษตรกรจะแบ่งกลุ่มได้เป็น กลุ่มผู้นักบุญเบิก (Innovator) เป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ มีสถานภาพในสังคมอยู่ในระดับสูง เป็นผู้นำทางความคิดของสังคม ไม่ยึดติดกับแนวคิดเดิม กล้าเสี่ยงมีกระตือรือร้นในการค้นหา_nวัตกรรมใหม่เข้ามาในชุมชน มีการติดต่อสื่อสารกันเป็นเครือข่ายกับบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้

บุกเบิกเช่นเดียวกัน มีความอดทนและสามารถในการจัดการกับความเสี่ยงของความไม่แน่นอนของ ตัวนวัตกรรม ได้เป็นอย่างดี กลุ่มผู้ยอมรับก่อน (Early adopters) เป็นกลุ่มนี้มีความเป็นผู้นำของระบบ สังคม ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมด้านค่างๆมา ก่อน คนในสังคมให้ความนับถือ สามารถอธิบายและให้ความรู้กับคนในสังคมเกี่ยวกับรูปแบบของนวัตกรรมใหม่ เพื่อให้คนในสังคม เกิดความรู้ ความเข้าใจ และยอมรับนวัตกรรมในอนาคต กลุ่มผู้ยอมรับส่วนใหญ่ (Early Majority) เป็นกลุ่มที่ต้องใช้เวลาในการพิจารณาถึงผลดีและผลเสียของนวัตกรรม ซึ่งจะดูตัวอย่างจากกลุ่มผู้ บุกเบิกและกลุ่มที่ยอมรับเร็ว กลุ่มผู้ยอมรับช้า (Late Majority) กลุ่มนี้ยังมีความเคลื่อนแคลลงสัญญาณ ในตัวของนวัตกรรม ซึ่ง ได้มีการศึกษาจากกลุ่มนักบุกเบิก กลุ่มผู้ยอมรับและกลุ่มผู้ยอมรับส่วนใหญ่ แล้วแต่ยังไม่แน่ใจในผลที่เกิดขึ้น ทำให้ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเองและที่สำคัญเป็นกลุ่มที่ไม่มีความ สนใจติดตามข่าวสารที่เข้ามามาก กลุ่มผู้ยอมรับล้าหลัง (Laggards) เป็นกลุ่มหัวโบราณที่ยึดมั่นใน ขนบทรัมเนียมดังเดิมอย่างเห็นแก่ตัว แยกตัวออกจากสังคม โดยยึดแนวทางในอดีตเป็นหลักใน การดำเนินกิจกรรม

(11) การหารายได้จากการทำกิจกรรมจากนักการเกษตร เป็นอีกแนวทาง หนึ่งในการปรับตัวทางการเกษตรกิจกรรมที่เกษตรกรใช้ในการสร้างรายได้ประกอบด้วยการ ค้าขาย การรับจำนำใช้แรงงาน เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่เดินทางออก นอกพื้นที่เพื่อไปทำงานสร้างรายได้ เพื่อนำมาใช้เป็นเงินทุนในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ในช่วงฤดูกาลผลิตที่จะถึง และนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ในช่วงที่ไม่ได้มีรายได้จาก กิจกรรมทางการเกษตร (มณีมัย ทองอัญ, 2546: web site) การที่เกษตรกรมีการส่งบุตรหลานไปศึกษา ในระดับที่สูงขึ้นกว่าเกษตรกรในท้องถิ่น และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วบุตรหลานของเกษตรกร เหล่านี้ไม่ได้กลับเข้าสู่ระบบการเกษตร แต่ประกอบอาชีพนักการเกษตร แล้วส่งเงิน หรือ รายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพส่งกลับมาในภาคการเกษตรเพื่อให้ผู้ปกครองที่เป็นเกษตรกร อัญนี้ได้ใช้สำหรับเป็นทุนในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ซึ่งนับได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ของการสร้างรายได้ของเกษตรที่มาจากการเกษตรทางหนึ่งด้วย (ปั้นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2549: web site)

2.1.1.3 ยุทธศาสตร์การดำรงชีพของเกษตรกร

การดำรงชีพของเกษตรกรอาศัยยุทธศาสตร์หรือยุทธศาสตร์ในการอยู่รอด ภายใต้ความกดดันที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของสังคม ที่มุ่งเข้าสู่สังคมทุนนิยมที่มุ่งเน้นไปที่วัสดุคือ เงินตรามากกว่าสิ่งอื่นใด เกษตรกรจึงมีการตอบสนองโดยการหาวิธีการเพื่อให้ตนเองสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้ในสภาพที่มีความกดดัน เช่นนี้ ในการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในการดำรงชีพนี้ Long (1984: web site) ได้เป็นต้นแบบในการศึกษาจากแนวคิดในเรื่องยุทธศาสตร์เพื่อการอยู่รอด

(survival strategies) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความสนใจพัฒนาทางสังคมของเกษตรกรที่พยายามแสร้งหาแนวทางอยู่รอดจากการเกิดวิกฤตการณ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ภัยแล้ง ความอุดอยาง ราคាពลผลิตที่ตกต่ำ เป็นต้น

การใช้ยุทธศาสตร์ในการดำรงชีพ จะต้องมีการใช้ต้นทุนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทุนมีอยู่ 5 ชนิดด้วยกัน ประกอบด้วย 1) ทุนทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ความชำนาญเฉพาะทาง การศึกษาและสุขภาพอนามัย 2) ทุนทางด้านกายภาพ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ประกอบไปด้วย เส้นทางคมนาคม ที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคง มีน้ำสะอาดและพลังงานอย่างเพียงพอ 3) ทุนทางด้านสถาบันการเงิน ได้แก่ ฐานะทางการเงิน การออมและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน 4) ทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ และ 5) ทุนทางด้านสังคม ได้แก่ โครงข่ายทางด้านสังคม และความร่วมมือกันทางสังคม (Ellis and Freeman, 2005: web site) ซึ่งต้นทุนทั้ง 5 ชนิดนี้มีการเชื่อมโยงกันอยู่ในลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น ต้นทุนทางด้านทรัพยากรมนุษย์จะเชื่อมโยงกับทุนทางด้านสังคมด้วยการศึกษาและสุขภาพอนามัย เป็นต้น การเข้าถึงทุนเพื่อใช้ในการดำรงชีพ มีการเข้าถึงที่แตกต่างกันไปเกษตรกรผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีสามารถที่จะเข้าถึงทุนทั้ง 5 ประเภท ได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีฐานะยากจน ส่งผลต่อการเลือกแนวทางในการดำรงชีพของเกษตรกรด้วยเช่นกัน ทางเลือกในการดำรงชีพของเกษตรกรที่ยากจนมีอยู่ค่อนข้างจำกัด เมื่อมีทางเลือกไม่มากเกษตรกรที่ยากจนมักจะเลือกการขายทุน เช่น ที่ดิน เป็นต้น ให้กับนายทุนหรือผู้ที่มีฐานะดีกว่า (Ruedi and Ruedi, 2004: web site) มา กกว่าที่จะพัฒนาการเกษตรของตนเองให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากขาดความเชื่อมั่นจากแหล่งทุนในการเข้าถึง และการศึกษาของเกษตรกรมีอยู่ในระดับที่ต่ำ ส่วนเกษตรกรที่มีฐานะปานกลางจะใช้แนวทางการพัฒนาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น การปรับปรุงดินให้เหมาะสมต่อการปลูกพืช การพัฒนาแหล่งน้ำในที่ดินเพื่อให้เพียงพอ กับการทำการทำกิจกรรมทางการเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรจะพยายามศึกษาและเรียนรู้วิธีการทำการเกษตรรูปแบบใหม่ ให้สอดคล้องกับทุนที่มีอยู่ รวมถึงแสร้งหาแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน โดยการยอมเสียสละทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ คือ ที่ดิน เพื่อใช้ในการดำเนินการกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนต่างๆ (Ellis, 1999: web site)

นอกจากทุนที่ต้องใช้ในยุทธศาสตร์ในการดำรงชีพแล้ว เกษตรกรยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ ทั้งที่มาจากการตัวเกษตรกรเอง เช่น การขาดความรู้ในด้านการเกษตร การศึกษาอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ทำให้ไม่สามารถที่จะผลิตผลผลิตทางการเกษตรให้ตอบสนองกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค เป็นต้น นอกจากนี้ความเสี่ยงที่มาจากการภัยน้ำท่วม ที่มีการหยุดชะงักหรือเบน้ำ ภาวะที่ขาดแรงงานที่ใช้ในการทำงานในพื้นที่ทางเกษตรเนื่องจาก

รายงานเหล่านี้ไปประกอบอาชีพอื่นๆ (มณีมัย ทองอัญช่า, 2545: web site) ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยที่เกษตรกรไม่สามารถที่จะคาดคะเนเวลาที่จะเกิดได้ทำให้เกิดผลเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร ภัยภัยการตลาดที่ไม่มีความแน่นอนทั้งในด้านราคากลางและด้านราคากองต้นทุนการผลิต และความเสี่ยงที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดเกี่ยวกับการทำการเกษตรหรือทิศทางการเกษตรของประเทศ เป็นต้น

Brich-Thomsen et al. (2001: web site) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการเกษตร ไว้ว่าเป็นแนวทางของครัวเรือนที่ใช้ในการปรับปรุงวิถีชีวิต ของครัวเรือน ได้แก่ อาหารและสินค้าที่จำเป็น เงินสดที่ใช้ในการซื้อขาย ใช้สอย การออม เพื่อความต้องการหรือนำมาใช้ประโยชน์ในยามฉุกเฉินและความมั่นคงทางสังคม เกษตรกร ได้ใช้ยุทธศาสตร์ ในการดำเนินการซึ่งเป็นไปได้ทั้งที่เป็นการวางแผนไว้ล่วงหน้าแล้ว และสามารถที่จะปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าโดยที่ไม่อาจคาดเดาได้ ซึ่งเกษตรกรจะเป็นผู้ที่จัดการกับแผนที่วางแผนไว้ทั้งหมดดังสามารถที่จะสรุปแนวทางที่เกษตรกรใช้ในการดำเนินการซึ่งไม่ดังนี้

(1) เกษตรกรลดความเสี่ยงของปัจจัยทางด้านกายภาพ ด้วยการสร้างความมั่นคงให้ทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อการทำการเกษตร เพื่อสร้างความมั่นใจในการทำกิจกรรมทางการเกษตรในระยะยาว ลงทุนในโครงสร้างที่มีความจำเป็นต่อการเกษตรในระยะยาว เช่นการสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อให้สามารถมีน้ำใช้ในกระบวนการผลิตในกิจกรรมทางการเกษตรอย่างเพียงพอ (Ruedi and Ruedi, 2004: web site)

(2) การบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการเกษตร เช่น แหล่งน้ำ ดิน เป็นต้น เมื่อมีความอุดมสมบูรณ์ลดลง เกษตรกรจึงต้องมีการซดเชย หรือสร้างเสริมความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการบำรุงให้ทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการเกษตรให้อุดมสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้ในการทำกิจกรรมทางการเกษตรอยู่ตลอดเวลา เช่น การปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อเพิ่มสารอาหารให้กับดิน การให้ปุ๋ยเพื่อทำการบำรุงดิน (อันธิกา ปราบชนะพงศ์, 2545 : 154-156)

(3) การหาแหล่งทุนด้วยการจำหน่ายทุนที่มีอยู่ ทุนในที่นี้หมายถึงทุนที่เป็นทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ที่ดิน พื้นที่สัตว์ เป็นต้น และทุนทางเทคโนโลยี เช่น อุปกรณ์ทางการเกษตร เครื่องจักร เป็นต้น เพื่อนำเงินที่ได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือนำมาลงทุนด้านการเกษตร ทั้งการทำการเกษตรรูปแบบใหม่ เช่น การขายที่ดินเพื่อนำเงินมาเป็นทุนตั้งต้นในกิจกรรมการเกษตรค้านอื่นและการขายสัตว์เลี้ยง โดยการขายทั้งหมด เพื่อนำเงินที่ได้มาทำการซื้อพื้นที่สัตว์สายพันธุ์ใหม่มาเลี้ยงเพื่อปรับปรุงพันธุ์ และการนำอาณาทุนที่ได้นั้นมาลงทุนระยะยาว

ทางค้านการเกษตร เช่น การสร้างแหล่งน้ำทางการเกษตร การซื้อเครื่องจักรกลทางการเกษตรที่ทันสมัย เป็นต้น

(4) การยอมเสียสละ เช่น ในครัวเรือนที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อยและ ไม่มีเวลา ทำให้ไม่สามารถที่จะเข้าร่วมในการใช้แรงงานตอบแทนได้ ทำให้อนาคตเกษตรกร ไม่สามารถที่จะเรียกใช้ต้นทุนที่เป็นแรงงานจากเพื่อนบ้านได้ นอกจากนี้ การที่ภาคการเกษตรขาดแรงงานนั้นส่งผลทำให้บุตรหลานของเกษตรกรต้องออกจากระบบการศึกษา เพื่อมาช่วยงานในกิจกรรมการเกษตรเนื่องจากสภาพขาดแรงงานซึ่งพบได้ในประเทศไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา

(5) การเพิ่มความเข้มในการผลิตด้วยการนำอาชุดทางค้านการเงินมาเปลี่ยนให้เป็นทุนทางค้านการดำเนินการ ได้แก่ การที่เกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูก การใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยเพื่อทดแทนแรงงานจากคน การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดเวลาในการเก็บเกี่ยวและการขนส่งสินค้าไปยังผู้บริโภคให้มีความรวดเร็วขึ้น เพื่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวสินค้า น้อยลง ทำให้ขายสินค้าได้ราคากลับขึ้น หรือการลดต้นทุนทางการผลิตในค้านอื่นๆ เช่น การใช้ปุ๋ยจากที่มีราคาถูกกว่าปุ๋ยเคมีในการบำรุงดินและต้นพืช เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรยังสามารถใช้ยุทธวิธีในการลดบทบาทของพ่อค้าคนกลาง โดยที่เกษตรกรเป็นผู้ตัดต่อกับตลาดที่รองรับสินค้า และเป็นผู้นำสินค้าไปขายด้วยตนเอง (สุขศรี บุญเรือง, 2545: web site)

(6) การหารายได้จากแหล่งอื่นเพื่อนำมาทดแทนในช่วงที่ต้องว่างจากการทำกิจกรรมทางการเกษตรเพื่อรอเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่ง การที่เกษตรกรทำกิจกรรมทางการเกษตร โดยใช้เวลาว่างในช่วงที่รอเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้การทำอาชีพเสริมของเกษตรกรก็เป็นแนวทางสร้างรายได้ให้เพียงพอ กับรายจ่ายของเกษตรกรที่เกิดขึ้น

จากการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจฐานะโดย มณีมัย ทองอยู่ (2546:49-51) ได้สรุปแนวทางที่ชาวนาใช้ในการดำเนินการเพื่อสร้างความอยู่รอด ประกอบด้วย 1) การผลิตเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนควบคู่กับการผลิตเพื่อการค้าในเวลาเดียวกัน 2) การที่ชาวนาสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยการรวมอาชาร ทำงานนอกภาคการเกษตร ทั้งตัวชาวนาเองที่ว่างในช่วงหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตและรอเก็บเกี่ยวผลผลิต และบุตรหลานของชาวนาที่ศึกษาในระดับที่สูง โดยการไปทำงานรับจ้างต่างถิ่นเข้ามายืนส่วนหนึ่งของการดำเนินชีพ 3) การที่ชาวนาพยายามรักษาที่ดินเพื่อการเกษตรของครัวเรือนให้คงไว้ และ 4) การรักษาบทบาทของครัวเรือนไว้ในฐานะที่เป็นหน่วยในการจัดสรรแรงงานและทรัพยากร ที่หาได้ และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานทุนชุมชนคือทุนธรรมชาติ ทุนความรู้ และทุนทางสังคม

2.1 แนวคิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการจัดการทรัพยากร

การศึกษาครั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ดังนี้แนวคิดที่จะถูกนำไปประยุกต์ใช้ก็คือ เรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการจัดการทรัพยากร (power relations in resources management) ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากประเด็นเรื่องการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวไปเป็นประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน และความขัดแย้งใน การเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มชนต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มชนที่อยู่ช้ายขอบของสังคม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนยากจนในชนบท และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ บนที่สูง ซึ่งมักจะถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร ในขณะที่กลุ่มชนที่มีอำนาจทั้งหลาย กลับแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากร อย่างเดิมที่ ส่งผลให้ข้อเสนอแนะต่างๆ และเหตุผลเชิงวิชาการ ในการผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร มักจะถูกเพิกเฉยเป็นส่วนใหญ่

อันันท์ กัญจนพันธุ์ (2544 : 214-215) ได้นำเสนอว่า การศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ต้องยุ่นเวลีคิดที่เน้นการมองประเด็นทั้งสองด้าน ในด้านหนึ่งนั้นก็เห็นด้วยกับมุ่งมองที่ว่า ระบบ สังคมของมนุษย์และระบบนิเวศทางธรรมชาตินั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้ ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึง เพิ่มเติมอีกด้านหนึ่งด้วยว่า สาเหตุใดทำให้สังคมมนุษย์ยังคงทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ในความคิดของแนวทางการศึกษานี้ มุ่งมองทั้งสองด้านดังกล่าวมีความสัมพันธ์ กับความสัมพันธ์ เชิงอำนาจในแง่ที่เป็นเงื่อนไขของกันและกัน กล่าวคือ ความเป็นไปได้ของมุ่งมองในด้านแรกนั้น จะขึ้นอยู่กับการแก้ไขสาเหตุในมนุษย์ที่อีกด้านหนึ่ง ซึ่งแนวการศึกษานี้ก็จะวิเคราะห์ว่า สาเหตุ สำคัญนี้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม เช่น ในการพึ่งของประเทศไทย จะมีที่มาจากการ ความขัดแย้งและความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากร ทำให้ด้านหนึ่งเกิดการกีดกันกลุ่มชน บางกลุ่ม ขณะที่อีกด้านหนึ่งกลับเปิดโอกาสให้กลุ่มชนอีกบางกลุ่มที่มีอำนาจแสวงหาประโยชน์จาก ทรัพยากร ได้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ จนนำไปสู่ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร และความเสื่อมโทรมของ สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ในส่วนของการกีดกันและความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากร นี้เอง ถือเป็นเงื่อนไขและปัญหาสำคัญ ที่เบิดขับชุมชนท่องถิ่นต่างๆ ออกไปจากการบูรณาการ มี ส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร

2.2 แนวคิดว่าด้วยวิภาคกรรมการพัฒนาภายในต้นโดยนายจินตนาการใหม่และวิภาคกรรมการอนุรักษ์ ธรรมชาติของ สปป.ลาว

การอธิบายหรือทำความเข้าใจการพัฒนาใน สปป.ลาว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความ เข้าใจวิภาคกรรมการพัฒนาของ สปป.ลาว ในการศึกษาครั้งนี้จะหยิบยกเอาวิภาคกรรมการพัฒนาที่

เกี่ยวข้องมาใช้ก็คือ ว่าทกรรมการพัฒนาภายใต้นโยบายจินตนาการใหม่ และว่าทกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติของ สปป.ลาว

2.2.1 ว่าทกรรมการพัฒนาภายใต้นโยบายจินตนาการใหม่

นับแต่ปี ก.ศ. 1986 เป็นต้นมาประเทศไทยได้มีการปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจและใช้กลไกเศรษฐกิจแผนใหม่ที่เรียกว่านโยบาย “จินตนาการใหม่” หมายความว่า เปิดกว้างให้เอกชน และองค์กรต่างๆ ทางเศรษฐกิจมีอิสระในการตัดสินใจกำหนดแผนประกอบการของรับผิดชอบต่อการลงทุน กำไร และเสียภาษีให้รัฐด้วย

รัฐบาลได้กำหนดให้ปี ก.ศ. 1999-2000 เป็นช่วงปีแห่งการพัฒนาอุดสาหกรรมเกษตรเพื่อคงคุณภาพลงทุนจากต่างประเทศเข้ามายัง สปป.ลาวให้มากที่สุด การพัฒนาของภาครัฐจากเกษตรกรรมสู่อุดสาหกรรมโดยการจัดตั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของ สปป.ลาว ตามการวางแผนของภาครัฐและกองบประมาณประจำปี ครั้งที่ 8 ได้มีการประเมินผลงานระยะผ่านมาสามารถสรุปได้ว่า ยอดผลิตภัณฑ์ภายในช่วงปี ก.ศ. 2006-2007 เพิ่มขึ้นเป็น 8% ภาคเกษตรกรรม เพิ่มขึ้น 2.8% ภาคอุดสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็น 15.7% และภาคการบริการเพิ่มขึ้น 7.4% เนื่องจากต่อหัวประมาณ 678 คอลลาร์สหรัฐ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่มีการเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นอุดสาหกรรมที่ทันสมัยทำให้ภาคเกษตรกรรมลดลงจาก 43.5% ของ GDP ในปี ก.ศ. 2005 – 2006 เหลือเพียง 40.9% ของ GDP ในปี ก.ศ. 2006 – 2007 ส่วนอุดสาหกรรมเพิ่มขึ้นจาก 30.5% มาเป็น 33.1% ของ GDP ส่วนการบริการยังคงอัตราเท่าเดิมคือ 26% อัตราเงินเฟ้อในปี ก.ศ. 2005-2006 เท่ากับ 7.9% แต่ในปี ก.ศ. 2006-2007 อัตราเงินเฟ้อลดลงเหลือเพียง 4.14% จะเห็นได้ว่า การพัฒนาของภาครัฐใน สปป.ลาว มีการขยายตัวมากขึ้น

ดังนั้นแผนพัฒนาประเทศของรัฐ ในช่วงปี ก.ศ. 2007-2008 จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะมีการกำหนดดุลยศาสตร์ ในการพัฒนาประเทศให้หดตัวพื้นจากประเทศด้วยพัฒนาในปี ก.ศ. 2020 ที่พร้อมประชาชนปฏิรูปตัว กำหนดไว้ในที่ประชุมครั้งที่ 8 โดยเน้นการก่อสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจแห่งชาติให้มีความเข้มแข็งเนื่องจากที่ผ่านมาการพัฒนาเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเมืองปีญหานาทาย้ายประเทศเดิม อาทิ ปีญหานาสกุร ปีญหานาสกุล ปีญหานาโรกบัย ไปเงิน ปีญหานาสิ่งแวดล้อม ปีญหานาเศรษฐกิจไม่มั่นคง รวมทั้งปีญหากายในประเทศเป็นต้นภัยหลังที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาเว้าเป็นสามาชิกของเขตการค้าเสรีอาเซียนจะช่วยผลักดันเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้สามารถเข้ามายังกับระบบเศรษฐกิจของภาคภูมิภาคและระบบเศรษฐกิจของโลกสามารถสร้างอำนาจในการต่อรองในการสร้างเขตการค้าเสรีกับบรรดาคู่แข่ง หรือก่อคู่ร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ หนึ่งในการจัดการในการปฏิบัติของภาครัฐจำต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบโดยยึดเอาบทเรียน ในอดีตเป็น

ประสบการณ์ในการวางแผนและการแก้ไขปัญหาในอนาคต ดังนั้นการวางแผนในอนาคตยังต้องได้ผ่านสิ่งท้าทายและความยุ่งยากหลายประดีน เช่น เศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนลาว มีขนาดเล็กการขาดดุลของพื้นฐานเศรษฐกิจมีผลอย่างด้าน ส่วนพื้นฐานเศรษฐกิจ สังคม ถึงจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแต่ก็ไม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาการบริการสังคมยังมีจำกัดดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสมดุล ไปพร้อมกับการพัฒนาสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อมทำให้การพัฒนามีความยั่งยืน ยุทธิการดำเนินการทำให้เดือนถอย พร้อมกับการสร้างงานแก่ประชาชน ลดปัญหาต่างๆ ทางสังคมและส่งเสริมเศรษฐกิจทำให้เกิดไกตลาดตามแบบสังคมนิยมมีความเข้มแข็งมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป แผนพัฒนาประเทศของ สปป.ลาวนับแต่ลาวเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง ค.ศ. 1975 ถึงปัจจุบันคือ สปป.ลาวนริเริ่มปฏิรูปจากระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมสู่ระบบเศรษฐกิจเสรีแบบกลไกตลาดตามนโยบายจินตนาการ ใหม่นี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจของ สปป. ลาวยังเป็น สอง ช่วงคือ ช่วงแรกจากระบบการปลดปล่อยมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม นับแต่ปี ค.ศ. 1975-1985 และช่วงที่สองคือจากระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมมาเป็นระบบเศรษฐกิจ ระบบตลาดนับแต่ปี ค.ศ. 1986-ปัจจุบัน ภายใต้วาทกรรมจินตนาการใหม่ ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจของ สปป.ลาวนี้แบ่งออกเป็นหกฉบับคือ

หลักการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองนับแต่ปี ค.ศ. 1975 ลาวได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเป็นเวลานานความสัมพันธ์ทางด้านค้ามุ่งเน้นประเทศไทยสังคมนิยม คอมมิวนิสต์เป็นหลักทำให้เศรษฐกิจขยายตัวช้าประสบปัญหาความยุ่งยากปัญหาความยากจนการขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคปัญหาเงินเพื่อและการผลิตที่ไร้ประสิทธิภาพ ดังนั้nrัฐบาลจึงได้ทบทวนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจใหม่และกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจครั้งแรกในปี ค.ศ. 1982

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมฉบับที่ 1 (ปี ค.ศ. 1982-1986) เน้นการพัฒนาเชิง ทางด้านการเกษตร สนับสนุนอุตสาหกรรมห้องถีน โดยใช้วัตถุคิดด้านการเกษตรและป่าไม้และเน้น ด้านการค้ากับกลุ่มประเทศไทยสังคมนิยม ผลปรากฏว่าเศรษฐกิจขยายตัวต่ำกว่าเป้าหมาย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมฉบับที่ 2 (ปี ค.ศ. 1987-1991) ระยะนี้นำอาณาധิการ จินตนาการใหม่มาใช้เน้นความสำคัญของระบบล้ำค่าที่เป็นไปตามกลไกตลาดและทำให้ธุรกิจขยายตัวมากขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมฉบับที่ 3 (ปี ค.ศ. 1992-1996) และฉบับที่ 4 (ปี ค.ศ. 1996-2001) ระยะนี้เป็นการมุ่งเน้นระบบการค้าเสรี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมฉบับที่ 5 (ปี ค.ศ. 2002-2006) ระยะนี้เป็นการวางแผน พัฒนาประเทศไทยในอนาคต พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้จัดตั้งกองประชุมครั้งที่ 7 เพื่อกำหนด

เป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาเป็นระยะสั้นตั้งแต่ปี ก.ศ. 2001-2005 ระยะกลางถึงปี ก.ศ 2010 และระยะยาวถึงปี ก.ศ. 2020 โดยมีการกำหนดเป้าหมายหลักดัง

- (1) ให้ประเทศพ้นจากสถานะของประเทศด้อยพัฒนาในปี ก.ศ. 2020
- (2) เพิ่มรายได้ประชากรเป็น 3 เท่าของปี ก.ศ. 2001 ภายในปี ก.ศ. 2020 ประชากรมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 1,000 เหรียญสหรัฐฯ
- (3) ให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 7% ต่อปี ในปี ก.ศ. 2001-2010
- (4) ยุติการทำไร่เลื่อนลอยในปี ก.ศ 2005
- (5) ลดอัตราความยากจนให้ได้ครึ่งหนึ่ง ภายในปี ก.ศ 2005
- (6) ลดการปลูกผันอย่างสืบเชิงในปี ก.ศ 2005

โดยสรุป แผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ ตามนโยบายจินตนาการใหม่นี้ผู้ศึกษาคิดว่า เป็นแนวทางที่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงเพราเป็นการสร้างงานให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้มืออาชีพที่ถาวร และยังหมายกับสภาพความเป็นจริงของประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศที่ สังคมยังเป็นชนบทมากกว่าสังคมเมือง และอีกอย่าง สปป.ลาว โดยรวมยังหมายจะสมกับการทำการเกษตร และวัฒนธรรมล้าวที่มีพื้นฐานก็มีอาชีพทำเกษตรกรรม ดังนั้นจึงมองเห็นประเด็นทางด้าน พื้นที่ผนวกกับวัฒนธรรมในอดีตในการทำการเกษตรของชุมชน แต่เมื่อรัฐเปลี่ยนจากเกษตรยังชีพ มาเป็นเกษตรเพื่ออุดสาหกรรม เป็นผลให้เศรษฐกิจของล้าวย้ายตัวตามลำดับ

2.2.2 วิธีการนิยมการอนุรักษ์ธรรมชาติของ สปป.ลาว

นับแต่ปี ก.ศ. 1986 ที่ สปป.ลาว ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายจากการยึดถือแนวทาง สังคมนิยมที่รัฐควบคุมกลไกการผลิตอย่างเข้มงวด มาเป็นการใช้แนวทาง “จินตนาการใหม่” เพื่อ เปิดการติดต่อกับประเทศต่างๆ โดยส่งเสริมการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้นและปรับ ระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ตลาดเสรี และการลงทุน ซึ่งการลงทุนในลัมมี 2 ประเภท คือ ต่างชาติถือหุ้น ทั้งหมด และการร่วมมือกันกับคนไทยโดยผู้ลงทุนต่างชาติจะต้องให้ค่าน้ำถือหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 ของการลงทุน ผู้ลงทุนจะต้องเดิมพันในอัตราเรือยละ 20 ของกำไรสุทธิ การขับเคลื่อนนโยบาย เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติส่วนหนึ่งเพื่อต้องการให้ผลิตภัณฑ์มีมวลรวมภายในประเทศขยายตัว เพิ่มขึ้นในอัตราเรือยละ 7 ต่อปีเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศ(ข้อมูล พฤติภัยที่มวลรวมภายในประเทศ, ศูนย์สถิติแห่งชาติ CPI, 2005)

นโยบายการพัฒนาของ สปป. ลาว ดังกล่าว เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรป่าไม้ กล่าวคือนโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาลลาว ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติของลาว ได้พยายามผลักดันให้ประเทศลาวออกจากรายชื่อการเป็นประเทศด้อย

พัฒนาโดยเน้นนโยบายโครงสร้างพื้นฐานได้แก่ การสร้างถนน ไฟฟ้า ประปา สาธารณูปโภคและศึกษาดูงานโดยนายที่สำคัญได้แก่ นายกลบลังความยากจน นโยบายยุทธศาสตร์การดำเนินการป่าไม้ หมุนเวียน นโยบายลงถึงการปลูกฝัน นโยบายจัดสรรที่ดินและป่าไม้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่เป้าหมาย การขยายต้นฐานและการรวมหมู่บ้าน มีการประกาศความมุ่งหมายของหลายพื้นที่ อนุรักษ์ที่หลากหลายในประเทศซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของหมู่บ้านต่างๆ ในประเทศลาว(Thomas D.E., 2003)

นโยบายการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองและให้ประชาชนพำนเมืองของตนเองนี้ ฐานะความเป็นอยู่ที่ดีหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนนี้เอง ทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติจึงเน้นการเดิน โดยของเศรษฐกิจของประเทศไทยระยะ 7 ของรายได้ทั้งหมดของประเทศไทย และเพื่อลดระดับความยากจนภายในปี ค.ศ. 2005 และหลุดพ้นออกจากประเทศไทยที่ยากจนภายในปี ค.ศ.2010 จากนั้นก็เพื่อลับถึงการปลูกฝันภายในปีค.ศ.2006 พร้อมทั้งยุติการดำเนินการป่าไม้หมุนเวียนภายในปี ค.ศ. 2010 ซึ่งนโยบายหลายๆ ด้านของรัฐบาลส่วนใหญ่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพัฒนา บนพื้นที่สูงเป็นสำคัญจึงมีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้วยเดิมของประชาชนในชนบทอันที่ห่างไกล ความเจริญโดย Thomas, D.E. (2003) ได้วิเคราะห์และสรุปไว้มี 4 นโยบายที่สำคัญ และหนึ่ง นโยบายนั้นเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพื้นที่ที่ศึกษานั้นคือนโยบายการปลูกยางพาราที่มีรายละเอียดดังนี้

(1) นโยบายยุทธศาสตร์การดำเนินการป่าไม้หมุนเวียน จากการประมาณการเมื่อปี ค.ศ.2000 นั้นพบว่าประมาณร้อยละ 39 ของประชากรชาวบ้านที่อยู่กับการดำเนินการป่าไม้หมุนเวียนหรือประมาณร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลควรได้ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งในเรื่องนี้เนื่องจากเหตุผลที่ว่าการทำป่าไม้หมุนเวียนทำให้พื้นที่ป่าถูกทำลายเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้บรรจุเรื่องนี้เข้าไปและได้ใช้งานถึงปัจจุบัน โดยมีการจัดทำพื้นที่ทางเลือกเพื่อทดแทนที่การทำป่าไม้หมุนเวียนโดยยุทธศาสตร์การมองเรื่องเกษตรกรรมกล่าวว่า ป่าไม้หมุนเวียนที่รัฐบาลนั้นพับไม่ใช่แนวปฏิบัติที่ยืนยัน ยุทธศาสตร์ที่จะทำได้ต้องเป็นระบบที่หลากหลาย คือ มองหลายๆ ด้านกล่าวคือ(1) การพัฒนาอย่างดีในพื้นที่การดำเนินการที่มีความคาดหวังสูงต้อง พัฒนาด้วยการทำไร่นาสวนผสมหรือแบบ(agro forestry) (2) การเข้าถึงตลาดโดยการสร้างถนน และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางด้านการตลาดได้ง่าย (3) พื้นฐานของการใช้พื้นที่ดิน ที่มีอยู่กับความคาดหวังและคุณสมบัติหรือศักยภาพของดิน (4) การให้บริการเคลื่อนที่ในการออมเงินในชนบทและการเพิ่มแหล่งเงินทุน (5) การจัดสรรที่ทำกินและการใช้ที่ดิน

(2) นโยบายการจัดสรรที่ดินและป่าไม้ เป็นนโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาล ที่จะรวมรวมหมู่บ้านเพื่อจำกัดวงของพื้นที่ดินแหล่งน้ำ โดยมีเป้าหมายหลักคือการปลูกพืชทางเลือก

ใหม่เพื่อทดสอบการทำไร่หมุนเวียน โดยการจัดสรรพื้นที่ทำกินและให้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน และเพื่อป้องกันการทำลายป่าไม้ ซึ่งแผนการดำเนินการดังกล่าวมีอยู่สองส่วนด้วยกันคือ 1) การจัดสรรที่ดิน และออกใบรับรองให้กับครัวเรือนเป็นเวลา 3 ปี ใน การปลูกพืชถั่วครัวเรือน ตามการพัฒนาที่ดินก็จะมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น และ 2) หลังจากที่จัดสรรที่ดินให้แล้วป่าของหมู่บ้านถูกกำหนด下來แล้ว เป็นเขตป่าใช้สอย ป่าป้องกัน ป่าอนุรักษ์ โดยมีข้อตกลงและกฎระเบียบของป่าแต่ละประเภทที่รับรองโดยรัฐบาล

ภายใต้แนวทางของกระทรวงสิ่งแวดล้อมและป่าไม้ (กระทรวงสิ่งแวดล้อมป่าไม้, 2005:19-22) ขั้นตอนในการวางแผนการใช้ที่ดินและจัดสรรที่ดินนั้นชุมชนในแต่ละท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการทรัพยากรด้วย

ยุทธศาสตร์การรวมหมู่บ้านและการสร้างถิ่นฐานใหม่ เป็นอีกยุทธศาสตร์และนโยบายหนึ่งที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดตั้งถิ่นฐานและการจัดการเขตของหมู่บ้านเพื่อการพัฒนา โดยแบ่งเป็น 3 เกณฑ์ คือ (1) เกณฑ์เร่งด่วนในการบรรเทาความยากจน อันได้แก่ พื้นที่ห่างไกลมาก ยากต่อการเข้าถึง ทำการเกษตรแบบดั้งเดิมและต้องการความจำเป็นพื้นฐาน (2) สามารถที่จะพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ คือที่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม ระบบชลประทาน พลังคนงานป่า และการท่องเที่ยวอาจเป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณจุดเชื่อมต่อของประเทศ มีความสัมพันธ์ที่ดี การค้า เทคโนโลยี การแลกเปลี่ยน ความปลอดภัยหรืออาจจะเป็นพื้นที่บริเวณจุดเชื่อมต่อกับประเทศอื่น (3) พื้นที่เสี่ยงในเรื่องยาเสพติด ผื่น กับระบะิด และน้ำท่วม

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์การเติบโตของชาติและลบล้างความยากจนนั้น รัฐบาล สถาป.ลาว มุ่งเน้นพัฒนาส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น 1) พัฒนาเกษตรและป่าไม้โดยเน้นความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งจะเน้นการส่งเสริมการผลิตต้นค้าเกษตรเพื่อการส่งออกลดความไม่เสมอภาคระหว่างเกษตรกรพื้นที่รural และเกษตรกรบนที่สูงส่งเสริมการจัดการป่าไม้และคุณน้ำอย่างยั่งยืน 2) พัฒนาการศึกษาและสาธารณสุข 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีระบบถนนอย่างเป็นระบบให้มีการเชื่อมต่อกันทุกพื้นที่ 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และไฟฟ้า 5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งบทบาทภูมิ-ชาญและความเสมอภาค

(3) นโยบายการรวมหมู่บ้านและการตั้งถิ่นฐาน เพื่อสะท้อนในการใช้บริการทางด้านสังคม และเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายสามารถบรรลุเป้าหมายการรวมหมู่บ้าน จะช่วยให้เกษตรกรมีอาชีพที่ถาวร ซึ่งนโยบายที่มีผลโดยตรงกับเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลที่มีรูปแบบการทำไร่เพาะปลูกพืชแบบดั้งเดิมและเผา เนื่องจากไม่สามารถทำได้อีกด้วยไป นโยบายเหล่านี้

ได้กระชาขยำนาจลงสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ข้าราชการในระดับแขวง ระดับเมืองรับไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายที่วางไว้

(4) นโยบายปลูกพืชเศรษฐกิจโดยเฉพาะยางพาราเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพืชนี่เนื่องจากรัฐบาลมองว่าพืชนี่ที่เพาะปลูกยางพารานั้น เป็นส่วนที่สำคัญที่สามารถผลิตใหม่ที่ยังยืนของทรัพยากรของประเทศไทย โดยนายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลตามองวิธีการแก้ปัญหาแบบเป็นองค์รวมและการปรับเปลี่ยนวิธีวิถีของเกษตรบนที่สูง โดยการจัดสรรแหล่งทรัพยากรของครัวเรือนเพื่อเข้าสู่การปรับเปลี่ยนแบบเพื่อการค้าหรือวิสาหกิจนี้รัฐบาลต้องเอาใจใส่และให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงทางด้านอาหารและความต้องการที่จะสร้างสิ่งเหล่านี้ให้ขึ้นไปพร้อมๆ กัน ทำให้วิถีวิถีเดิมของเกษตรกรขึ้นอยู่กับแรงงานของครัวเรือน และภูมิปัญญาความรู้เดิมประกอบกับความชำนาญและสุขภาพที่ดี จึงเป็นเรื่องยากอย่างยิ่งของรัฐบาลที่จะหาทางออกให้กับครัวเรือน เมื่อมีการเปิดทางเลือกใหม่ ๆ โดยเฉพาะการเข้าถึงการศึกษาและบริการจากภาครัฐ สิ่งเหล่านี้จึงมีผลต่อวิถีการดำเนินวิถีแบบพอเพียงของเกษตรกรทันที เนื่องจากเกษตรกรต้องจัดสรรทรัพยากรที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งที่เข้ามาใหม่ ซึ่งการจัดสรรสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้และแรงงานของครัวเรือน ที่ดิน และปัจจัยการผลิตที่มีความสามารถที่จะกระทำได้ การตัดสินใจดังกล่าวขึ้นกับการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร กระบวนการผลิตและความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงความต้องการ และโอกาสของแต่ละครัวเรือน

ดังนั้น นโยบายการพัฒนาชนบทจึงเกี่ยวข้องโดยตรงและสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของกระทรวงสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นกระทรวงที่เก่าแก่มีอายุยาวนาน มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายที่สำคัญ ๆ เป็นกระทรวงที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรมรวมถึงพืชนี่ที่เกษตรส่วนใหญ่เป็นพืชนี่ที่อยู่อาศัยของเกษตรกร โดยตรง ดังนั้นการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติส่วนหนึ่งอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกระทรวงสิ่งแวดล้อมและป่าไม้ จากสรุปผลการดำเนินงาน 5 ปีของกระทรวงตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001- 2005 ที่วางแผนไว้เพื่อให้ประเทศไทยมีความสงบทางด้านสังคม มีเสถียรภาพทางด้านการเมืองรับประทานให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวเพิ่มในอัตรา้อยละ 7 ต่อปี (กระทรวงสิ่งแวดล้อม, 2004) พอกลุ่มได้ดังนี้

ด้านการผลิตเสบียงอาหาร มีการผลิตข้าวผลผลิตที่ได้สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสังคมโดยรวมได้

ด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อส่งออก โดยการส่งเสริมแบบเกษตรอินทรีย์หรือการผลิตแบบธรรมชาติ (Organic) เพื่อการค้าและเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภค

ภายในประเทศไทย และหากมีปริมาณเกินความต้องการบริโภคในประเทศไทยก็สามารถส่งออกขายยังต่างประเทศได้

ด้านการจัดการและการปฏิบัติเพื่อยุติการทางป่าทำไร่และพัฒนาชนบทให้พื้นจากความยากจน คณะพรรคประชาชนปฏิวัติความและอำนาจการปกครองท้องถิ่น ได้มีความเข้าใจถึงการพัฒนาชนบทในการที่จะแก้ไขชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้พื้นจากความยากจน ควบคู่กับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการจัดสรรที่ดินและป่าในทั่วประเทศซึ่งทำให้พื้นที่การทำไร่ลดลง

ด้านการคลบประทาน ได้ขยายโครงสร้างพื้นฐานรับประกันน้ำให้เกษตรกรทำให้การผลิตด้านการเกษตร ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเพื่อผลักดันเข้าสู่การผลิตเพื่อเป็นสินค้าด้านการเกษตร

ด้านการปฏิบัติงานคืนครัวกิจกรรมและป่าไม้ ได้กำหนดตามระบบมิวส และมีการคืนครัวพันธุ์ข้าวพันธุ์พื้นต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ไม่ว่าที่สูงหรือที่ราบรวมทั้งการซ่องทางต่าง ๆ เพื่อรักษาป่าไม้ และผลผลิตจากป่าอย่างสมเหตุสมผล ในกระบวนการเพาะปลูกไม้ และการคืนครัวเทคนิคชีวิธีการผลิตพืชผัก รวมทั้งเทคนิคชีวิธีการฟื้นฟูป่าธรรมชาติและป่าที่เกษตรกรเข้าไปใช้ประโยชน์สำหรับเขตที่ราบ ส่วนเขตที่สูง ได้คืนครัวชีวิธีการเทคนิคที่เป็นทางเลือกในการเปลี่ยนการทำไร่หมุนเวียนแบบดั้งเดิม เป็นการทำไร่ถาวร และมีชีวิธีการผลิตที่เหมาะสมสำหรับวิถีชีวิต เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การปลูกพืชเพื่อบริโภค การปลูกพืชเพื่อการค้า การปลูกพืชเศรษฐกิจ และการทำไร่แบบสมมพาน

การจัดตั้งแผนพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงบทบาทของ กรม กอง และสถานบันทึก เกี่ยวข้องกับกระทรวงศึกษาธิการและป่าไม้ให้สำเร็จเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงการเอาใจใส่ต่อเจ้าหน้าที่โดยได้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อคุ้มครองบุคลากรแผนกสิ่งแวดล้อมและป่าไม้

ด้านการส่งเสริมที่ผ่านมาถือว่าทำได้คิดระดับต้น ๆ เพราะได้ผลักดันให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะยางพารามีการขยายพื้นที่ปลูกในทุก ๆ แขวงรวมทั้งแขนงการอื่น ๆ ก็มีการขยายตัวเป็น การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา การปลูกพืชล้มลุก แต่ยังขาดเรื่องการตลาดที่รองรับผลผลิตจากการส่งเสริมการเกษตร

ด้านการร่วมมือและการลงทุนสามารถที่สร้างแหล่งทุนทั้งภายในและต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในท้องถิ่น ถึงแม้ว่า นโยบายของภาครัฐที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้โดยตรงกับบางปัญหา ทั้งนี้ก็เนื่องจากข้อจำกัดของแหล่งทุน เช่น ปัญหาการยุติการทางป่าเพื่อทำไร่น้ำที่มีน้ำอย่างมากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำได้เนื่องจากยังขาดแหล่งเงินทุนที่จะมาสร้างอาชีพใหม่ให้กับประชาชน จากการศึกษาข้อมูลพบว่าจากนโยบายข้างต้นเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านชีวิตของ

ประชาชนที่อยู่ชนบทห่างไกล นอกจากนี้กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ (2004) ยังได้สำรวจการใช้ที่ดินพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากที่แนวทางนโยบายกำหนดไว้

2.3 งานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชานนท์ คำทอง (2537) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการสูญเสียความสามารถในการควบคุมและจัดการทรัพยากรของเกษตรกร ในป่า : ศึกษาป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาเคยมีประเพณีในการควบคุมและจัดการทรัพยากรดิน ป่า และน้ำได้อย่างอิสระwang อยู่บนรากฐานความสัมพันธ์ทางเครือญาติและชุมชน โดยยึดหลักเพื่อการยังชีพเป็นอุดมการณ์หลัก ถือว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ เมื่ออำนวยการรัฐเข้ามาอ้างสิทธิ์ในการจัดการป่า โดยประกาศใช้พื้นที่หมู่บ้านเป็นป่าสงวนแห่งชาติ มีโครงการปลูกสร้างสวนป่าและการกำหนดเขตป่าอุทยานแห่งชาติทับซ้อนกับพื้นที่ที่ทำกินที่อยู่อาศัย และพื้นที่ป่าที่เกษตรกรคงพึ่งพา ทำให้กฎหมายที่ของชุมชนค่อยๆ หมดความหมายไปโดยเฉพาะการไม่ยอมรับสิทธิ์การใช้ของเกษตรกรทำให้ความสามารถในการควบคุมและจัดการทรัพยากรของชุมชนสูญเสียไป ชุมชนเสียความสามารถในการควบคุมและการจัดการป่า เมื่อรัฐเข้ามาจัดการเรื่องของป่าไม้ ทั้งจากการกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติ โครงการปลูกป่า และการกำหนดอุทยานแห่งชาติทับซ้อนกับพื้นที่ที่ทำกินของเกษตรกรมา ก่อน โดยถือสิทธิ์การทำให้ตกลงอย่างไร กฎหมายของรัฐที่อ้างสิทธิ์ในการจัดการป่าโดยลำพัง ภายใต้หลักการ การอนุรักษ์ป่าโดยต้องแยกคนออกจากป่า ทำให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะควบคุม และจัดการทรัพยากรของชุมชนที่เคยเอื้อต่อการผลิตอีกต่อไป หรือว่าอำนวยการรัฐตามกฎหมายทำให้อำนาจตามประเพณีของชุมชนสูญเสียไป การแยกเกษตรกรออกจากป่ากลับทำให้ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรใช้ป่าเชิงพาณิชย์มากขึ้น โดยที่พวกเขาก็คิดว่าป่าไม้ไม่ใช่ของชุมชนอีกต่อไป

สกุณี ณัฐพูลวัฒน์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชน ตั้งถิ่นฐานใหม่ ท่ามกลางบริบทของการปิดล้อมพื้นที่ป่า พบว่าท่ามกลางปิดล้อมพื้นที่ป่าซึ่งดำเนินโดยนโยบายรัฐ ในเบื้องของการจัดการพื้นที่ป่าและเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการที่เกษตรเชิงพาณิชย์เติบโตอย่างก้าวของชาว มีการซื้อที่ดินจากนายทุนในและนอกพื้นที่ มีการเติบโตธุรกิจการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่า มีการจ้างงานโดยนายทุนมีการเข้ามาขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้ความสนใจปัญหา สิ่งแวดล้อมตามกระแสโลก แต่สิ่งที่สำคัญคือในช่วงพัฒนาการของชุมชน ได้มีการลักลอบทำไม้ เดือนจากผู้มีอิทธิพลในห้องถิ่น ภายใต้บริบทการปิดล้อมของอำนาจต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงพัฒนาการของชุมชนที่เกิดจากกระแสภายนอกที่หลากหลาย และซับซ้อน ทั้งในด้านพัฒนาที่ดำเนินการโดยรัฐ และกลไกตลาดความสัมพันธ์กับคนภายนอก ชุมชนเปรียบเหมือน “คนนอกการ

พัฒนาของรัฐ” แต่ไม่ได้นิ่งเฉยและยอมจำนนต่อชะตากรรม แต่หากได้พยายาม ปรับเปลี่ยน ความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อมในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความอยู่รอดและ มั่นคง

ดุลวัตร พานิชเจริญ (2536:145-147) ได้ทำการศึกษาถึงการกล่อมเกลาทางสังคมในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบนพื้นฐานของระบบคิด ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหล่านี้อธิบายความเชื่อ ความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า นี่ ก่อให้เกิดความรู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีองค์การทางสังคม อาทิ เครือญาติ และผู้อาวุโส ทำหน้าที่เชื่อมโยงความเชื่อที่กำหนดองค์ความรู้ในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ เเละถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลังต่อไป นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มาจาก ภายนอกและภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมกล่อมเกลาทางสังคม ในด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ อีกด้วย ฉะนั้นวิธีชีวิตชุมชน และการผลิตแบบยั่งยืนมีระบบความเชื่อที่สัมพันธ์ กับทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า สามารถจำแนกออกเป็น 4 ระดับ ในระดับวิญญาณ ระดับ ชุมชน ระดับครอบครัว ความเชื่อที่ถูกปลูกฝังลงในจิตวิญญาณของสมาชิกใน ชุมชน และมีการสืบทอดบูรณาการเรียนรู้ภายในชุมชนมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน

โดยสรุป ชาวบ้านหรือชุมชนในอดีตผู้ศึกษาพบว่ามีการใช้พื้นที่และป่าไม้อbermanเพื่อย าดประสีหิภพ ดังนั้นรัฐจึงเข้ามายั่งการ โดยใช้อำนาจทางการพัฒนาของรัฐเป็นเครื่องมือ ในการปฏิบัติ เพื่อต้องการให้ชุมชนได้ใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืน นอกจากนี้รัฐยังใช้อำนาจควบคุม เหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากชุมชน เพื่อการต่อรองอำนาจรัฐ รวมทั้งใช้อำนาจเพื่อการดำเนินชีวิต อยู่ร่วมกันทุก ด้านของคนในชุมชน

วันเพญ สุรฤกษ์ (2524 : 22) ได้ศึกษาการผลิตและการจ้างงานของภาคเกษตร และ มองเห็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผลิตและการจ้างงานของภาคการเกษตรนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความเหมาะสมทางด้านภูมิศาสตร์ ความได้เปรียบทางด้านวัตถุคุณิ กรรมนามเมื่อการเกษตรมี ความก้าวหน้ามากขึ้น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรก็มากขึ้น จากนั้นยังชี้ให้เห็นรูปแบบการจ้าง งานของภาคเกษตร ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างกันทั้งในกิจกรรมที่สัมพันธ์และไม่สัมพันธ์ ในภาคเกษตรกรรม

โดยสรุปแล้ว ประเด็นที่สำคัญที่ได้จากการบททวนงานศึกษาต่างๆ พบว่ามีประเด็น สำคัญ 3 ประเด็น ประเด็นแรก ว่าด้วยทิศทางการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการผลิตโดยรวม ประเด็นที่ สองการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตภายในชุมชน และประเด็นที่สาม การจัดระเบียบ ความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งในประเด็นแรก เห็นด้วยกับมิติการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลง ระบบเศรษฐกิจของกลุ่มทุนนิยมชาชชบุนที่เห็นว่าเป็นกระบวนการพัฒนาระบบทุนของประเทศไทยที่

พัฒนาตัวภายในหลังประเทศทุนนิยมต้น ในลักษณะการพัฒนาแบบพึ่งพาเป็นเงื่อนไขเดียวโดยของประเทศทุนนิยมรองข้างการเดิบ โถของภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรมในสังคมมีระบบจัดการที่แตกต่างกัน

ในภาคเกษตรส่วนใหญ่ยังคงเป็นเจ้าของที่นาขนาดเล็ก นายทุนได้สร้างเงื่อนไขในการควบคุมปัจจัยการผลิตค้านอื่นๆ เช่น เครื่องจักรทางการเกษตรรวมทั้งการควบคุมทางด้านการเงิน การตลาด และส่วนใหญ่ได้นำเอาระบบการเกษตรแบบมีพันธะสัญญา เข้ามายืนเงื่อนไขในการผลิต ระหว่างชุมชนกับพ่อค้า สำหรับประเด็นการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตภายในสังคมชาวนา ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการผลิตโดยรวม ผ่านมาปรากฏว่า มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ โครงสร้างการผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักทดแทนการผลิตในภาคเกษตรการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการผลิตของชุมชน โดยทั่วไปมีแนวโน้มที่จะลดการประกอบอาชีพในภาคเกษตรมากขึ้น ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละชุมชนเป็นตัวแปรสำคัญในการลดระดับการผลิตภาคการเกษตรมากน้อยต่างกัน ในชุมชนชนบทภาคการเกษตรไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางเศรษฐกิจของชุมชนได้ อย่างเพียงพอต่อ กับการคำร่างชี้พ การปรับตัวโดยการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามารажานในเมือง จะมีสูงแต่ทั้งนี้เนื่องจากเงื่อนไขของภาคอุตสาหกรรมและการบริการในเมืองส่วนใหญ่ เป็นการจ้างงานแบบชั่วคราวทำให้มีรายได้ต่ำไม่มั่นคง ส่วนใหญ่จึงได้พยายามปรับตัวเข้าสู่กลุ่มอาชีพต่างๆ เหล่านี้นักศึกษาและดำเนินอยู่ได้ซึ่งการศึกษาสังคมชุมชนในช่วงที่ผ่านมาช่วยให้ความสนใจเฉพาะด้าน ได้ด้านหนึ่ง เช่น การปรับตัวในการผลิตภาคการเกษตร การปรับตัวเข้าสู่กระบวนการเป็นแรงงานรับจ้างของชุมชนซึ่งขาดการควบคุมการวิเคราะห์ในมิติการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตและวิถีชีวิตที่หลากหลายเท่าที่ควร

สมพันธ์ เทชะอธิก (2538 : 26-27) ได้ทำการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรภาคอีสาน ได้ปรับตัวมาสู่การทำเกษตรทางเดือก ในประเด็นสำคัญหลาย ๆ ประการคือ (1) การปรับตัวทางความคิดและความเชื่อ เมื่อทุกคนค้นพบว่า การทำเกษตรแผนใหม่เพื่อขายให้กับผู้อื่นมีแต่หนทางที่ยากจน หนี้สิน ผจญภัย โรคแมลงและสุขภาพที่ชุด ไตรมาส จึงกลับลำมาทำเกษตรที่เน้นการเพ็งตนเองแบบพอยู่พอกินก่อนจึงขายเป็นรายได้ และเริ่มแบ่งปันเกื้อกูลเพื่อนบ้าน มีฐานะรุ่มระเป็นที่เข้าใจและเป็นพลังอันแข็งแกร่งในการต่อสู้กับทุก ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำเกษตรทางเดือก (2) การปรับตัวทางด้านรูปแบบการเกษตร จากการปลูกพืชชนิดเดียวมาปลูกพืชหลายชนิดให้เกื้อกูลกัน มีน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ มีการใช้สมุนไพรและพืชพื้นบ้านเพื่อการอนุรักษ์ดิน และสร้างป่า รวมทั้งเลิกใช้ปุ๋ยและสารเคมีที่ทำลายสภาพแวดล้อม (3) การปรับตัวทางด้านเทคนิค จากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งปุ๋ยเคมี เครื่องจักร นาสู่การเลียนแบบธรรมชาติให้ได้มากที่สุด การเพิ่มเทคนิคการเดือกพันธุ์พืชที่สามารถเกื้อกูลกัน

และปลูก hely ฯ ชนิดในบริเวณใกล้เคียงกัน และ(4) การปรับตัวทางด้านการจัดการไว้ร่นมีการวางแผนพังแพลงอย่างเป็นระบบด้วยการศึกษาสังเกต และรู้ระบบการหมุนเวียนของสัตว์และพืชในการที่จะทำให้มีอาหารการกินตลอดปีและขายเป็นรายได้หลักเดี่ยงเกษตรกรในกรณีศึกษาส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จด้วยดี แต่ทุกคนมั่นใจในแนวทางเกษตรทางเลือกพร้อม ๆ กับการปรับตัวทุกด้านเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ก็มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับหลายชุมชนในทั่วประเทศ

ยศ สันตสมบัติ (2546 : 128-130) ได้ทำการศึกษาพัฒนาและความยืดหยุ่นของสังคมชาวนาโดยได้อธิบายรูปแบบและการปรับตัวของชุมชนชาวภาคเหนือ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ในสังคมชาวนาไทยภาคเหนือ ชาวบ้านพยายามสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพในรูปแบบที่หลากหลาย อาจแยกการปรับตัวของชาวนาออกเป็น 3 ลักษณะหลัก ๆ คือ

(1) การปรับตัวภายใต้วิถีชีวิต หรือพูดง่าย ๆ ก็คือการปรับตัวทางด้านการผลิต วิธีการผลิตในภาคเกษตร การปรับตัวมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตซึ่งมักจะเกิดขึ้นในกรณีของชาวนาที่เป็นเจ้าของที่ดิน เช่น การเปลี่ยนที่นามาเป็นสวน หรือการเลิกทำนาหันไปปลูกพืชเงินสด จากนั้นเวลาที่เหลือก็ทำกิจกรรมเพิ่มรายได้ เช่น การรับจ้างในภาคเกษตรหรือเป็นแรงงานในหมู่บ้าน หรือเป็นแรงงานตามฤดูกาล

(2) การปรับตัวตามสถานการณ์ในบ้านชุมชน ชาวนาส่วนใหญ่ใช้ความยืดหยุ่นหลากหลายในการประกอบอาชีพค่อนข้างมาก ลักษณะของการยืดหยุ่นกับพื้นที่หรืออาชีพใดอาชีพหนึ่งแทนจะไม่ปรากฏให้เห็น ชาวนาพร้อมที่จะออกไปเป็นแรงงานรับจ้างนอกภาคเกษตรช่วงคราวในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ หากการผลิตในภาคเกษตรประสบปัญหา หรือพนว่าทางเลือกนอกภาคเกษตรมีเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยมากกว่า ชาวนากลุ่มนี้ไม่ใช่ชาวนาตามฤดูกาล

(3) การปรับวิถีชีวิตไปอยู่นอกภาคเกษตร “สูกชานา” ฐานะดีจำนวนหนึ่งเลิกทำการผลิตบนที่นา และไปประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ในกรณีลูกชาวนาฐานะดีจะส่งลูกเรียนหนังสือเพื่อทำงานในเมือง รับราชการ หรือชาวนาที่มีต้นทุนมีเครื่องบ่ายความสัมพันธ์กันไปทำค้าขาย หรือทำงานฝีมือ เป็นต้น

บทที่ 3

ประเมินวิธีวิจัย

งานศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงวิธีชีวิตของชุมชนในเขตสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม ของชุมชนกลุ่มน้ำหน้าพัฒนา夷ึงคำ เมืองปากgrade แขวง บ่อลิคำไซ รวมทั้งปัจจัยการ ประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งประเมินวิธีการวิจัยมีดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ศึกษาประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้นำทางการ 2) กลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการ 3) กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกยางพารา ซึ่งกลุ่มนี้แยกออกเป็น 2 กลุ่มคนคือ กลุ่มคนที่มีที่ดินที่ทำการปลูกยางพาราโดยบริษัทลงทุนให้ และกลุ่มคนที่ไม่มีที่ดินแต่ต้องทำงานในสวนยางพาราในรูปแบบ แรงงาน 4) กลุ่มนบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การพัฒนาชุมชน แผนกวัฒนธรรมเมือง สำนักการ ปกครอง ประสงค์ ครุและ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การเก็บข้อมูลเชิงเอกสารนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ ผู้ศึกษาระบุได้ว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ของชุมชนในเขตสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ ในเขตกลุ่มน้ำหน้าพัฒนา夷ึงคำ เมืองปากgrade แขวง บ่อลิคำไซ ภาคกลางของ สปป. ลาว

3.2.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ (Interview) กลุ่มตัวอย่าง และการสังเกต (Observation) ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกต ที่แบบไม่มีส่วนร่วม

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant of Observation) นี้ เป็นการสังเกตที่ ผู้ศึกษาเข้าร่วมในเหตุการณ์ต่างๆ ที่ชุมชนมีการปฏิบัติ รวมทั้งการหาคำตอบเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคน ในชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) เป็นการสังเกตที่ผู้ศึกษาปลดปล่อยให้ผู้ถูกสังเกตปฏิบัติตามปกติที่พวกราคาเดียบปฏิบัติ แล้วผู้ศึกษาเป็นผู้สังเกตการณ์อยู่นอกเหตุการณ์ และมีการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ในการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ศึกษาจะทำการบันทึกข้อมูลต่างๆในการใช้ชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่แสดงออกทั้งในกิจกรรมส่วนตัว และส่วนร่วม โดยการให้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วมตามความเหมาะสม เพื่อให้เห็นสภาพความสัมพันธ์และความรู้สึกนึกคิด บทบาทหน้าที่ของคนในชุมชนชนบท และเพื่อเข้าใจโครงสร้างของสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความขัดแย้ง การรวมกลุ่มและสภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชุมชนชนบท

3.3.3 การสำรวจข้อมูลชุมชน ได้แก่ สภาพภูมิประเทศจำานวนครัวเรือนจำานวนประชากร สภาพเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์ที่มีการตั้งคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้ถามข้อมูลชุมชนในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในลักษณะคำถามปลายเปิดที่มีการกำหนดหัวข้อกว้าง ๆ เอาไว้ และสามารถเจาะลึกได้เมื่อมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการ

3.3.2 เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในเขตสัมปทานป่าลุกทางพารา ของรัฐ กรณีศึกษา กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงจ้า เมืองปากกระดึง แขวงบ่อสิคำไช ในภาคกลางของสปป.ลาว ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ ผู้ศึกษาได้ลงไปสำรวจพื้นที่ เพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยซึ่งกันและกัน กับชาวบ้านและพนักงานของรัฐในพื้นที่

ขั้นดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ ผู้ศึกษาได้นำหนังสือขออนุญาตจากหน่วยงานเพื่อเสนอต่อหน่วยงานการปกครองในพื้นที่ และเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยผู้ศึกษาได้พกอยู่ในพื้นที่เพื่อให้แน่นำ และผู้อาวุโสในหมู่บ้านรับรู้ถึงในบทบาทหน้าที่ ในฐานะที่เป็นนักศึกษา และเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน อย่างสม่ำเสมอ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันทำให้สามารถตรวจสอบสมมติฐานรวมทั้งข้อสรุปที่ตั้งไว้ในประเด็นต่างๆ และเมื่อพบว่าประเด็นใดยังไม่ชัดเจน ก็สามารถหาข้อมูลให้ตรงประเด็นวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางวิจัยเชิงคุณภาพ

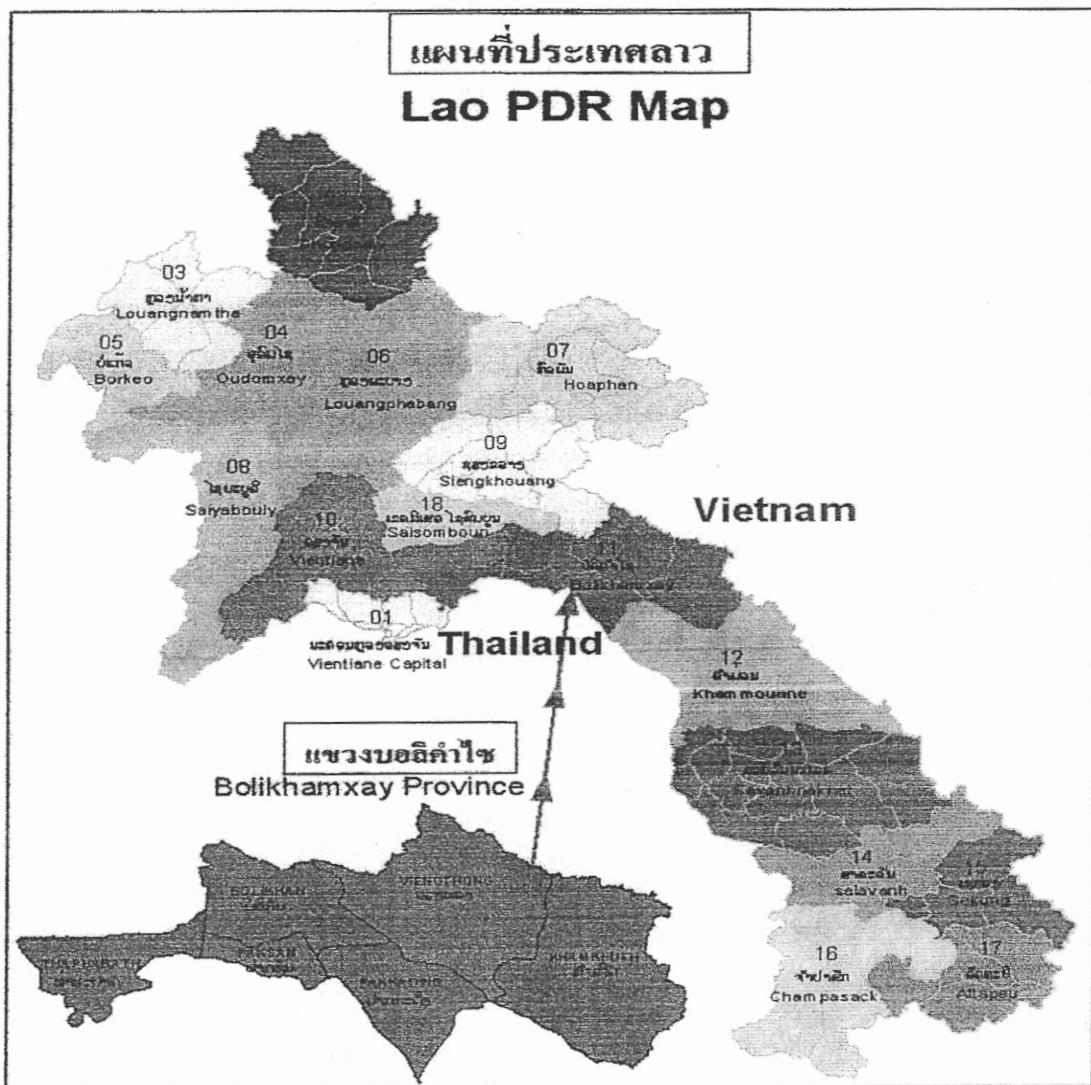
3.6 จัดระเบียบข้อมูล

ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แล้วมาแยกແยะเป็นหมวดหมู่ พร้อมทั้งศึกษาความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยการเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาจากการสัมภาษณ์ แล้วตามผู้ถูกสัมภาษณ์นั้นอีกรึ้ง

บทที่ 4

บริบทของกลุ่มน้ำน้ำพัฒนาเวียงคำ

4.1. กลุ่มน้ำน้ำพัฒนาเวียงคำ : ด้านภูมิศาสตร์และการปกครอง

ที่มา : มาจากสำนักงานการปักธงชัยแขวงอุดรธานี

ภาพที่ 4.1 ແຜນທີ່ປະເທດລາວ ແລະ ແຂວງນອດຄຳໄຊ

4.1.1 ที่ดีดและอาณาเขต

กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ศึกษา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเมืองปากกระดิง แขวงบ่ออุดคำไช ตามเส้นทางเลขที่ 13 ได้ประมาณ 30 กิโลเมตร บริเวณสี่แยกชุมตัดกันระหว่าง เส้นทางหมายเลข 13 และเส้นทางหมายเลข 8 A ที่ออกสู่ประเทศไทยสังคมนิยมเวียดนาม กลุ่มบ้าน พัฒนาเวียงคำประกอบด้วย 4 บ้าน (หมู่บ้าน) คือ บ้านเวียงคำ บ้านเหล่าใน บ้านน้ำท่อน และบ้าน หัวไช

แขวงบ่ออุดคำไช ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งอยู่ในเขตภูพีบียงนาภัยมหา ไช ymn มาลัด มีพื้นที่ติดชิดด้วยสายภูพีบียงหนึ่งแต่เนื้อถิ่นได้ตามสายภูพีบียง ด้านตะวันออกติดกับ พรอมแคนเวียดนาม ภูมิภาคส่วนนี้ของประเทศไทยเป็นเขตเนินเขา kin อาณาบริเวณเกือบทั้งหมด เหลือ เขตทุ่งเพียงริมฝั่งแม่น้ำโขงประมาณหนึ่งส่วนสาม ทั้งนี้ อาณาเขตของแขวงบ่ออุดคำไชมีดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดกับนครหลวงเวียงจันท์มีความยาว 49.41 กิโลเมตร และติดกับแขวง
เวียงจันท์ มีความยาว 149.23 กิโลเมตร

ทิศใต้ ติดกับแขวงคำม่วนมีความยาว 184.87 กิโลเมตร

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ติดกับแขวงเชียงของมีความยาว 141.76 กิโลเมตร

ทิศตะวันออกติดกับแขวงเหงอ่าน และแขวงชาติ ประเทศไทยสาชาณรัฐสังคม
นิยมเวียดนาม มีพรอมแคนติดชิด 215.82 กิโลเมตร โดยมีหลักแบ่งเขตพรอมแคน
ระหว่างประเทศไทยจำนวน 16 หลัก

ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดหนองคาย และจังหวัดหนองบัวลำภู ภาคอีสาน ประเทศไทย
มีความยาว 192.62 กิโลเมตรตามลำแม่น้ำโขงจากบ้านหนองเขีด เมืองปากเจ้ม
นครหลวงเวียงจันท์ถึงบ้านดอนแมeng แขวงคำม่วน

เมืองปากกระดิง อยู่ห่างจากสำนักงานแขวงประมาณ 61 กิโลเมตร ตามเส้นทางหมายเลข 13 ได้ นี
เนื้อที่ทั้งหมด 4,210 ตารางกิโลเมตร(km²) ลักษณะพื้นที่แบ่งออกเป็นสองภาคคือ พื้นที่ราบร้อยละ
60 พื้นที่เนินเขาร้อยละ 40 มีชายแดนติดกับ 5 เมือง คือ ทิศเหนือติดกับ เมืองปากชัน และเมืองบ่ออุด
กัน ทิศใต้ติดกับ เมืองหินบูน แขวงคำม่วน ทิศตะวันออกติดกับ เมืองคำเกิด และเมืองเวียงทอง ทิศ
ตะวันตกติดกับแม่น้ำโขง เขตชายแดนลาวไทย มีความยาวประมาณ 72 กิโลเมตร

4.1.2 ภูมิอากาศ

แขวงบ่ออุดคำไชจัดเป็นเขตที่มีอากาศชื้นชื้น อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ประมาณ
21.7 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดประมาณ 30.7 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี
ประมาณ 26.3 องศาเซลเซียส ส่วนอุณหภูมิต่ำสุดในช่วงวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี ประมาณ
5.6 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดในระหว่างวันที่ 13 เมษายนของทุกปีวัดได้ประมาณ 40.5

องค่าเชลเชียส ทั้งนี้ข้อมูลจากสำนักงานอุตุนิยมวิทยาซึ่งตั้งอยู่ในเขตกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ มีรายงานอากาศของแต่ละเดือนดังนี้

เดือนกรกฎาคมอุณหภูมิต่ำสุด 11 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 33 องศาเซลเซียส
 เดือนกุมภาพันธ์อุณหภูมิต่ำสุด 8 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 37 องศาเซลเซียส
 เดือนมีนาคมอุณหภูมิต่ำสุด 18 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 39 องศาเซลเซียส
 เดือนเมษายนอุณหภูมิต่ำสุด 14 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 41 องศาเซลเซียส
 เดือนพฤษภาคมอุณหภูมิต่ำสุด 21 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 38 องศาเซลเซียส
 เดือนมิถุนายนอุณหภูมิต่ำสุด 22 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 37 องศาเซลเซียส
 เดือนกรกฎาคมอุณหภูมิต่ำสุด 14 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 34 องศาเซลเซียส
 เดือนสิงหาคม อุณหภูมิต่ำสุด 21 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 31 องศาเซลเซียส
 เดือนกันยายนอุณหภูมิต่ำสุด 19 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 35 องศาเซลเซียส
 เดือนตุลาคมอุณหภูมิต่ำสุด 18 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 34 องศาเซลเซียส
 เดือนพฤศจิกายนอุณหภูมิต่ำสุด 14 องศาเซลเซียส และสูงสุด 34 องศาเซลเซียส
 เดือนธันวาคมอุณหภูมิต่ำสุด 11 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 33 องศาเซลเซียส

4.1.3 การแบ่งเขตการปกครอง

ด้านการปกครองนั้น กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ขึ้นกับเมืองปากกระดึง แขวงบ่ออิคำ ไซ มีรูปแบบการปกครองตามรูปแบบของสังคมนิยมภายในได้การนำพาของพระรัชประชานปฏิวัติฯ และการคุ้มครองของรัฐประหารไปโดยประชาชนล้วน

สำหรับเมืองปากกระดึง ก่อนปี 1986 นั้น ขึ้นกับเมืองพีนบูน แขวงคำม่วน ต่องมา ภายหลังในปี 1984 ที่ได้มีการตั้งแขวงใหม่ขึ้นคือแขวงบ่ออิคำ ไซ แต่เมืองปากกระดึงก็ยังไม่ได้แยกออกมา จนกระทั่งปี 1986 เมืองปากกระดึงจึงแยกจากเมืองพีนบูน แขวงคำม่วน มาเป็นเมืองในสังกัด ของแขวงบ่ออิคำ ไซ บนถึงปัจจุบัน (มติว่าด้วยการสร้างตั้งและการจัดสรรพทรัพยากรทางสังคมฉบับเลขที่ 03/กมสพ¹/ ลงวันที่ 06/ มีนาคม/ ค.ศ 1984

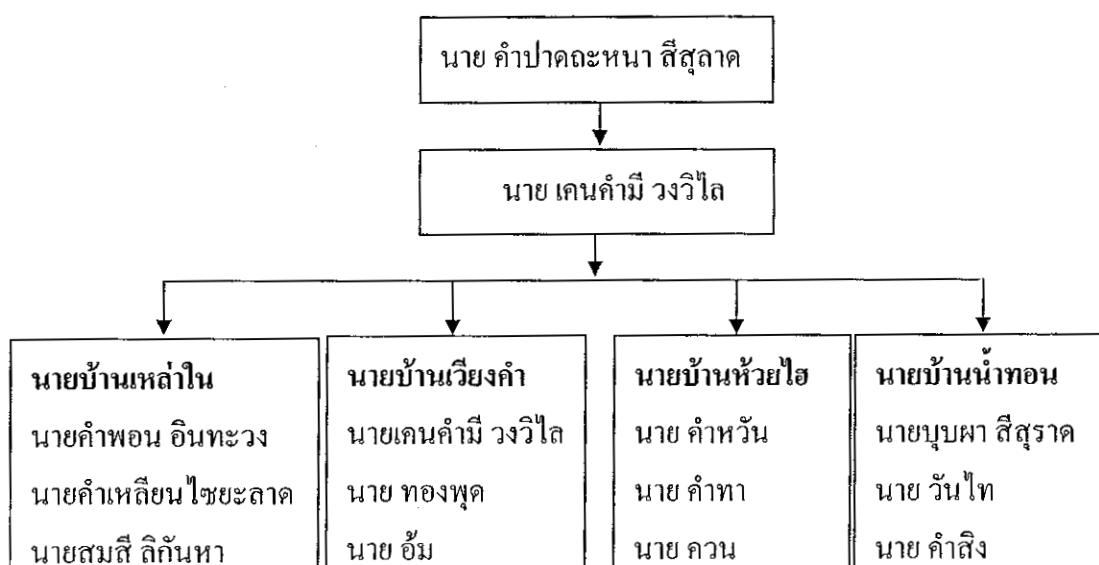
ดังนั้น กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำก่อนปี ค.ศ 1986 นั้น ระบบการปกครองจึงยังขึ้นกับเมืองพีนบูน แขวงคำม่วน เพราะระยะนั้นยังไม่ได้จัดตั้งแขวงบ่ออิคำ ไซ จนกระทั่งวันที่ 13 ตุลาคม 1986 แขวงบ่ออิคำ ไซ จึงได้จัดตั้งอย่างเป็นทางการภายในได้การปกครองของ ท่านบูนthon ตลอดปัญญา และท่านสีสมพอน ล้อวัน ไช ระยะนี้เองที่เขตกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำที่ขึ้นกับเมืองพีนบูน แขวงคำม่วน เปลี่ยมมาขึ้นกับเมืองปากกระดึง แขวงบ่ออิคำ ไซ จนถึงปัจจุบัน

¹ กมสพ ย้อนมาจากคำว่า กรรมการเมืองศูนย์กลางพระรัช

การปกครองกลุ่มน้ำนพัฒนาเวียงคำซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้านนั้น มีท่านคำป้าด ตะหนา สีสุลาดเป็นประธาน และท่านเคนคำมี วงศ์ໄโล เป็นรองประธาน เนื่องจากกลุ่มน้ำนพัฒนา เวียงคำประกอบด้วยหลายหมู่บ้าน แต่ละบ้านจึงมีนายบ้านชื่อนា (ปกครอง) ตามระบบการปกครองของสังคมนิยม ดังนี้

บ้านเวียงคำมีท่านเคนคำมี วงศ์ໄโล เป็นนายบ้าน และท่านทองพุด เป็นรองนายบ้าน บ้านเหล่าในท่านคำพ่อน อินทะวง เป็นนายบ้าน และท่านคำเหลียน รองนายบ้าน บ้านน้ำthon มีท่านบุบพา สีสุลาด เป็นนายบ้าน และท่านวันไท รองนายบ้าน บ้านหัวไช ไม่ท่านคำหวัน วงศ์ เป็นนายบ้าน และท่านคำทา แก้วเกิด เป็นรอง นอกจากนั้น ภายในกลุ่มน้ำนพัฒนาเวียงคำยังมีองค์กรจัดตั้งของรัฐบาลอยองค์กร ได้แก่ ปกส.² และ ปกช.³ ซึ่งหัวหน้า ปกส. ได้แก่ ท่านร้อยเอก ล้ำthon ดวงมะนี และรองหัวหน้า ปกส. ได้แก่ ท่านวันนี แก้วมุงคุณ นอกจากนั้นก็ยังประกอบด้วยสมาชิกอีกจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่ในการป้องกันความสงบสุขภายในชุมชน รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเพื่อการดำเนินชีวิตรวมกัน ของคนในชุมชนอย่างมีความเป็นธรรม จากนั้นก็ประกอบด้วยกำลัง ปกช. ซึ่งนำโดยท่านเชียงไถ แก้วดวงดี และรองหัวหน้า ปกช. ได้แก่ ท่านดี แก้วมุงคุณ พร้อมด้วยคณะที่ทำหน้าที่สอดส่องคุ้มครอง ความสงบภายใน การเข้ามาของคนไม่หวังดีที่จะมาบั่นทอนความมั่นคงของประเทศชาติและความ สงบของสังคม ต่อต้านและสกัดกั้นการปั่นป่วนของกลุ่มคนที่หวังสร้างความแตกแยกภายในชุมชน

โครงสร้างการจัดตั้งกลุ่มน้ำนพัฒนาเวียงคำและนายบ้าน

² ปกส. หมายถึง องค์กรป้องกันความสงบสุข

³ ปกช. หมายถึงองค์กรป้องกันชาติ

แม้ว่าการปักครองในระดับกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำจะมีการจัดตั้งที่แน่นหนามั่นคงตามรูปแบบทางการก่อตัว แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ที่จะต้องมีผู้นำทางชุมชนชาติที่มีบทบาทและความสำคัญในการประกอบกิจการ และพิธีกรรมต่าง ๆ ทางสังคม รวมทั้งเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางค่านิจิตใจของคนในชุมชน สำหรับกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำผู้นำทางชุมชนชาติที่ได้รับการยอมรับดังเช่น ท่านวันทอง ที่ทำหน้าที่เป็นหมอดูเพื่อทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา โดยยึดถือตามประเพณีที่เคยนำมาแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ยังมีอิทธิพลในการกล่อมเกลาจิตใจของคนในสังคมเป็นอย่างมาก เช่น พิธีกรรมตัดผี พิธีกรรมเลี้ยงผีบ้าน ผีเรือน ผีป่า และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตนอกจากนั้นก็มี ท่านแสง แก้วคุณเมือง ซึ่งทำหน้าที่เป็นหมอดูอาสนุนไพร และทำหน้าที่เป็นหมอดูไประร้องกัน และทำหน้าที่ดูแลความเจ็บไข้ได้ป่วยของชาวบ้าน โดยมีการนำใช้สมุนไพรจากธรรมชาติ ตามความรู้และประสบการณ์ที่ท่านเคยนำมาในอดีตจากงานปัจจุบัน เพื่อเป็นการแบ่งเบาความเดือดร้อนของชาวบ้านในเบื้องต้น นอกจากนั้นท่านก็ยังใช้เรื่องของไสขศาสตร์ที่เกี่ยวเนื่องเรื่องของความเชื่อเข้ามาช่วยรักษาความเจ็บป่วยของชาวบ้าน เช่น เรื่องมนต์คาถาในการรักษาตามแบบฉบับของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นอาการตาแดง ปวดหัว ปวดท้อง ถูกแมลงกัดต่อย หรือแม้แต่ประเพณีการเกิดลูกการอุ้ยก้า อุ้ยไฟ หรือกระทั้งการสูญเสียเพื่อเรียกขวัญและสร้างกำลังใจให้กับชาวบ้านในชุมชน

4.2 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ : ความเป็นมาและประวัติศาสตร์

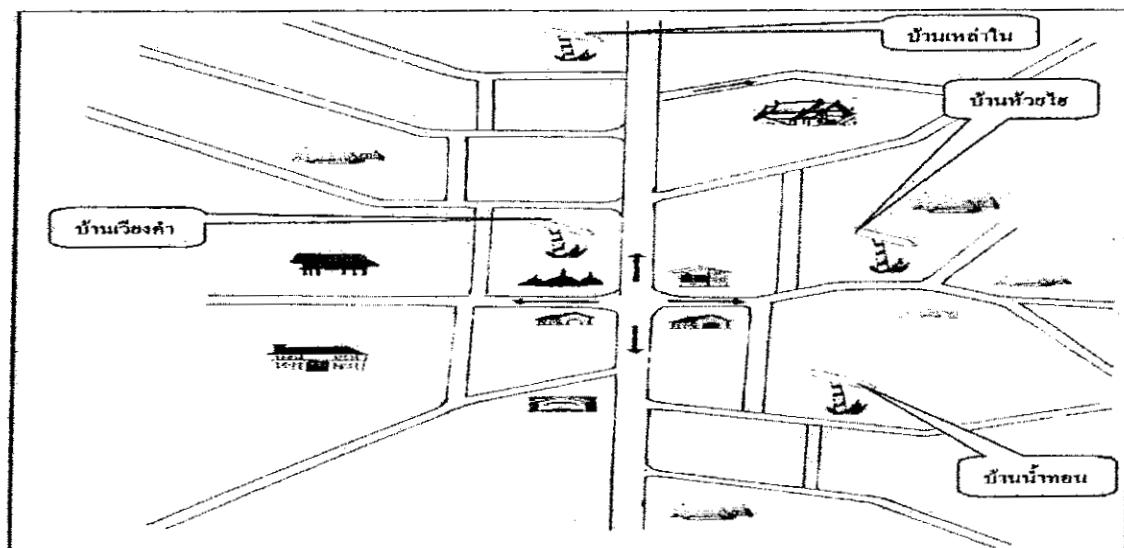
4.2.1 ความเป็นมาของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ

แขวงบ่ออุดิคำ ไซมีพื้นที่ 15,977.71 ตารางกิโลเมตร เป็นเขตพื้นที่ราบ 30,000 เฮกตาร์ และพื้นที่ป่าไม้ 1,628,600 เฮกตาร์ ประกอบด้วย 6 เมือง 42 ตำบล (เขตการปักครอง) 849 หมู่บ้าน ทั้งนี้มีการเรียกชื่อว่าแขวงบ่ออุดิคำ ไซ เมื่อวันที่ 13-16 ตุลาคม ปี 1986 ตามที่กองประชุมใหญ่องค์คณะพรรคแขวงบ่ออุดิคำ ครั้งที่ 1 ซึ่งได้จัดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการที่สโนร์แซงบ่ออุดิคำ บ้านปากชันเหนือ โดยท่านบุนthon ลอ ไซปันยา เป็นประธาน และมีท่านสีสมพอน ลอวัน ไซ กรรมการกรมการเมืองศูนย์กลางพรรค ให้เกียรติเข้าร่วม ซึ่งมีสมาชิกพรรคสมบูรณ์เข้าร่วมจำนวน 75 สาย (คน) ที่เป็นตัวแทนให้สมาชิกพรรคจำนวน 2,394 สายภายในทั่วแขวงบ่ออุดิคำ ไซ กองประชุมดังกล่าวได้เกิดขึ้นภายใต้สภาพการณ์ที่ยังมีความยุ่งยาก เพราะแขวงบ่ออุดิคำ ไซ เพิ่งจัดตั้งได้เพียง 2 ปี และแขวงดังกล่าวยังเป็นป้อมด่านหน้าของค่ายดังคณบินที่เพชรบุนนา โดยตรงกับกลุ่มชาติของกลุ่มคนที่ไม่หวังดี ที่เข้ามาสร้างความไม่สงบสุขทุกรูปแบบต่อระบบการปกครองตามรูปแบบสังคมนิยม และขณะเดียวกันสถานการณ์การเมืองแนวคิดของประชาชนก็มีระดับแตกต่างกัน รวมทั้งพื้นฐานการเมืองยังไม่หนักแน่น พื้นฐานเศรษฐกิจประกอบด้วยกิจกรรมน้อยกว่าจัดราชการ ชีวิตการ

เป็นอย่างประชาชนยังฝึกเคือง ฉะนั้นเมื่อรัฐบาลมีนโยบายนำพาประเทศให้หลุดจากความยากจน รัฐบาลจึงมีการสร้างตั้งกลุ่มบ้านพัฒนาขึ้น กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำเป็นกลุ่มบ้านพัฒนาหนึ่งที่ ขึ้นกับเมืองปากกระดึง แขวงบ่ออิ่วคำ

ดังนั้น คำว่า “กลุ่มบ้านพัฒนา” จึงเป็นคำที่ทางรัฐบาล สปป.ลาว ใช้เรียกบรรดา กลุ่มบ้านที่ถูกผนวกรวมกันภายใต้นโยบายนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากความยากจนของรัฐบาล สปป.ลาว อีกนัยหนึ่งคำดังกล่าวเป็น “ว่าทกรรมการพัฒนาของรัฐ” นั่นเอง

กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ช่วงอยู่ในเขตการปกครองของเมืองที่นูน แขวงคำม่วน เรียกโดยรวมว่า “บ้านทางแบ่งหลักชาوا” จนกระทั่งเมื่อปี 1984 ได้มีการสร้างตั้งแขวงใหม่คือแขวง บ่ออิ่วคำ ดังนั้น กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำจึงได้แยกออกเมืองที่นูน แขวงคำม่วน แล้วไปขึ้นกับเมือง ปากกระดึง แขวงบ่ออิ่วคำ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม ปี 1984 ตามหนังสือของกรรมการเมืองศูนย์กลางพระรอด ฉบับเลขที่ 03/กมสพ ว่าด้วยการสร้างตั้งแขวงบ่ออิ่วคำ ซึ่งลงนามโดยประธานไกสอน พmvihan เลขาธิการใหญ่ของพระครูพราหมณปฏิวัติลาว และได้แต่งตั้งคณะกรรมการชื่น้ำสร้างตั้งแขวงบ่ออิ่วคำใช้ชื่น้ำโดยท่านนุนthon ลอไชปันยา และคณะจำนวนหนึ่ง

N

ສະຫຼັບຜະນົດ	
● ໂຮງເວີຍນັບຂອຍຕາມບູຮຣີ	● ຕານເນື້ອງອາກາສ
● ຜ່ານຊັ້ນນ້ຳນັກຮອດ	● ຄ່ານເຕີບກາຍີ
● ປິອນດ້າຮວຈ	● ວັນຄ້າ
● ສາລີປ້າ	● ປິນນັ້ນມັນ
	● ວັດ
	● ສ້ານັດຈານຄຸ້ມບ້ານພັດນາເວີຍຄໍາ

ທີ່ມາ : ກະຊວງປະກຸມຄຸ້ມບ້ານພັດນາເວີຍຄໍາ ແລະ ກະຊວງທຶນທີ່ຂອງສູກສຶກຍາ, ພຸດຍການ 2552

ກາພທີ 4.2 ແພທີທ່າງກາຍກຸ່ມບ້ານພັດນາເວີຍຄໍາ

ก่อนปี 1988 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ตั้งอยู่ก้มว่าง ซึ่งอยู่ห่างจากที่ตั้งปัจจุบันไปทาง ทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร บ้านก้มว่างเป็นบ้านเดิมที่อยู่กันมาแต่สมัยบรรพบุรุษ เนื่องจากมี ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต หลังปี 1988 รัฐบาล มีนโยบายการวางแผนพัฒนาประเทศโดยมีการสร้างเส้นทางคมนาคมทางหมายเลข 8 A ซึ่งเป็นเส้น ยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อการขนส่งสินค้าจากประเทศไทยไปสู่ประเทศเวียดนาม เหตุนี้ ชาวบ้านจำนวนหนึ่งจึงได้มีการอพยพออกจากตั้งบ้านเรือนริมทาง ประกอบกับการพัฒนาตาม แนวทางนโยบายที่ภาครัฐวางไว้เพื่อทำให้เขตดังกล่าวหลุดพ้นจากความยากจน รัฐบาลเห็นว่าเขต ที่ตั้งบ้านเดิมเป็นเขตภูเขา ไม่เหมาะสมสำหรับการทำการปลูกพืชเศรษฐกิจ และการดำเนินธุรกิจ รัฐบาลจึงวางแผนการอพยพกลุ่มบ้านดังกล่าวมาตั้งบ้านใหม่ในพื้นที่ราบที่เหมาะสมแก่การดำเนิน ธุรกิจ และทำการปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ

ส่วนที่มาของชื่อ กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำในปัจจุบันนี้ จากการบอกเล่า และจาก การสืบค้นข้อมูลจากนายบ้านส่วนใหญ่ให้คำตอบแบบเดียวกันว่าเป็นการตั้งชื่อตามลำห้วย เพราะ บ้านดังกล่าววนนี้ถูกอ้อมล้อมโดยลำห้วยที่มีชื่อว่าห้วยเวียงคำ และชาวบ้านได้เรียกชื่อบ้านนี้ว่ากลุ่ม บ้านพัฒนาเวียงคำ ก็เพื่อตอบสนองตามแนวทางนโยบายของรัฐที่จะพัฒนาให้ประเทศชาติผ่านพื้น จากการความยากจน ที่มองให้แข็งแรงในการพัฒนา ซึ่งแข็งแกร่งกว่าความพิเศษของเขต ดังกล่าวว่า ถ้าจะพัฒนาแต่ละบ้านนี้จะไม่ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยบ้านที่ศักยภาพมากกว่า เพื่อช่วยเหลือบ้านที่ยังไม่มีศักยภาพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทางแกนนำจึงแต่งตั้งคณะกรรมการนำ แนวทางนโยบายลงมาปฏิบัติโดยมีการรวม 4 หมู่บ้านเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน โดยอิงตามเงื่อนไขของ 4 หมู่บ้านเป็นหลัก และได้เรียกชื่อกลุ่มบ้านนี้ว่า “กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ” มาถึงปัจจุบัน

ในอดีตก่อนปี 1988 เส้นทางคมนาคมเป็นเส้นทางลูกรัง แคบ ลัดเลาะตามลำห้วย เวียงคำ และสันเขานี้เพื่อออกสู่พรุนแคนประเทศไทยสัมมนิยมเวียดนาม ซึ่งการคมนาคมต้องใช้คน ม้า และ วัวเป็นพาหนะในการบรรทุกสิ่งของผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้าน

ดังนั้น กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ เดิมที่จังหวัดไม่ใช่ลักษณะของบ้าน เป็นเพียงกลุ่ม บ้านเรือนที่ชาวบ้านจากบ้านเดิมอพยพมาอาศัยทำนาหากิน ทำไร่ ทำสวน จำนวนหนึ่งที่นั่น เนื่องจากช่วงก่อนปี 1988 เขตดังกล่าวซึ่งเป็นป่าดงทึบหนา เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ชาวบ้านส่วน ใหญ่ก็อาศัยความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตตามแบบวิถีชีวิตแบบชาวชนบท ต่อมาก็มีการขยายเข้ามาทำไร่ ทำสวน และทำนาแบบคงที่จำนวนหนึ่ง เพราะความอุดมสมบูรณ์ของ พื้นที่และเขตดังกล่าวเป็นพื้นที่ร่วน ชาวบ้านกลุ่มแรกที่ขยายเข้ามามีเพียง 11 ครอบครัว ซึ่งขยายมาจาก บ้านก้มว่าง โดยวัตถุประสงค์การขยายของชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวก็เพื่อคืนหาพื้นที่ใหม่ในการทำไร่ ทำ นา ทำสวน ทั้งนี้ครอบครัวแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการเกษตรได้แก่

พ่อคุ้มหม้าย ไนทอง อายุ 67 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 12 หน่วย 06 บ้านหัวยไช
 พ่อคุ้มคำ มาดทอง อายุ 65 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 16 หน่วย 12 บ้านหัวยไช
 พ่อคุ้มแสงทอง สีพัน อายุ 69 ปีปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 17 หน่วย 12 บ้านหัวยไช
 พ่อคุ้มพวงทอง สุกสะหวัด อายุ 70 ปีปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 19 หน่วย 06 บ้านหัวยไช
 พ่อคุ้มเด็นทอง วิไลพ่อน อายุ 64 ปีปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 28 หน่วย 03 บ้านน้ำทอน
 พ่อคุ้มเชียงไค วิไลพ่อน อายุ 74 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 45 หน่วย 09 บ้านน้ำทอน
 พ่อคุ้มบุพาน แก้วเมือง อายุ 61 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 17 หน่วย 09 บ้านน้ำทอน
 พ่อคุ้มนวนทอง สังทอง อายุ 64 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 40 หน่วย 07 บ้านเวียงคำ
 พ่อคุ้มนูนเมี วงศิริ อาชัย อายุ 54 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 15 หน่วย 03 บ้านเวียงคำ
 พ่อคุ้มอ่ำพ่อน สีบุนเรือง อายุ 59 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 34 หน่วย 01 บ้านเหล่าใน
 พ่อคุ้มเชียงอ่อน ทองเดือน อายุ 64 ปีปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 40 หน่วย 19 บ้านเหล่าใน
 ภายหลังปี 1988 รัฐบาลได้วางนโยบายแผนพัฒนาประเทศให้หลุดพ้นจากความ
 ยากจน โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจถือเป็นเบตงสำคัญในการพัฒนาของรัฐ
 เป็นหัวหน่วยในการพัฒนา ถือเป็นหัวหน่วยในการปฏิบัติ พรรคและรัฐบาลถ้า จึงได้
 สร้างเส้นทางเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ เพื่อสร้างการเชื่อมต่อทางด้านเศรษฐกิจกับบรรดาประเทศ
 เพื่อนบ้าน สำหรับขั้นตอนสินค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลได้ใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลสร้าง
 เส้นทางหมายเลข 8 A เพื่อส่งสินค้าจากประเทศไทยออกสู่ประเทศเวียดนาม โดยผ่านสาธารณรัฐ
 ประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายหลังการสร้างเส้นทางถนนคมสันเริ่จ พรรคและรัฐบาลก็เน้นการ
 พัฒนาพื้นฐานโครงสร้างเศรษฐกิจโดยเน้นชุมชนชนบทเป็นหัวหน่วยพื้นฐาน ประกอบกับชาวบ้าน
 บางส่วนมองว่า การดำเนินชีวิตที่ห่างไกลเส้นทางถนนคมสันเริ่จ ไม่สามารถเดินทางไปมาหาสู่ญาติ
 พี่น้อง รวมทั้งการพัฒนาวิธีชีวิตครอบครัว ดังนั้นจึงมีการอพยพบ้านเรือนมาตั้งถิ่นฐานใหม่โดยการ
 ตั้งตามเส้นทางหมายเลข 8A

ดังกรณีการบุกถล่มของ พ่อคุ้มไนทอง วงศิริ อายุ 74 ปี (สัมภาษณ์, 22 เมษายน
 2009) ที่ว่า เดิมที่ได้อาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่เขตพุ่ง凰แต่ครั้งบรรพบุรุษ มีการปฏิบัติตามธิตกอง
 ประเพณี วัฒนธรรมอย่างเข้มงวด ภายหลังที่มีการพัฒนาตามแนวทางนโยบายของพรรค รัฐรวมทั้ง
 การหาแหล่งทำมาหากินเพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต ชาวบ้านจำนวนมากจึงขยับ
 จากถิ่นฐานเดิมมาสู่ถิ่นฐานใหม่ ประกอบกับถิ่นฐานเดิมก็มีอุปสรรคต่อการไปมาหาสู่ที่มีความ
 ลำบาก เพราะไม่มีเส้นทางถนนคมสันเริ่มทั้งบ้านเดิมตั้งอยู่ในเนินเขาและมีแม่น้ำส้อนรอบจึงเป็น
 อุปสรรคในการดำรงชีวิต ดังนั้นชาวบ้านจึงอพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตพื้นที่ราบเพื่อทำ
 การเกษตร

การตั้งบ้านเรือนของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำนั้น ส่วนใหญ่มักเป็นการปลูกบ้านเรือนไกลัชิดกันมีพื้นที่ปลูกบ้าน 1-2 ไร่ ระหว่างบ้านแต่ละหลังไม่มีรั้วกัน มีน้ำไหลผ่านรอบหมู่บ้าน คือลำห้วยไช และห้วยเวียงคำอยู่ทางทิศเหนือ และห้วยthonอยู่ทางทิศใต้ ลักษณะเป็นทุ่งนารวมทั้งสวนยางพาราที่อยู่รอบๆ บ้าน

ลักษณะของบ้านเรือนนั้น มีทั้งบ้านสองชั้น ซึ่งส่วนใหญ่ชั้นบนทำด้วยไม้ ชั้นล่างก่อคั้วบล็อก และบ้านชั้นเดียวที่ก่อคั้วบล็อก ลักษณะของบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นทรงประยุกต์ค่อนข้างเป็นแบบสมัยใหม่ทั้งแบบสองชั้นและชั้นเดียว เป็นบ้านไม้ประ马来ร้อยละ 51 บ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ร้อยละ 36 ขณะที่บ้านที่สร้างด้วยปูนทั้งหมดมีร้อยละ 13 บ้านเรือนของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำส่วนใหญ่สร้างมาประมาณ 10-12 ปี

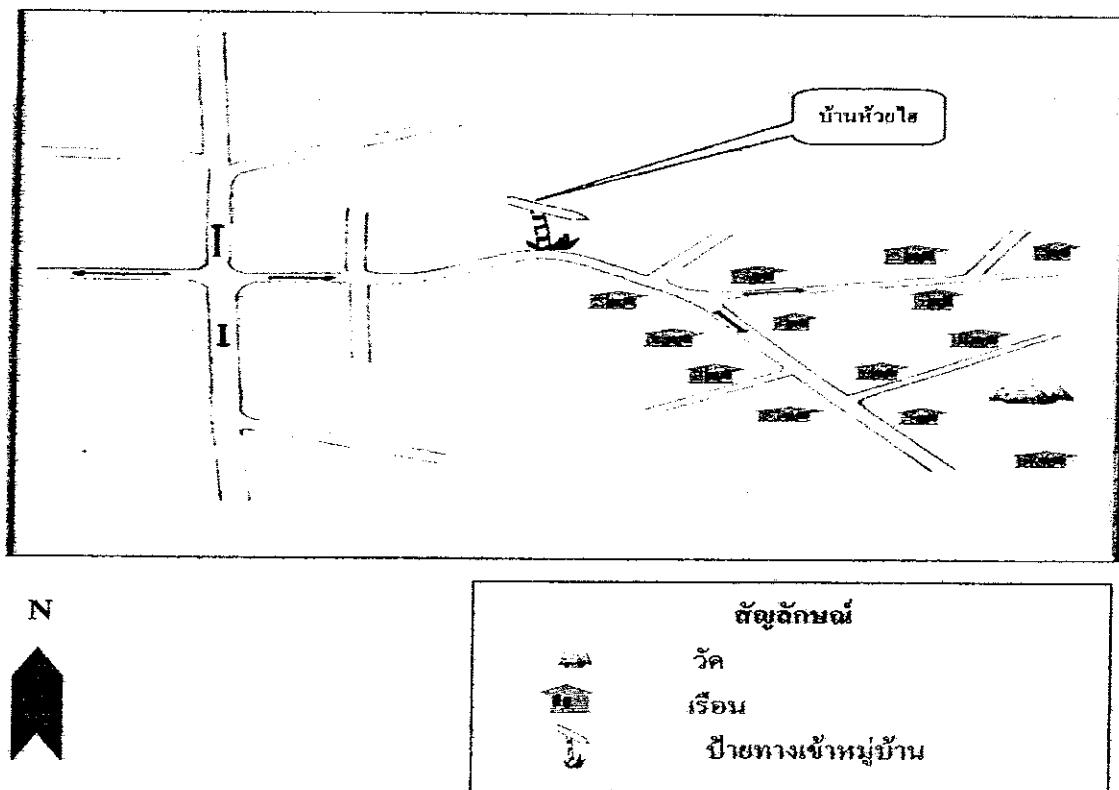
4.2.2 ประวัติศาสตร์ของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ

4.2.2.1 บ้านห้วยไช

บ้านห้วยไช ก่อนปี 1988 ดังบ้านอยู่ที่ภูม่วง ซึ่งห่างจากลี้แยกจุดสูมเขตพัฒนาเวียงคำไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร ชาวบ้านได้พากันมาตั้งถิ่นฐานในที่ป่าจุบันแล้วตั้งชื่อบ้านตามชื่อห้วย และเนื่องจากจะน้ำรัฐบาลได้สร้างเส้นทางเลขที่ 8 A ชาวบ้านที่ย้ายออกมากากภูม่วง ส่วนใหญ่จึงปลูกสร้างบ้านเรือนริมทาง ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมในการทำการเกษตรเพาะเป็นพื้นที่รกร้าง ชาวบ้านกลุ่มแรกที่พยามมีจำนวน 60 ครอบครัว ประชากร 300 คน อาชีพแรกเริ่มคือการทำไร่หมุนเวียนซึ่งมีเนื้อที่ไร่ 33 เฮกตาร์ และเนื้อที่นา 60 เฮกตาร์ ครั้นถึงปี 1990 มีการขยายพื้นที่นาเป็น 140 เฮกตาร์ และเนื้อที่ไร่เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจจำนวน 80 เฮกตาร์ จากนั้นจำนวนครอบครัวก็เพิ่มขึ้นเป็น 80 ครอบครัว และจำนวนประชากรเพิ่มเป็น 450 คน

บ้านห้วยไชมีอาณาเขตติดกับพื้นที่ดังนี้ ทิศตะวันออกติดกับบ้านห้วยเพชรทิศใต้ติดกับบ้านโนนทอง ทิศตะวันตกติดกับบ้านเวียงคำ และทิศเหนือติดกับสวนยางพาราในปี 2006 ซึ่งปีนั้นที่รัฐบาลได้ดำเนินการอบรมดินมอบป่าให้กับบ้าน พบร่องบ้านห้วยไชซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 2,500 เฮกตาร์ ประกอบด้วยพื้นที่ต่างๆ ดังนี้ ป่าสงวน 137 เฮกตาร์ ป่าใช้สอยจำนวน 385 เฮกตาร์ ป่าพื้นฟูจำนวน 815 เฮกตาร์ เนื้อที่ทำการปลูกสร้างจำนวน 30 เฮกตาร์ เนื้อที่ทำการผลิตทั่วไป 138 เฮกตาร์ เนื้อที่นา 140 เฮกตาร์ เนื้อที่ไร่จำนวน 80 เฮกตาร์ ไร่แม่นตัน (มันสำปะหลัง) จำนวน 22 เฮกตาร์ ไร่ไม้เกดสะหนา (กฤษณา) จำนวน 2 เฮกตาร์ มีครอบครัวที่ปลูกยางพาราในโครงการสัมปทานของรัฐจำนวน 40 ครอบครัว มีพื้นที่ปลูกยางพาราจำนวน 639 เฮกตาร์ มีประชากร 876 คน และมีพื้นที่ปลูกยางพาราของประชาชนจำนวน 10 เฮกตาร์ มี 5 ครอบครัว (มีประชากร 30 คน) ซึ่งทำการส่วนใหญ่ด้วยทุนของตนเอง

บ้านหัวไทร มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 170 หลังคาเรือน และจำนวนประชากรทั้งหมด 987 คน มีร่องโายน้ำ 25 คัน รถจักรยานยนต์ (มอเตอร์ไซค์) 99 คัน โรงสีข้าว 5 โรง วัว 160 ตัว ควาย(กระเบื้อง) 97 ตัว แบะ (แพะ) 129 ตัว หมู (สุกร) 372 ตัว สัตว์ปีก 1,064 ตัว บ่อปลา 15 บ่อ มีเนื้อที่ 2250 ตารางเมตร การประกอบอาชีพชาวครุ่นส่วนใหญ่ของบ้านหัวไทรจะประกอบอาชีพหลักคือทำการเกษตร ตั้งแต่อีตコンถึงปัจจุบัน การทำนาจะปลูกข้าวเหนียวโดยส่วนใหญ่จะปลูกไว้บริโภค ขณะเดียวกันก็มีการทำไร่ และเก็บหาของป่าด้วย

ที่มา: นายบ้านหัวไทร และการสำรวจพื้นที่ของผู้ศึกษา, พฤษภาคม 2552

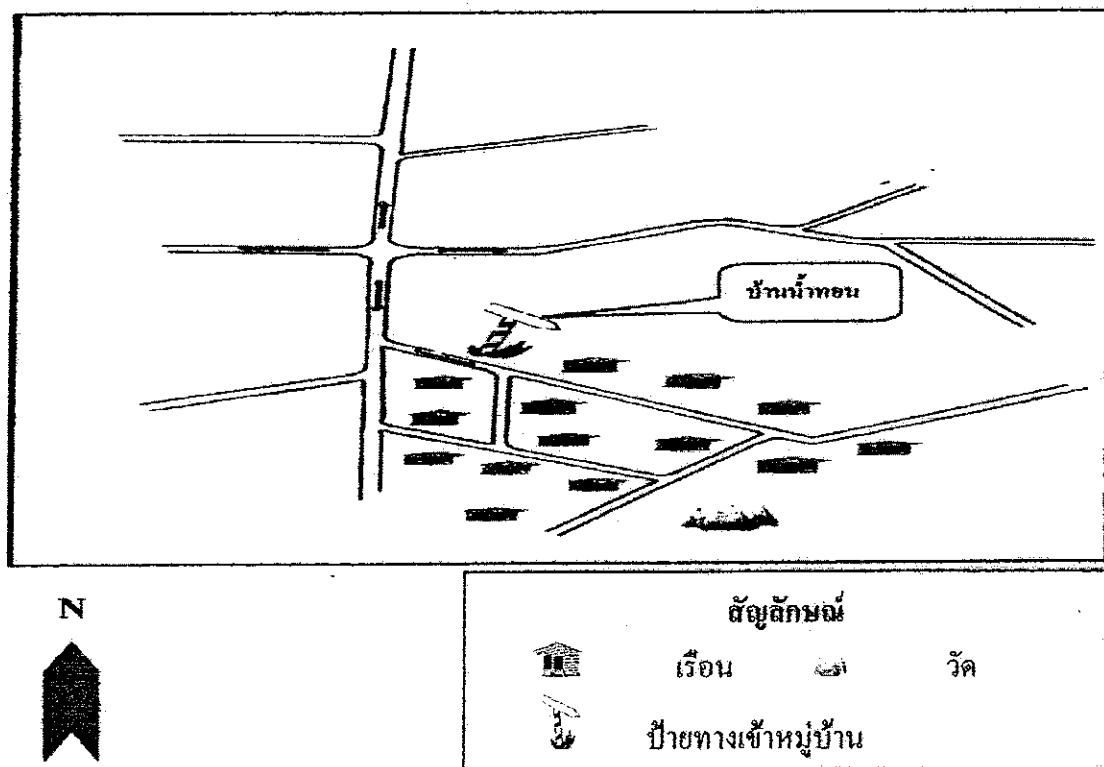
ภาพที่ 4.3 แผนที่การกระจายตัวของบ้านหัวไทร

4.2.2.2 บ้านน้ำท่อน

การตั้งถิ่นฐานของบ้านน้ำท่อน ตามการบอกเล่าของนายบ้านน้ำท่อนคนปัจจุบันคือท่าน บุบพา ศิสุลัด ท่านกล่าวว่าประชาชนบ้านน้ำท่อนนี้โดยขับมากจากบ้านปากชาน แขวงคำเพงนครหลวงเวียงจันท์ โดยรูปแบบการแตกทัพของทหารที่ ชุด 2 ชุด 3 ชุด 4 และชุด 5 ในช่วงระยะปี ก.ศ.1966- 1972 หลังปี ก.ศ.1972 ได้มีการ โยกข้าย้ายไปอยู่แห่งอื่นอีกเนื่องจากสงคราม จนกระทั่งถึงปี ก.ศ. 1975 จึงมีการ โยกข้าย้ายเข้ามาดำรงชีวิตอีกรึ่งในบ้านดังกล่าว โดยการเข้ามา

อาศัยอยู่ที่ดังกล่าวในรูปแบบทั่วๆไป(กองทัพ) โดยการแบ่งพื้นที่จากบ้านโพนทอง บ้านคอนสองบ้านนาอิน บ้านม่วง ส่วนการตั้งชื่อบ้านนั้นเป็นการตั้งตามแหล่งทำมาหากินคือตั้งตามลำน้ำห้วยthon ฉะนั้นบ้านดังกล่าวจึงมีชื่อว่า บ้านน้ำthon

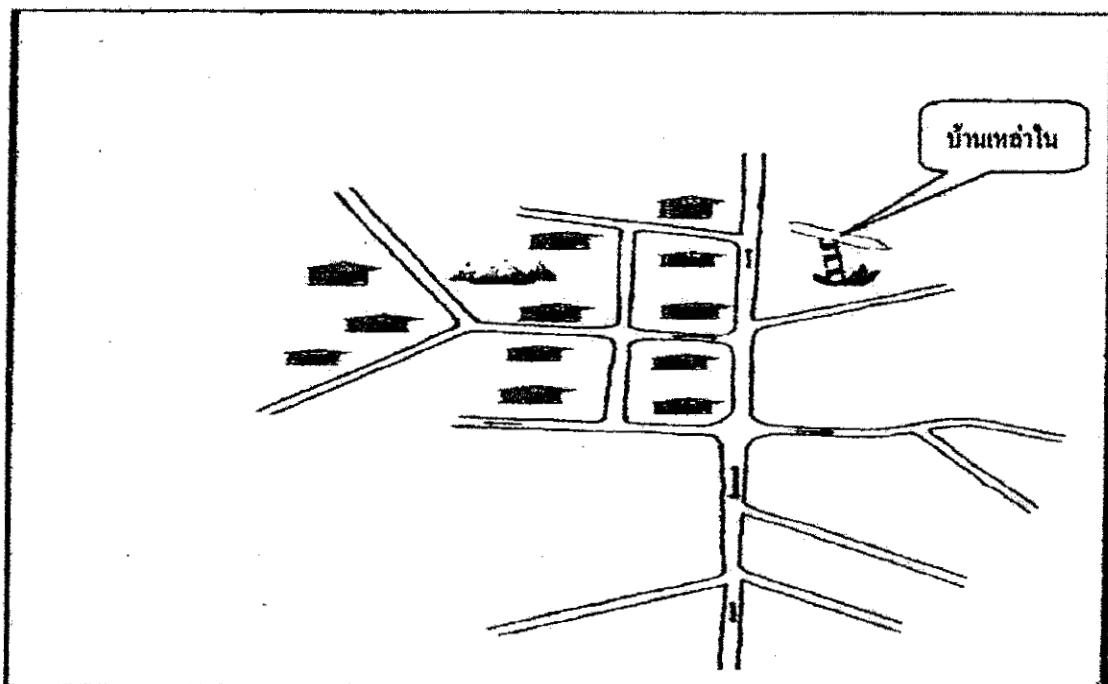
ในปี 2006 ซึ่งเป็นปีที่รัฐบาลได้ดำเนินการมอบคืนมอบป่าให้กับบ้านน้ำthonซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 2,466 เฮกเตอร์ แยกเป็นป่าสะหวัน 543 เฮกเตอร์ ป่าใช้สอยจำนวน 355 เฮกเตอร์ ป่าสีน้ำฟูจำนวน 550 เฮกเตอร์ เนื้อที่ทำการปลูกสร้างจำนวน 30 เฮกเตอร์ เนื้อที่ทำการผลิตทั่วไป 181 เฮกเตอร์ เนื้อที่นา 179 เฮกเตอร์ เนื้อที่ไร่จำนวน 32 เฮกเตอร์ ไร่มันตัน(มันสำปะหลัง)จำนวน 18 เฮกเตอร์ สวนยางพาราจำนวน 549 เฮกเตอร์ มีครอบครัวที่ปลูกยางพาราจำนวน 35 ครอบครัว และจำนวนประชากร 150 คนที่เข้าร่วมโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ และอีก 15 ครอบครัวจำนวนประชากร 90 คนทำสวนยางพาราด้วยต้นทุนของตน คิดเป็นพื้นที่จำนวน 425 เฮกเตอร์ หมู่บ้านมีหลังคาเรือนทั้งหมด 138 หลังคา และจำนวนประชากรทั้งหมด 860 คน ทุกครอบครัวมีอาชีพทำนาเป็นหลัก มีรถไถนา 42 คัน รถจักรยานยนต์(มอเตอร์ไซค์) 134 คัน โรงสีข้าว 5 โรง วัว 260 ตัว ควาย(กระเบื้อง) 143 ตัว แบบ(แพะ) 457 ตัว หมู(สุกร) 175 ตัว สัตว์ปีก 903 ตัว น่องปลา 5 น่อง มีเนื้อที่ 1875 ตารางเมตร

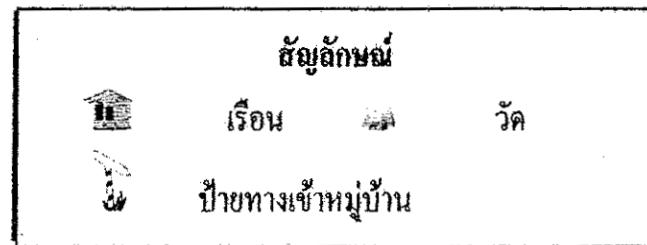
ที่มาของแผนที่ นาจาแกนยาบ้านน้ำthon และการสำรวจพื้นที่ของผู้ศึกษา
ภาพที่ 4.4 แผนที่การกระจายตัวของบ้านน้ำthon

4.2.2.3 บ้านเหล่าใน

การตั้งถิ่นฐานของบ้านเหล่าในจากคำบอกร่างของท่าน คำพอน สินทะวงศ์ นายบ้าน บ้านเหล่าในคนปัจจุบันท่านกล่าวว่า บ้านนี้สร้างตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ 1968 ก่อนนั้นประชากรบ้านนี้ได้อาศัยอยู่บ้านท่ง ที่ห่างจากที่ตั้งบ้านเดิมประมาณ 128 กิโลเมตร สายเหตุที่เข้ายามาดำรงชีวิตอยู่ที่นี่เนื่องจากว่าอยู่บ้านเดิมเกิดมีการเป็นโรค ไข้ ไข้เจ็บมากมายแล้วก็อยู่ห่างไกลโรงพยาบาลมาก และมีความยุ่งยากในการเดินทางมารักษาพยาบาล และอีกอย่างเหตุบ้านก่อตั้งขึ้นเป็นเหตุที่ห่างไกล รัฐบาลไม่สามารถที่จะดูแลได้ทั่วถึงจึงมีการยกเข้ามานั่งถิ่นฐานในเหตุบ้านเหล่าใน ในปัจจุบัน ผู้ที่เข้ามายังบ้านเหล่าในนี้มี พ่อตู้ สิง สินทะวงศ์ พ่อตู้บัว สินทะวงศ์ พ่อตู้ เปย และพ่อตู้ ป้าย สินทะวงศ์ ปัจจุบันประชาชนบ้านเหล่าในส่วนมากเป็นผู้เชื้อชาติไทย มีการนับถือศาสนาพุทธ

N

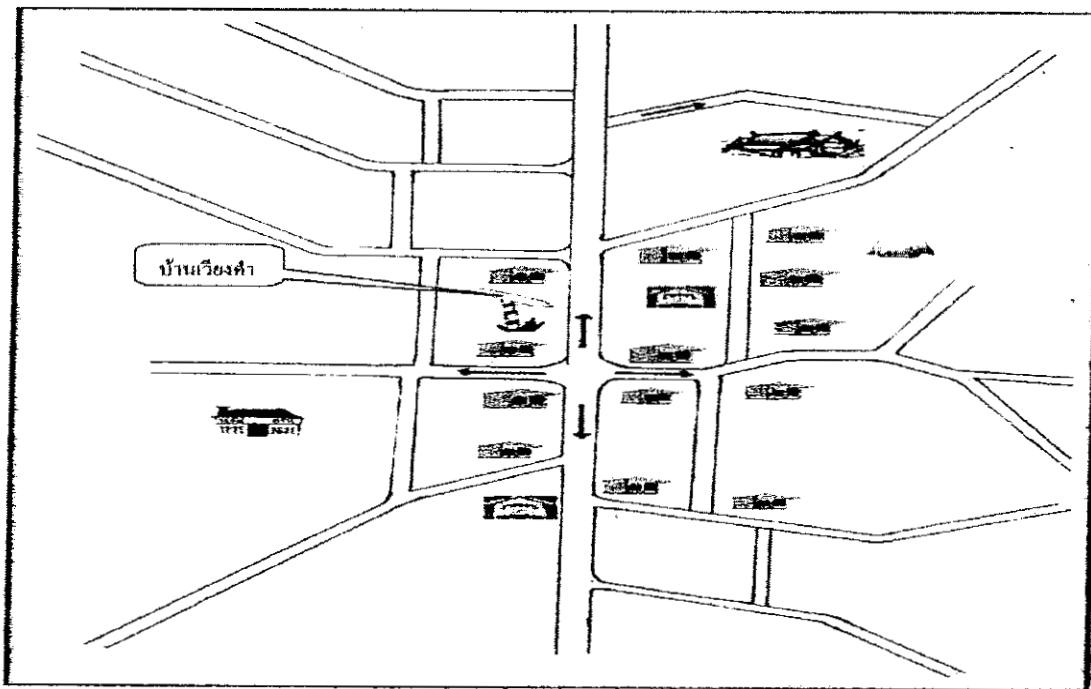
ที่มา จากการบันทึกบ้านเหล่าใน และการสำรวจพื้นที่ของผู้ศึกษาน, พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.5 แผนที่การกระจายตัวของบ้านเหล่าใน

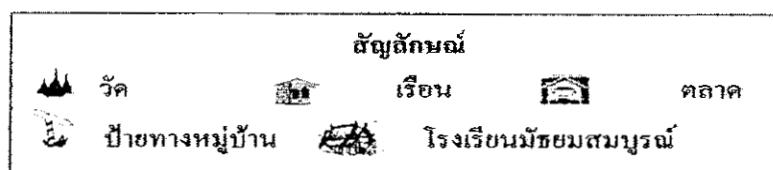
เมื่อปี 2006 เป็นปีที่รัฐบาลสำเร็จการมอบดินมอบป่าให้กับบ้านแหล่งในช่วง มีเนื้อที่ทั้งหมด 2,765 เฮกตาร์ ป่า蒼筤วน 735 เฮกตาร์ ป่าชนิชจำนวน 322 เฮกตาร์ ป่าพื้นฟู จำนวน 260 เฮกตาร์ เนื้อที่ทำการปลูกสร้างจำนวน 15 เฮกตาร์ เนื้อที่ทำการผลิตทั่วไป 132 เฮกตาร์ เนื้อที่นา 259 เฮกตาร์ เนื้อที่สวนมากันด(สับปะรด) 264 เฮกตาร์ พื้นที่สัมปทานสวนยางพาราของรัฐ จำนวน 463 เฮกตาร์ ครอบครัวปลูกยางพาราในโครงการสัมปทานของรัฐจำนวน 15 ครอบครัว และจำนวนประชากร 76 คน และอีกจำนวนพื้นที่ 443 เฮกตาร์ 18 ครอบครัว และจำนวนประชากร 78 คน ทำสวนยางพาราด้วยทุนของตนเอง ในจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 76 หลังคา และจำนวนประชากรทั้งหมด 420 คน ครอบครัว มีอาชีพทำนาและทำสวนมากันด(สับปะรด)ทั้งหมดบ้าน คั้งกล่าวมีรถไถนา 47 คัน รถจักรยานยนต์ (มอเตอร์ไซค์) 98 คัน โรงสีข้าว 3 โรง จั่ว 60 ตัว ค่วย (กระเบื้อง) 86 ตัวແນ່ງ (แพะ) 215 ตัวหมู (สุกร) 84 ตัว สัตว์ปีก 1,274 ตัว ม่อปลา 2 บ่อ มีเนื้อที่ 1000 ตารางเมตร

4.2.2.4 บ้านเวียงคำ

การตั้งถิ่นฐานของบ้านเวียงคำ จากการสัมภาษณ์ ท่านเกนคำมี วงศ์ไถนา บ้าน บ้านเวียงคำคนปัจจุบัน ท่านกล่าวว่าบ้านเวียงคำเป็นบ้านที่ตั้งมาแต่เดิมนาน ไม่สามารถกำหนดได้ชัดเจนแต่เป็นการเล่าต่อๆ กันมาของผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่กล่าวว่าบ้านนี้มีผู้คนอยู่พมาจากหลายพื้นที่ที่มาดำรงชีวิตร่วมกัน เช่น อพยพมาจากแขวงหัวพัน แขวงเวียงจันท์ แขวงเชียงของ แขวงคำม่วน และคำเพงนครหลวงเวียงจันท์ และจำนวนหนึ่งก็ย้ายมาจากสังคมนิยมเวียดนาม ขณะนั้นผู้คนที่อาศัยในพื้นที่นี้จึงประกอบด้วยหลายชนเผ่า เช่น เพ่าໄຕແມ່ ເພົ່າໄຕພວນ ເພົ່າຂັນ ເພົ່າບ່ອ ເປັນຕົນ ประชากรที่มาดำรงชีวิตร่วมกันจึงประกอบด้วยศาสนา หลากหลายประเพณี การที่ผู้คนย้ายเข้ามาอาศัยพื้นที่นี้เนื่องจากเขตนี้มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายใน การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ และอีกสาเหตุหนึ่งก็เป็น因为บ้านเวียงคำเป็นเขตยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐที่มีนโยบายสร้างเขตคั่งกล่าวนี้ให้เป็นเขตเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่าง ไทย ลาว และสังคมนิยมเวียดนาม

N

ที่มา นายบ้านเวียงคำ และการสำรวจพื้นที่ของผู้ศึกษา, พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.6 แผนที่การกระจายตัวของบ้านเวียงคำ

เมื่อปี 2006 เป็นปีที่รัฐบาลสำเร็จการอบรมคืนมอบป่าให้กับบ้านเวียงคำซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 3,432 เฮกเตอร์ ป่า蒼茫 1,035 เฮกเตอร์ ป่าชนใช้จำนวน 364 เฮกเตอร์ ป่าฟืนฟูจำนวน 210 เฮกเตอร์ เนื้อที่ทำการปลูกสร้างจำนวน 59 เฮกเตอร์ เนื้อที่ทำการผลิตทั่วไป 432 เฮกเตอร์ เนื้อที่นา 359 เฮกเตอร์ เนื้อที่สวนมากนัด (สับปะรด) 64 เฮกเตอร์ สวนยางพาราจำนวน 672 เฮกเตอร์ ครอบครัวปลูกยางพาราจำนวน 18 ครอบครัว และจำนวนประชากร 76 คนเข้ารวมน้ำโكرงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ และอีกพื้นที่ 515 เฮกเตอร์ 75 ครอบครัว ประชากรจำนวน 450 คนทำสวนยางด้วยทุนของตนเอง ในจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 422 หลังคา และจำนวนประชากรทั้งหมด 2455 คน ชาวบ้านเวียงคำโดยส่วนมากมีอาชีพทำนาและทำสวนมากนัด (สับปะรด) บ้านดังกล่าวมีรถไถนา 87 คัน รถจักรยานยนต์ (มอเตอร์ไซค์) 289 คัน โรงสีข้าว 12 โรง จั้ว 312 ตัว ควาย (กระนือ) 136 ตัวแบะ (แพะ) 321 ตัว หมู (สุกร) 125 ตัว สัตว์ปีก 1,730 ตัว บ่อปลา 12 บ่อ มีเนื้อที่ 3600 ตารางเมตร

4.3 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ : ด้านภูมิสังคม

“ภูมิ” หมายถึง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ส่วน “สังคม” คือ กลุ่มคนที่อยู่อาศัย และทำมาหากินในพื้นที่

การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชุมชนจะต้องคำนึงถึง “ภูมิสังคม” หมายถึงการ คำนึงถึงสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศของบริเวณนั้น ๆ ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงลักษณะนิสัยใจคอ ชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของผู้คนในพื้นที่ควบคู่กันไปด้วย

ในปัจจุบันกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำมีความแตกต่างจากอดีตเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากการ สถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมชุมชน จำนวนประชากร และบริบทอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงขอสรุปสภาพ ภูมิสังคมโดยรวมของพื้นที่กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำดังนี้

4.3.1 ประชากรและกลุ่มชาติพันธุ์

เมืองปากgrade 4 ประกอบด้วย 4 กลุ่มบ้านพัฒนา รวม 51 บ้าน 8,377 ครอบครัว จำนวนประชากรทั้งหมด 44,844 คน ในนั้นชنผ่านชาวลุ่มร้อยละ 87.85 ชนผ่านชาวเทิงร้อยละ 6.13 และชนผ่านชาวสูงร้อยละ 6 และชาวต่างด้าวร้อยละ 0.02 สำหรับกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ จำกัดออก เล่าสืบต่อกันมา สันนิษฐานว่าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชนผ่านໄຕเมย ผ่านໄไทพวน ผ่านໄไทແຮງ ผ่านບ่อ และผ่านນุในอดีต ซึ่งได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานได้ 30 กว่าปีดังที่ปรากฏหลักฐานในภาษาพูด และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวໄタイเมย ໄタイพวน ผ่านໄไทແຮງ ผ่านບ่อ และผ่านນุที่ยังมี การยืดอีกมาถึงปัจจุบัน ปัจจุบันประชากรทั้ง 4 หมู่บ้านคือ บ้านเวียงคำ บ้านเหล่าใน บ้านน้ำท่อน และบ้านหัวไช มีจำนวน 806 ครอบครัว และมีประชากรทั้งหมด 4,722 คน แยกเป็นชาย 2,362 คน และหญิง 2,360 คน คั้งรายละเอียดในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนประชากรใน 4 บ้านของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ

บ้าน	ประชากร (คน)		รวม (คน)	ประชากรอายุ 18-50 ปี		รวม (คน)
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง	
เวียงคำ	1199	1256	2455	806	871	1677
เหล่าใน	210	210	420	127	140	267
น้ำท่อน	436	424	860	302	287	589
หัวไช	517	470	987	315	300	615
รวม	2362	2360	4722	3157	1585	3157

4.3.2 ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนแต่ละกลุ่มบ้านจะแยกออกจากอย่างชัดเจน เนื่องจากพื้นที่ป่า กันระหว่างบ้าน ส่วนพื้นที่เนินเขาจะใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ เช่น แนว (แพะ) ไก่ และหมูเพื่อบริโภคในครัวเรือน ในการสร้างบ้านเรือนของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำบางขงเขตที่นิยม การปรับพื้นที่และบางเขตที่ไม่ชนการปรับพื้นที่ดังนั้นการสร้างบ้านเรือนจึงมีลักษณะบ้านไม้ ชั้นเดียวยกพื้นสูง และบ้านสองชั้นที่ทำด้วยอิฐบล็อกเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่ กลุ่มบ้านพัฒนาเวียง คำประกอบด้วย 4 หมู่บ้านคือ บ้านเวียงคำ บ้านเหล่านี้ใน บ้านน้ำท่อน และบ้านห้วยไถ่ส่วนใหญ่ จะเป็นบ้านพื้นยกสูง ประมาณ 60% บ้านสองชั้นที่สร้างด้วยอิฐบล็อกประมาณ 30% และบ้านที่ทำ ห้วยไม่ป้อง ไม่ไฟ ไม่อ่าง ไม้สาง ไม้สัก ไม้ไผ่ เป็นบ้านที่ยังไม่ถาวรประมาณ 10% ในอดีตบ้านเรือนส่วนใหญ่ หลังคามุงด้วยญี่ปุ่นหรือญี่ปุ่นแฟก แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่หลังคาจะมุงด้วยสังกะสี หรือกระเบื้อง ส่วน ได้ฉุนบ้านจะเป็นที่เก็บเครื่องใช้ต่างๆ เช่นรถainer ไม้พื้น และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อไว้ทำการเกษตร ส่วนบ้านสองชั้น ชั้นล่างจะก่อด้วยอิฐบล็อกเอามาไว้วางไขว้สิ่งของต่างๆ และรับแขกร่วมทึ้งเอามาไว้เพื่อ สังสรรค์เพื่อนฝูงตามฐานะทางเศรษฐกิจ

กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำถึงจะมีการพัฒนามากพอสมควรแต่ความเชื่อถือสังคมติด แนวคิดของพวกรสานมาโดยตลอด เพราะส่วนใหญ่บ้านทุกหลังจะต้องมีห้องพระ ห้องพิประจามา ครอบครัว และในการสร้างบ้านตัวบ้านจะแบ่งเป็นพื้นที่ต่างๆ ให้เป็นสัดส่วนเหมาะสมแก่การใช้งาน

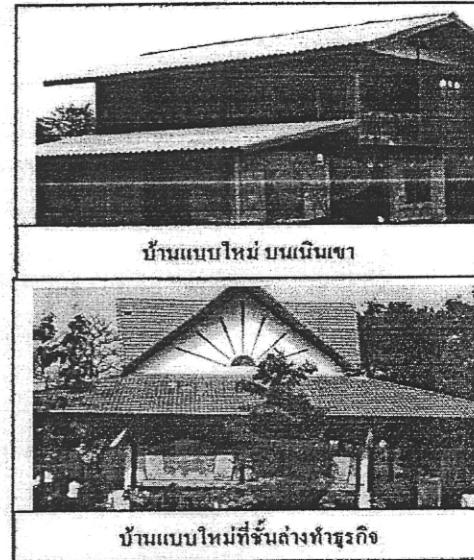
ส่วนบ้านที่ยกพื้นสูงนั้นด้านหลังจะสร้างเป็นเรือนหลังเล็กๆ เพื่อใช้เป็นครัวไฟ (ครัวประกอบอาหาร) ข้างบนเตาไฟก็จะมีขาห้อยซึ่งเป็นไม้ไผ่สำนักตะเพื่อใช้ในการคั้นแปลง อาหารให้มีทานตลอดทั้งปี เช่น พริก เม็ดสัตว์ที่นำมาได้จากธรรมชาติ และบริเวณรอบๆ ครัวไฟก็จะ ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก ผักหอม ตะไคร้ มะเขือเทศ และผักชนิดอื่นๆ เป็นต้น จากอาชีพทำการเกษตรเป็นหลักบริเวณหลังบ้านจะมีพื้นที่ขนาดเล็กไว้สำหรับการเพาะปลูกพืชนิดต่างๆ เช่น มะม่วง มะนาว มะขาม ไม้กฤษณา ยางพารา ไม้สักทอง

สำหรับบ้านที่ยังไม่ถาวรตัวบ้านจะเป็นห้องโถงใช้ไว้สำหรับนอนอย่างเดียว ส่วนเตาไฟเพื่อทำกับข้าวนั้นจะต้องทำกับพื้นโดยไม่มีการอ้อมล้อมแต่อย่างใด ส่วนถุนบ้านจะเป็นที่เลี้ยง สัตว์ เช่น ไก่ หมู หรือจะเป็นที่ผูกวัว ควาย เพื่อใช้ในการลาก หรือทำไร่นา ทำการเกษตรตามวิถี ชาวบ้านแบบดั้งเดิม

แต่สำหรับบ้านสองชั้นซึ่งเป็นบ้านที่ถาวรนั้นล่างของตัวบ้านจะใช้เป็นที่ทำ ธุรกิจเพื่อสร้างรายได้ เช่นสร้างเป็นร้านอาหารขนาดเล็กไว้บริการแขกภายนอกชุมชนหรือแขกที่ ลักษณะไปมาจากต่างพื้นที่ที่มาใช้บริการ ธุรกิจส่วนมากเป็นเครื่องบริโภคโดยเฉพาะ อาหาร ลາบ แกง ข้าว 悱 (กวยเตี๋ยว) น้ำคั่ม หรือเครื่องบริโภคที่ลูกค้าสามารถพกติดตัวในการเดินทางได้

จากนั้นบางบ้านยังสร้างเป็นบริบทนาด กลาง ขนาดเล็กภายในตัวบ้าน เช่น เป็นธุรกิจขายส่งเครื่องอุปโภค เครื่องบริโภค ได้แก่ ข้าวสาร เส้นfad (เส้นกวยเตี๋ยว) นามา เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่สามารถเก็บไว้ได้นาน เช่น กางเกง เสื้อผ้า เครื่องใช้ส่วนตัว แป้ง น้ำแดง ชมพูสระพม สนู และเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับบุคคล อีกบางบ้านก็ใช้ทำธุรกิจในรูปแบบเสริมรายได้ รับมาจากการศึกษาหรือประสบการณ์ที่ผ่านมา และบางบ้านก็ใช้ชั้นล่างของบ้านเปิดเป็นธุรกิจ บันเทิง เช่น เปิดเป็นพับ บาร์ ขายเหล้า ขายเบียร์ หรือจะเป็นแหล่งบริการต่างๆ ในระดับชุมชน ส่วนหลังบ้านจะเป็นที่เก็บเครื่องต่างๆ ไว้ใช้เพื่อการดำเนินธุรกิจด้วย โ哥ดัง เป็นต้น

สรุปแล้วการสร้างบ้านเรือนของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำจะเป็นบ้านชั้นเดียว บ้านยกพื้นสูงบ้านสองชั้น หรือบ้านไม้ที่ไม่ถาวรหันนี้ขึ้นอยู่กับสถานะทางด้านเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด นอกจากนั้นก็มีสถานะภาพทางสังคมเป็นแรงกดดันให้ปัจเจกบุคคลต้องสร้างสถานะภาพของตนให้เป็นที่ยอมรับทางสังคม เช่น แนวโน้มบ้าน หัวหน้ากองหลอนบ้าน เจ้าหน้าที่เขต สถาพันธ์แม่หญิง นายบ้านผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน เป็นต้น จำต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีสถานะภาพเป็นที่ยอมรับทางสังคม นอกจากนั้นพื้นที่การเลือกปลูกบ้านยังต้องขึ้นกับจำนวนหน้าที่ทางการเมืองจำนวนไม่น้อยที่เป็นตัวกำหนด ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้คนต่างๆ ของคนในสังคมมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงซึ่งบ้านแสดงออกในวิถีชีวิตของชุมชน ไม่ว่าการสร้างบ้าน การประกอบอาชีพ แม้แต่ ลักษณะการณ์ก็มีความแตกต่างกัน

ที่มา : จากการลงพื้นที่ของผู้ศึกษาระหว่าง 12 มีนาคม - 1 พฤษภาคม 2552

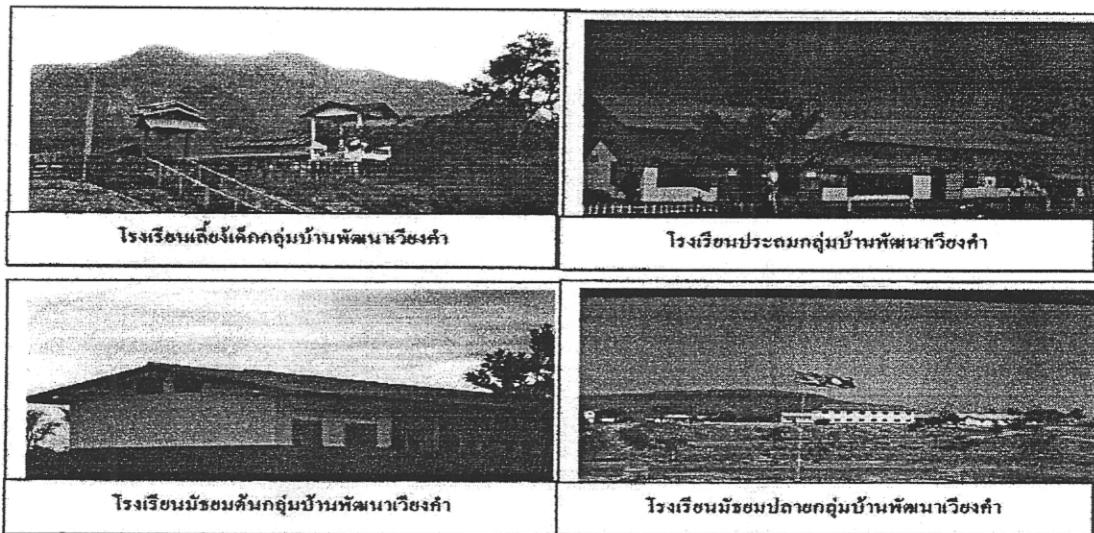
ภาพที่ 4.7 ลักษณะของบ้านเรือน

4.3.3 การศึกษา

จากแผนพัฒนาการศึกษาของภาครัฐบาลในชุมปีที่ผ่านมาได้มีการขยายตัวเป็นลำดับทางด้านปริมาณและคุณภาพซึ่งแสดงในอัตราเด็กที่เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาเพิ่มจากร้อยละ 79 เป็นร้อยละ 84.2 ชั้นมัธยมตอนต้นเพิ่มจากร้อยละ 46.6 เป็นร้อยละ 54.8 มัธยมตอนปลายเพิ่มจากร้อยละ 22.6 เป็นร้อยละ 34.4 การศึกษาขั้นอาชีวะ และมหาวิทยาลัย นับทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ส่วนแต่ละจังหวัดมีการขยายตัวตามระดับ จากนั้นอัตราการเรียนของผู้ใหญ่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 73 ด้วยผลสำเร็จดังกล่าวดังนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development Index: HDI) ของสหประชาชาติ สำหรับ สปป. ลาวซึ่งได้จัดในระดับที่ 133 ในจำนวน 177 ประเทศ ขณะนี้เพื่อตอบสนองตามแผนพัฒนาการศึกษาของภาครัฐบาลบรรดาแขวง เมือง และกุ่มบ้านพัฒนาต่างๆ จึงวางแผนฯ ในการพัฒนาการศึกษาตามสภาพของแต่ละเขตเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของรัฐ

จากข้อมูลแผนพัฒนาของกุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปจะไม่ได้รับการศึกษาเพียงแต่สามารถเขียนชื่อตนเองได้เท่านั้น สำหรับการศึกษาของเด็กนั้นมีโรงเรียนประจำชุมชนคือ โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เวียงคำ (หมายความว่ามีห้องเรียนตั้งแต่ประถมปีที่ 1 ถึงมัธยม 6) ซึ่งมีครูและนักเรียนจำนวนมาก กุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำได้ขยายเครือข่ายการศึกษาให้ถึงทุกเขตไม่ว่าจะเป็นเขตชนบท เขตห่างไกลซอกหลีก การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนสอน และครูไม่ได้มาตรฐานปัจจุบัน กุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำมีโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง มีจำนวนนักเรียน 3,354 คนหญิงจำนวน 1,245 คน และมีโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์ 1 แห่ง ซึ่งมีจำนวนนักเรียน 1,638 คน มีจำนวนนักเรียนหญิงจำนวน 656 คนภายนหลังเรียนจำนวนมัธยมสมบูรณ์ ส่วนมากนักเรียนจะอยู่พื้นที่ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนวิชาชีพในแขวงต่างๆ (จังหวัด) หรือเข้าไปเรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว หรืออาจจะเป็นโรงเรียนวิชาชีพตามตัวเมือง (อำเภอ) แขวง (จังหวัด) หรือนครหลวงเวียงจันท์เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาชนไทย ประชาชนลาว ด้วยหลากหลายรูปแบบอาจเป็นการใช้ทุนตนเองหรือทุนของรัฐทั้งนี้ ขึ้นกับผลการสอบของแต่คนที่จะสามารถทำได้ภายนหลังเรียนจบชั้นมัธยมปลาย

นอกจากการเรียนในระบบโรงเรียนแล้ว การศึกษานอกระบบยังเป็นกิจกรรมที่ชาวกุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำให้ความสนใจโดยทางเมือง (อำเภอ) ปากกระดิงได้ร่วมมือกับศูนย์หรือองค์กรเอกชนต่างๆ ให้การศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่นการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาแก่ชาวบ้านที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาชาวบ้านให้มีความรู้ ความสามารถความพร้อมและความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการยกฐานะความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัวตลอดจนการพัฒนาหมู่บ้านในอนาคตอีกด้วย

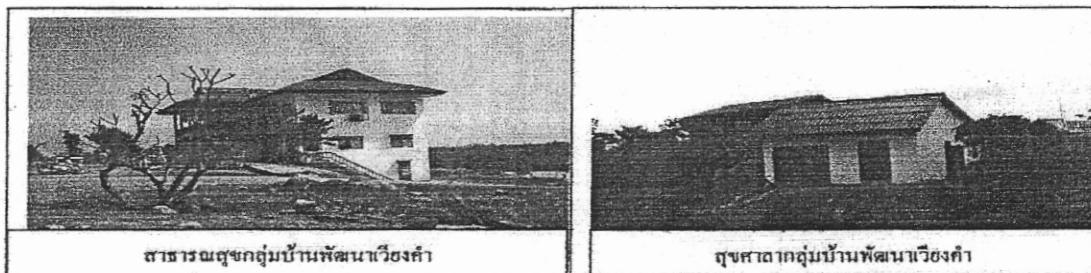
ที่มา : การลงพื้นที่ของผู้ศึกษาระหว่าง 12 มีนาคม - 1 พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.8 สถาบันการศึกษา

4.3.4 การสาธารณสุข

เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอยู่ในพื้นที่ป่า การดูแลสุขภาพของประชากรในชุมชนจึงเป็นการผสมผสานรูปแบบดั้งเดิมซึ่งยังคงมีอยู่บ้างกับรูปแบบแพทย์แผนโบราณที่มีความเชื่อค้านการประกอบพิธีกรรมและการดูแลสุขภาพภายใต้ครอบครัว คือ การใช้พืชสมุนไพรหม้อน้ำ หรือการใช้คาถาที่ได้การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เช่น คาถาเป้าโรคตามแต่ คาถาเป้าเจ็บ ห้อง คาถาเป้าเจ็บหัว คาถาเป้าแมลงสัตว์ กัดต่อยรวมทั้งคาถาแก้ไข้รักษาโรคตามรูปแบบการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งในกลุ่มบ้านพัฒนาเมืองนี้มีสถานีอนามัยที่ให้บริการขั้นพื้นฐาน อีกทั้งบรรดาองค์การจัดตั้งกลุ่มบ้านพัฒนาบังได้ปลุกระดมชาวบ้าน และประชาชนบ้านชาวนาเพื่อปฏิบัติหลักการอนามัยสามสะอาด (กินสะอาด อยู่สะอาด และนุ่งห่มสะอาด) เพื่อต้านและสกัดกั้นโรคให้ประชาชน จากนั้นก็ยังใช้ทุนการช่วยเหลือจากองค์การจัดตั้งสากล สร้างน้ำริน น้ำบ่อ น้ำนาดาด สร้างบ่อน้ำหมุบ้าน ชาวบ้านแต่ละบ้านจะมีห้องน้ำใช้ รวมทั้งมีการข้ายอกอสังหาริมทรัพย์ออกจากกันและล่า่งบ้าน (ได้ถูกบ้าน) ดั่นน้ำต้มสุกที่สะอาด นอนในมุ้ง ดูแลสุขภาพแม่และเด็ก ต้านโรค ไข้เลือดออก โรคไข้มาลาเรีย โรคห้องบิด ส่งผลให้อัตราการเจ็บป่วยของประชาชนเบาบางลง การบริการรับใช้คนป่วยตามสถานที่รับรักษาคนเจ็บต่างมีการขยายตัวพร้อมกันนั้นก็มีการผสมผสานรักษาด้วยรูปแบบการแพทย์สมัยใหม่ กับการรับรักษาด้วยยาพื้นเมือง (สมุนไพร) ปัจจุบันกลุ่มบ้านพัฒนาดังกล่าวมีสุขศala 1 แห่งตั้งอยู่บริเวณบ้านน้ำท่อนที่ขึ้นกับกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ และมีร้านขายยา 3 แห่ง แห่งแรกตั้งอยู่บ้านเวียง

คำ แห่งที่สองตั้งอยู่บ้านเหล่านี้ใน และแห่งที่สามตั้งอยู่บ้านหัวไทรซึ่งทั้งสามหมู่บ้านนี้เป็นกับกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำมีพยานาก 8 คนประจำอยู่ที่สุขศala ปีที่ผ่านมาสา(ค.ศ.2008)มารถตรวจรักษาแม่และเด็กได้ 637 คน ฉีดยาแก้ไข้ วันโรค โรค บาดทะยัก โรคคอตีบ โรคตับอักเสบ โรคตาแดง และฉีดยาป้องกันโรคโปลิโอ ให้ทั้งหมด 3,111 อบรมชาวบ้านให้นอนในมุ้งกัมเมาร์อยละ 85 และใช้ห้องน้ำตามหลักอนามัยร้อยละ 83.4 ใช้น้ำสะอาดร้อยละ 63.8

ที่มา : การลงพื้นที่ของผู้ศึกษาระหว่าง 12 มีนาคม - 1 พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.9 สุขศala และสาธารณูปโภค

4.4 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ: ด้านภูมิเศรษฐกิจ

4.4.1 การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำจะประกอบอาชีพหลัก คือทำการเกษตร พืชที่ปลูกมากแต่เดิมจนถึงปัจจุบันเกือบทุกครอบครัวคือข้าวเหนียว จะปลูกไว้บริโภค ส่วนปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ที่สำคัญและปลูกมากที่สุดรองลงมาตามลำดับคือ ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วแಡง ถั่วเหลือง ผลไม้ชนิดต่างๆ และพืชผักสวนครัว มีการใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานจากสัตว์ เช่น รถไถนา มีเพียงส่วนน้อยประกอบอาชีพราชการ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป ไม่มีครอบครัวใดที่ประกอบอาชีพโดยอาชีพหนึ่งเพียงอย่างเดียวแต่ประกอบอาชีพอよ่างน้อย 2 อาชีพขึ้นไป

แต่ปัจจุบันลักษณะการประกอบอาชีพของชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ด้านการเกษตรกรรม การทำนา ทำสวนแบบผสมผสาน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของครัวเรือนได้มากนัก เนื่องจากปัญหาด้านการตลาดและราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้เกิดการเปลี่ยนเมืองของการถือครองที่ดิน ส่งผลให้คนในชุมชนต้องประกอบอาชีพรับจ้างจำนวนมากและมีอาชีพด้านการเกษตร เป็นอาชีพเสริม จากการลงพื้นที่สังเกตเห็นว่าครัวเรือนคนภายนอก ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาซื้อที่ดินจากนั้นก็เป็นบริษัท รวมทั้งภาครัฐบาลที่เข้ามาลงทุนในรูปแบบของการสัมปทานที่ดินโดยให้

ภาคเอกชนเป็นผู้ลงทุนทำการผลิตตัวจริงโดยเฉพาะการปลูกยางพารา ไม่เกสนา และปลูกมันสำปะหลังเป็นต้น

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่ากลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้านคือบ้านเวียงคำ บ้านน้ำท่อน บ้านเหล่านใน และบ้านหัวยี่ไฮ ครอบครัวที่ทำการเกษตรปลูกยางพาราด้วยทุนของตนเองและปลูกในพื้นที่ดินที่เป็นสิทธิ์ในการครอบครองของตนสามารถแยกได้ดังนี้ บ้านเวียงคำ มีจำนวนครอบครัวรวมทั้งหมด 422 ครอบครัว และครอบครัวที่ทำการเกษตรสวนยางพาราจำนวน 75 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 17.77 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด บ้านเหล่านในมีจำนวนครอบครัวทั้งหมดจำนวน 76 ครอบครัว ครอบครัวที่ทำการเกษตรปลูกยางพาราจำนวน 18 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 23.68 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด บ้านหัวยี่ไฮมีจำนวนครอบครัวทั้งหมด 170 ครอบครัว และครอบครัวที่ทำการเกษตรสวนยางพาราจำนวน 5 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 2.94 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด ส่วนน้ำท่อนมีจำนวนครอบครัวทั้งหมด 138 ครอบครัวและมีครอบครัวที่ทำการเกษตรสวนยางพาราจำนวน 35 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 25.36 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ขณะนี้จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตรสวนยางพารามีจำนวน 133 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 17.43

ตารางที่ 4.3 จำนวนครอบครัวที่ปลูกยางพารา

บ้าน	จำนวนครอบครัว	ครอบครัวที่ปลูกยางพารา	ร้อยละ
เวียงคำ	422	75	17.77
เหล่านใน	76	18	23.68
น้ำท่อน	138	35	25.36
หัวยี่ไฮ	170	5	2.94
รวม	806	133	17.43

ที่มา จากข้อมูลแผนกศึกกรรมเมืองปากกระดึง 23 เมษายน 2552

การทำสวนยางพาราเป็นอาชีพใหม่ที่ชาวกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำเปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยได้รับอิทธิพลจากการแนะนำตามแผนนโยบายพัฒนาประเทศของภาครัฐบาลที่จะนำพาประเทศผ่านพื้นความยากจน โดยกำหนดของการเกษตรเพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมเป็นหลักนั้นคือการปลูกยางพารา และได้รับอิทธิพลจากเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน ต่อมาทางราชการได้เข้ามาสนับสนุนการปลูกยางพาราตามโครงการสัมปทานของรัฐ ในปี คศ 2005 ซึ่งระยะแรกมีผู้เข้าร่วมโครงการ 37 ครัวเรือน และมีพื้นที่ทำการปลูกยางพารา

จำนวน 639 เสื้กตรา (3,993.75 ໂຣ 1 เสื้กตราเท่ากับ 6.25 ໂຣ) โดยทางบริษัทลาว-ไทยช้า (Lao-Thai Hua Rubber Co.,Ltd.) ที่สัมปทานร่วมกับรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนด้านทุนทุกอย่าง แต่ส่วนชาวบ้านต้องมีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกยางพาราจากนั้นทางโครงการสัมปทานปลูกยางพารายังช่วยสนับสนุนทางด้านวิชาการมีการนำผู้เข้าร่วมโครงการไปอบรมศึกษาดูงานเป็นระยะ ถึงปี พ.ศ. 2009 มีผู้เข้าร่วมโครงการสัมปทานปลูกยางพาราเป็นจำนวน 218 ครัวเรือนและประชากรมากถึง 1,795 คน และมียังพื้นที่ปลูกยางพาราของบริษัทเวียด-ลาว (Viet-Lao Joint Stock Rubber) จำนวน 1,684 เสื้กตรา (10,525 ໂຣ) นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ปลูกยางพาราของประชาชนจำนวน 1393 เสื้กตรา (8,706.25 ໂຣ) ดังนั้นก่อนบ้านพัฒนาเวียงคำจริงมีพื้นที่ปลูกยางพาราจำนวน 3,716 เสื้กตรา ปัจจุบันเกษตรกรกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำรวมทั้งผู้ที่เข้าร่วมโครงการและผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการแต่ปลูกยางพาราด้วยทุนส่วนตัวทั้งหมดก็ได้ขยายพื้นที่ปลูกยางพารามากขึ้น

จากการศึกษา การประกอบอาชีพของชาวบ้านจากการทำเกษตรแล้วพบเช้าจะออกไปรับจ้างในแหล่งต่างๆ เช่น โครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ ไปรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมในตัวเมืองใหญ่ หรือไปจับจ้างนอกพื้นที่และไปทำงานที่ต่างประเทศในรูปแบบแรงงานรับจ้าง (เข้ามาขายแรงงานที่ประเทศไทยโดยพิเศษหมาย) ขณะที่ส่วนหนึ่งก็รับจ้างภายในชุมชนเช่น รับจ้างตามสวนมันสำปะหลัง รับจ้างตัดหญ้าในพื้นที่ที่ดำเนินรับจ้างเป็นช่างสร้างบ้านจากนั้นก็มีแรงงานที่ทำอาชีพเสริมจากการใช้ประโยชน์จากการค้าหินที่ไม่หาเห็ด การแปรเปลี่ยนแม่เด้ง แม่เดต์การหาพืชผักจากป่าเพื่อนำขายในท้องตลาด

สำหรับอาชีพแรงงานรับจ้างในโครงการสัมปทานปลูกยางพารานั้นเป็นพื้นที่ที่รัฐให้เอกสารสัมปทานเพื่อปลูกยางพารา ชาวบ้านเหล่านี้จะได้ค่าตอบแทนเป็นเงินสด วันละ 25,000 กີບ (มีค่าเท่ากับ 100 บาท) โดยปกติแล้วชาวบ้านเหล่านี้ก็มีพื้นที่ภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณเขตสัมปทานปลูกยางพาราแต่ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถที่จะเข้าเป็นสมาชิกในโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐก็เนื่องจากว่านโยบายของโครงการดังกล่าวกำหนดว่าคนที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐต้องมีสิทธิ์ในการครองที่ดินเป็นของตนเองเท่านั้น แต่ชาวบ้านกลุ่มนี้ไม่มีสิทธิ์ในการถือครองที่ดินเหตุนี้เองชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวจึงต้องเข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างในโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐเท่านั้น แต่อัชีพที่พวกเขากำลังทำอยู่ในโครงการดังกล่าวนั้นก็ไม่มีความมั่นคงเนื่องจากว่าเมื่อใดโครงการมีงานให้ทำพวกเขาก็จะได้ทำงานและมีรายได้แต่ถ้าหากว่าเมื่อใดโครงการไม่มีงานให้ทำพวกเขาก็ไม่มีงานทำและไม่มีรายได้อีกด้วย ฉะนั้นเมื่องานไม่มั่นคงรายได้ก็ไม่มั่นคงไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในครอบครัว จึงเป็นเหตุทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้าน หรือไปทำงานต่างประเทศในรูปแบบเป็นแรงงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นแรงงานข้ามพรมแดนเข้าทำงานที่ประเทศไทยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

4.4.2 รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

4.4.2.1 แหล่งรายได้

รายได้ของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำส่วนใหญ่จะมาจากการขายผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งได้แก่ การขายข้าวโพด มันสำปะหลัง มะขามหวาน และการขายเบี้ยധารา ในแต่ละปีก็มีรายได้ระดับปานกลาง แต่เมื่อชาวบ้านมีการประกอบอาชีพเสริมที่มากมายขึ้น นั้นหมายถึงแต่ละครอบครัวมีอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพทำให้เกิดรายได้สูงครอบครัวมากขึ้น

ปัจจุบันจากการสำรวจได้ของครัวเรือนกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำตามลักษณะการประกอบอาชีพพบว่ารายได้ส่วนใหญ่เกิดจากอาชีพรับจ้าง เคลื่ยครัวเรือนละ 750,000 กีบ (3,260 บาท) ถึง 100,000 กีบ (4,500 บาท) ส่วนลักษณะของรายได้ต่อปีส่วนมากจำแนกตามลักษณะการประกอบอาชีพ และพบว่าเป็นรายได้ที่เกิดจากการรับจ้างเป็นรายได้หลักของคนคือรายได้จากการทำการเกษตร จากนั้นก็เป็นรายได้ที่เกิดจากการขายของป่า และการแปรรูปผลผลิตจากป่าจำนวนหนึ่ง

จากการศึกษาสามารถสังเกตได้ว่ารายได้หลักจากการรับจ้างนั้นเป็นทางออกที่สามารถทำให้ครัวเรือนได้มีปัจจัยมาชุนเพื่อครอบครัวได้ร่วมเริ่วและสนับสนุนที่สุด แต่ภาระในครัวเรือนมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากค่านิยมและความต้องการสิ่งที่อันวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งปรากฏในรายจ่ายและหนี้สินในครัวเรือนที่ค่อนข้างมาก ส่วนรายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรซึ่งมีน้อย เนื่องจากปัญหาด้านการตลาดและแรงงานในครัวเรือนที่ต้องไปรับจ้าง และใช้เพียงเวลาว่างในการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร ซึ่งทำให้เวลาในการคุ้ยแผลและเก็บเกี่ยวมีน้อย รายได้ที่เกิดจากการทำการเกษตรและเก็บของป่าจึงเป็นเพียงรายได้เสริมให้กับครัวเรือน และจะเป็นรายได้เสริมได้ดีถ้าชุมชนได้พัฒนาการเรียนรู้และการวางแผนในการจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและสร้างสรรค์

4.4.2.2 ค่าใช้จ่ายและหนี้สิน

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของชาวบ้านกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอุปโภคในครัวเรือนสามารถจำแนกตามลักษณะรายจ่าย เช่น ค่าอาหารข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนค่าไฟฟ้า ค่าทำบุญต่างๆ ค่าภาระสังคม ค่าการศึกษาของบุตรหลานและค่าด้านการเกษตรที่เกิดจากการซื้ออุปกรณ์เพื่อทำการเกษตร

จากข้อมูลพบว่ารายได้และรายจ่ายในครัวเรือนไม่สอดคล้องกันจึงทำให้เกิดภาวะหนี้สินจะนั้นแหล่งเงินที่สำคัญของชุมชนก็คือ การกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน คู่ยืมจากสหกรณ์การเกษตร คู่ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตร คู่ยืมจากภาคเอกชน (คู่ยืมนอกระบบ) คู่ยืมจาก

กองทุนเพื่อการแก้ไขปัญหาความทุกข์จน แต่การกู้ยืมเงินดังกล่าวถูกนำมาใช้จ่ายในการสร้างอาชีวศึกษาความหลากหลายในบ้าน เช่น การผ่อนรถ การผ่อนตู้เย็น การผ่อนทีวีเป็นต้น

ดังนั้นกระแสของการบริโภคนิยมและความทันสมัยจึงเป็นตัวการสำคัญส่งผลต่อภาวะหนี้สินในครัวเรือนที่มีจำนวนมากและก็มีครอบครัวจำนวนหนึ่งที่ไม่ประกอบมีหนี้สินแต่ส่วนการออมนั้นชาวบ้านนิยมน้ำไปฝากกับธนาคารและบางส่วนที่ออมในรูปแบบของการซื้อทองและที่ดิน

4.4.2 ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า

จากการศึกษาข้อมูลจากนายบ้าน รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้อาชุโสและชาวบ้านพบว่าก่อคุณบ้านพัฒนาเวียงคำประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเวียงคำ บ้านเหล่าใน บ้านหวยไช และบ้านน้ำท่อน ฉะนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าก่อคุณบ้านพัฒนาเวียงคำมีเนื้อที่ทั้งหมด 11,163 เฮกตาร์ ป่าสงวน 2,450 เฮกตาร์ พื้นที่ป่าชุมใช้หรือพื้นที่ป่าชุมชน 1,426 เฮกตาร์ พื้นที่ป่าฟืนฟู หรือพื้นที่ป่าเหล่าที่ต้องรักษาเพื่อจะถูกนำไปเป็นป่าสงวนในอนาคตจำนวน 1,835 เฮกตาร์ พื้นที่ป่าลุกสร้างจำนวน 134 เฮกตาร์ พื้นที่ทำการผลิตทั่วไป 883 เฮกตาร์ พื้นที่นาที่ทำการผลิตข้าวจำนวน 937 เฮกตาร์ พื้นที่ไร่ 112 เฮกตาร์ พื้นที่สวนมันตัน(มันสำปะหลัง) 40 เฮกตาร์ พื้นที่สวนไม้ເກສາ จำนวน 2 เฮกตาร์ สวนมากนัด(สัปปอด)จำนวน 328 เฮกตาร์ พื้นที่สวนยางพาราทั้งหมด 3,716 เฮกตาร์ แยกเป็น 2 ภาคส่วน คือ ภาคส่วนการลงทุนของประชาชนมีพื้นที่ 1,393 เฮกตาร์ และบริษัทที่สัมปทานพื้นที่ 2,323 เฮกตาร์ ส่วนการสัมปทานของบริษัทแยกเป็น 2 บริษัท คือ บริษัทลา-ไทยชั้ว สัมปทาน 639 เฮกตาร์ และบริษัทเวียด-ลาวสัมปทาน 1,684 เฮกตาร์ จำนวนครัวเรือนในโครงการสัมปทานป่าลุกยางพาราของรัฐ 108 ครอบครัว และครอบครัวสวนยางพาราสวนบุคคลจำนวน 110 ครอบครัว จำนวนประชากรในโครงการสัมปทานป่าลุกยางพาราของรัฐจำนวน 1,177 คน และประชาชนที่ทำการสวนยางพาราด้วยทุนตนเองจำนวน 618 คน เนื่องจากว่าก่อคุณบ้านพัฒนาเวียงคำ ประชารัฐส่วนมากยังคงดำเนินการเป็นหลักจะนับถือก่อคุณบ้านดังกล่าวจึงมีรถไถนาเดินตามจำนวน 201 คัน รถมอเตอร์ไซร์จำนวน 620 คัน โรงสีข้าวจำนวน 24 โรง จำนวนกํารังสัตว์เลี้ยงจำนวน ไม่น้อยกว่า 792 ตัว ควาย 462 ตัว แกะ (แพะ) จำนวน 1,122 ตัว หมู (สุกร) จำนวน 756 ตัว และสัตว์ปีกจำนวน 4,971 ตัว จากร้านขายยาและร้านขายยาที่บ้าน จำนวน 8,725 ตารางเมตร

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ

ประเภท	เรียงลำ	หัวใจ	น้ำthon	เหล่าใน	รวม
พื้นที่ป่าไม้ (ເຊື້ອຕາວ)					
ป่าสงวน	1035	137	543	735	2450
ป่าชันใช้ (ປ່າໃຊສອຍ)	364	385	355	322	1426
ป่าเหล่า (ປ່າພື້ນຟູ)	210	815	550	260	1835
ป่าปຸກສ່ວງ	59	30	30	15	134
พื้นที่ทำการผลิต	432	138	181	132	883
พื้นที่นา	359	140	179	259	937
พื้นที่ไร่	-	80	32	-	112
พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง	-	22	18	-	40
สวนไม้กุழณา(เกดสะหนา)	-	2	-	-	2
สวนสับปะรด (หมากนัด)	64	-	-	264	328
พื้นที่ปลูกยางพารา					
พื้นที่สัมปทาน	672	639	549	463	2,323
(จำนวนครัวเรือน/ประชากร)	18/76	40/876	35/150	15/76	108/1,177
พื้นที่ส่วนบุคคล	515	10	425	443	1,393
(จำนวนครัวเรือน/ประชากร)	75/450	5/30	15/90	8/48	110/618
รถໄຄเดินตามตาม (คัน)	87	25	42	47	201
จำนวนรถมอเตอร์ไซค์ (คัน)	289	99	134	98	620
จำนวนโรงสีข้าว (โรง)	12	5	5	3	24
สัตว์เลี้ยง (ตัว)					
วัว	312	160	260	60	792

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ (ต่อ)					
ประเภท	เวียงคำ	หัวหม้อ	น้ำthon	เหล่าใน	รวม
ราย	136	97	143	86	462
แพะ (ແບ່ງ)	321	129	457	215	1,122
สุกร	125	372	175	84	756
สัตว์ปีก (ເປີດ/ໄກ່)	1,730	1,064	903	1,274	4,971
บ่อปลา/พื้นที่/ตารางเมตร	12/3600	15/2250	5/1875	2/1000	34/8,725

4.4.2.1 ทรัพยากรดิน

ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำพื้นที่มีลักษณะราบจากรายงานศูนย์กลางพระครุฑบันเลขที่ 03 / กมพส.ลงวันที่ 6 มีนาคม 1984 ว่าด้วยการมอบดินมอบป่าให้แต่ละเขตแขวงและบ้านคุ้มครอง ต่ำน้ำที่เป็นลักษณะหินลูกรัง และหินปูนเป็นส่วนมากพบหินชนิดนี้กระจายอยู่เป็นแนวยาวทางด้านตะวันออกของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำตามสันเข้าและตามเส้นทางหมายเลข 8A ที่ออกสู่สังคมนิยมเวียดนาม และส่วนหนึ่งของเมืองหินบุนแขวงคำม่วนส่วนใหญ่สภาพดินของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำลักษณะดินปนทรายบางพื้นที่เป็นดินแดงและดินรูกรังจัดเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และบริเวณลำหัวแม่น้ำเวียงคำ หัวน้ำอุ่นหัวน้ำthon และหัวแม่น้ำจะมีหินก้อนใหญ่กระจายอยู่ทั่วไปจากข้อมูลของกรมกสิกรรมและป่าไม้ (กองประชุมกระทรวงกสิกรรมป่าไม้ เวียงจันท์, 2003) พบว่าในบริเวณกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำเป็นพวลดินเหนียว จากผู้คนมีสีดำและสีน้ำตาล ตามการวิเคราะห์ของกรมวิจัยดินคำแพงนครหลวงเวียงจันท์ (วารสาร สถิติ ประชากร แห่งชาติที่ นครหลวงเวียงจันท์, 2006) กล่าวว่าดินชนิดนี้มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ไม้กฤษณา ไม้สักทอง ยางพาราและไม้ไผ่ผลชนิดต่างๆ เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังเหมาะสมกับการทำนาอีกด้วย เพราะในบริเวณดังกล่าวค่อนข้างเป็นพื้นที่ราบจึงสามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ดี しながらนี้มีความเป็นไปได้สูงสำหรับการปลูกหญ้าหรือพืชนาทุ่งหญ้าเพื่อเลี้ยงสัตว์ และมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ และพืชผักหลายชนิด

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าในขั้นแรกของการเพาะปลูกชาวบ้านไม่เต็มเวลาที่จะทำการผลิตและต้นทุนค่า แต่ชุมชนต่ำน้ำใหญ่ใช้ดินไม่เหมาะสมกับสภาพดินเนื่องจากยังขาดวิชาการทางด้านการเกษตร มีการปลูกไม้ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพของดินซึ่งทำให้ผลผลิตที่ได้รับไม่เป็นไปตามความเหมาะสมของพืช จากนั้นยังทำให้คินเสื่อมคุณภาพทำให้ดินกลายเป็นดินแห้ง

และแม้จะไม่สามารถที่จะใช้งานได้ในคุณการต่อไปนองจากนั้นชาวบ้านจำนวนหนึ่งในช่วงเวลาทำการผลิตยังมีการนำสารเคมีมาใช้เพื่อช่วยให้ผลผลิตดูดซับน้ำฝนเพื่อให้ได้ผลผลิตมากแต่พวกเขายังไม่มีความรู้ต่อผลกระทบของสารเคมีดังกล่าวที่ทำให้สภาพของดินมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และใช้งานในช่วงการผลิตดูดต่อไปได้รับผลต่ำหรืออาจไม่ได้รับผลโดยพวกเขายังต้องเสียเวลาในการปรับสภาพของดินจากนั้นก็เพิ่มต้นทุนในการทำการผลิตสูงขึ้นหรือบางครอบครัวไม่ทำการผลิตไปเลยหรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพไปสู่อาชีพใหม่กลายเป็น และมีการอพยพเข้าสู่สังคมเมืองกลายเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และการบริการหรือ บางเขตไม่มีทุนจะทำการผลิตก็ต้องปล่อยให้ดินกลายเป็นดินว่างเปล่า

ที่มา : จากการลงพื้นที่ของผู้ศึกษาระหว่าง 12 มีนาคม - 1 พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.10 ลักษณะการใช้ทรัพยากรดิน

4.4.2.2 ทรัพยากรดิน

แขวงบอโลคำชัยเป็นแขวงที่มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านตลอดปีในทุกฤดูกาล แม่น้ำของเป็นแม่น้ำสายหลักมาต่อโบราณกาลแต่ปัจจุบันแม่น้ำโขงกลายเป็นแม่น้ำนานาชาติและไหลผ่านประเทศลาวในบางแห่งคือภาคเหนือที่แขวงหลวงพระบาง และแขวงไชยบูรีภาคใต้ได้แก่แขวงจำปาสัก ส่วนแขวงบอโลคำชัยแม่น้ำโขงไหลผ่าน 3 ตัวเมือง (อำเภอ) คือ เมืองท่าพระนคร เมืองปากชัน และเมืองปากกระดึง จากนั้นแขวงบอโลคำชัยมีแม่น้ำสายต่างๆ ไหลผ่านคือ น้ำเทิน (น้ำกระดึง) น้ำชัน น้ำเจี่ยน น้ำทวย น้ำมัง น้ำจิง น้ำโล น้ำคำ น้ำกัน น้ำกะดัน น้ำสา น้ำคู น้ำthon น้ำพ้า และน้ำယวง ส่วนกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดเล็กของกลุ่มน้ำthonที่ไหลผ่านกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำห้า หมู่บ้านแล้วจะไปรวมกับแม่น้ำthonแล้วออกสู่แม่น้ำโขง อาจถือได้ว่าลำน้ำthonก็เป็นลำน้ำสายหลักหนึ่งของแม่น้ำโขง

น้ำthonประกอบด้วยลำน้ำหลัก 3 สาย คือ ลำน้ำเวียงคำ ลำน้ำอุ่น และ ลำน้ำทวยไช ไหลมาบรรจบกับบริเวณทิศใต้ของกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองปากกระดึง แขวง

บօລິຄໍາໄຊ ຜຶ້ງລຳນໍ້າເວີຍງຄໍາມີຕົນນໍ້າອູ່ບໍລິເວັນສາຍກູພາມ່ານທີ່ຕົດຈາດກັບສາຍນໍ້າເຖິນແລະຫາຍແດນ
ເວີຍຄົນນຳ ສ່ວນລຳນໍ້າອຸ່ນມີຕົນກຳນົດຈາກສາຍກູຫລວງປັນລຳນໍ້າທີ່ມີບໍານາດເລື້ກແຕ່ມື້ນໍ້າຕົດກຸກາ ຖຸ້ງ ອີກ
ສາຍຄື້ອລຳນໍ້າຫ້ວຍໄຂມີຕົນນໍ້າໃນບໍລິເວັນສາຍກູມ່ວງເປັນພື້ນທີ່ຕັ້ງບ້ານເຄີມຂອງກລຸ່ມບ້ານພັດນາເວີຍງຄໍາ ແລະ
ສາຍນໍ້າທີ່ສໍາກັບອີກສາຍໜຶ່ງທີ່ເລື້ອງຈີ່ພຂອງປະຊາຊົນຈຳນວນໄມ່ນ້ອຍ ດ້ວຍພຸດອີກອ່າງນໍ້າສາຍນີ້
ເປົ້າຢືນເສີມສາຍເລືອດຂອງຫາວັນພຣະເປັນທີ່ທຳມາຫາກິນຮຽນທີ່ການໃຊ້ເພື່ອບໍລິກຸບອຸປ່ໂກ ໃຊ້
ເປັນແຫລ່ງຈັບປາຂອງຫາວັນໃນການຫາເລື້ອງຈີ່ພຂໃນແຕ່ລະວັນ ນອກນັ້ນເບີງໃຊ້ເພື່ອທຳການເກຍຕະລິມ
ລຳນໍ້າຫ້ວຍ ເຊັ່ນປຸລູກພື້ນພັກຫາລາຍໝັດຕາມຮົມລຳນໍ້າທີ່ມີຄວາມອຸດນົມສົມບູຮົມຂອງພື້ນທີ່ດິນ ລະນັ້ນລຳນໍ້າ
ທອນຈີ່ເປັນລຳນໍ້າສາຍຫັກຂອງກລຸ່ມບ້ານພັດນາເວີຍງຄໍາ ແລະລຳນໍ້າດັ່ງກ່າວມີຕົນກຳນົດຈາກແມ່ນໍ້າເຖິນທີ່
ມີການສ້າງເຂື່ອນພັດງຈານນໍ້າທີ່ສໍາຄັນໃນການພັດນາເຄຣຍສູກີອີກອົງກໍຣ໌ຮ່ານ່າງຂອງ ສປປ. ລາວ

ທີ່ມາ : ຈາກການລົງພື້ນທີ່ຂອງຜູ້ສຶກຍາຮະຫວ່າງ 12 ມິນາມ - 1 ພຸດຸພາກມ 2552

ກາພທີ່ 4.11 ລັກມະການໃຊ້ທັກພາກນໍ້າ

4.4.2.3 ທັກພາກປ່າໄນ້

ແຂວງບອລິຄໍາໄຊ ເປັນແຂວງທີ່ທີ່ຕັ້ງອູ່ກາກຄາດຂອງສປປ. ລາວ ຜຶ້ງນີ້ເນື້ອທີ່
ທັງໝາດ 15,977.71 ເສດຕາර໌ ແລະເນື້ອທີ່ປ່າທີ່ມີການແບ່ງຕາມລັກມະຮະບນນິເວສດັ່ງນີ້ ປ່າດົງດົນເບີຕເຫຼາສູງ
ມີເນື້ອທີ່ຈຳນວນ 214,764.40 ເສດຕາර໌ ປ່າດົງດົນເບີຕເຫຼາຕໍ່າ ມີເນື້ອທີ່ທັງໝາດຈຳນວນ 5,868 ເສດຕາර໌ ປ່າ
ປະສົມເບີຕສູງ 592,286 ເສດຕາර໌ ປ່າປະສົມເບີຕຕໍ່າ 44,728.55 ເສດຕາර໌ ປ່າໄນ້ໃນເບີນ (ໄມ້ທີ່ມີບໍານາດ
ເລື້ກ) 263.32 ເສດຕາර໌ ປ່າໄນ້ໃນເບີນປະສົມໃນກໍ່ວາງ (ໄມ້ທີ່ມີບໍານາດໃຫຍ່) 14,972.66 ເສດຕາර໌ ປ່າໄນ້
ປອງ (ໄມ້ທີ່ລຳດັ່ນເປັນຂຶ້ນເປັນປອງ ເຊັ່ນ ໄມ້ໄພ ອື່ນໆເປັນຕົ້ນ) 5,443.98 ເສດຕາර໌ ປ່າເລ່າ 552,887.60
ເສດຕາර໌ ປ່າຕໍ່າ 33,530.59 ເສດຕາර໌ ປ່າທີ່ໜ້າເປັນນາໄດ້ 30,252.65 ເສດຕາර໌ ທຸ່ງທີ່ເປັນນາ 40,770.34
ເສດຕາර໌ ເບຕກສີກຣມອື່ນໆ 1,675.61 ເສດຕາර໌ ເບຕກູທິນແລະພາ 8,904.59 ເສດຕາර໌ ເບຕ່າງໆ 2,072.68
ເສດຕາර໌ ເບຕທນອງ ປິບ ແລະທານ 8,024.35 ເສດຕາර໌ ເບຕກ່ອສ້າງ 1,119.66 ເສດຕາර໌
ນອກຈາກນັ້ນແຂວງບອລິຄໍາໄຊຢັງເປັນແຂວງທີ່ມີສຶກຍາພາສູງໃນການທ່ອງເຖິງແລະຍັງມີຄວາມສາມາດ

สมควรในการทำการเกษตรปลูกพืชเศรษฐกิจจากน้ำแข็งบ่ออีกด้วยที่สูงที่สุดคือยอดเขางอยอุ่นเขตเมืองคำเกิด ส่วนพานิชที่สูงที่สุดคือ พากะคงที่เมืองจำพอน ป่าคงดินเขตเทือกเขามีจำนวน 214.764 เฮกตาร์ ซึ่งอยู่เขตบริเวณเมืองบริคัน เมืองปากกะดิง เมืองคำเกิด เมืองท่าพระบาด และเมืองเวียงทอง ส่วนป่าคงดินเขตบริเวณที่ราบมีจำนวน 5,868 เฮกตาร์ ซึ่งอยู่บริเวณเขตเมือง ท่าพระบาด และเมืองปากกะดิง ซึ่งเขตดังกล่าวเนี่ยเหมาะสมสำหรับการทำเกษตรและปลูกพืชเศรษฐกิจในระยะยาวอีกด้วย เมืองปากกะดิงก็เป็นเมืองหนึ่งที่เน้นในแผนการพัฒนาของภาครัฐที่จะนำพาให้หอดูพื้นจากความยากจน โดยยึดถืออาชญาศาสตร์ทางการเกษตรเป็นหลักและได้มีการสร้างตั้งกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการนโยบายแผนพัฒนาของภาครัฐให้บรรลุเป้าหมาย

กลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำก็เป็นอีกเขตหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรป่าไม้ในอดีต แต่ในระยะปี ค.ศ. 1969 – 1984 เขตดังกล่าวได้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งมอบให้ แขวง และเมืองเป็นหัวหน้าหน่วยปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้เขตดังกล่าวจึงเป็นชุดคื้นไม่ (เขตสัมปทานตัดไม้เพื่อปรุงเป็นผลิตภัณฑ์) เพื่อรับใช้การก่อสร้างภายใต้เมือง และแขวง และส่งขายจำนวนหนึ่ง แต่การชุดคื้นระยะนี้ยังไม่ทันสมัยใช้แรงงานคน สัตว์เป็นส่วนมาก จนกระทั่งปี ค.ศ. 1978- 1985 จึงมีการนำเข้าเครื่องมือที่ทันสมัยโดยบริษัทพัฒนาเขตภูดอยเป็นผู้นำเข้า เพื่อเป็นการชุดคื้น ไน้ออกจากแนวทางพระราชบัญญัติฯ ของรัฐบาลวางแผนการสร้างทางหมายเลข 8A ออกสู่เวียงคำ ฉะนั้นการชุดคื้นนี้เป็นไปตามกำหนดให้ มีการนำใช้กลัจกรรม ไม้ถูกชุดคื้นออกเป็นจำนวนมาก โดยที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการขยายโอกาสจำนวนหนึ่งเพื่อสร้างรายได้เข้าส่วนบุคคล เหตุนี้เองเมื่อช่วงปี ค.ศ. 1988-1990 สถาปัตย์ในเขตดังกล่าวเกิดการทรุดโถรม(ถลายเป็นป่าโปร่ง)

ปัจจุบันเขตกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ หมายถึงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พืชพรรณ และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าหายาก โดยปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบวนวิเศษ เป็นการป้องกันภัยธรรมชาติอันเกิดจากน้ำท่วมและการพังทลายของหน้าดิน รวมทั้งความมั่นคงของชาติพื้นที่หมู่บ้านจำนวนหนึ่งอยู่ในอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเป็นเขตป่าเพื่ออนุรักษ์ ตามการประกาศของกระทรวงสิ่งแวดล้อม และป่าไม้ฉบับเลขที่ 06 ลงวันที่ 01เดือน เมษายน ปี ค.ศ. 1995 ที่ นครหลวงเวียงจันท์

จากการศึกษาตามลักษณะภูมิประเทศและระดับความสูงจากหน้าที่ทางเดินสามารถสรุปชนิดป่าของกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำได้คือป่าดิบ เขาร้อนรุนแรงน้ำท่วม เป็นป่าที่อยู่สูงจากระดับน้ำที่ทางเดิน 500 เมตรขึ้นไป มีปริมาณน้ำฝนระหว่าง 3330.6 มิลลิเมตร พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้เคนเรือ ไม้แคนหิน ไม้แด่ค่า ไม้ดู ไม้แดง ไม้กะบูง และไม้สันจำนวนมาก

ที่มา : นماจากการลงพื้นที่ของผู้ศึกษาระหว่าง 12 มีนาคม - 1 พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.12 ลักษณะการใช้ทรัพยากรป่าไม้

4.5 กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ: ด้านภูมิวัฒนธรรม

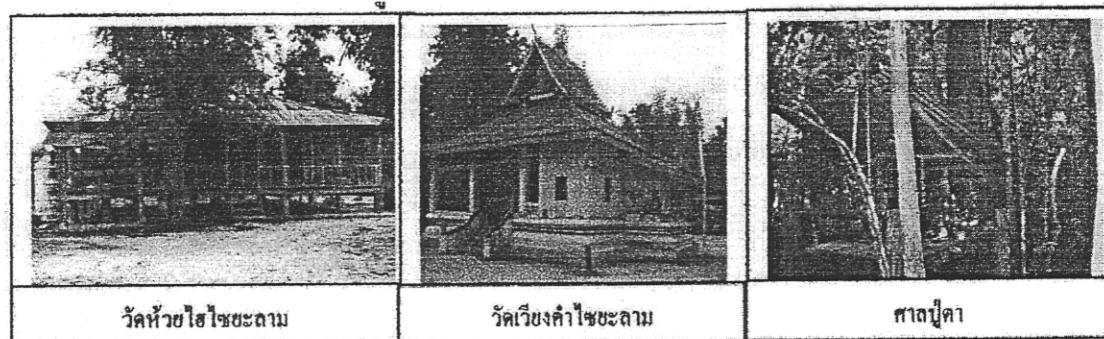
4.5.1 สถาบันศาสนา

กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีสถาบันศาสนาหลัก 1 แห่งตั้งอยู่บริเวณตรงกลางหมู่บ้าน ซึ่งเป็นศูนย์รวมของการขัดเกลาค้านศีลธรรมจริยธรรมของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีเจ้าสำนักสงฆ์เป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ทางศาสนา โดยชาวบ้านจะมาทำบุญตักบาตรฟังเทศน์กันเป็นประจำในวันพระเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรม

กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ เป็นกลุ่มบ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงที่มีภูมิประเทศห่างไกลเป็นระยะๆ ตั้งอยู่ระหว่างกลางสายน้ำที่ไหลอ้อมรอบกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำซึ่งทางทิศใต้ติดจรดกับสายน้ำท่อนทิศตะวันตกติดกับสายน้ำเวียงคำ (กุดสังเป็นแหล่งน้ำที่ชุมชนใช้ประโยชน์รวมกัน) ทิศตะวันออกติดกับสายน้ำห้วยไช และทิศเหนือติดกับสายน้ำห้วยน้ำอุ่นพร้อมด้วยหมู่บ้านต่างๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง และสังเกตเห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะไปทำบุญที่วัดที่อยู่ใกล้เคียง และมีบางครั้งก็จะไปทำบุญที่วัดต่างหมู่บ้าน จากนั้นบ้านอื่นก็จะมาทำบุญที่บ้านนั้นอีก มีการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปมาเป็นประจำ

ภายในหมู่บ้านมีการสร้างตั้งหมู่บ้านขึ้นมา ก็มีระบบการจัดตั้งตามรูปแบบการปกครองของระบบสังคมนิยมแต่สิ่งที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ก่อตื้อสถาบันศาสนาซึ่งเป็นศูนย์รวมการกลดอุบกเลาศีลธรรมและจริยธรรมของชาวบ้าน เนื่องจากว่ากลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำนั้นประกอบด้วย 4 หมู่บ้านประกอบมีวัดอยู่ 4 แห่งแต่โดยรวมแล้วแต่ละวัดประกอบมีพระสงฆ์ไม่เกิน 2 รูปและมีสามเณรไม่เกิน 2-3 รูปเท่านั้น หรือบางวัดเช่นวัดบ้านห้วยไชมีเพียงหลวงปู่รูปเดียวเท่านั้นประจำวัด ส่วนพระหนุ่มส่วนมากบวชเพื่อศึกษาหาความรู้เนื่องจากว่าโอกาสเข้าถึงการศึกษายังค่อนข้างมี

ความจำกัด วัดโดยส่วนมากจะประกอบด้วยกุฎี (ที่พักสำหรับพระสงฆ์) จากนั้นก็มีหอแยก (สถานที่ใช้ไว้ทำการบ้านของสงฆ์หรือที่ไว้ทำพิธีกรรมทางศาสนา) และอยู่รอบ ๆ วัดจะประกอบด้วยเจดีย์ ส่วนรูปทรงของกุฎีและหอแยกนั้นจะมีรูปทรงที่สวยงามในรูปแบบตามศีลปะของกรรมทางศาสนาและความเชื่อของชาวบ้าน

ที่มา : การลงพื้นที่ของผู้ศึกษาระหว่าง 12 มีนาคม - 1 พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.13 วัด และ ศาลาป่า

4.5.2 ภาษา การแต่งกาย ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม

กลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมืองที่อพยพมาจากแหล่งต่างๆ ชนผ้าໄຕແມນ ເພົ່າໄຕເໜັບ ເພົ່າຂຸນ ແລະ ໄຕພວນ ແຕ່ລູກຫລານຂອງชนຜ່າຊັກລ່າວໃນປັຈບັນກີ່ກາປ່ຽນຕົວໃນຮູບແບບວິທີ່ວິວິດແບບລາວລຸ່ມສ່ວນໃຫຍ່ ດັ່ງນັ້ນประเพณี ແລະ ວັດນະຮຣມຈຶ່ງເປັນແບບພື້ນເມືອງແບບລາວລຸ່ມ ແຕ່ກົງບັນຍົງມີອັດລັກຄະລົມ ແລະ ວັດນະຮຣມທີ່ສໍາຄັญຄື່ອງ

4.5.2.1 ภาษา

ภาษาพูดของคนพื้นบ้านจะมีสำเนียงที่แตกต่างกัน บางพื้นที่มีสำเนียงสัน្ដิ ພັງແລ້ວຄ່ອນข້າງເຂົ້າໃຈຢາກ ເຊັ່ນ ຂາວບ້ານທີ່ເປັນຄົນເກົ່າແກ່ຂອງໜີຜ່າຕ່າງໆ ເພະການພູດຍັງຮັກຢາສໍາເນົາເຄີມ ສໍາເນົາເສີຍພູດຈະມີລັກຄະພະແໜຶງ ແລະ ຕັດເສີຍສໍາຫັກຄໍາລົງທ້າຍ ແຕ່ສໍາຫັກສໍາເນົາເກົ່າພູດຂອງຄົນຮຸ່ນໃໝ່ຈະມີສໍາເນົາເກາຍຢາວັ້ງແດ້ວໄພເຮົາ ແຕ່ທັງສອງສໍາເນົາເກົ່າພູດຄໍ້ວນແຕ່ມີຄວາມໜໍາຍເດີວັກນີ້ ສ່ວນພື້ນທີ່ອູ່ຮອບນອກເບົດກຸ່ມບ້ານພັດນາເວີຍງຳສໍາວັນໃຫຍ່ມີການສໍາເນົາທີ່ສັນລັກຄະພະແໜຶງ ແລະ ຕັດເສີຍສໍາຫັກຄໍາລົງທ້າຍ ດັ່ງນັ້ນການເຫັນອ້າຍອູ່ໃນຊຸມໜາກແລ້ວພື້ນທີ່ທີ່ຕ່າງກັນທໍາໄໝມີຄວາມໜໍາຍຫາຍທາງສໍາເນົາເກົ່າວ່າເປັນການພື້ນເມືອງທາງກາຄຄາງ ສ່ວນຄົນເກົ່າຄົນແກ່ຂອງແຕ່ລະເພົ່າທີ່ບັງຄິດໃນຊຸມໜາກແລະ ຮອບນອກຊຸມໜາກກົງມີການປົງປັບຕົານຮູບແບບປະເພີ້ວ ວັດນະຮຣມດັ່ງເຄີມທີ່ຄື່ອມາໃນອົດຕໍ່ສໍາເນົາເກົ່າພູດກົງຮັກຢາເຄີມ ແຕ່ສໍາຫັກລູກຫລານຄົນຮຸ່ນໃໝ່ນັ້ນສໍາເນົາເກົ່າພູດມີການເປັນແປງ ແລະ ປັບຕົວໄປຕາມວັດນະຮຣມສົມບັຍໃໝ່ນັ້ນ

4.5.2.2 วัฒนธรรมการแต่งกาย

กลุ่มบ้านพัฒนาวิถีคำประกอบมีหลากหลายชนเผ่าแต่ชนเผ่าหลักๆ อาจจะมีชนเผ่าไถเมย เผ่าໄ泰ແມນ เผ่าໄຕມวน และเผ่าญี่ ฉะนั้นลักษณะของการแต่งกายจึงมีหลากหลายลักษณะ แต่ปัจจุบันการแต่งกายของกลุ่มบ้านพัฒนาวิถีคำ พัฒนาไปตามค่านิยม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการแต่งกายแบบดั้งเดิมยังพอให้เห็นหลงเหลืออยู่ในวัยกลางคนและวัยสูงอายุเอกลักษณ์ของคนพื้นเมืองที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ

สำหรับเผ่าไถเมยมีลักษณะการแต่งกายที่โดยเด่นนี้คือการแต่งกายของผู้หญิงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะนี้คือสายแร่ (เริ่มขัดของผู้หญิงที่ทำด้วยฝ้าย) จากนั้นชุดแต่งกายของผู้หญิง ไถเมยจะมีลักษณะเดียวกันคือผ้าชินยาวรัดอก จึงมีคำเรียกว่า “ชินเหลือเสือไม่พอ”

ส่วนประเพณีการแต่งกายของไถเมยมีลักษณะที่คล้ายๆ กับการแต่งกายของเผ่าไถเมยแต่จะมีเอกลักษณ์ที่ว่าชุดเครื่องนุ่งถือของเผ่าไถเมยนั้นผ้าเสื้อจะเป็นผ้าที่ห่อด้วยมือรูปทรงเป็นเสือที่ไม่มีคอเป็นคอกของรากตัวตัวเสื้อจะยาวตั้งเอวหรือสะโพกโดยส่วนใหญ่จะนิยมสวมใส่สีน้ำเงิน ส่วนผ้าชินนั้นก็เป็นผ้าที่ห่อด้วยมือเหมือนกันแต่ตัวชินจะออกเป็นลวดลายผ่าเป็นชั้นๆ ส่วนตรงเอวจะรัดด้วยผ้าคล้ายชาชีนแล้วจะม้วนมารัดที่ตรงข้างหลัง ส่วนที่บนหัวจะสวมใส่คล้ายๆ หมวกที่ทำด้วยฝ้ายหลายสีสันลักษณะคล้ายๆ หมวกของชาวเผ่ามัง

สำหรับการแต่งกายของเผ่าญี่นี้ก็ไม่แตกต่างจากสองเผ่าที่กล่าวมาก่อน หน้าที่สำคัญที่สุดคือการแต่งกายด้วยผ้าเสื้อห่อด้วยมือหรือกระดับในชุดเดียวกัน และสวมใส่กระโปรงหรือกางเกงขายาวมีหัวสวมใส่ด้วยหมวดหมู่ที่ทำด้วยฝ้ายที่ถักหรือใส่ตามความถนัดของตนเอง

ส่วนไถพวนนี้การแต่งกายคล้ายๆ กับชาวกลุ่มรวมด้วยผ้าเสื้อผ้าชินที่ทำด้วยตนเองห่อด้วยมือหรือชี้ด้านห้องตลาดโดยทั่วไป แต่ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ก็คือการใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือโพกหัวยามไปทำไร่ทำสวน

แต่ปัจจุบันการแต่งกายของบรรดาชนเผ่าดังกล่าวในลักษณะเอกลักษณ์พื้นเมืองไม่ค่อยจะเห็นมากนักส่วนใหญ่ก็มีเพียงวัยกลางคนและผู้สูงอายุเท่านั้นส่วนการถักห่อผ้านุ่งเองนั้นในปัจจุบันไม่ค่อยจะมี เพราะส่วนใหญ่วัยแรงงานไม่ค่อยจะมีเวลาทำ เพราะส่วนมากจะไปทำงานตามตัวเมืองใหญ่หรือไปรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมอีกอย่างการถ่ายทอดประเพณีการทำผ้านั้นก็ลดความนิยมลงอย่างมาก เพราะต้องใช้เวลาในการทอมากแต่ผลผลิตที่ได้ต่ำส่วนที่ยังทำอยู่ก็มีเพียงแต่คนสูงอายุที่อยู่บ้านเผ่าเรือน รวมทั้งวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิงที่นุ่งผ้าชิน (ผ้าถุง) ก็ลดค่านิยมลงเนื่องจากวัยทำงานส่วนมากต้องไปรับจ้างทำงานที่โรงงานอุตสาหกรรมต้อง

ใช้พاحนะในการเดินทางการที่นุ่งผ้าชินก์ไม่สะดวกสบาย จะนั่นก็เป็นอีกเหตุผลที่ทำให้การนุ่งชินของผู้หญิงลดบทบาทลง ไปด้วย

ดำเนินการของคนตุลไหน

การแต่งกายของคนยุคเก่า

การแต่งกายของผู้ชายໄກແມ່ນ

การแต่งกายของผู้ชายເກົ່າປ່ອ

ที่มา : การลงพื้นที่ของผู้ศึกษาระหว่าง 12 มีนาคม - 1 พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.14 การแต่งกายของชาวบ้านกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ

4.5.3 ความเชื่อเรื่องผีและพิธีกรรม

ชาวชุมชนกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำมีค่านิยมหรือความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งแสดงออกในการจัดกิจกรรมเรื่องของงานบุญประเพณีต่างๆ เช่น งานบุญแจกข้าวเป็นการระลึกรถึงและการทำบุญแก่ญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวที่ตายไปแล้ว งานบุญข้าวประดับคินเป็นการทำบุญข้าวใหม่ระลึกรถึงบุญคุณเจ้าแม่ธรณี งานบุญข้าวสารเป็นการทำบุญหรือทานสิ่งของและอาหารแก่ผีสางเทวดา

ชาวบ้านส่วนมากนอกจากจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนาแล้วพวกเขายังมีความเชื่อเกี่ยวกองกับเรื่องของศาสนาพิธีเช่นกัน กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำส่วนใหญ่ชาวบ้านได้อพยพมาจากเหนือของ สปป.ลาว เช่น มาจาก แขวงเวียงจันท์ แขวงเชียงของ แขวงผงสาด แขวงหลวงน้ำทา และแขวงหัวพัน(หรือเรียกอีกชื่อว่า จำแหง) ประชากรของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำประกอบด้วยชนชาติลาวลุ่มหรือว่า ໄຕ-ลาวที่พูดภาษาลาวลุ่มส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าໄຕเมี้ยหรือเมืองเผ่าໄຕແມ່ນເພັນນຸ ແລະ ໄຕພວນ ชาวบ้านเล่าว่าตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ผ่านมามีการนับถือผีในการยึดเหนี่ยวจิตใจภายใต้การดูแลควบคุมของคนแก่คนเต่า หมอดึงแม่ว่าชาวบ้านจะนับถือศาสนาพุทธและมีวัด

ประจำหมู่บ้านกีตามแต่การนับถือผีกีบังมีอิทธิพลมากในการนับถือมีการผสมผสานกับการนับถือพุทธศาสนาไปด้วยกัน ซึ่งผีที่ชาวบ้านนับถือมีอยู่ 2 อย่างคือ ผีเจ้าที่ ที่ช่วยปกป้องดูแลความเป็นอยู่ของคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นจากนั้นก็คือผีบรรพบุรุษ อันได้แก่ ผีของบิดา ผีมารดา ผีปู่ย่า ตา ยาย ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษเหล่านั้นยังคงวนเวียนอยู่ภายในหมู่บ้าน และคอยปกป้องรักษาไม่ให้เกิดภัยอันตรายต่างๆ ได้

การนับถือผีนำมาซึ่งพิธีกรรมการเลี้ยงผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษนั้นถือเป็นการรวมญาติโดยผู้เข้าร่วมจะเป็นญาติทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายต้องมาร่วมพิธีบุตรทุกคนต้องเข้าร่วมและหลานทุกคนอีกด้วย พิธีกรรมเลี้ยงผีเรือนเริ่มขึ้นเมื่อสามอาทิตย์ก่อนในครอบครัวนั่งล้อมวงเป็นวงกลมแล้วก็เริ่มรับประทานอาหารโดยให้หัวหน้าครอบครัวนั่งรับประทานก่อนด้วยข้าว 1 ก้อน และเนื้อไก่ที่ปรุงด้วยเครื่องปรุงที่เรียบง่ายแล้วจากนั้นก็เป็นญาติที่อาสาโถ่แล้วถดไปก่อนรับประทาน คนโตเด็กวีชนจนถึงลูกคนสุดท้องจากนั้นก็ต่อให้หลานๆรับประทานต่อๆกันไปจนถึงคนสุดท้อง เมื่ອ่อนกัน ซึ่งทุกคนต้องรับประทานคนละ 1 คำห้ามทุกคนรับประทานอาหารเกินที่กำหนดไว้ถ้าใครทำผิดก็ต้องทำพิธีคืนใหม่หมดหลังจากที่ทุกคนปฏิบัติถูกต้องแล้วผู้อาสาฝ่ายสามีจะนำข้าวพร้อมค่วยไก่ 1 คำลดลงช่องพื้นบ้าน แล้วอธิฐานดวงวิญญาณให้มารับอาหารที่ เช่น ให้วันนี้ขอให้พิบรรพบุรุษช่วยป้องกันภัยอันตรายอย่าให้เกิดกับครอบครัวของตนเอง ขอให้มีความสุขความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป หลังจากนั้นทุกคนร่วมกันรับประทานอาหารเหล่านี้ในขณะที่รับประทานอาหารอยู่คราวนี้ คราวนี้อีก่อนห้ามลงจากบ้านหรือบนพื้นดินต้องรอให้ทุกคนรับประทานอาหารจนหมด และต้องถังถ้วยชาขนาดใหญ่เสริจเรียบง่ายก่อนจึงลงจากบ้านสัมผัสกับพื้นดินได้ ถ้าทำผิดต้องดำเนินพิธีเลี้ยงผีใหม่ นอกจากนี้พิธีการเลี้ยงผีของชาวบ้านต้องมีการตัดผีอีกด้วย การตัดผีหมายถึงการที่นำวิญญาณของบรรพบุรุษไปไว้ที่วัด และไม่มีการจัดพิธีกรรมเลี้ยงผีอีกในปีต่อไป โดยเป็นการทำบุญที่วัดแทนโดยมีพระสงฆ์เป็นสืบกaltungระหว่างบุตรหลานกับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ช่วงระยะเวลาการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีดวงวิญญาณนั้นไม่สามารถทำได้ในทุกปีแต่จะทำในเวลาครอบครัวไม่มีความสงบมีการเงินการป่วย แล้วมองผีจะเป็นบุคคลกำหนดแล้วแต่เหตุการณ์ที่จะเกิด แต่ปัจจุบันพิธีกรรมการเลี้ยงผีบรรพบุรุษนั้นยังเหลือแต่ครอบครัวที่ยากจนซึ่งไม่สามารถที่จะไปทำบุญที่วัดแทนได้ น่องจากเป็นการสืบเปลี่ยนเงินมา ส่วนครอบครัวที่มีฐานะดีก็ไม่ทำพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษจะเป็นการทำบุญที่วัดแทนตามพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งครอบครัวที่ยังทำพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษนั้นปัจจุบันมีเพียง 10 ครอบครัวจาก 180 ครอบครัว คือ 1) นายคำา สีพันแสง 2) นายอ่อนแก้ว เรืองทอง 3) นายแสงทอง พรแสง 4) นายเดนทอง หนูทอง 5) นายหนูแพง สิงห์ทอง 6) นายทองไหล มวนทอง 7) นายทองมา แก้วสอน 8) นายสังทอง กงคำ 9) นายเปี่ย บุญเพียง และ 10) นายคำา วงศ์วิชัย

นอกจากนี้ พิธีกรรมที่พบเห็นอีกประการหนึ่งก็คือ พิธีกรรมการผูกข้อมือ หรือ บายครีสู่ชีวญ จากการสอบถาม พ่อใหญ่บุพชา ดวงมนี อายุ 73 ปีผู้อาสาของหมู่บ้านและยังเป็น หมอดอน (หมอพราหมณ์) ประจำกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ เล่าว่า การทำพิธีสู่ชีวญเป็นการผูกข้อมือ ของสมาชิกในครอบครัวทุกครอบครัวภายในหมู่บ้านให้ทุกคนอยู่ดีกินดีปราศจากโรคภัยไข้เจ็บมี ชีวญอยู่กับเนื้อกันตัว จะนั่นการสู่ชีวญมีจุดมุ่งหมายอยู่หลายอย่าง เช่น เป็นการให้สมาชิกภายใน ครอบครัวมาร่วมกัน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนต้องกลับมาเข้าร่วมพิธีดังกล่าวถือว่าเป็นการรวมญาติพี่ น้อง หลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือจากการไปทำงานต่างพื้นที่หรือต่างประเทศเป็นการเพิ่ม ความรักความผูกพันภายในครอบครัว รวมทั้งเป็นการแนะนำให้บุตรหลานและญาติพี่น้องรับรู้กัน และมีความผูกพันกันมากขึ้น จากนั้นก็เป็นการรวมความสามัคคีของคนในชุมชน รวมทั้งเป็นการ แฉกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้มาเพื่อมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นการแสดง ความรู้นุญคุณต่อบุญตี่น้องพ่อ แม่ เต่าแก่ อาสาสภายในหมู่บ้านและชุมชนอีกด้วยเพื่อเป็นการ ปรึกษาหารือในการแฉกเปลี่ยนแรงงานในการผลิตครั้งต่อไป จากนั้นยังเป็นการแสดงถึงความเชื่อม แข็งสถานะภาพทางด้านเศรษฐกิจ และบทบาททางสังคมอีกด้วยและเป็นการเรียกชีวญของสมาชิก ให้อยู่กับเข้าของภายหลังที่ได้ประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาในชีวิต และเป็นการปัดเป่าสิ่งที่ เกิดร้ายให้หมดไปจากชีวิตให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความเจริญตลอดนิรันดร

ผู้ทำพิธีกรรมนี้จะเป็นผู้กำหนดวันเวลา ในการประกอบพิธี โดยมีการ ปรึกษาหารือกับผู้อาสาสภายในหมู่บ้าน ดูแลความพร้อมของสมาชิกในหมู่บ้านการประกอบ พิธีกรรมต้องเตรียม ไก่ที่ต้มสุกแล้วจากนั้นก็ต้องมีพานบวัญที่ทำด้วยทองกลั่วและตกแต่งประดับ ด้วยดอกไม้สีแดง ดอกไม้สีเหลือง ดอกไม้สีต่างๆ โดยไม่มีการกำหนดสีแล้วแต่จะหาได้แต่ยกเว้นสี ขาวด้วยเหตุที่ว่าดอกไม้สีนี้เป็นดอกไม้ที่ไม่เป็นมงคลสำหรับงานนายครีสู่ชีวญ เพราะเป็นดอกไม้ใช้ สำหรับในงานศพ หากนั้นก็ต้องมีข้าวเหนียวสุกที่ทำให้เป็นข้าวคำ ข้าวแดง หรือจะนำเอาข้าวไปตำ ประสมกับจางที่คั่วสุกแล้ว และน้ำตาล เพื่อให้กลิ่นเป็นขนมแล้วใส่ในรายที่ทำจากใบตองกลั่ว และก้านกลั่ว เหล้าที่ต้มจากข้าวเหนียวพร้อมด้วยฝ่ายสำหรับมัดข้อมือ

หลังจากเตรียมอุปกรณ์ในการทำพิธีแล้ว เมื่อถึงวันทำพิธีในตอนเช้าก็จะนำ เครื่องเซ่น ไหว้ทั้งหมดไปไว้ที่ห้องพระ แล้วจากนั้นให้หัวหน้าครอบครัวนำมารายกิจวัญของสมาชิก ทั้งหมดให้กับมาหานเข้าของที่บ้านโดยบ้านของตนเอง โดยใช้ไม้ไผ่คาดตรงบันไดจากนั้นก็ทำพิธีมัดมือ โดยนำฝ้ายไปแตะที่เครื่องเซ่นไหว้แล้วจึงมัดข้อมือของสมาชิกแต่ละคนภายในบ้าน หากนั้นมีถึง ตอนเย็นหมօผีจะนำเครื่องเซ่นไหว้จำนวนหนึ่งที่เตรียมไว้ในนี้ไปที่กองปุ่ตาเป็นเขตป่าที่ศักดิ์สิทธิ์ ถึงตอนเช้าหมօผีจะนำน้ำไปพجاดในตอนดินที่ทำกินของชาวบ้านจากนั้นก็กลับมาที่หมู่บ้านและจะ นาร่วมทำพิธีกับชาวบ้านโดยเริ่มจากบ้านผู้อาสาสภานี้มีอายุมากกว่าคนในหมู่บ้านและผู้ที่มีอายุ

น้อยกว่าไปตามลำดับจนกว่าจะครบทุกครอบครัว หมอดีจะทำพิธีโดยการเทเหล้าลงตามช่องพื้นบ้านเล็กน้อย พร้อมกับการเรียกขอวัญของสมาชิกภายในบ้านให้กลับมาอยู่กันเข้าของ จากนั้นก็คิ่มเหล้านิดหนึ่งแล้วจึงยื่นให้คนที่มาร่วมงานคิ่มต่อคนละนิคจนกว่าเหล้าจะหมด ทำอย่างนี้จนครบทุกครอบครัว ซึ่งการทำพิธีมักข้อมือจะทำขึ้นในช่วงระยะเวลาปีใหม่หรือสงกรานต์นั้นเอง

พิธีกรรมการเลี้ยงศีบ้านของเพื่อนเมือง / ไกແມນ

พิธีกรรมการบานาหีรุ่งรัชวัฒนาความเชื่อของชาวบ้าน

ที่มา : การลงพื้นที่ของผู้ศึกษาระหว่าง 12 มีนาคม - 1 พฤษภาคม 2552

ภาพที่ 4.15 พิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้านกลุ่มน้ำนพพัฒนาเวียงคำ

4.5.4 ความเชื่อในเรื่องการรักษาพยาบาล

ความเชื่อในการรักษาพยาบาลพื้นบ้านของคนในชุมชน จากช่วงแรกๆ ที่ชาวบ้านอพยพมาตั้งถิ่นฐาน การคุณนาคมไม่สะดวกเมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น หากเป็นการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรงมากก็จะปล่อยให้หายเอง บางครั้งชาวชุมชนจะพึงการรักษาพยาบาลพื้นบ้าน โดยหมอดีสกเป้า หมอยาสมุนไพรที่พอกจะมีในชุมชน หมอดังกล่าวเป็นหมอเสนารักษ์ (หมอดีผ่านการฝึกในด้านปฐมพยาบาลจากการเป็นพ่อแม่ผ่านศึกษาสิ่นสุดการทำงานแล้วกับมาอยู่บ้าน หรือบางรายก็ได้มารับแต่งงานกับชาวบ้านที่นี่ บางรายก็ผ่านการศึกษามาจากอาสาสมัครเกี่ยวกับเรื่องพยาบาลจากภูมิลำเนาเดิมแล้วพอยพาเข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านดังกล่าว

แต่ในอดีตโรคภัยที่ชาวบ้านเจ็บป่วยหรือบางรายถึงขั้นล้มตายจากไปนั้น ได้แก่ โรคไข้ป่า หรือเรียกอีกกว่าไข้มาเลเรีย โรคชาง ที่มีลักษณะหวัด พุ่งโรคน้ำปีบะตะเค็มและท้องเสีย บางครั้งที่ชาวบ้านไม่สบายเจ็บป่วยล้มตายโดยที่ไม่รู้ว่าเป็นโรคอะไรหรือสัมภានชนิดของโรคที่เจ็บป่วยไม่ได้ รวมทั้งบางครั้งชาวบ้านบางคนรู้สึกเชื่อว่าการเจ็บป่วยของตนแต่ละครั้งที่เป็นไม่รุนแรงมาก เช่นเป็นหวัด เป็นไข้ตัวร้อนธรรมชาติจะมีการหาสมุนไพรมาต้มกินกันเองตามที่เคยเรียนรู้มา หรือบางครั้งอาจจะสอบถามจากผู้รู้หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว หมอยา และผู้อาวุโสเป็นต้น

สำหรับพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านในอดีตนิยมนำมารับประทานอาหารนั้นมีทั้งการนำกิ่งก้านและส่วนหัวของพืชสมุนไพร โดยที่นำมาฝนผสมน้ำและการนำมาต้มสำหรับดื่ม ได้แก่ ก่อนขาน หรือแก่นฝางที่นำมาต้มดื่มน้ำรุ่งรากยาสำรับผู้หญิงหลังการคลอด จากนั้นก็ยังมีรากหญ้าขัด หญ้าคา รากหมาก รากมะพร้าว นำมาล้างให้สะอาดแล้วมาซองน้ำกินเป็นยาดี ใช้อีสุขอีสไทร์เป็นยาดีร้อนในร่างกาย จากนั้นยังมีหัวไไฟ หัวไไฟหอย หัวไไฟน้ำ หัวไไฟหอย หัวไไฟน้ำคอกซ้อนที่สามารถเป็นยาดีประเภทต่างๆ ตามภูมิปัญญาชาวบ้านในการรักษาสำรับการคลอดบุตรและการดูแลผู้หญิงหลังคลอดบุตร ชาวชุมชนกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำยังให้ความสำคัญและมีความเชื่อเกี่ยวกับการอยู่ไฟ การฝังกรรมทั้งอาหารการกินต่างๆ สำรับหญิงหลังคลอด หญิงมีครรภ์ที่คลอดที่บ้าน การคลอดเองที่บ้านจะมีการเชื้อเชิญผู้ที่อาจเคยเป็นหมอดำเย หรือผู้ที่มีประสบการณ์การคลอดเองมาช่วยในการคลอดและเมื่อคลอดบุตรแล้ว นิยมนำเด็กมาnanon ในที่ที่จัดสำหรับเด็กคืออนอนในกระดังเพื่อว่าเมื่อเด็กเดินโตเป็นผู้ใหญ่จะได้เป็นผู้ที่มีความคลาดหลักแหลม

หลังจากการคลอดผู้ที่เป็นสามีร่วมทั้งญาติพี่น้อง หรือนางรายอาจมีฟ่อแม่ของตน หรือฟ่อแม่สามีมาช่วยดูในเรื่องของการเตรียมการสำหรับการอยู่ไฟ ซึ่งการอยู่ไฟของหญิงหลังคลอดที่ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำเป็นการอยู่ไฟในลักษณะที่จะมีการก่อไฟขึ้นแล้วหญิงหลังคลอดนอนอยู่ข้างๆ หรือใกล้ๆ บริเวณก่อไฟ ส่วนไฟที่ก่อไว้จะมีการต้มน้ำไว้ข้างๆ น้ำที่ต้มจะมีการใส่พืชสมุนไพรสำหรับให้หญิงหลังคลอดดื่ม และจากนั้นก็ก่อเตาไฟอีกเตาหนึ่งไว้สำหรับให้หญิงหลังคลอดอาบน้ำและอาบน้ำที่ค่อนข้างร้อนแต่ก็ไม่ร้อนมากถึงผิวน้ำพุพอง เนื่องจากมีความเชื่อว่าขณะผู้หญิงบ่งคลอดบุตรนั้นร่างกายต้องใช้พลังเป็นอย่างมากในการคลอดบุตร การอาบน้ำที่ร้อนมีส่วนทำให้ร่างกายพื้นตัวได้เร็วและต้องพักผ่อนมากๆ ส่วนกำหนดการอยู่ไฟนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมอยู่ในวันค่ำก่อนการออกกรรม (ออกจากกราฟอยู่ไฟ) แต่ชาวบ้านเองก็ไม่รู้เหตุผลว่าทำไมต้องอยู่ไฟจนครบวันที่จึงออกกรรมได้ แต่ส่วนใหญ่พบเห็นคนอื่นทำกันมานาน เนื่องจากผู้สาวโสมอกเล่าและนำพาปฏิบัติจึงพากันทำตาม โดยจำนวนวันที่นิยมอยู่ไฟ ได้แก่ 3 วัน 5 วัน 7 วัน 15 วันเป็นต้นการจะอยู่ไฟได้นานมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นกับความสะดวกของแต่ละครอบครัวและสุขภาพของผู้หญิงหลังการคลอดมากกว่า

ชาวบ้านนิยมกันว่าหลังคลอดเด็กแล้วมีความเชื่อว่ารถที่ติดมาด้วยน้ำนมจะมีการนำมาฝังที่บริเวณได้ถูกบ้านหรือถังบันไดและมีการก่อไฟไว้ด้านบนที่ฝังรถอยู่ประมาณ 2-3 วัน เพื่อสะคือเด็กจะได้แห้งเร็วขึ้น บางรายก็จุดไฟไว้บริเวณที่ฝังรถนานกว่าจะเดือดในตัวเด็กจะแห้ง จึงหยุดการก่อไฟในบริเวณที่ฝังรถ บางรายก็จุดไฟเพียงวันเดียว บางรายมีการเอากระดาษฝังในบริเวณกองไฟที่แม่ลูกอ่อนอยู่ไฟ โดยไม่ต้องไปหาที่ฝังรถเหมือนดังรายอื่น เนื่องจากคิดว่าจะไม่ต้องเสียเวลาถ้าก่อไฟหลายครั้ง

สำหรับหลังคลอดบุตรหญิงบางรายทานอาหารได้ปกติทุกอย่าง บางรายทานตามแบบที่มีคินแนะนำคือทานได้เฉพาะข้าวกับเกลือผสนน้ำปลา กระเทียมและมะนาว หรือหัวข่า หัวขิง เพราะชาวบ้านเชื่อว่าจะทำให้บุตรดูดของหญิงหลังคลอดนั้นหายจากการเจ็บปวดเรื้อรัง แต่บางรายทานได้เฉพาะข้าว หมู เนื้อ ผัก บางรายกังวลอาหารทะเล ความกลัวและการเข้มงวดเรื่องอาหารการกินตามคำสอนกล่าวของเพื่อนบ้านและเครือญาติที่มีมากเกินไปทำให้หญิงหลังคลอดรับประทานอาหารที่คือยกยกค่า สำหรับการบำรุงร่างกาย

ส่วนอาหารของเด็กการกินนั้น หลังจากคลอดบุตรได้เพียงไม่นาน บางรายระยะเวลา 1 วันหลังคลอดสามารถเคี้ยวข้าวเหนียวที่เคี้ยวละเอียดแล้วนำมาห่อใบคงหมกให้สุกรอให้เย็นแล้วจึงนำมาป้อนลูกได้เลย เนื่องจากว่าเด็กบางคนร้องขอແงึเงินคิดว่าทานนมไม่อิ่มเหมือนทานข้าว จึงมีการเคี้ยวข้าวป้อนเพิ่ม แต่การนำข้าวมาป้อนลูกนั้นต้องเคี้ยวให้ละเอียด และหมกไฟ เพื่อเป็นการทำลายเชื้อโรค หากมีกรณีที่แม่รู้สึกตัวว่าตอนเจ็บป่วยไม่สบายเล็กน้อย เช่น เป็นหวัด จะต้องงดการเคี้ยวข้าวป้อนลูกลงชั่วคราว ปริมาณข้าวที่ป้อนนั้นประมาณ 3 ช้อนโต๊ะ หรืออาจมากน้อยกว่านี้ ข้างต้นความเหมาะสม ซึ่งผู้ป่วยแม่เป็นผู้สังเกตดู หากแม่ลูกอ่อนไม่ได้เจ็บป่วยซึ่งน้ำนมแม่นั้น ทางกได้ทานตามปกติ โดยบางรายถือเป็นอาหารหลักสำหรับลูก แต่บางรายลูกชอบทานข้าวมากกว่านมแม่ซึ่งกับด้วยตัวเองที่พฤติกรรมการกินในแต่ละวันที่แตกต่างกันไป รวมทั้งความพยาຍาที่จะป้อนข้าวเพิ่มให้เด็กของพ่อแม่ และคนแก่ ที่มักกลัวว่าเด็กจะหิวแล้วขอແゲเด็กจึงที่จะชอบกินข้าวมากกว่าน้ำนมแม่

4.5.5 ความเชื่อเกี่ยวกับการบริโภค

ในอดีต การบริโภคอาหารการกินต่างๆ ของชาวชุมชนกลุ่มนี้บ้านพักนาเวียงคำนั้นไม่ได้มีการซื้ออาหารมาจากร้านค้ามากนัก ส่วนมากอาหารจากแหล่งธรรมชาติ เช่น หาผัก หาปลา หาเห็ด หาเมล็ดบางชนิดจากแหล่งธรรมชาติที่มีตามท้องไร่ห้องนาหรือป่าตามห้วยหนองคลอง บึงรวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคเองบ้าง จากนั้นก็เป็นการหาลำเนื้อจากธรรมชาติดงดิบเบตกูเขา เตตป่าดงใหญ่ เช่น กระรอก กระแต กวาง แก้ing เหنج หมีน หมู่ป่า รวมทั้งสัตว์ใหญ่ที่ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติยืนยันให้กับการดำรงชีวิตของชาวบ้านแต่การล่าเนื้อของชาวบ้านนั้นไม่เป็นการทำลายความสมดุลของระบบ生命数学ของสัตว์ เพราะชาวบ้านหาเพื่อบริโภคเป็นอาหารเท่านั้นแต่ไม่ได้หาเพื่อเป็นสินค้า รวมทั้งชาวบ้านเข้าใจถึงระดับการเพาะพันธุ์ของบรรดาสัตว์ป่าว่ากูดควรค่าสัตว์ และกูดได้สัตว์ขยายพันธุ์ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีกูดเกลยหัวเรือแบบชาวบ้านเสมอ อนึ่งสำหรับชุมชนในการทำนาหากินเพื่อเป็นการอนุรักษ์สัตว์และเพื่อเป็นการประกอบวิถีชีวิตที่ยั่งยืนของชาวบ้าน โดยมีผู้อาสาโสเป็นแกนนำหรือ อาจเรียกว่าเป็นผู้นำทางธรรมชาติเพื่อปกปักษ์รักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดง ไว้สืบต่อเช่นลูกเช่นลาน

จากความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเพื่อล่อเลี้ยงชีวิตของคนในชุมชนนั้นในการบริโภคก็มีข้อห้ามบางอย่าง เช่น ว่าการรับประทานเป็นตัวไก่ หมู บางครัวเรือนมีความเชื่อในการห้ามนุตรylanรับประทานอาหารบางอย่าง เช่น ตับ เป็ด ตับไก่ ไก่เป็ด ไก่ตินเป็ด ตินไก่ ด้วยความเกรงว่าจะเป็นคนโง่เหลาเป็นปัญญา ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ในการบอกสั่งสอน หรือผู้ใหญ่พูดสั่งสอนแล้วไม่เชื่อฟัง จากนั้นก็จะไม่ได้ไปแย่งแพนและสามีชาวบ้าน ซึ่งเป็นการถือและปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของคนเฒ่าคนแก่ที่บอกต่อกันมา

4.5.6 ประเพณีและงานบุญ

การจัดงานบุญประเพณีต่างๆ และงานรื่นเริงจะมีความยิ่งใหญ่สนุกสนานหรือจะมีการจัดแบบเล็กๆ หรือไม่ก็ขึ้นกับว่าปีนี้มีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ชาวชุมชนไม่สามารถให้ความสนใจกับกิจกรรมรื่นเริงได้ เช่น ภาวะน้ำท่วม ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวชุมชนที่จะต้องห่วงใยในเรื่องปากท้อง นอกจากนี้มีบ้างที่งานประเพณีบางอย่างชาวกลุ่มชาวบ้านพัฒนาเวียง กำกับชาวชุมชนขึ้นเดียวที่เป็นชาวบ้านในละแวกเดียวกันที่จัดงานรื่นเริงตรงกัน เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง ซึ่งชาวชุมชนกลุ่มบ้านบ้านพัฒนาเวียงคำบางส่วน ได้มีการไปร่วมสนุกกับชุมชนข้างเคียงบ้าง เพราะมีการจัดพิธีกรรมรื่นเริงยิ่งใหญ่กว่าและมีความสนุกคึกคักมากกว่า

งานบุญของชุมชนกลุ่มบ้านบ้านพัฒนาเวียงคำที่มีการจัดขึ้นได้แก่ งานบุญข้าวี่งานบุญแยกข้าว งานบุญพะโล งานบุญสงกรานต์ งานบุญบึงไฟ งานบุญข้าวประดับดิน งานบุญข้าวสาก โดยงานบุญดังที่กล่าวมานี้มีการจัดขึ้นในช่วงเดือน 3 ถึงเดือน 6 โดยช่วงเดือน 3 และเดือน 4 จะเป็นช่วงของงานบุญข้าวี่และงานบุญแยกข้าว ช่วงเดือน 4 และเดือน 5 เป็นช่วงของงานบุญพะโล และงานบุญสงกรานต์ สำหรับช่วงปลายๆ เดือน 5 หรืออาจเป็นช่วงเดือน 6 จะเป็นงานบุญบึงไฟ สำหรับงานบุญบึงไฟจะมีการงดเว้นในการจัดงานหมายความว่า 3 ปีโดยมีการจัด 1 ครั้งการงดเว้นในการจัดงานบุญบึงไฟนั้นก็เพื่อให้ชาวบ้านมีการจัดเตรียมปัจจัยต่างๆ จะทำบุญบึงไฟให้สมเหตุสมผล เพราะต้องมีการจัดเตรียมวัตถุเงินทองเพื่อจัดการอาหารการกินเพื่อต้อนรับแขกต่างบ้านต่างเมืองที่จะมาเที่ยวงานบุญบึงไฟบ้านใดจัดงานบุญดังกล่าวบ้านนั้นก็ต้องเป็นผู้ต้อนรับด้วยข้าวปลາอาหารเหล้ายาปลาปี๊งเป็นต้นหรืออีกอย่างการจัดงานบุญบึงไฟก็ขึ้นกับความพร้อมของชาวชุมชนโดยหากปีไม่มีผลผลิตทางการเกษตรดีรวมทั้งไม่ได้อร่อยในเรื่องการทำอาหารเตี้ยพและความเป็นอยู่มากนัก มีส่วนทำให้การจัดงานบุญต่างๆ เกิดขึ้นด้วยความคึกคักและมีความพร้อมใจของชาวบ้านในการร่วมงานอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ช่วงเดือน 9 ซึ่งจะมีงานบุญข้าวประดับดินและช่วงเดือน 11 จะมีงานบุญข้าวสากและบุญออกพรรษา ส่วนเดือน 12 จะมีงานบุญกฐิน

นอกจากนี้แล้วภายในการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจธรรมชาติมาสู่เศรษฐกิจสินค้าหรือระบบนโยบายเศรษฐกิจแผนใหม่ที่รัฐวางออกทำให้เกิดมีงานบุญต่างๆ อย่างมากมาย เช่น

บุญ ทางหลวงที่มีความใหญ่โตมหพอร มีการจัดเป็นเวลาที่ยาวนานกว่าบุญอื่นๆ อาจเป็น 15 วัน 15 คืน โดยมีการเตรียมแผนจัดงานอย่างหนึ่งใหญ่ถือว่าเป็นงานบุญระดับชาติ จากนั้นยังมีงานบุญช่วงเรือตามลำแม่น้ำโขง บุญวันชาติที่ 2 ธันวาคมเป็นงานบุญที่แสดงถึงการประกาศเอกสารของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากนั้นยังมีบุญกองทัพประชาชนลาว บุญวันเด็ก และอื่นๆ ทั้งนี้ประเพณีที่สำคัญในรอบปีของชุมชน มีดังนี้

เดือนเมษายน ประเพณีสงกรานต์ ตรงกับช่วงเวลาระหว่างวัน 13-17 เมษาของทุกๆ ปี โดยมีการประกอบพิธีกรรมและกิจกรรม เช่น

วันที่ 13 เมษาสังหารล่วงเป็นวันที่ทุกหลังคาเรือน จะทำความสะอาดบ้านเรือนของตน เก็บความเสื่อมไม่ดีต่างๆ ทั้งไปเช่น การซักผ้าสารพม ซึ่งจะมีดำเนินบอกไว้ว่าวันนี้สังหารจะล่วงไปหาทิศใด ก็จะอาบน้ำสารพมหันหน้าไปทางทิศนั้น ส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิกไปทำงานนอกบ้านหรือไปตั้งถิ่นฐานที่ต่าง ก็จะเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้าน เด็กๆ ในชุมชนก็จะเริ่มรวมกลุ่มเล่นรถนำ้กับผู้สัญจรไปมาบริเวณหน้าบ้าน

วันที่ 14 เมษา วันนา หรือ วันเม่า หรือวันห่อ มีความเชื่อว่าวันนี้ทุกคนต้องพูดจาถันอย่างไฟแรง ไม่เช่นนั้นจะพบกับสิ่งที่ไม่ดี เพราะเป็นวันสุดท้ายของปี และแต่ละครัวเรือนจะทำน้ำพริกเตรียมอาหาร เช่น ข้าวหนึ่งก้อน เนื้อย่าง หรือไก่ต้มหนึ่งชิ้นพร้อมด้วยข้าวต้ม ขนมจันวนหนึ่งเพื่อนำไปวัดในวันรุ่งขึ้นและในช่วงบ่ายจะมีการพูดประมวลตัวกันไปบนทรายเข้าวัด

วันที่ 15 เมษาวันพญาวัน เป็นวันที่ทุกครัวเรือนจะตื่นแต่เช้าเพื่อไปทำบุญที่วัดจะมีการบุญปีใหม่ถึงล่วงลับไปแล้วของครอบครัว และจะนำตุ๊ง (ทุ่งหรือทุ่งเรียกตามภาษาลาว) ที่ทำมาจากกระดาษว่าที่มีสัญลักษณ์เป็นรูปสัตว์ของปีนั้นๆ แต่งแต้มด้วยสีสันต่างๆ มัดกับต้นกล้วยหรือกิ่งไม้ไผ่ แล้วนำไปปักไว้บริเวณกองทราย ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตปลิวใส่เหมือนตุ๊ง ส่วนใหญ่ที่เตรียมตุ๊งจะเป็นผู้สูงอายุในบ้าน ไม่ควรให้หนุ่มสาวไปปักดูเพราะจะทำให้ชีวิตปลิวล่องลอยไม่หนักแน่นเมื่อทำบุญเสร็จจะอุทิศส่วนกุศลแล้วก็จะตักบาตรร่วมกัน ในวันนี้จะเป็นวันที่อยู่พร้อมหน้ากันในครอบครัว ลูกหลานก็จะรดน้ำดำหัวแก่ญาติผู้ใหญ่ในบ้านและต่างหมู่บ้านที่การพนับถือ

วันที่ 16 เมษา วันปากปีเป็นวันที่ทุกครอบครัวจะมาร่วมตัวกันในบริเวณวัด นำเสื้อผ้าคนละ 1 ชิ้นและขันทรายที่ต้องไปอาบจากแม่น้ำหรือห้วยที่มีน้ำไหลพร้อมเทียน 1 เล่มเพื่อประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์บ้าน เมื่อพิธีกรรมเสร็จจะร่วมกันทำพิธีการวางขอ兵器น้ำขอพรจากพระสงฆ์และสะเดาะเคราะห์โดยตักน้ำส้มป่อยที่เตรียมไว้ครึ่ง升ในสะอาด และนำน้ำส้มป่อยไปพรหมบริเวณบ้านให้ทั่วพร้อมทรายเพื่อขับไล่สิ่งที่ไม่ดีออกไป เมื่อเสร็จชิ้นพิธีสะเดาะ

เกราะห์ สะตองผู้ชายจะช่วยกันหาไม่ไปไว้บริเวณทิศทั้งสี่ทิศของหมู่บ้าน และศูนย์กลางหมู่บ้าน ในช่วงบ่ายจะรวมตัวกันไปรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่หรือผู้ที่เคารพนับถือในชุมชน

วันที่ 17 เมษายนวันปีกเดือนเป็นวันที่ไปรดน้ำดำหัวญาติผู้ใหญ่ที่อยู่ต่างบ้าน และจะรวมตัวกันไปร่วมการละเพรียบชั้นผู้ใหญ่ในพื้นที่

เดือนพฤษภาคม ประเพณีสรงน้ำพระธาตุจะเป็นการตกแต่งน้ำอ่อนน้ำหอน เพื่อไปทำบุญสรงน้ำพระธาตุ โดยจะเป็นการเดินทางไปวัดต่างๆ เพื่อสรงน้ำพระธาตุให้ครบ 9 วัด จากนั้นก็จะนิมนต์พระวัดต่างๆ มาทำบุญรวมกัน ในตอนเช้าจะมีการทำบุญตักบาตรประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และจะมีการละเล่น เช่น หมอดำพื้นบ้าน หมอดำคู่ลักษณ์ หรือการฉายหนัง กลางแปลง

เดือนมกราคม ประเพณีเข้าพรรษาในวันก่อนวันเข้าพรรษาชุมชนจะรวมกันหาอุปกรณ์ที่จะไปทำพิธีที่วัด และจากนั้นก็เตรียมข้าวตอกดอกไม้ อาหารการกิน ขนมด้ม พลไม้ตามครรภานของแต่ละครอบครัวเพื่อไปทำบุญตักบาตรในวันขึ้น 15 ค่ำช่วงบ่ายผู้เฒ่าผู้แก่จะไปฟังเทศน์และช่วงค่ำจะทำพิธีเวียนเทียน ในระหว่างช่วงเข้าพรรษาจะมีการไปทำบุญตักบาตรฟังเทศน์ทุกวันพระและเวียนเทียนในวันรุ่งขึ้นและแรม 15 ค่ำส่วนผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะรวมตัวกันไปนอนวัดทุกวันพระ

เดือนตุลาคม ประเพณีออกพรรษา ไปทำบุญตักบาตรและฟังเทศน์ ส่วนพระสงฆ์จะไปภาคราชพระครูชั้นผู้ใหญ่เพื่อลาพรรษา

เดือนพฤศจิกายน ประเพณีลอกยกระหง ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ในส่วนของครอบครัวก็จะเตรียมเครื่องครัวสังฆทานไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลและจัดซื้อประดุหน้าบ้านเป็นประตูโง โดยใช้กิ่งมะพร้าวตอกแต่งด้วยดอกไม้สายงามบางครัวเรือนกีจุดพูโคมไฟบริเวณบ้าน ในส่วนของวัดจะเตรียมสถานที่เพื่อประกอบพิธีกรรมเพื่อลอกยกระหงและนำกระหงเพื่อสะอาดเคราะห์ให้ไหลไปตามน้ำและเป็นการขอบคุณแม่น้ำดำหัว

เดือนมกราคม ประเพณีด้านข้าวใหม่ตรงกับวันขึ้น 15 เดือน 4 เพียงเพื่อเป็นการฉลองข้าวหลังฤดูเก็บเกี่ยวถึงแม้ว่าชุมชนจะมีการทำเกษตรน้อยแต่ก็ยังถือปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยก่อนวันพระแต่ละบ้านจะห่อข้าวบนม ข้าวต้มกล้วยหรือข้าวต้มถั่วลิสง และห่อในใบไก่หรือห่อนในหมู จัดเติมกรวยดอกไม้ขูปเทียน บางครอบครัวก็จะทำบุญถวายทานให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วในครอบครัวตนเอง

บทที่ 5

วิถีชีวิตของชุมชนภายหลังการเข้ามาของยางพารา

เกริ่นนำ

ยางพารา (Para Rubber) ถูกนำมาปลูกในประเทศลาวครั้งแรกโดยชาวฝรั่งเศส ในปี ค.ศ.1930 บนเนื้อที่ 0.5 เฮกตาร์ (3.12 ไร่) ที่เมืองบานเจียงจะเดินสุก แขวงจำปาสัก ต่อมาในปี ค.ศ.1990 มีบริษัทพัฒนาเขตพุดดอย แขวงคำม่วน ได้ริเริ่มเอาต้นยางพาราพันธุ์ RRIM600 (Rubber Research Institute of Malaysia) จากประเทศไทยมาปลูกในเมืองท่าແแยก บนเนื้อที่ 80 เฮกตาร์ (500 ไร่) และในปี ค.ศ.1992 ก็ได้ปลูกเพิ่มในเมืองหินบูน แขวงคำม่วนบนเนื้อที่ 23 เฮกตาร์ (143.75 ไร่) ในปี ค.ศ.1994 ยางพารา พันธุ์ GT1 และ RRIM600 ได้ถูกนำไปปลูกในเขตภาคเหนือ ของลาวที่บ้านหาดယา แขวงหลวงน้ำทา มีเนื้อที่การปลูก 400 เฮกตาร์ (2,500 ไร่) และใน ค.ศ.1996 ประชาชนเมืองสังขะง เขตนครหลวงเวียงจันทร์ ได้นำยางพารามาปลูกในเนื้อที่ 3.5 เฮกตาร์ (21.87 ไร่) และที่เมืองท่าพะນາด แขวง บ่อลิคำไชก ได้ทดลองปลูกในเนื้อที่ 4 เฮกตาร์ (25 ไร่) และ ในปี ค.ศ.2003 สวนยางต่าง ๆ ที่ปลูกในช่วง ค.ศ.1990 เช่นที่บ้านหาดယา แขวงหลวงน้ำทา และที่ แขวงคำม่วนก์สามารถเก็บผลผลิตน้ำยางได้และส่งขายให้ไทย จีนและเวียดนาม (สถาบันค้นคว้า วิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรม ป้าไน และ กองส่งเสริมกสิกรรม ป้าไนแห่งชาติ, 2008 อ้างอิงจาก มนีวรรณ อินทปัญญา, 2552: 2)

ปัจจุบันการปลูกยางพาราในประเทศลาวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว บนพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งแรงผลักดันหลักที่ทำให้การปลูกยางพาราขยายตัวคือ การลงทุนของภาครัฐบาลและ บริษัท 75 ซึ่งส่วนใหญ่นี้เป็นการลงทุนจากต่างชาติ นอกจากนั้นยังมีหน่วยธุรกิจขนาดเล็ก จนถึงบริษัท ขนาดใหญ่ เนื่องจากความต้องการยางพาราในตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะความต้องการที่เกิดขึ้น จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นสาเหตุทำให้ราคายางพาราสูงขึ้น ทำให้นักลงทุน ที่สนใจในการปลูกยางพาราเพิ่ม และรัฐบาลก็เล็งเห็นโอกาสอันสำคัญในการใช้พื้นที่ผลิตยางพารา สนองความต้องการของตลาด (บราบียง พลกง. ประชุมว่าด้วยการพัฒนายางพาราใน สปป. ลาว, 2006 อ้างอิงจาก มนีวรรณ อินทปัญญา, 2552: 2)

แรงผลักดันจากความต้องการผลิตภัณฑ์ยางพาราในตลาดโลก การลงทุนจากต่างชาติ และนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราของรัฐบาลลาว ใน การปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อเป็นทางเลือกใน การทดแทนการถางป่าทำไร่ ตามแผนงานการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความพยายาม

ในการยุติการถางป่าทำไร่ในระยะหลายปีที่ผ่านมา ได้ประสบกับปัญหาหลายอย่าง บางครั้งได้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ความมั่นคงทางอาหาร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้เปลี่ยนรูปแบบของการผลิต จากการผลิตแบบพึ่งเพียง เพื่อเลี้ยงชีพ ไปสู่การผลิตแบบการค้าตามกลไกของตลาด พนักงานของรัฐ ในหลายระดับเชื่อว่า การ ปลูกยางพาราเป็นทางออกที่ดีที่สุด สำหรับทบทวนการถางป่าทำไร่ ช่วยบรรเทาความยากจน เพื่อบรรลุเป้าหมายของรัฐบาลในการยุติการถางป่าทำไร่ในปี ค.ศ. 2010 และหลุดพ้นความยากจนในปี ค.ศ. 2020 รวมทั้งเป็นการสร้างงานแก่ประชาชน ทัศนะดังกล่าวนี้ มีลักษณะเด่นชัด ถึงแม้ว่า พนักงานของรัฐยังขาดความรู้ทางด้านเทคนิค ด้านเศรษฐกิจ และสังคมเกี่ยวกับการปลูกยางพาราซึ่ง ก็คือ การขาดความรู้เกี่ยวกับวงจรการผลิตยางพาราโลกก์ตาม (สืมอน วงศ์ษ่อ และคณะ, 2006 : 16) ไม่กี่ปีมานี้นักลงทุนจีน เวียดนาม และไทย ได้ขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในลาວอย่างกว้างขวาง ส่วนใหญ่จะเริ่มผลิตน้ำยางได้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554) นี้เป็นต้นไป จากการสำรวจเมื่อปี ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) โดย สถาบันวิจัยการเกษตรและป่าไม้ของลาว (National Agriculture and Forestry Research Institute of Laos) หรือ NAFRIL พบว่า มีสวนยางพาราครอบคลุมพื้นที่ 11,778 เฮกตาร์ (73,612 ไร่) และจะมีการปลูกเพิ่มอีก 181,840 เฮกตาร์ (1,136,500 ไร่) การลงทุนของนักลงทุนจีน ไทย และเวียดนาม มีทั้งในรูปแบบเช่าที่ดิน 30 ปีทำสวนยางโดยตรงซึ่งมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น กับรูปแบบเกษตรพันธะสัญญา (Contract Farming) โดยส่งเสริมให้เกษตรกรลาวปลูกยางในที่ดิน ของตนเอง ผู้ลงทุนเป็นผู้รับซื้อผลผลิตในราคารับประทาน (มณีวรรณ อินทปัญญา, 2552: 2-3)

สำหรับในบทนี้ จะเป็นการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์หลักที่ตั้งไว้ 2 ประการคือ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา และศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของกลุ่มบ้านพัฒนา เวียงคำ เมืองปากกระดึง แขวงบ่อสีคำไซ ศปป.ลาว ผลการศึกษามีดังนี้

5.1 การเข้ามาของยางพาราสู่ชุมชน

ภาคกลางของลาว มีพื้นที่ปลูกยางพาราในปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ทั้งสิ้น 175,000 ไร่ และหากถึงปี ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) จะมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมด 1,125,000 ไร่โดยตลาดส่วนใหญ่ส่งไปขายประเทศจีน และการปลูกยางพารามี 2 รูปแบบคือ รูปแบบการสัมปทานโดยบริษัท ใหญ่ประมาณ 75% และอีก 25% เป็นแบบพันธะสัญญา (กรุงเทพธุรกิจ, 12 กรกฎาคม 2550)

สำหรับกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำนี้ ยางพาราเริ่มเข้ามาในชุมชนในช่วงปี ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) โดยทางราชการได้เข้ามาสนับสนุนการปลูกยางพาราตามโครงการสัมปทานของรัฐ โดยบริษัทที่เข้ามาสัมปทานพื้นที่ในเขตกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ มี 2 บริษัท คือ บริษัทลาวไทยชัว (Lao-Thai Hua Rubber Co., Ltd.) และบริษัทเวียด-ลาว Viet-Lao Joint Stock Rubber ทั้งนี้ในปัจจุบัน

การให้สัมปทานพื้นที่แก่บริษัทเอกชนของรัฐบาลในพื้นที่นี้นั้นจะเน้นที่ป้าเสื่อมโกรน และกำหนดนโยบายที่เรียกว่า “ระบบ 3+2”

“2” หมายถึง อุปทานด้านที่ดินและแรงงานของเกษตรกร กล่าวคือ

(1) เกษตรกรจะต้องจัดหาและแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการ กับบริษัท

(2) เกษตรกรจะต้องสามารถจัดเตรียมพื้นที่ภายในระยะเวลาที่กำหนด จัดหา แรงงานที่จะปลูก คูแลรักษาเป็นระยะเวลา 6 ปี รวมทั้งการกรีด

“3” หมายถึงปัจจัยทางด้านทุน เทคโนโลยี และการตลาด ที่เป็นความรับผิดชอบของ บริษัท กล่าวคือ

(1) บริษัทจะสนับสนุนด้านทุน โดยการให้เครดิตถาวรเป็นระยะเวลา 6 ปี

(2) บริษัทจะจัดการฝึกอบรมทั้งในและนอกสถานที่ ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ

(3) บริษัทจะทำการเชื่อมต่อภูมิภาค ขยาย เช่น การรับซื้อผลผลิตนำทางทั้งหมดและต้น ยางพาราแยกจากเกษตรกร

ระยะแรกมีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 37 ครัวเรือน และมีพื้นที่ปลูกจำนวน 338 เฮกตาร์ หรือประมาณ 2,112.5 ไร่ (1 เฮกเตอร์ เท่ากับ 6.25 ไร่) ทั้งนี้โดยทางบริษัทที่สัมปทานร่วมกับรัฐบาล มี นโยบายสนับสนุนด้านทุนทุกอย่าง แต่ส่วนชาวบ้านต้องมีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกยางพาราจากนั้น ทางโครงการสัมปทานปลูกยางพารายังช่วยสนับสนุนทางด้านวิชาการ มีการนำผู้เข้าร่วมโครงการ ไปอบรมศึกษาดูงานเป็นระยะ ทำให้ถึงปี ค.ศ 2009 มีผู้เข้าร่วมโครงการสัมปทานปลูกยางพาราเพิ่ม เป็น 218 ครัวเรือน และมีประชากรมากถึง 1795 คน และมีพื้นที่ปลูกยางพาราจำนวน 3,716 เฮกเตอร์ หรือประมาณ 23,225 ไร่ ปัจจุบันเกษตรกรกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำรวมทั้งผู้ที่เข้าร่วมโครงการ และ ผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการ (ปลูกยางพาราด้วยทุนส่วนตัวทั้งหมด) ที่ได้ขยายพื้นที่ปลูกยางพารามากขึ้น

ในกรณีของบริษัทล่าว ไทยชั่วนั้น นับแต่การเข้ามาสัมปทานปลูกยางพารา คือเริ่มแต่ วันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) เป็นต้นมา ทางบริษัทมีรูปแบบการสัมปทานคือ ฝ่าย บริษัท ได้ตกลงกับชาวบ้านในพื้นที่สัมปทานว่าทางบริษัทสนับสนุนทางด้านทุน เช่น เทคโนโลยี พาหนะในการใช้งานปลูกยางพารา กล้ามยา ป้ายรถบรรทุก พืช ปุ๋ยเคมี และอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสวนยาง โดยมีการตกลงกับชาวบ้านตามการสำรวจความยากง่ายของพื้นที่ เพราะเกี่ยวข้องกับ การสื้นเปลืองปัจจัยการผลิตแตกต่างกัน ส่วนด้านแรงงาน (กรรมกร) นั้นก็เป็นแรงงานภายนอกชุมชน ที่มีการสัมปทาน โดยระยะแรกทางบริษัทจ่ายค่าแรงงานให้ชาวบ้านเป็นรายเดือนๆ ละ ประมาณ 900,000 – 1,200,000 กิบ (ประมาณ 3,600 - 4,800 บาท) จากนั้นมาประมาณ 3 ปี คือ ในปี ค.ศ. 2008

(พ.ศ. 2551) ทางบริษัทได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการจ้างงานมาเป็นการจ้างเป็นรายวันฯ ละ 25,000 กีบ (ประมาณ 100 บาท) แทน เพราะเห็นว่าภัยหลังการบุกเบิกพื้นที่และการเพาะปลูกแล้ว งานก็มีน้อยลง ทำให้ห้องเดือนกรรมกรบางคนไปทำงานไม่ถึง 15 วัน ขึ้นอยู่กับว่างานจะมีน้อยหรือมาก นอกจากนั้นทางบริษัทยังมีการจ้างแบบเหมาจ่ายในลักษณะต่างๆ เช่น การทำรากป้องกันสัตว์ การรักษาไฟฟ้า ทางบริษัทจะจ้างเป็นปี แต่คิดค่าจ้างเป็นเดือนฯ ละ 750,000 กีบ (ประมาณ 3,000 บาท) ต่อคนต่อเดือน แต่บริษัทก็มีนโยบายรับแบบจำกัด

ปัจจุบันทางบริษัท(Lao-Thai Hua Rubber Co., Ltd.) มีพื้นที่สัมปทานทั้งหมด 639 ไร่ ดินยางมีอายุประมาณ 4-5 ปีและมีแรงงานทั้งหมดทั้งจากในชุมชนและนอกชุมชนจำนวน 876 คน ทั้งนี้พื้นที่การสัมปทานของบริษัทลาวไทยขึ้นจะอยู่บริเวณบ้านหัวไทรทั้งหมด

ขณะที่บริษัท Viet-Lao Joint Stock Rubber มีพื้นที่สัมปทานมากกว่า โดยพื้นที่สัมปทานปลูกยางพาราของบริษัทปัจจุบันอยู่เขตบริเวณบ้านน้ำทอน บ้านเวียงคำ และส่วนหนึ่งของบ้านเหล่า ใน ซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่สัมปทานปลูกปาล์มน้ำมันของบริษัทจากประเทศมาเลเซียในปี ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) ซึ่งมีตัวแทนของบริษัทที่เป็นคนไทยเข้าร่วมคณะกรรมการเดือนวิไล จันทะลาพัน ร่วมกับพนักงานแผนการและการลงทุนฝ่ายรัฐบาลลาว แต่เมื่อคำเนินกิจการได้ประมาณ 3 ปี ดันปาล์มจำนวนมหาศาล รัฐบาลลาวจึงได้มอบให้บริษัทเดิมนามคือบริษัท Viet-Lao Joint Stock Rubber เข้าดำเนินการสัมปทานต่อมาถึงปัจจุบัน(แผนพัฒนาเศรษฐกิจ แผนกแผนการและการลงทุนแขวงบ่อลิคำไช 2008 : 17-19)

ทั้งนี้ รูปแบบการให้สัมปทานที่คืนแก่บริษัท Viet-Lao Joint Stock Rubber เพื่อปลูกยางพารานั้น ก็จะอาศัยแนวทางตามนโยบายการจัดสรรรอบดินรอบป่าของรัฐบาลเป็นแนวทางในการปฏิบัติ กล่าวคือรัฐบาลจะให้สิทธิ์ในการสัมปทานแก่บริษัท ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นที่คืนว่างเปล่า หรือเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือเป็นพื้นที่ป่าสี่อนโกรน โดยรัฐจะเป็นผู้จัดสรรโดยตรงจากนั้นมอบให้บริษัทดำเนินการ บริษัท Viet-Lao Joint Stock Rubber ได้เข้ามาดำเนินการเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) แต่ในระยะแรกยังไม่สามารถทำการปลูกยางพาราได้ ต้องทำการบุกเบิกดินใหม่อีกรอบ จนถึงวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) จึงสามารถทำการปลูกได้ ภัยหลังที่บริษัทเข้ามาระบายนงานจนถึงปัจจุบัน ได้มีการใช้พื้นที่เพาะปลูกยางพาราไปแล้วจำนวน 18,462 ไร่ โดยใช้แรงงานชาวลาวทั้งชายในและนอกชุมชนจำนวน 301 คน แต่ถือส่วนหนึ่ง (ซึ่งเป็นจำนวนมาก) จะเป็นแรงงานที่นำเข้ามาจากประเทศไทยเดิมเอง

สำหรับนโยบายของรัฐที่มีต่อบริษัทเวียด-ลาว Viet-Lao Joint Stock Rubber ก็จะคล้ายกับ บริษัทลาว-ไทย (Lao-Thai Hua Rubber Co., Ltd.) ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในการควบคุม

ผลกระทบ และเงื่อนไขต่างๆ แต่ที่แตกต่างไปก็คือในเรื่องของระยะเวลาของการสัมปทาน (แผนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ระยะ 2005-2010)

5.2 วิธีการผลิตและวิธีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรจากการเกษตรแบบดั้งเดิมหรือแบบยังชีพไปเป็นการเกษตรเพื่อการค้า นั่นก็จากปัจจัยทางกายภาพที่ประกอบไปด้วยสภาพภูมิอากาศลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะของดินทรัพยากรและแหล่งน้ำที่มีความเหมาะสมสมควรต่อการเริ่มต้น โடของพืชและสัตว์แล้ว ปัจจัยที่เข้ามายอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยคือ นโยบายของภาครัฐ ปัจจัยทางค้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และปัจจัยที่ตัวของเกษตรกรเอง (Timmer, 1990 ข้อมูลจาก web site)

สำหรับกลุ่มนี้บ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองรัฐมีนโยบายสัมปทานพื้นที่ของชุมชนทำสวนยางพารา ทำให้ภูเขา ป่าไม้ ที่ไร่ ที่นา ที่ทำกิน ของชุมชนจำนวนมากถูก夷เป็นพื้นที่ของรัฐ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา ส่งผลให้ระบบการผลิตแบบยังชีพถูกแทนที่ใหม่ด้วยพืชเศรษฐกิจพันธุ์ใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐที่เน้นการผลิตเพื่อการค้า การให้สัมปทานแก่นายทุนเข้ามาปลูกยางพารา ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างนายทุนกับชาวบ้านในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้าง ทั้งนี้วิธีการผลิตและวิธีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปพอสรุปได้ดังนี้

5.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตข้าวไว้

ด้วยสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและเนินเขา ทำให้วิธีการผลิตหลักของชุมชนในอดีตก็คือ การทำไว้(ข้าว)หมุนเวียน แม้ว่าชนพื้นเมืองในพื้นที่ก็คือไต้เฒ ไคพวน บ่อ และบุ จะเป็นกลุ่มที่มีวิธีการทำนาดำเนินพื้นฐาน แต่มีอัตราการผลิตเพื่อการค้า การให้สัมปทานแก่นายทุนเข้ามายังกับลูกจ้าง พืชที่ไม่ใช่พืชเศรษฐกิจที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ราบสูงและมีความจำเป็นต้องมีข้าวไว้เพื่อการบริโภค ประกอบกับการเดินทางไปซื้อขายจากหมู่บ้านอื่นๆ มีความยากลำบากมาก จึงต้องเรียนรู้การทำข้าวไว้ไวเพื่อบริโภคในครัวเรือน และนำไปสู่การทำข้าวไว้เพื่อขายให้กับชุมชนอื่นๆ ที่ไม่มีพื้นที่ในการทำไว้ข้าว รวมทั้งยังมีการปลูกพืชเสริมเพื่อบริโภคในครัวเรือนอีกด้วย ทั้งนี้ ก็ยังพอพบเห็นกลุ่มที่ยังมีการทำนาในที่ลุ่มและที่ราบบริเวณหุบเขาบ้าง แต่ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ทำให้ไม่สามารถทำได้มากนัก

รูปแบบการผลิตแบบไว้หมุนเวียนนี้ เป็นรูปแบบการผลิตที่อาศัยธรรมชาติและมุ่งเน้นการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ข้าวจัดเป็นพืชหลักของชุมชน กระบวนการผลิตใช้แรงงานคนเป็นสำคัญ เรายังคงกลุ่มชนเหล่านี้ไว้เป็นชาวไว้หมุนเวียน โดยมีการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเล็กๆ ทำไว้กระจายอยู่รอบป่าใหญ่ ซึ่งพื้นที่ไว้ข้าวจะอยู่ทางตอนเหนือของหมู่บ้าน คือเขตพนม่วง ลำหัวยิเวียงคำ ลำหัวยัน้ำอุ่น ลำหัวยัน้ำthon และลำหัวยายไช นอกจากคนในชุมชนแล้ว ยังมีชาวบ้านจากหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามาทำไว้ข้าว

ในพื้นที่ของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำอีกด้วย ได้แก่บ้านนาสัง บ้านห้วยเพ็ค บ้านคอนสง บ้านนาอิน บริเวณพื้นที่ป่าสำหรับทำไร่ข้าว จะมีการเข้ามาจับของพื้นที่เพื่อทำไร่ข้าว ทั้งนี้ถูกทำข้าวไร่จะเริ่มช่วงประมาณเดือนเมษายน

ขั้นตอนการทำไร่หมุนเวียนมีดังนี้

(1) การเตรียมพื้นที่ ก่อนที่จะถึงฤดูกาลการทำข้าวไร่ แต่ละครัวเรือนจะไปสำรวจและขับของพื้นที่ตามกำลังแรงงานในครัวเรือน โดยเฉลี่ยไม่เกินครอบครัวละ 2 เ世กตาร์ (ประมาณ 12 ไร่) โดยจะทำการเลือกพื้นที่ที่ลักษณะดินมีสีดำ ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ข้าวออกงามและให้ผลผลิตมาก หลังจากที่ได้ทำพิธีกรรมขอใช้พื้นที่จากเจ้าป่าเจ้าเขาแล้ว จะเริ่มทำการตัดไม้แพ้วางป่าและเผาไร่ เตรียมพร้อมที่จะปลูกข้าวไร่ ระยะเริ่มต้นผู้หญิงจะใช้มีด พร้า ถางวัชพืชและต้นไม้ขนาดเล็กที่อยู่พื้น รากไปก่อน ส่วนแรงงานผู้ชายจะใช้ขวนตัดไม้ใหญ่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดสูงชัน การตัดต้นไม้จะเริ่มด้วยการตัดจากต้นที่อยู่บริเวณเชิงเขาหรืออยู่บริเวณที่ต่ำที่สุดของพื้นที่เป็นต้นไป จนถึงยอดเขา หรือบริเวณที่ต้องการ การโถ่นล้มต้นไม้จะต้องทำด้วยความระมัดระวัง ให้ความสำคัญกับทิศทาง ของต้นไม้และทิศทางลม ต้นไม้ที่ตัดได้ส่วนหนึ่งจะนำเอ้าไปสร้างที่เพิ่งพักบริเวณพื้นที่ทำข้าวไร่ และนำไปใช้สอยในครัวเรือน เช่น ไม้ฟืน เครื่องมือการเกษตร ถ้าเป็นไม้ที่ใหญ่หรือไม้ที่แข็งแรง ทนทานที่สามารถทำบ้าน ได้ก็จะนำมาเดือยใช้สร้างบ้านต่อไป

หลังจากการตัดโคนต้นไม้ใหญ่แล้วประมาณ 1-2 เดือนจะทำการเผาไร่เพื่อให้พื้นที่ไม่มีสิ่งกีดขวางมากที่สุด และเชื่อว่าการเผาไร่เป็นการเพิ่มปุ๋ยให้แก่ดิน โดยจะเลือกชุดไฟ บริเวณที่เป็นดินล้ม เพราะลมจะช่วยพัดเปลวไฟไปทางปลายลมทำให้การเผาไหม้เร็วขึ้น

(2) การปลูกข้าวไร่ จะทำการปลูกข้าวไร่ในช่วงประมาณเดือน 6 หรือเดือน มิถุนายนเมื่อฝนแรกริ่มตก โดยผู้นำครอบครัวจะหัวนักก่อน เมื่อหัวนักที่จะปลูกได้แล้วก็จะนกอก กับญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านให้มาร่วมปลูกอาจมีอาสา帮 และนำดอกไม้สูงเที่ยนไปบนบานศาล กกล่าวกับเจ้าที่เจ้าทางเจ้าป่าเจ้าเขาเพื่อขออนุญาตทำกินในพื้นที่ป่า และให้ข้าวเจริญออกงามให้ผลผลิตดีๆ

ในการปลูกข้าวไร่จะต้องลงมือทำเป็นคู่ คนหนึ่งจะเป็นผู้ทำหุ่นด้วยวิธีการสัก ดึง (ตึงหุ่ง) คือการนำไม้ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-5 เซนติเมตร จำนวน 2 อันแล้วทำปลาย ไม้ให้แหลมพอที่จะแทงลงดินให้ลึกประมาณ 10 เซนติเมตร เดินไป สักคุ้งไปด้วยมือทั้งสองข้าง อีก คนหนึ่งจะหานกระบุงที่ใส่เมล็ดพันธุ์ข้าวหยดเมล็ดใส่หุ่นตามท้ายกันไป และในกระบุงข้าวนั้น จะมีเมล็ดพันธุ์พิเศษอีก ๑ ผสมอยู่ด้วย เช่น เมล็ดแตงกว่า เมล็ดงา เมล็ดถั่ว เมล็ดพริก เวลาปลูกก็จะหยิบเมล็ดข้าว 4-5 เม็ด ส่วนเมล็ดผักแต้ว่าจะหยิบขึ้นมาได้ และจะหยอดลงในหุ่นพร้อมกัน

โดยเริ่มจากด้านล่างเข้าไปปิด้านบนเข้า เมื่อถึงเวลาหยุดพักรับประทานอาหารจะนำข้าวห่อมารวมกันโดยเข้าของไว้จะเครียบมากหน่อย และตึงกำกัญที่เข้าของไว้ต้องเครียบคือ เหล้าและน้ำหรี่

ในพื้นที่แปลงข้าวไว้ จะปลูกพืชผักไว้เป็นอาหารในครัวเรือน โดยจะปลูกตามขอบไว้ข้าวหรือผักสวนไปในพื้นที่ปลูกข้าวไว้ ตามลักษณะของพืชผักแต่ละชนิด เช่น พริกมะเขือยาว แตง ฟักทอง ถั่วลิสง บวบ และผักต่างๆ ทำให้ในช่วงที่รอการเก็บเกี่ยวข้าว ก็จะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตอื่นๆ ที่ปลูกเสริมไว้เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนอย่างสมำเสมอ และการปลูกข้าวไว้ในพื้นที่ประมาณ 10 ไร่จะใช้เม็ดพันธุ์ข้าว 14-15 ถัง

(3) การคูแลรักษา ในการปลูกพืชในไว้หมุนเวียนจะอาศัยน้ำตามธรรมชาติคือน้ำฝน และในช่วงที่ข้าวกำลังเติบโตเข้าของจะเป็นผู้คูแลทางหญ้าองตามกำลังแรงงานในครอบครัว และสังเกตระหว่างสัตว์หรือแมลงที่จะมาทำลายต้นข้าวโดยจะทำการรักษาไว้เพื่อป้องกันการทำลายข้าวไว้ของสัตว์ ได้แก่หุนไก่กา หรือสร้างเสียงให้สัตว์หลัวโดยใช้กระหลอก (ทำการระบายน้ำไว้ไฝ) ในช่วงที่ต้องคูแลข้าวไว้นั้น ผลผลิตอื่นๆ ที่ปลูกควบคู่กันไปก็จะให้ผลผลิตด้วย จึงทำให้มีอาหารบริโภคในครัวเรือน

(4) การเก็บเกี่ยวข้าวไว้ ข้าวไว้จะใช้ระยะเวลาในการปลูกประมาณ 6 เดือน และจะทำการเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม ในการเก็บเกี่ยวข้าวไว้นั้น เจ้าของจะเป็นผู้เก็บเกี่ยวเองเนื่องจากต้องใช้วิธีรุกร่วงข้าว ถ้ามีคนมาช่วยรุกร่วงข้าวมากอาจทำให้เสียหายและได้ปริมาณข้าวน้อย จึงเก็บปีழุหาโดยใช้แรงงานในครอบครัว การเก็บเกี่ยวข้าวไว้โดยการรุกร่วงข้าวนั้น จะรุกดิสกากขนาดที่เรียกว่า “ยะจะ” ซึ่งเป็นเครื่องจักสานที่ทำจากไม้ไไฟ มีลักษณะเป็นกันสี่เหลี่ยมปักกลม สารจากตอกไม้ไไฟส่วนผิว ลักษณะตอกกันยืนจะห่างแต่สานขั้คให้ชิดและแน่นทึ้งในไกล์ ขอบปากจะสารลายไฟ ขอบปากส่วนบนสุดไม่เทาของปากด้านหลังเดินใหญ่ แต่จะพันตอกม้วนเก็บขอบปากเพื่อเพิ่มความแข็งแรง ติดห่วงขนาดเล็กไว้ด้านหน้าของยะจะ ให้ห่างจากกัน ระยะขึ้นมาประมาณหนึ่งในส่วนของส่วนสูงยะจะ แล้วติดห่วงขนาดเดียวกันไว้อีกสองจุดในด้านข้าง เพื่อใช้ไว้คล้องเชือกจากห่วงด้านหน้ามายังด้านหลังเพื่อใช้คล้องศีรษะแล้วนำออกใช้ เป็นการอุดแบบที่เหมาะสมกับการใช้งานตามไว้ภูเขาสูงชัน

เนื่องจากข้าวไว้ปลูกในสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูงจึงไม่สามารถใส่ปุ๋ยได้ การใส่ปุ๋ยจะทำให้ปุ๋ยไหลออกจากการพื้นที่ ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์ หรือถ้าใส่ปุ๋ยข้าวไว้ได้จะทำให้ต้นข้าวงามเกินไป ส่งผลทำให้มีเม็ดข้าวลีบเสียให้ผลน้อย ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องอาศัยปุ๋ยที่เกิดจากชาต้อาหารในดินตามธรรมชาติและมีความเชื่ออีกว่าข้าวไว้ได้รับชาต้อาหารที่เป็นด่างจาก การเผาไว้ ที่เป็นปุ๋ยที่ดีที่สุด เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วจะนำข้าวที่ได้ไปตากหรือผึ้งให้แห้ง แล้วเก็บไว้ที่สูงช้าง หรือบนข้าวด้วยควันไฟจากการทำกิจกรรมในครัวเรือนเพื่อป้องกันมอดและเชื้อราก

(5) การจัดการผลผลิตข้าวไร่ จากพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ แต่ละครัวเรือนจะเก็บไว้ บริโภคให้เพียงพอตลอดปี และขายให้กับคนต่างชุมชนที่มาซื้อเพื่อนำไปบริโภค โดยผลผลิตข้าวไร่ จะขายในราคามีน้ำหนัก (12 กิโลกรัม) 25,000 กີບ (100 บาท)

(6) หลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วเข้าของไร่จะนำเครื่องเช่น ประภอนด้วย เหล้า ไก่ ดอกไม้สูญเสียไป เช่น ไหวเลี้ยงผึ้งเจ้าที่ เจ้าทางเพื่อเป็นการขอบคุณ ทั้งนี้แต่ละปีพื้นที่ในการปลูกข้าว ไร่จะหมุนเวียนແห້ວຄາງໄປในพื้นที่ใหม่ แต่จะทำการลงยาในบ้านและการเอาเมือເຂາແຮງກາຍໃນ เครื่ອງຈຸຕິແລະຄນຽັງຈັກ ກາຍໃນ 5-6 ປີຈະກັນມາປູກຂ້າວໄຣໃນພື້ນທີ່ເຄີມອີກຮັງ

ดັ່ງນັ້ນ ຮູບແບບກາරທຳຂ້າວໄຣຂອງຊຸມໝາດຕິ່ງເຄີມ ເປັນການພົມພັດເພື່ອການບົຣິໂກດຫຼື ຜົງຍັງເຊີີ (Subsistence Agriculture) ໃຊ້ເຮົາການຄວັງເຮືອນເປັນຫຼັກແລະມີປະເພີວັດນະການເອາມື້ອເວັນ (ລັງແຊກ) ພົ້ນທີ່ທຳໄຣໆອ່ອງຢູ່ໃນພື້ນທີ່ສູງທີ່ເປັນລາດເນີນເຫຼາ ຄຮອນຄວັງໜຶ່ງໆ ຈະທຳໄຣໆໄມ່ເກີນ 10 ໄຣ ມີລັກນະການໃຊ້ພື້ນທີ່ໂດຍໝຸນເວີນເປັນວິທີການໃຊ້ພື້ນທີ່ 5-6 ປີຕ່ອແປລັງ ສ່ວນການຈັດການ ພົມພັດເນັ້ນການບົຣິໂກດໃນຄວັງເຮືອນແລະສ່ວນທີ່ເຫັດວ່າມີປະເພີວັດນະການແລກປັບປຸງພົມພັດຕະຫຼາງ ຄວັງເຮືອນໃນຊຸມໝາດແລະຕ່າງໝຸນໝາດ

ເມື່ອຍາງພາຣາເຂົ້າມາສູ່ຊຸມໝາດກີບນວ່າ ສ່ວນພົມພັດຕ່ອກການພົມພັດຂ້າວໄຣໆອ່ອຍ່ານົດ ທີ່ໃນແຈ້ງ ຂອງປຣິມາລັງແລະວິທີການພົມພັດ ກລ່າວຄື້ອນທີ່ການທຳໄຣໆຂ້າວໃນປັຈຈຸບັນເປັນເພື່ອກາຮາງປ່າຕາມຫວ່າໄຣໆ ພລາຍນາ ເພຣະພື້ນທີ່ສ່ວນໃຫຍ່ຈະຄູກຮູ້ເຂົ້າມາຈັດການໃນກາເພະປູກຂ້າວທີ່ໃນຮູບແບບການໃຫ້ ສັນປາການແກ່ບໍລິຫານ ຮວມທີ່ການດໍາເນີນການເອງຂອງໝາວໜ້ານສ່ວນໜຶ່ງ ດັ່ງການໃຫ້ສັນກາຍຜົ່ງ ຂອງພັນກາງການກສີກຽມແລະປ່າໄມ້ຂອງແຂວງທີ່ວ່າ ນັບແຕ່ກາຍຫລັງຈາກທີ່ແຂວງມີນ ໂຍນາຍການປູກພື້ນ ເກະຍຸກົງ ແຂວງກົມໍາການຕຽບຕາວອ່າງເໝັ້ນເໝັ້ນໃນເຮືອກາຮາງປ່າເພື່ອທຳໄຣໆຂ້າວໃນຖຸກຮູບແບບ ຈຶ່ງເປັນ ສາຫຼຸດທີ່ທຳໃຫ້ໝາວໜ້ານຕ້ອງຢຸດກາຮາງປ່າເພື່ອທຳໄຣໆ (ນຸ້ຍ ວັນທອງ, ສັນກາຍຜົ່ງ, 22 ມິນາມຄ 2552)

ນອກຈາກນີ້ ຈາກການສຶກຍາພັນວ່າ ສ່ວນໃຫຍ່ໝາວໜ້ານທີ່ປູກຂ້າວໃນຊຸມໝາດ ປະກອບອາຊີ່ພເກຍຕຣກຣມນາກ່ອນ ແລະເມື່ອປູກຂ້າວພາຣາແລ້ວຍັງຄົງປະກອບອາຊີ່ພເກຍຕຣກຣມ ຮ່ວມກັບການປູກຂ້າວພາຣາ ທີ່ມີເກຍຕຣກຈຳນວນ ໄນມາກັນກົກທີ່ສັນໄປປູກຂ້າວພາຣາກ່ອນ ໄດ້ຮັບກາວວາ ແນວທາງ ໂຍນາຍຂອງຮູ້ ແລະກາຮັດເສດຖະກິດກາຕົກກົດ ສ່ວນໃຫຍ່ໃຫ້ກາວສັນໃກຍ້ຫລັງທີ່ມີກາວວາ ນົບຍາຍຂອງຮູ້ ແລະ ໄດ້ຮັບກາຮັດເສດຖະກິດທີ່ຈຳກັດກົດຮູ້ສ່ວນພົມພັດໃຫ້ພື້ນທີ່ປູກຂ້າວພາຣາໃນກາກລາງຂອງ ສປປ. ລາວມາກົ່ນໃນຊ່ວງປີ ປ.ສ. 2005 ປັຈຈຸບັນໝາວໜ້ານສ່ວນໃຫຍ່ທຳສ່ວນຍາງພາຣາປະມາລ 3-5 ປີຢັ້ງ ໄນໄດ້ຮັບພົມພັດພວະຕິນຍາງຍັ້ງ ໄນສຶກຄົນທີ່ກາຮັດ

ດ້ານປະສົບການຜົ່ງແລະກາຮັດການອົບນົມຂອງໝາວໜ້ານທີ່ປູກຂ້າວພາຣາ ພັນວ່າ ສ່ວນໃຫຍ່ ປູກຂ້າວພາຣາ ໂດຍໄມ້ປະສົບການຜົ່ງແລະດ້ານການປູກ ກາຮັດການອົບນົມການມາກ່ອນ ຮະບະປູກທີ່ ພາວໜ້ານກຸ່ມື່ນ ເລືອກໃໝ່ ຄື່ອ 2.5x7 ເມຕຣ໌ຫຼືປະມາລ 91 ຕັ້ນຕ່ອໄຮ່ແລະພັນຮູ້ທີ່ເລືອກປູກຄື້ອງ RRIM

600 ส่วนการปลูกพืชแซมระหว่างแควน้ำ ชาวบ้านเลือกปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด พ稷 มันสำปะหลัง เป็นต้น แต่จะนิยมปลูกในช่วงระยะเวลาไม่ถึงหนึ่งปี ส่วนพืชคุณคินส่วนใหญ่ไม่ปลูก

ดังนี้เราระบุว่าภายในได้ข้อจำกัดและความยากลำบากเชิงพื้นที่ดังกล่าว ก็ยังมี ชาวบ้านจำนวนไม่น้อยที่พยายามที่จะหาทางดำเนินชีวิตเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว ฉะนั้น เราจึง พบว่าชาวบ้านได้พยายามใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดในการทำข้าวไร่ ก่อให้เกิดภัยแล้งก่อภัยที่จะมี การปลูกยางพาราชาวบ้านต้องคงป่าแล้วเพื่อปรับพื้นที่ ช่วงนี้ชาวบ้านก็จะปลูกข้าวไร่เสียก่อน ครึ่นเมื่อปลูกยางพาราแล้ว ชาวบ้านก็จะปลูกข้าวไร่ในในสวนยางพาราด้วย แต่ก็จะสามารถปลูกได้ เป็นระยะเวลาประมาณ 3 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ยางพารายังไม่โตเท่านั้น

5.2.2 การเปลี่ยนแปลงวิถีการเก็บหากองป่า

ในอดีต นับแต่ปี ก.ศ. 1986 ลาวได้เปลี่ยนแปลงนโยบายจากการยึดถือแนวทาง สังคมนิยมที่รักความคุณค่า ให้การผลิตอย่างเข้มงวด มาเป็นการใช้แนวทาง “ จินตนาการใหม่ ” เพื่อ เปิดการติดต่อกับประเทศต่างๆ โดยส่งเสริมการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้นและปรับ ระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ตลาดเสรี และการลงทุน ซึ่งการลงทุนในลาวมี 2 ประเภท กือ ต่างชาติถือหุ้น ทั้งหมด และการร่วมมือกันกับคนลาวโดยผู้ลงทุนต่างชาติจะต้องให้คุณลาวถือหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 ของการลงทุน ผู้ลงทุนจะต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ 20 ของกำไรสุทธิ การขับเคลื่อนนโยบาย เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติส่วนหนึ่ง เพื่อต้องการให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศขยายตัว เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 7 ต่อปีเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศ (ข้อมูล ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ, ศูนย์สถิติแห่งชาติ CPI, 2005)

นโยบายการพัฒนาของ สปป. ลาวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้ทรัพยากรป่าไม้ นี้ คือ นโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาลลาว ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ของลาวได้พยายามผลักดันให้ประเทศไทยออกกฎหมายซึ่งการเป็นประเทศด้อยพัฒนา โดยเน้น นโยบายโครงสร้างพื้นฐานได้แก่ การสร้างถนน ไฟฟ้า ประปา สาธารณสุขและการศึกษา มีนโยบาย ที่สำคัญได้แก่ นโยบายลบล้างความยากจน นโยบายลดล้างความยากจน นโยบายลดล้าง การปลูกฝัน นโยบายจัดสรรที่ดินและป่าไม้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่เพื่อหมาย การขับถี่นฐาน และการรวบรวมหมู่บ้าน มีการประกาศพื้นที่อนุรักษ์หลายแห่งในประเทศซึ่งนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของหมู่บ้านต่างๆ ในประเทศไทย (Thomas D.E., 2003: 56)

ทั้งนี้ นโยบายที่ส่งผลต่อการกิจกรรมการใช้ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนนั้น เป็น ผลมาจากการนโยบายหลักๆ ทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อหลุดพ้นจากปัญหาความ ยากจน ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของ สปป.ลาว ที่กำหนดตัวเลข ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ที่ร้อยละ 7 ในปี 2005 ซึ่งนโยบายหลักๆ ด้านของรัฐบาล

ส่วนใหญ่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบนพื้นที่สูงเป็นสำคัญ จึงมีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ดังเดิมของประชาชนในชนบทอันที่ห่างไกล ดังที่ Thomas, D.E. (2003) ได้วิเคราะห์และสรุปว่ามี 4 นโยบายหลักที่สำคัญดังนี้

(1) นโยบายยุทธิการทางป่าทำไร่เลื่อนลอยภายในปี ก.ศ. 2010 จากการประมาณการ เมื่อปี ก.ศ.2000 นั้นพบว่าประมาณร้อยละ 39 ของประชากรชาวบ้านขึ้นอยู่กับการทางไร่เลื่อนลอย หรือประมาณร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ซึ่งรัฐบาลลาวได้ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ในเรื่องนี้ โดยให้เหตุผลที่ว่าการทำไร่เลื่อนลอยทำให้พื้นที่ป่าลูกทำลายเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็ได้บรรจุเรื่องนี้เข้าไปและได้ใช้งานถึงปัจจุบัน โดยมีการ จัดหาพืชทางเลือกเพื่อทดแทนที่การทำไร่เลื่อนลอยโดยยุทธศาสตร์ อายุ่รากีตام Thomas, D.E. มองว่ายุทธศาสตร์ที่รัฐนำมาใช้กับกลุ่มที่ทำไร่เลื่อนลอยนั้นไม่ใช่แนวปฏิบัติที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ จะทำได้ต้องเป็นระบบที่หลากหลาย คือมองหลายๆ ด้านกล่าวคือ (1) การพัฒนาของดินในพื้นที่ ทำการเกษตรที่มีความคาดคะเนสูงต้องพัฒนาด้วยการทำไร่นาสวนผสมหรือแบบ agro-forestry (2) การเข้าถึงตลาดโดยการสร้างถนน และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางด้าน การตลาดได้ง่าย (3) พื้นฐานของการใช้พื้นที่ดินขึ้นอยู่กับความคาดคะเนและคุณสมบัติหรือศักยภาพ ของดิน (4) การให้บริการเคลื่อนที่ในการออมเงินในชนบทและการเพิ่มแหล่งเงินทุน (5) การจัดสรร ที่ทำกินและการใช้ที่ดิน

(2) นโยบายการจัดสรรที่ดินและป่าไม้ เป็นนโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาลที่ จะรวมรวมหมู่บ้านเพื่อจำกัดวงของพื้นที่ดินแหล่งน้ำ โดยมีเป้าหมายหลักคือการปลูกพืชทางเลือก ใหม่เพื่อทดแทนการทำไร่เลื่อนลอยโดยการจัดสรรพื้นที่ทำกินและให้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน และเพื่อ ป้องกันการทำลายป่าไม้ ซึ่งแผนการดำเนินการดังกล่าวมีอยู่สองส่วนด้วยกันคือ (1) การจัดสรรที่ดิน และออกใบอนุญาตให้กับครัวเรือนเป็นเวลา 3 ปี ใน การปลูกพืชถั่วครัวเรือนโดยมีการพัฒนาที่ดินก็จะ มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น และ (2) หลังจากที่จัดสรรที่ดินให้แล้วป่าของหมู่บ้านถูกกำหนดจำแนกเขต เป็นเขตป่าใช้สอย ป่าป้องกัน ป่าอนุรักษ์ โดยมีข้อตกลงและกฎระเบียบของป่าแต่ละประเทศที่ รับรองโดยรัฐบาล

ที่นี่ นโยบายดังกล่าวอยู่ภายใต้แนวทางการดำเนินงานของกระทรวงกสิกรรม และป่าไม้ ซึ่งกำหนดขั้นตอนในการวางแผนการใช้ที่ดินและจัดสรรที่ดินโดยให้ชุมชนในแต่ละ ท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการทรัพยากริมฝาย (กระทรวงกสิกรรมป่าไม้, 2005) ซึ่งยุทธศาสตร์หลักๆ ภายใต้นโยบายนี้มี 2 ด้านคือ

ยุทธศาสตร์การรวมหมู่บ้านและการสร้างอุปกรณ์ใหม่ ซึ่งเป็นอีกยุทธศาสตร์ และนโยบายความร่วมมือหนึ่งที่รัฐนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดตั้งอุปกรณ์และจำกัดขอบเขตของ

หมู่บ้าน เพื่อการพัฒนา โดยแบ่งเป็น 3 เกณฑ์ คือ (1) เกณฑ์เร่งด่วนในการบรรเทาความยากจน อันได้แก่ พื้นที่ห่างไกลมาก ยากต่อการเข้าถึง ทำการเกษตรแบบดั้งเดิมและเผาและต้องการความจำเป็นพื้นฐาน (2) สามารถที่จะพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ คือที่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม ระบบชลประทาน ผลผลิตจากป่า และการท่องเที่ยวอาจจะเป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณจุดเชื่อมต่อของประเทศ มีความสัมพันธ์ที่ดี การค้า เทคโนโลยี การแลกเปลี่ยน ความปลดปล่อย อาจจะเป็นพื้นที่บริเวณจุดเชื่อมตอกับประเทศอื่น (3) พื้นที่เสียงในเรื่องยาเสพติด ฝืน กับระเบิด และน้ำท่วม

ยุทธศาสตร์การเดินทางของชาติและกลุ่มด้านความยากจนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ รัฐบาล สปป.ลาว ผู้นี้เน้นพัฒนาส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น (1) พัฒนาเกษตรและป่าไม้โดยเน้นความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งจะเน้นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกและความไม่เสมอภาคระหว่างเกษตรกรพื้นที่รural และเกษตรกรชนบทสูงส่งเสริมการจัดการป่าไม้และคุณน้ำอย่างยั่งยืน (2) พัฒนาการศึกษาและสาธารณสุข (3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีระบบถนนอย่างเป็นระบบให้มีการเชื่อมตอกันทุกเขต (4) ส่งเสริมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และไฟฟ้า (5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งน้ำทราย-ชาบะและความเสมอภาค

(3)นโยบายการยุบรวมหมู่บ้านและการตั้งถิ่นฐาน เพื่อสะดวกในการใช้บริการทางด้านสังคม และเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายสามารถบรรลุเป้าหมาย การยุบรวมหมู่บ้านจะช่วยให้เกษตรกรมีอาชีพที่ถาวร ซึ่งนโยบายที่มีผลโดยตรงกับเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลที่มีรูปแบบการทำไร่เพาะปลูกพืชแบบดั้งเดิม เป็นอย่างมาก ไม่สามารถทำได้อีกต่อไป นโยบายเหล่านี้ได้กระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ข้าราชการในระดับแขวง ระดับเมืองรับไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

(4)นโยบายปลูกพืชเศรษฐกิจโดยเฉพาะยางพารา เนื่องจากรัฐบาลมองว่าพื้นที่เพาะปลูกยางพารานี้เป็นส่วนที่สำคัญที่สามารถผลิตใหม่ที่ยั่งยืนของทรัพยากรของประเทศไทย ทั้งนี้นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลระบุว่า จะมองวิธีการแก้ปัญหาแบบเป็นองค์รวมและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตรของเกษตรชนบทสูง โดยทางที่จะจัดสรรแหล่งทรัพยากรของครัวเรือนเพื่อเข้าสู่การปรับเปลี่ยนแบบเพื่อการค้าหรือวิสาหกิจ ซึ่งรัฐบาลต้องเอาใจใส่และให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาการให้ความมั่นคงทางด้านอาหารและความต้องการที่จะสร้างสิ่งเหล่านี้ให้ขึ้นไปพร้อมกัน ขณะเดียวกันก็เป็นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเดิมของเกษตรกรซึ่งขึ้นอยู่กับแรงงานของครัวเรือน และภูมิปัญญาความรู้เดิมประกอบกับความชำนาญและสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นเรื่องยากอย่างยิ่งของรัฐบาลที่จะหาทางออกให้กับครัวเรือน โดยการเปิดทางเลือกใหม่ๆ โดยเฉพาะการเข้าถึงการคุณภาพและการบริการจากภาครัฐ สิ่งเหล่านี้จึงมีผลต่อวิถีการดำรงชีวิตแบบเพียงของเกษตรกร

ทันที เมื่อจากเกษตรกรต้องจัดสรรทรัพยากรที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งที่เข้ามาใหม่ ซึ่งการจัดสรรสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้และแรงงานของครัวเรือน ที่ดิน และปัจจัยการผลิตที่มีความสามารถที่จะกระทำได้ การตัดสินใจดังกล่าวบังชึ้นกับการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร กระบวนการผลิตและความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงความต้องการ และโอกาสของเต่ากระรัวเรือนด้วย

ดังนั้นนโยบายการพัฒนาชนบทในส่วนนี้ จึงเกี่ยวข้องโดยตรงและสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของกระทรวงกสิกรรมและป้าไม้ เมื่อจากเป็นกระทรวงที่เก่าแก่มีอายุยาวนาน มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายที่สำคัญๆ เป็นกระทรวงที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เมื่อจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยประกอบอาชีพกสิกรรมรวมถึงพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชาวสัก โดยตรง ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่วนหนึ่งจึงอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกระทรวงกสิกรรมและป้าไม้ ซึ่งได้สรุปแนวทางการดำเนินงาน 5 ปี ตั้งแต่ปี ก.ศ. 2001- 2005 เพื่อให้ประเทศมีความสงบทางด้านสังคม มีเสถียรภาพ ทางด้านการเมือง และรับประทานให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวเพิ่มในอัตรา้อยละ 7 ต่อปี พอกลุ่มได้ดังนี้ (กระทรวงกสิกรรม, 2005)

ด้านการผลิตเสบียงอาหาร มีการผลิตข้าวผลผลิตที่ได้สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสังคมโดยรวมได้

ด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อส่งออก โดยการส่งเสริมแบบเกษตรอินทรีย์หรือการผลิตแบบธรรมชาติ (Organic) เพื่อการค้าและเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคภายในประเทศ และหากมีปริมาณเกินความต้องการบริโภคในประเทศสามารถส่งออกขายยังต่างประเทศได้

ด้านการจัดการและการปฏิบัติเพื่อยุติการถางป่าทำไร่ และพัฒนาชนบทให้พื้นจากความยากจน คงะพรุกประชาชนปัญญาติอาวและอำนาจการปกครองท้องถิ่น ได้มีความเข้าใจถึงการพัฒนาชนบทในการที่จะแก้ไขชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้พ้นจากความยากจน ควบคู่กับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีการจัดสรรที่ดินและป่าในทั่วประเทศซึ่งทำให้พื้นที่การทำไร่ลดลง

ด้านการชลประทาน ได้ขยายโครงสร้างพื้นฐานรับประทาน้ำให้เกษตรกรทำให้การผลิตด้านการเกษตรได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเพื่อผลักดันเข้าสู่การผลิตเพื่อเป็นสินค้าด้านการเกษตร

ด้านการปฏิบัติงานค้นคว้ากสิกรรมและป้าไม้ ได้กำหนดตามระบบมิวส และมีการค้นคว้าพันธุ์ข้าวพันธ์พืชต่างๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ไม่ว่าที่สูงหรือที่ราบ รวมทั้งการซ่องทางต่างๆ เพื่อรักษาป้าไม้ และผลิตจากป้าอย่างสมเหตุสมผล ในกระบวนการเพาะปลูกไม้และ การค้นคว้าเทคนิคพืชกรรมเพื่อพัฒนา รวมทั้งเทคนิคพืชกรรมชั้นนำที่เกษตรเข้าไป

ใช้ประโยชน์สำหรับเขตที่รบาน ล้วนเขตที่สูง ได้ค้นคว้าวิธีการเทคนิคที่เป็นทางเลือกในการเปลี่ยน การทำไร่เลื่อนลายแบบถาวรและเพา เป็นการทำไร่ถาวร และมีวิธีการผลิตที่เหมาะสมสำหรับวิถีชีวิต เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การปลูกพืชเพื่อบริโภค การปลูกพืชเพื่อการค้า การปลูกพืชเศรษฐกิจ และการทำไร่แบบผสมผสาน

การจัดตั้งแผนพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงบทบาทของ กรม กอง และสถาบันที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงศึกษาธิการและป่าไม้ให้สามารถเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงการเอาใจใส่ต่อเจ้าหน้าที่ โดยได้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อกุ้มครองบุคลากรแผนกศึกษารมและป่าไม้

ด้านการส่งเสริมที่ผ่านมาถือว่าทำได้ระดับต้นๆ เพราะได้มีกลัคณ์ให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะยางพารามีการขยายพื้นที่ปลูกในทุกๆ แห่งรวมทั้งแผนกการอื่นๆ ก็มีการขยายตัว เช่น การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา การปลูกพืชล้มลุก แต่ยังขาดเรื่องการตลาดที่รองรับผลผลิตจากการส่งเสริมการเกษตร

ด้านการร่วมมือและการลงทุน สามารถที่สร้างแหล่งทุนทั้งภายในและต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในห้องถิน ถึงแม้ว่านโยบายของภาครัฐที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้โดยตรงกับบางปัญหา ทั้งนี้ก็เนื่องจากข้อจำกัดของแหล่งทุนเช่นปัญหาการยุติการลงทุนเพื่อทำไร่น้ำที่มีน้ำอยู่มากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำได้เนื่องจากยังขาดแหล่งเงินทุนที่จะมาสร้างอาชีพใหม่ให้กับประชาชน จากการศึกษาข้อมูลพบว่าจากนโยบายข้างต้นเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านชีวิตของประชาชนที่อยู่ชนบทห่างไกล นอกจากนี้กระทรวงศึกษารมและป่าไม้ (2004) ยังได้สำรวจการใช้ที่ดินพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากที่แนวทางนโยบายกำหนดไว้

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชาวบ้านอีกครั้ง เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นที่ทำการศึกษาและทดลอง แต่ต่างกันกับภาพรวมของระดับประเทศ และระดับแขวง คือ พื้นที่เกษตรแบบถาวร นั้นมีจำนวนร้อยละลดลงซึ่งอาจเกิดจากพื้นที่การเกษตรถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ประเภทอื่น เช่นพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่สัมปทานเพาะปลูกยางพาราของรัฐที่ให้เอกชนมาเป็นผู้จัดการ เป็นอีกเรื่องที่ขาดหายไป ต้องบูรณาการให้ชาวบ้านต้องบูรณาการเพื่อหาแหล่งทำกินใหม่ ซึ่งสังเกตเห็นได้คือ การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าธรรมชาติได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง เหตุนี้เองรัฐมองว่าการทำไร่ของประชาชนเป็นการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ แต่ผลตอบแทนไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ และอีกอย่างก็ไม่ใช่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนรัฐจึงเข้ามายัดการเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า โดยมีการวางแผนนโยบายในการจัดสรรที่ดินทำกิน จัดสรรป่าพื้นฟู ป่าผลิต ป่าอนุรักษ์ ป่าสงวน ป่าสำราญ ใช้ของชาวบ้าน จากนั้นก็วางแผนนโยบาย ยุติการลงทุนเพื่อทำไร่ยังคงต่อไป โดยมีการวางแผนนโยบายให้มีการสัมปทานปลูกพืชเศรษฐกิจโดยเฉพาะการปลูกยางพารา ดังนั้นรัฐจึงเปิดให้มีการสัมปทานของต่างชาติเข้ามาปลูกยางพาราใน

ภาคต่างๆ ของประเทศไทย ไม่ว่าภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ แต่รูปแบบการให้สัมปทานอาจแตกต่างกันน้ำหนึ่ง

ในอดีต การจัดการพื้นที่ป่าของชุมชนโดยการปล่อยให้พื้นที่ไว้ได้มีโอกาสพื้นตัว ขณะที่ป่าก็ปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติ และมีภัยระเบียบในการจัดการควบคุมดูแลพื้นที่ป่าของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถเก็บหาของป่าจากพื้นที่ดังกล่าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งจาก การศึกษาพบว่าชุมชนได้เก็บหาของป่าประเภทต่างๆ เช่น เห็ด หน่อไม้ ผลไม้ป่า พืชผักป่า สัตว์ป่า แมลง และสมุนไพร เป็นต้น ผลผลิตจากป่าเหล่านี้ที่ชาวบ้านได้บริโภค ช่วยลดผ่อนรายจ่ายใน ครัวเรือน ได้เป็นอย่างมาก แต่ภายหลังการเข้ามาของโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐบาลทำ ให้การเก็บหาของป่าของชาวบ้านเริ่มถูกจำกัด จากการสัมภาษณ์นายบุญสวาย ที่มีอาชีพขายของป่า เด่า ว่าครอบครัวของตนมีสมาชิกทั้งหมด 8 คน ก่อนการเข้ามาของปลูกยางพารานั้น ความอุดมสมบูรณ์ ของธรรมชาติซึ่งมีมากพอที่จะเก็บหาบนบริโภคและจำหน่าย จนสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างสนับายนั่น ความอุดมสมบูรณ์ ของป่า จึงบันทึกไว้ในรายงานนี้ ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของครอบครัวได้อีก เพราะพื้นที่ที่จะเก็บหาของป่าถูกสัมปทาน ทำให้ครอบครัวของเขากลับต้องหันอาชีพไปเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไปในสวนยางพารา ลูกสาวและลูกชายอีก 2 คนก็ไปทำงานที่ประเทศไทย ส่วนลูกสาวอีก 2 คนก็เข้าไปทำงานในเมือง เป็นแรงงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า เอกลักษณ์ว่าปัจจุบันพื้นที่ถูกจำกัดในการเข้าไปทำกิจกรรมการ หาของป่า อีกทั้งผลผลิตที่หาได้จากป่าชาวบ้านก็ไม่นิยมบริโภค เนื่องจากชาวบ้านคิดว่าผลผลิตที่ นำมาจากป่านั้นเป็นปืนสารพิษจากเคมี ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าหญ้า รวมทั้งการเข้าถึงทรัพยากรป่า ก็ น้อยมาก เพราะเป็นเขตสัมปทานส่วนใหญ่ (นายบุญสวาย, สัมภาษณ์: 29 มีนาคม 2552)

นอกจากนี้ ในอดีตชาวบ้านก็จะใช้ไม้ในป่ามาสร้างบ้าน หรือทำไม้ฟืนหุงต้ม ขณะที่ปัจจุบันลดลงมากเนื่องจากรัฐบาลมีกฎหมายปรบประปาราม หรือรัฐมนิยมนโยบายการยุติการทำไร่ ทุกรูปแบบ ทำให้ชาวบ้านจำนวนมากที่ต้องใช้ฟืนในการหุงต้มอาหาร ต้องซื้อไม้ฟืนหรือถ่านไม้ จากหมู่บ้านอื่นที่วางแผนตามริมทาง หรือที่แม่ค้าจากชุมชนอื่นๆ นำมาขายในหมู่บ้าน ประกอบกับ ชาวบ้านไม่มีเวลาพอเพียงต้องไปทำงานในสวนยางพารา รวมทั้งบางคนยังคิดว่าการไปทำอาชีพ อย่างอื่นเมื่อมีรายได้แล้วก็สามารถนำเงินไปซื้อฟืนหรือถ่านมาใช้จะสะดวกกว่า

อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของยางพารา กระบวนการโดยตรงต่อการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ดังในกรณีการล่าสัตว์ป่านั้น จำกัดความต้องการพื้นที่เชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 17 มีนาคม, 2552) กล่าวว่า ในอดีตการล่าสัตว์ส่วนมากจะใช้เวลาหลังจากกิจกรรมหลัก ซึ่งกิจกรรมล่าสัตว์นั้นจะมีคนจากนอกชุมชนเข้ามาร่วมล่าสัตว์ป่าด้วย สัตว์ป่าที่ล่าได้ส่วนมากได้แก่ ฟัน หมูป่า กวาง เม่น อีเห็น ตะ瓜ด (ແລນ) เป็นต้น ซึ่งการจะเข้าไปล่าสัตว์แต่ละครั้งส่วนหนึ่งนั้น เกิดจากการได้รับข่าวสารบอกเล่าปากต่อปากว่ามีสัตว์ป่าอยู่ อยู่ตรงไหนจึงจะชักชวนกันไป

เสาะหาได้ลำ แต่ในยุคนี้การล่าสัตว์ป่านั้นแทบจะไม่มีเผยแพร่ประชาชนต้องมีกิจกรรมมากมายที่จะทำ และจำนวนสัตว์ป่าก็ลดจำนวนน้อยลง รวมทั้งนโยบายของรัฐที่เน้นความสำคัญในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์

นอกจากนี้ ในอดีตผลผลิตจากป่าทั้งป่าธรรมชาติและป่าที่ชุมชนปล่อยให้พื้นที่เติบโตตามธรรมชาติซึ่งมีระเบียงในการจัดการควบคุมดูแลและพื้นที่ป่าของชุมชนนั้น มีความอุดมสมบูรณ์มากพอที่จะหล่อเลี้ยงชีพชาวบ้าน ได้อย่างเพียงพอ ชาวบ้านสามารถเก็บหาของป่าเพื่อบริโภคในครัวเรือน ซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ ดังผลจากการจัดเวทีวิเคราะห์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนของผู้ศึกษา โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมจากบุคคลที่สำคัญในพื้นที่โดยวิธี Focus Group เช่น ผู้นำชุมชนทางธรรมชาติ ผู้เฒ่าผู้แก่อาวุโส ชาวหนุ่มสาว หนองพันธ์แม่ยุง แนวโขมบ้าน นายบ้าน หัวหน้ากลุ่มบ้านพัฒนาเรียงลำ ซึ่งมีจำนวนคนที่เข้าร่วมประมาณ 10-15 คน จากนั้นก็มีหัวหน้ากลุ่มบรรครากฐาน (คำปราศลาหนา สีสุราษ) รวมทั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประจำหมู่บ้านเข้าร่วม ผลการวิเคราะห์โดยวิธี Focus Group ดังกล่าว พบว่า ชุมชนได้มีการเก็บหาของป่า หลากหลายประเภท เช่น ประเภทเห็ด ประเภทหน่อไม้ ประเภทผลไม้ป่า ประเภทพืชผักป่า ประเภทสัตว์ป่า ประเภทเมล็ด และประเภทสมุนไพร

การใช้สอยจากทรัพยากรป่าไม้ ในอดีตป่าไม้กับวิถีชีวิตของชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถตัดแยกจากกันได้ แต่การใช้ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านนั้นเป็นการใช้ที่พอเพียง ก่อรำคือชาวบ้านจะนำไม้มาใช้ในการปลูกสร้างบ้านที่พักอาศัย การทำฟืน หรือการทำจักสามเพ็งเป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน ทั้งนี้ในยุคก่อนการเข้ามาของแผนปฏิรูปเศรษฐกิจของภาครัฐนั้นชาวบ้านนิยมทำบ้านด้วยไม้ โดยไม่ที่ใช้ไม้เศรษฐกิจแต่เป็นเพียงไม้ที่หาได้ใกล้ตัว และสะดวกในการลาก เพราะส่วนมากต้องใช้แรงงานสัตว์เป็นพาหนะและชาวบ้านยังมีวิธีในการอนุรักษ์ป่าไม้ในรูปแบบของป่าสักดิสท์ที่ไม่ว่าจะเป็นป่าดันน้ำ ป่าดงดิบ ป่าทึบหนา คอนปูดา

ส่วนการนำใช้ไม้ทำฟืนนั้น ส่วนมากชาวบ้านจะนำไม้ฟืนจากธรรมชาติเพื่อมาเป็นเชื้อเพลิงในการทำอาหาร เนื่องจากว่าในอดีตชาวบ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ทั้งหมู่บ้านส่วนมากแสงสว่างจะนำใช้จากไม้ฟืน และส่วนมากชาวบ้านจะนิยมทำอาหารด้วยการใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงแต่ไม่ฟืนที่ชาวบ้านใช้นั้นส่วนมากจะนำมาจากไม้ที่รื้อจากการทำไร่ หรือไม้ที่ตัดจากดอนตามหัวนา ส่วนมากจะเป็นไม้ที่ไม่สามารถทำผลประโยชน์อย่างอื่นได้ หรือหลักรั่วที่ล้อมนา สาบ เมื่อถูกการทำผลิตเสร็จสิ้นแล้ว ครั้นพอถึงฤดูกาลการทำผลิตปีต่อปีก็มีการเสาะหาหลักรั่วใหม่อีกครั้ง หรืออาจเป็นการตัดไม้ดินตามทาง หรือในหนองบึงเพาะเมื่อเวลาไม่นาน ไม่เหล่านั้นก็จะจมในพื้นน้ำตายเสียเปล่า การตัดไม้ฟืนนั้น ชาวบ้านนิยมตัดในช่วงเดือนเมษายนหรือช่วงก่อนฤดูทำนาซึ่ง

ชาวบ้านเรียกว่า “ฟืนข้าวถุงนา” ก็คือหาฟืนไว้ใช้ในช่วงฤดูทำการผลิต อีกอย่างถ้าช่วงหน้าฝนไม่ฟืน ก็จะชื้นไม่สามารถที่จะทำเชื้อเพลิงได้

นอกจากนี้ ยังมีการใช้ไม้ไฟในแบบทุกกิจกรรมภายในบ้าน เช่นเครื่องจักสาน จักรตอกมดข้าวกล้า มดข้าว เครื่องมือในการล่าสัตว์ เครื่องมือดักสัตว์ นำ จากการพูดคุยถึงประโยชน์ของไม้ไฟที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนยอมรับว่า ไม้ไฟเป็นไม้สารพัดประโยชน์จะใช้ทำอะไรก็ได้ไม่ต้องซื้อ และสามารถปลูกที่ไหนก็ได้ การดูแลรักษายield ง่าย นอกจากชุมชนจะใช้ประโยชน์จากไม้ไฟแล้ว ยังนำเครื่องใช้จากไม้ไฟไปฝากรกับญาติพี่น้องที่อยู่ต่างบ้านเพื่อนำไปใช้ในงานการเกษตร และเครื่องใช้ในบ้านอีกด้วย

นอกจากการใช้ประโยชน์ในการบริโภคในครัวเรือนแล้ว ชุมชนยังสามารถเก็บหางของป่าตามฤดูกาลเพื่อเป็นการเสริมรายได้ของครัวเรือนอีกด้วย ซึ่งการทำหางของป่าเพื่อเป็นรายได้เสริม จะชี้อุปกรณ์ความต้องการและเวลาของชาวบ้านแต่ละคนด้วย แหล่งซื้อขายสิ่งที่นำมาได้จากป่าจะมีทั้งในชุมชนและนอกชุมชน แต่ส่วนมากจะเป็นการแลกเปลี่ยนภายในหมู่บ้านเพื่อการอุปโภคและบริโภคเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ผลจากการจัดทำ focus group ก็พบว่า มีพืชผักและผลไม้จากป่าที่ชาวบ้านเก็บหาได้นั้นจำนวนหลายประเภท เช่น เห็ดชนิดต่างๆ หน่อไม้ หวาน ไม้ไผ่ ผลไม้ทุกอย่างที่เก็บหาได้จากป่า เป็นก มัน ทุกอย่างที่มีในธรรมชาติแต่ชาวบ้านส่วนมากพูดคล้ายๆ กันว่าการเก็บหาของป่านั้นเป็นการเก็บหาเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว แต่ถ้าเก็บหาได้มากก็แบ่งญาติพี่น้องหรือบ้านใกล้เรือนเคียงเพื่อบริโภค

5.3 การใช้แรงงาน

อาจจะกล่าวได้ว่า “อาชีพรับจ้าง” นับเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ของชุมชน เพราะในอดีตนี้อาชีพหลักก็คือเกษตรกร โดยการใช้แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในไร่นา และเป็นแรงงานในครัวเรือนหรือเครือญาติ หรือหากจำเป็นที่จะต้องระดมแรงงานจำนวนมาก ก็จะอาศัยวิธี “การแลกเปลี่ยนแรงงาน” แทน แต่เมื่อย่างพาราเข้ามาสู่ชุมชน พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนก็ถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นสวนยางพารา ทำให้แรงงานในไร่นาหมดความจำเป็น จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพดังต่อไปนี้

- (1) การเป็นแรงงานในสวนยางของโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ
- (2) การเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมตามโรงงานในเมืองใหญ่
- (3) การเป็นแรงงานข้ามพรมแดนมาทำงานที่ประเทศไทย

ดังจากการสัมภาษณ์ นายสิงพอน (สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2552) ที่กล่าวว่าครอบครัวของ เทาประกอบด้วยสามชิกจำนวน 7 คน ในอดีตครอบครัวของพวกร้ายมีพื้นที่นาจำนวนหนึ่งเพื่อทำนา เลี้ยงชีพในครอบครัวระยะนั้นเห็นว่าผลผลิตที่ได้จากการทำงานก็สามารถที่จะเดือดร้อนครัวได้ แต่ ภายหลังมาเมื่อมีการขยายตัวของชาวพาราที่เข้ามาพร้อมกับรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบชาวเมือง ทำ ให้พวกร้ายเห็นว่าอาชีพทำนาแบบเดิมไม่สามารถที่จะทำให้ครอบครัวเดือดร้อนครัวได้ จึง ตัดสินใจขายพื้นที่ดังกล่าวโดยหวังว่าจะทำธุรกิจขนาดเล็ก แต่ในที่สุดเงินที่ได้จากการขายที่ก็หมด เข้าและภรรยาพร้อมด้วยลูกชายอีกคน จึงตัดสินใจขอสมัครเป็นแรงงานรับจ้างในเขตสัมปทานปลูก ยางพาราของรัฐ ส่วนลูกสาวคนโตก็ข้ามไปทำงานที่เมืองไทยพร้อมกับเพื่อนในชุมชน เพื่อที่จะนำ เงินที่ได้จากการทำงานกับมาอุดหนุนจุนเจือครอบครัว ส่วนตัวเขาเอง เมีย และลูกชายที่เป็นแรงงาน ในสวนยางอย่างถาวร ได้ค่าแรงวันละ 25,000 กิบ หรือ 100 บาท แต่รายได้ก็ไม่มั่นคง เนื่องจากว่า วันไหนมีงานทำจริงก็มีรายได้ แต่ถ้าไม่มีงานก็ไม่มีรายได้ เพราะทางโครงการไม่ได้จ้างเป็นราย เดือนแต่จ้างเป็นรายวันแทน เขาย่ำว่างานเดือนได้ทำงานเพียง 5 วัน หรือ 7 วันเท่านั้น

จากกล่าวว่าอาชีพที่เขาทำลังทำอยู่ในปัจจุบันเป็นงานที่ลำบาก เนื่องจากว่าเขาไม่มี ประสบการณ์ในการรักษา หรือวิธีการปลูกยางพารามาก่อน ดังนั้นบางครั้งจึงลูกเจ้าของโครงการดู ค่า่่ว่าเขา ตัดเงินค่าแรงบ้าง ยิ่งไปกว่านั้นยังลูกเหยียดหมายศักดิ์ศรีต่างๆ แต่หากต้องทน เพราะ ไม่มีอาชีพอื่นที่จะทำ เพราะพื้นที่จะทำการขายไปแล้ว เขาย่ำยว่ามีความต้องการดำเนินชีวิตของเขามีการ เปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือไปเลย จากอาชีพเดิมเคยทำงานคลายมาเป็นแรงงานรับจ้าง อีกทั้ง รายได้ที่ได้จากการรับจ้างก็ไม่เพียงพอ กับการใช้จ่ายในครอบครัว แต่ก็จำต้องทนเพื่อส่งเสริมลูกที่ยัง เรียนอยู่ทั้ง 3 คน เขายังเกตุว่าครอบครัวของพวกร้ายหลังที่เข้ามายังเป็นแรงงานรับจ้างในโครงการ สัมปทานปลูกยางพาราของรัฐนั้น ชีวิตครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ค่อยดีนัก จะเห็นจากหนี้สิน ที่มีมากmayเนื่องจากต้องภูยมเงินจากที่ต่างๆ มาเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว เมื่อรายจ่ายมากกว่ารายได้ จึงจำต้องมีหนี้สิน

จากสภาพการณ์ข้างต้น จึงสะท้อนให้เห็นว่า วิถีการผลิตยางพาราที่เข้ามาสู่ชุมชนส่งผล ทั้งต่อผลผลิตที่ได้และ โครงการสร้างทางสังคมของชุมชน เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนลูกน้ำไปใช้ ในการปลูกยางพารา อีกทั้งไม่มีพื้นที่ป่าที่ชาวบ้านจะทำไร่ข้าวอีก ทำให้ครัวเรือนใดที่ไม่สามารถ ผลิตข้าวได้ก็จะต้องซื้อข้าวคิน นั่นก็หมายความว่าครัวเรือนนั้นจะต้องหาเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายใน ครัวเรือน อีกทั้งการผลิตภายในชุมชนเองก็ขาดแคลนแรงงานเนื่องจากแรงงานภายนอกในชุมชน จำนวนมาก ได้เข้าไปทำงานในโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ ซึ่งก็ทำให้ไม่สามารถอาศัยการ ร่วมแรงงานแบบเดิม ได้อีกด้วย รวมทั้งการทำไร่ระยะหลังต้องใช้ต้นทุนสูง เพราะความอุดม สมบูรณ์ของดินเริ่มลดลงเนื่องจากระยะพักดินใช้เวลาอยู่เกินควร และผลผลิตที่ได้จากการทำไร่ก็

ไม่เพียงกับการบริโภคในครัวเรือน ดังที่การสัมภาษณ์ นางคาน อังคงวงศ์ (สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2552) ที่กล่าวว่าในครอบครัวของนางมีสมาชิกทั้งหมด 8 คน เมื่อวันแรงงาน 5 คน ทั้งครอบครัวมีอาชีพทำไร่ข้าวเป็นหลัก แต่เนื่องจากผลผลิตที่ได้ไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการในครัวเรือนได้ เพราะไม่สามารถทำไร่หมุนเวียนได้ดังเดิม เนื่องจากพื้นที่อยู่ในเขตสัมปทานประกอบกับไม่อาจหมุนเวียนไปใช้พื้นที่อื่นของตนได้ จึงทำให้แรงงานภายนอกครัวเรือน 2 คนต้องไปขายแรงงานที่ประเทศไทยเพื่อหารายได้มากขึ้นจึงเข้าร่วมครอบครัว ขณะที่สามีและลูกชาย ก็ต้องเข้าไปทำงานในโครงสร้างสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐที่มีรายได้วันละ 25,000 กີບ (ประมาณ 100 บาท) แต่บางเดือนอาจไปทำงานไม่ถึง 10 – 15 วันแล้วแต่งานว่าจะมีมากหรือน้อย ตัวน้ำเงินก็ต้องไปเก็บหาของป่า หรือบางครั้งก็ไปรับซื้อผลผลิตที่ชาวบ้านหาได้จากป่าไปนั่งขายที่ตลาด บางวันก็มีรายได้ 30,000 – 50,000 กີບ (120 – 200 บาท) ขณะที่ลูกสาวคนเล็กก็ยังเข้าโรงเรียนอยู่ แต่ช่วงเวลาว่างจากการเรียนก็จะไปช่วยแม่ขายของที่ตลาด ตัวน้ำอึก 2 คนเป็นผู้สูงอายุคือตากันขาย ก็ต้องเป็นหน้าที่ของครอบครัวที่จะต้องดูแล

ดังนั้น จะเห็นได้ว่านางครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพอย่างสิ้นเชิง จากการเคยทำไร่เพื่อเลี้ยงชีวิตร่วมบันตัดอกลายมาเป็นการทำอาชีพอื่นแทนเนื่องจากผลผลิตจากการทำไร่ไม่เพียงพอ เพราะพื้นที่ที่จะทำไร่นั้นถูกจำกัด อีกทั้งพื้นที่ยังพักพื้นไม่นานพอที่จะพัฒนาความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมาก็ทำให้ผลผลิตที่ได้ต่ำ ขณะที่ความต้องการบริโภคในครัวเรือนก็มีได้ลดลง หากแต่จะเพิ่มขึ้นด้วยช้าๆ จึงเปิดช่องให้ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด รวมทั้งค่านิยมต่างๆ แบบชาวเมืองเข้ามายังชุมชนมากขึ้น ทุกวันนี้จึงพบว่า ชาวบ้านหันไปพึ่งพาความต้องการมากขึ้นกว่าในอดีต

5.4 การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรมและประเพณี

5.4.1 การเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ทางสังคม

ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียหรือเอคิบี (ADB) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านภูมิศาสตร์ทางกายภาพ การใช้ที่ดิน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนในพื้นที่ภายใต้โครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ สปป.ลาว ไว้ว่า (Asia Development Bank, 1999: 34-36)

ผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโครงการสัมปทานนั้น จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพ คือพื้นที่ป่าไม้ลดลง เนื่องจากทำการเกษตรตามริมน้ำไม่สามารถทำการเกษตรได้ รวมทั้งการใช้สารเคมี ยาปราบศัตรูพืชทำให้ระบบนิเวศสัตว์น้ำเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลให้พันธุ์ปลาในน้ำลดจำนวนลง เกิดการย้ายถิ่นฐานของปลาหลายชนิด ขณะเดียวกันก็จะพบการเพิ่มขึ้นของสารเคมี ทำให้เกิดการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์

ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ กีดูน้ำ รวมทั้งพืชพกตามธรรมชาติก็ไม่สามารถที่จะรับประทานได้อีก แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นก็คือการสูญเสียพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน จากนั้นก็ส่งผลกระทบต่อการประมาณของชาวบ้านและการต้องการใช้น้ำ

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและระบบนิเวศที่เกิดจากการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐดังกล่าว ทำให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงจากเดิม (Nor consult International, 1994:56) การสร้างรายได้ ระบบการผลิตแบบบัซชีพเปลี่ยนเป็นระบบการค้า การซ้ายเหลือเกี้ยวกันลดน้อยลง เช่น การเอาเมือเอาระเงในการทำงาน เริ่มมีการจ้างแรงงานในภาคการเกษตร วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในการใช้เกวียน ใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทางไปมาหาสู่กันได้พัฒนามาเป็นจักรยานชนิด โดยจักรยานเริ่มจะหายไปจากหมู่บ้านแล้วในปัจจุบัน

การก่อสร้างและการพัฒนาถนน ให้ดีขึ้น และการให้สัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นนี้ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของชาวบ้านในหมู่บ้านออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในบริเวณริมถนน เพื่อที่จะทำให้มีโอกาสเข้าถึงตลาดได้ง่ายมากขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนเองได้ประกอบอาชีพหรือธุรกิจใหม่ ๆ เช่น เปิร์รานาอย่างชำรุดถนน และการทำธุรกิจต่าง ๆ เป็นต้น

โครงการการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐขนาดใหญ่ที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากนั้น ถึงแม้ว่าจะเกิดการข้า้งงานขึ้นภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง แต่เมื่อแรงงานไม่เพียงพอ ต่อความต้องการทำให้เกิดการเคลื่อนย้าย หรือการเข้ามาของบุคคลจากภายนอกหมู่บ้าน ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงการรับเอาค่าเช่าและสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วขึ้น

การสูญเสียที่ดินของชาวบ้านอันเนื่องจากการให้สัมปทานโครงการปลูกยางพาราของรัฐทำให้วัฒนธรรมการปลูกข้าวไร่ของชาวบ้านจากเดิมที่นิยมการปลูกแบบหมุนเวียนเนื่องจากมีพื้นที่เพียงพอต่อความต้องการต้องปรับมาเป็นการปลูกแบบคงที่ ทำให้ผลผลิตที่ได้ลดลงของชาวบ้านบางคนจึงหายถิ่นฐานไปสู่เมืองเนื่องจากต้องการหางานทำ หารายได้เพื่อตอบสนองความต้องการอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนและเพื่อต้องการความช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มขึ้น

การสัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราของรัฐ ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อรายได้เดิมของเกษตรกรในพื้นที่ ถึงแม้ว่าโครงการจะเข้าไปเยียวยาชดเชยสิ่งต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านนั้น เช่น เพิ่มรายได้จากแหล่งอื่น ๆ การจัดสรรที่ดินและการส่งเสริมด้านการเกษตร ซึ่งในระยะสั้นอาจเป็นผลดีเนื่องจากโครงการยังให้การช่วยเหลือและสนับสนุนอยู่แต่ในระยะยาวอาจจะประสบความล้มเหลวเนื่องจากชาวบ้านยังขาดความรู้ในการบริหารจัดการ ความชำนาญ รวมถึงวัฒนธรรมการผลิตแบบเดิมที่ชาวบ้านคุ้นเคยกระทำนั้น แตกต่างจากการผลิตแบบใหม่อย่างสิ้นเชิง

การสัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราของรัฐ ได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็กเล็กภายในหมู่บ้านเนื่องจากพวากษาต้องทำงานหนักมากขึ้น เพราะผู้หญิงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กกัน

การบริการในครอบครัว เช่นการอุปโภคบริโภคของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งการสูญเสียรายได้จากการหางของป่า การที่ทำการเกย์ตระรินหัววัย รวมทั้งการปนเปื้อนของสารพิษในน้ำที่ใช้บริโภค ทำให้ผู้หญิง และเด็กต้อง เกิดการเจ็บป่วยเนื่องจากขาดน้ำสะอาดหรือการใช้น้ำที่ปนเปื้อนสารเคมีเป็นระยะยาว

ในกรณีของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ภายหลังการเข้ามาของโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ จากการศึกษาโดยการสำรวจและสารสัมภាយณ์ รวมทั้งการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เป็นระยะเวลา 2 เดือนนั้นพบว่า ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากสอดคล้องข้อมูลของ ADB ซึ่งตั้ง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ภายในระดับครอบครัว และความสัมพันธ์ภายในละดับชุมชน ซึ่งสามารถแสดงได้จากกรณีศึกษาต่อไปนี้

กรณีที่ 1

นายทิตเปลี่ยน เกิด ค.ศ. 1961 อายุ 48 ปี นับถือศาสนาพุทธ ภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านกุดสัง ห่างจากกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำในปัจจุบันประมาณ 10 กิโลเมตร ในสมัยก่อน (ก่อนการสร้างตึ้งกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ หรือก่อนปี ค.ศ. 1984) ได้มายังบ้านเดิมคือบ้านกุดสังเพื่อทำการเกย์ตระ เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่จากนั้นถึงปี ค.ศ. 1986 ได้ย้ายจากบ้านเดิมคือบ้านกุดสังเพื่อมาทำมาหากินในตอนดินที่ขึ้นของไว้ พอถึงปี ค.ศ. 2005 พื้นที่ที่ขึ้นของเพื่อใช้ทำมาหากินนี้ได้ถูกทางราชการเรวนดินที่ดินเพื่อดำเนินโครงการสัมปทานปลูกยางพารา เขาได้เงินชดเชยจำนวนหนึ่งจากนั้น เขายังได้นำเงินที่ได้จำนวนหนึ่งไปเรียนอาชีพช่างตัดผมที่กรมฝึกอบรมแรงงาน แขวงบ่อสีคำไช (เป็นการเรียนระยะสั้นใช้เวลา 3 เดือน และต้องจ่ายค่าลงทะเบียน 5,000,000 กີບ หรือประมาณ 2,000 บาท) จากนั้นก็นำเงินที่เหลือจำนวนหนึ่งไปซื้ออุปกรณ์ตัดผม นายทิตเปลี่ยนได้เปลี่ยนอาชีพจากชาวเกย์ตระกลายมาประกอบอาชีพเป็นช่างตัดผมเมื่อปี ค.ศ.2006

เขาเด่าว่าความเป็นอยู่ในอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันมาก สมัยเขาเป็นเด็กไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ และรถบันตี้ยังไม่มีใช้ในหมู่บ้าน การติดต่อสื่อสารก็ใช้การเดินเท้าไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน น้ำประปาที่ขาดบ่อยน้ำใช้บ้านใครบ้านมันหรือใช้น้ำจากลำหัววัย ส่วนการขนส่งภายในหมู่บ้านใช้เกวียนวัว เพื่อบรรทุกสัมภาระต่าง ๆ เวลาเมืองบุญ งานสนับรื่นเริง งานประเพณีต่าง ๆ ชาวบ้านก็จะมาสนับสนานกันบริเวณวัด วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยปริยาย เขายังแต่งงาน เมื่ออายุ 19 ปี ขณะที่บรรยายอายุ 16 ปี เมื่อปี ค.ศ. 1980 มีลูก 4 คน ลูก ๆ

ในระยะแรก ๆ ที่เปิดร้านตัดผมความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเริ่มน้อยลง เพราะร้านตัดผมเป็นศูนย์กลางของชาวบ้านที่ผ่านไปมาเรื่อยๆ ทักษะทางการตัดผม ความสัมพันธ์นี้ก็อยู่ได้ไม่นาน เมื่อความเจริญทางสังคมเข้ามามากขึ้น ปัจจุบันชาวบ้านก็มัวแต่ทำมาหากินไม่ค่อยได้พนปะ

พูดคุยกันเหมือนครั้งก่อนๆ ชาวบ้านส่วนมากจะอยู่แต่ในบ้านของตัวเอง เพราะปัจจุบันจะคุยอะไรกับใครก็ใช้โทรศัพท์ และชุมชนชาวสารทาย โทรทัศน์ การเดินทางก็ใช้รถโดยสารตัวรถจักรยานยนต์ รถถังที่ 2

นางหมondon เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1963 ปัจจุบันอายุ 46 ปี นับถือศาสนาพุทธลัทธนา ปัจจุบันอยู่กับบ้านพักนาเวียงคำ ซึ่งประกอบอาชีพค้าขาย (ร้านขายของชำ)

ในอดีตครอบครัวของนางมีอาชีพทำเกษตรกรรม ส่วนพ่อของนางมีอาชีพเสริมคือ พ่อค้าขายวัว โดยพ่อของเขาระซื้อวัวในหมู่บ้านไกลีเคียง เช่น บ้านนาอิน บ้านสุพัน ไช บ้านนำอุ่น บ้านกุดสัง และบ้านที่อยู่ไกลีเคียง ซึ่งไม่ไกลหมู่บ้านมากเกิน นำมาขายต่อ โดยขายวัวเป็นๆ ไม่ได้ ขายเหลวๆ บางทีก็ซื้อมาทั้งฝุ่งแล้วขายไปเรื่อยๆ ภายนหลังที่นาเรียนจบมัธยมปลาย ก็ศึกษา ต่อวิชาชีพก็ได้บรรจุเป็นพนักงานโรงเรียน ในช่วงปี ค.ศ. 1985 จนกระทั่งปี ค.ศ. 1986 ได้ลาออกจาก พนักงานโรงเรียนเนื่องจากว่าพ่อแม่ก็หารไม่สามารถที่จะจัดการกับพื้นที่และกิจกรรมที่มีใน ครอบครัวได้ เพราะโครงการสันป่าท่านปลูกุยางพาราของรัฐได้รวมเอาส่วนหนึ่งพื้นที่ของครอบครัว เข้า พื้นที่ของนางเป็นพื้นที่ขึ้นของในสมัยก่อน ไม่มีการออกกิจกรรมสิทธิ์ที่คืน ทางนโยบายของรัฐ กล่าวว่าถ้าพื้นที่ไม่ได้ทำกิจกรรมอะไร จะบรรจุพื้นที่เข้าในโครงการปลูกุยาง ครอบครัวของนางจึง ปรึกษาและให้นางลาออกจากอาชีพพนักงานมาช่วยครอบครัว

เมื่อลาออกจากกิจกรรมเป็นพนักงานโรงเรียน ความสัมพันธ์กับครอบครัวมีมากขึ้นกว่า ช่วงที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานโรงเรียน เพราะว่าไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชนเขามีเวลาอยู่กับ ครอบครัวมากขึ้น ถึงวันนี้จะแต่งงานแล้วปลูกุยางบ้านอยู่ห่างกันกีตาม บางครั้งเมื่อมีกิจกรรมทาง ศาสนาของครอบครัวจะใช้สถานที่บ้านของนางเป็นที่จัดพิธีกรรมตามความเชื่อของศาสนาพุทธ หรือ ประเพณีรวมญาติ รวมทั้งประเพณีการเลี้ยงผู้เช่น ผีบ้าน ผีบรรพบุรุษ ผีพ่อ ผีแม่ ผีป้า ผีษา อื่นๆ ปัจจุบันสามีกิจครอบครัวทุกคนยังมีชีวิตอยู่ ยังมีการพึ่งพาอาศัยกัน

ส่วนความสัมพันธ์กับชุมชนมีมากกว่าเดิมเมื่อนางหมondon เป็นร้านขายของชำ เพราะ โดยนิสัยเป็นคนชอบคุย มีมนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนบ้านไกลีเคียง และเป็นคนที่ชาวบ้านรู้จักมากก่อน หนึ่ง มีเวลาว่างเมื่อร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้นกว่าที่ออกไปทำงานนอกชุมชน จากนั้นนางได้ ช่วงเวลาไปรวมกับทุกกิจกรรมของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนาพุทธ หรือกิจกรรมที่ เป็นทางการที่ชาวบ้านสร้างขึ้น

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในระยะเวลา 2 เดือนที่ผู้ศึกษาไปสำรวจชีวิตกับชุมชน ชาวบ้านในรูปแบบการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต สามารถสรุปได้ว่า ก่อนปี ค.ศ. 2005 ชาวบ้านมีลักษณะความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นชุมชนชนบท ชาวบ้านอาศัยอยู่ในพื้นที่ทำกินของตนเอง พึ่งพาอาศัยกันในระบบเครือญาติ การ

ถือครองที่ดินอาศัยการจับของ ปรับปรุงเพื่อเป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผัก สวนครัวอยู่อย่างเพียงพอ ชาวบ้านโดยทั่วไปอาศัยอยู่กันแบบครอบครัวขยาย คนในครอบครัวจะช่วยกันประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีอาชีพเสริมจากการใช้ประโยชน์จากป่า การบริโภคภายในครัวเรือนเป็นการบริโภคแบบพ่อแม่พอกิน สมาชิกในครัวเรือนสามารถหาอาหารได้จากธรรมชาติ เช่น ในลำห้วย กลางทุ่งนา ปลูกพืชผักสวนครัว ทางของป่า เลี้ยงสัตว์ เพื่อนำมาปรุงอาหาร รับประทานร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันทุกวัน เช่น นั่งเล้อมวงรับประทานอาหารร่วมกัน มีการปรึกษาหารือในเรื่องการเกษตร และช่วยกันทางของป่าเป็นต้น ชาวบ้านทำงานเป็นครัว ชาวบ้านจะปลูกบ้านอยู่กันเป็นกลุ่มประมาณ 8-9 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่จะอยู่เป็นญาติพี่น้องกัน ถนนส่วนมาก จะเป็นถนนเกวียน เมื่อจากที่ดินทำกินชาวบ้านได้จับของกันเอง ไม่มีใบสิทธิ์ ทำให้ต้องมาได้ถูกทางการเวนคืนที่ดินเพื่อทำโครงการปลูกยางพารา

5.4.2 การเปลี่ยนแปลงด้าน วัฒนธรรมและประเพณี

ในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมใน 3 ด้าน คือ วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการสร้างบ้าน และวัฒนธรรมการบริโภค ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

5.4.2.1 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกาย

เนื่องจากกลุ่มบ้านดังกล่าวประกอบด้วย ชนเผ่าໄ泰 ไทหม่อง ไถพวน และเผ่าบ่อ การแต่งกายของบรรพบุรุษเผ่าที่กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำในเมื่อก่อน ก่อนที่มีการสร้างแผนพัฒนาสังคมของรัฐคือก่อน ค.ศ. 1986 ชาวบ้านยังมีการนุ่งถือแบบประเพณีดั้งเดิม ต่อมากลับปี ค.ศ. 1986 – 1988 ที่รัฐบาลวางแผนสร้างทางหมายเลข 8 A ออกสู่เวียดนาม ก็ทำให้ชาวบ้านมีงานทำมีรายได้และก็มีความสามารถในการซื้อมาขาย รวมทั้งชาวบ้านที่ไปรับจ้างเป็นแรงงานในการสร้างถนนก็ไม่มีเวลาที่จะมาหอพ้าอีกด้วย ก็เป็นสาเหตุที่เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางประเพณีการแต่งกายแต่ยังไม่จัดเจนมากนักจนกระทั่งถึงช่วงการเข้ามาของการสัมปทานพื้นที่เพื่อปลูกยางพาราของรัฐ ในปี ค.ศ. 2005 ประเพณีการแต่งกายก็มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมสู่วัฒนธรรมใหม่ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการแต่งกายของชาวบ้านกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำอย่างชัดเจนจะสังเกตเห็นจากการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

ในชีวิตประจำวันทั่วไป คนในชุมชนจะนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบลาว คุณเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในการพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาของชนเผ่าดั้งเดิมหรืองานพิธีทางราชการ จัดก็จะสวมใส่ชุดสำหรับคนที่เกี่ยวข้องในงานเท่านั้น โดยเฉพาะบุคลที่จะทำพิธีกรรม บุคคลที่ทางการจัดให้รับผิดชอบงานเท่านั้น นอกจากนั้นจะแต่งกายแบบลาวคุณทั้งชิ้น

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ภายหลังการเข้ามาของยางพาราโดยรูปแบบการให้สัมปทานพื้นที่ปลูกยางพารานั้นสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายเป็นรูปแบบ

ของการพัฒนาทางวัฒนธรรมจากเดิมที่ส่วนใหญ่ประจำผู้มีการบ่มเพาะในวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของผู้เข้ามา และมีการยอมรับจากคนภายในอีกด้วย ดังนั้นกลุ่มนักบ้านพัฒนาเวียงคำจึงนิยมส่วนใหญ่แต่งกายแบบคนลาวส่วน มีการเลือกรับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเข้ามา กลุ่มคนในชุมชนทุกกลุ่มไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้สูงอายุก็ส่วนใหญ่แต่งกายแบบลาวส่วนในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ในวัฒนธรรมการแต่งกายยังมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมคือ การปรับของเก่าให้เข้ากับของใหม่ และของใหม่ให้เข้ากับของเก่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในชุดประจำผู้ที่มีการตัดเย็บด้วยเครื่องจักรและตกแต่งลวดลายที่แปลง แตกต่างออกไปจากเดิม รวมทั้งมีการนำชุดแต่งกายประจำผ่านมาผู้ร่วมกับเสื้อผ้าของชาวลาวส่วน ได้อย่างสวยงามเป็นอีกรูปแบบแฟชั่นใหม่ที่เกี่ยว ระหว่างสังเกตได้ว่าเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นเนื่องจากว่า

1) ค่านิยมของคนในสังคมที่ยอมรับวัฒนธรรมต่างผู้ที่เข้ามา เพื่อตอบสนองความต้องการของตนของสร้างความมั่นใจให้เครื่องแต่งกายเป็นตัวแทนของความทันสมัยและความเจริญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเวลาที่ต้องมีการพบปะกับชุมชนพื้นที่รับ

2) การติดต่อกันหมุนเวียนต่างพื้นที่โดยออกไปติดต่อซื้อขาย การออกไปรับจ้างทำงาน ออกไปเรียนหนังสือ เป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายแบบลาวส่วนเข้ามา และด้วยการคุณนาคในปัจจุบันที่สะท้อนถึงการทำให้การเดินทางเข้าออกหมู่บ้านเกิดขึ้น โดยย่างมากขึ้น

5.4.2.2 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้าน

การสร้างบ้านเรือนของชุมชนกลุ่มนักบ้านพัฒนาเวียงคำในปัจจุบัน ซึ่งกลุ่มบ้านดังกล่าวประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ เช่น พ่อไಡเมน ໄຕເມຍ ໄຕພວນ และพ่อບ່ອ นັ້ນ ปราກງູວ່າ ลักษณะการสร้างบ้านจะแยกໄດ້ 3 ลักษณะคือ การสร้างบ้านแบบเดิม โครงสร้างเป็นแบบเรือนห้าน เป็นบ้านที่ยกพื้นพื้นสูงเพื่อได้ลุนบ้านเป็นที่เก็บพื้นหรืออุปกรณ์ทางการเกษตร หรือเป็นที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง ประเภทที่สองเป็นการสร้างบ้านในลักษณะดั้งเดิมและผสมผสานสมัยใหม่ คือชั้นบนจะทำด้วยไม้ หลังคาามุงด้วยถังกระถาง ช่วงล่างทำด้วยอิฐล้อก ส่วนลักษณะที่สามเป็นบ้านที่ทันสมัย กล่าวคือทั้งชั้นบนและชั้นล่างทำด้วยอิฐล้อก หลังบ้านมุงด้วยกระเบื้อง

จากการสอบถามพบว่า ในช่วง 3-4 ปีมานี้ โครงสร้างและตัวบ้านมีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามความทันสมัยของสังคม ส่วนในตัวบ้านก็มีการกันเป็นห้องส่วนตัว โดยมากเป็นการเลียนแบบการสร้างบ้านเรือนตามแบบลาวส่วน โดยนำมาเพียงบางส่วน ตามความพร้อมและสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว สำหรับครอบครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบตามแบบคนพื้นที่รานอย่างสมบูรณ์นั้น ก็จะเป็นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านนั้นยังเข้ากับเงื่อนไขที่ว่า (1) ทัศนคติและค่านิยมของคนในสังคม ที่จะมอง

ว่าคนที่มีฐานะดี จะต้องสร้างบ้านด้วยซีเมนต์ (ปูน) โดยอาศัยรูปแบบของตัวบ้านแบบลาวสู่ในการกำหนดคุณภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของผู้เป็นเจ้าของ และมีแนวโน้มในอนาคตในการรับเอา วัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนเข้ามา มีจำนวนมากเพิ่มขึ้น (2) การติดต่อกับหมู่บ้านคนพื้นที่อื่น ๆ ของผู้ลาวสู่ ซึ่งจะมีการติดต่อกันเป็นประจำ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมจากชนกลุ่มนี้เข้ามาโดยตรง

5.4.2.3 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภค

จากการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคของชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำใน ปัจจุบันพบว่า แหล่งอาหารในการบริโภคนั้น แม้จะมีทั้งจากแหล่งธรรมชาติและการซื้อขาย แต่ โดยรวมแล้วแหล่งอาหารในการบริโภคที่ได้มาจากการคัดลอก สำหรับแหล่งอาหารในการ บริโภคที่ได้มาจากการคัดลอกนี้ จะเป็นอาหารของป้าเป็นอาหารตามฤดูกาล เช่น หน่อไม้ เห็ด ผัก จากธรรมชาติ ไบ่คดเคียง สัตว์ป่าที่หาได้ เช่น ไก่ป่า ตะ瓜ด กระอก กะระแต อีเห็น นก และสัตว์ป่า อีกหลายชนิด รวมทั้งการปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทาน เช่น ข้าว ผัก พริก เป็นการปลูก ตามไร่นาของตนเอง

ส่วนแหล่งอาหารในการบริโภคที่ได้จากการซื้อขายนั้น จะเป็นการ ออกไบซื้อที่ตลาดต่างพื้นที่ ส่วนมากจะเป็นอาหารแห้ง ได้แก่ ไข่ไก่ น้ำปลา กระเพาะ รวมทั้งการ ซื้อจากพวกร่อค้านแม่ค้าเริ่มขายสินค้าตามหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นรถเข็นที่บรรทุกสินค้าขายแล้วก็ ผ่านไปแต่ละบ้านเข้าจะวนเวียนไปมานั่นๆ ครั้ง

จากการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคสรุปได้ว่า ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือยังคงมีการนำอาหารในห้องถิ่นมาบริโภคอยู่ แต่จะมีการ ซื้อจากตลาดมากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่นอาหารที่เคยบริโภค ในที่ผ่านมานั้นในปัจจุบันไม่ค่อยจะมีอีกแล้ว ส่วนมากจะเป็นการบริโภคแบบสังคมเมือง ทุกอย่างที่ นำมาทำอาหารส่วนใหญ่ต้องอาศัยตลาดประจำหมู่บ้าน เพราะชาวบ้านไม่มีเวลาที่จะไปหาอาหารได้ อย่างเหมือนในอดีตเนื่องจากต้องทำงานตลอดทั้งวัน นอกจากนี้พื้นที่ที่จะไปหากลูกกิດกันจากการ ต้มปานของโครงการไม่อนุญาตให้คนภายนอกเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเขตดังกล่าวนั้นได้ ทำ ให้ชาวบ้านส่วนมากจำต้องพึงพาตลาด ทำให้วัฒนธรรมการบริโภค มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อย่างมาก

ดังการสัมภาษณ์ นาย ไนจูน (สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2552) ที่มีอาชีพ รับจ้างในโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ เล่าว่าแต่ก่อนยังไม่มีโครงการสัมปทานปลูก ยางพารานี้ในการทำมาหากินสะดวกสบายเนื่องจากว่าหัววาย หนอง คล่อง มีง่ายเป็น แหล่งทำมาหากิน ของชาวบ้าน เช่น การไปไส้เบ็ด ไส่มอง ไปไส้ไซ ตามภูมิปัญญาชาวบ้านก็พอได้กินแต่ละวันไม่ต้อง

อาศัยตลาด หรือจะไปหาอาหารตามป่ากีสະควากสาบຍ เช่นการหาหาน่อไม้ แหบฯ ไปมุดแตง หาเห็ดตาม ถุกกาล แต่เมื่อโครงการสัมปทานปลูกยางพาราเข้ามาทำให้พื้นที่ป่า แหล่งทำมาหากินของชาวบ้าน ถูกยึดด้วยโครงการดังกล่าว การที่ชาวบ้านจะเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อตอนนี้ไม่สามารถทำได้ ดังนั้นอาหารการกินทุกอย่างก็ต้องอาศัยตลาดอย่างเดียว และเข้าเล่าว่าบางครั้งไม่มีเงิน หรือเงินค่าแรงงานได้ช้า ก็ต้องไปติดหนี้สินจากแม่ค้าที่ตลาดในราคานี้เพงกว่าการซื้อสูดแต่ก็ต้องจ่ายยอม เพราะไม่มีกิน เขากล่าวว่าการบริโภคแบบพอดีในอดีตถูกเปลี่ยนแทนด้วยการบริโภคแบบ ชาวเมือง ลูก ๆ ก็ไม่บ่นบริโภคแบบพ่อแม่อีก ต้องกินอาหารตามสือ ตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นเหตุ ต้องมีการเพิ่มรายจ่ายมากกว่าเดิม เงินค่าแรงงานที่ได้แต่ละเดือนไม่ค่อยเพียงพอ กับรายจ่ายในแต่ละเดือน

5.4.2.4 การเปลี่ยนแปลงค่านความเชื่อและพิธีกรรม

การเข้ามาของยางพารา ทำให้ความเชื่อที่ชาวบ้านเคยปฏิบัติกันมาแต่อดีต บางอย่างเริ่มลดลงหรือหายไป ดังจากการสัมภาษณ์ นาย เชียงวน อายุ 68 ปี (สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2552) ซึ่งแต่ก่อนมีอาชีพทำนา ทำไร่ ปัจจุบันอาชญากรรมแล้วขึ้นชัดเจน หลานอุยที่บ้าน เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงค่านความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร เช่น พิธีกรรมเลี้ยงผี บ้าน ผู้บรรพบุรุษ หรือพิธีกรรมแยกนา พิธีกรรมเหล่านี้ต้องใช้เครื่องประกอบพิธีกรรมหลายอย่าง ในสมัยก่อนจะต้องเลี้ยงด้วยไก่และเห็ด แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นขนมและน้ำนมแทน โดยที่ชาวบ้านให้เหตุผลว่าใช้ไก่เลี้ยงหรือประกอบพิธีต้องใช้เวลา多く ถ้าใช้ขนมจะรวดเร็วและประหยัด กว่า ถ้าไม่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวก็ไม่ได้ จะต้องทำเพราะมีความเชื่อว่าถ้าไม่ประกอบพิธี เหล่านี้จะมีอุปสรรคต่าง ๆ ในการปลูกข้าว ทำให้ได้ผลผลิตน้อย หรือทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย ในส่วน ของการปลูกข้าว ใจจะมีลักษณะทำงานอยเดียวกันกับการปลูกข้าวน้ำค้า คือถ้าขังคงปลูกข้าวไว้ ก็ต้อง ทำพิธีกรรม แต่ปัจจุบันการปลูกข้าวไม่มีอย่างแนบจะ ไม่ทำกันเลย เพราะไม่มีไก่

สรุปว่า ให้ไว้ อิทธิพลของความสะควรสาบຍความทันสมัยที่เข้ามาพร้อม กับโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ เช่นมีการสืบสานกับคนภายนอกชุมชนมากขึ้น ทำให้ ชาวบ้านมีความต้องการรายได้มากขึ้น เพื่อจะได้นำไปซื้อสิ่งของที่อำนวยความสะดวกในการ ดำรงชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องการ ทำให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะยางพารา หรือ พืชเศรษฐกิจประเภทต่าง ๆ จากที่เคยปลูกเพื่อบริโภคจึงเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อเป็นสินค้าค้านความ ช่วยเหลือของคนในชุมชนที่เคยอุปถัมภ์กันในอดีต ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการตอบแทนด้วยมูลค่า จากการแลกเปลี่ยนแรงงานกับแรงงาน เป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานกับค่าแรง ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่นา ก็ดำเนินการเพื่อการบริโภคในครอบครัว ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีพื้นที่นา ก็จะแลกเปลี่ยนแรงงานกับ

ค่าตอบแทน จะสังเกตได้ว่าลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชน ได้เปลี่ยนไปจากการพึ่งพาอาศัยกัน
เหมือนเดิมก่อนลดลง เพราะชาวบ้านต้องออกไปรับจ้างนอกพื้นที่

บทที่ 5

วิถีชีวิตของชุมชนภายหลังการเข้ามาของยางพารา

เกริ่นนำ

ยางพารา (Para Rubber) ถูกนำมาปลูกในประเทศลาวครั้งแรกโดยชาวฝรั่งเศส ในปี ค.ศ.1930 บนเนื้อที่ 0.5 เฮกตาร์ (3.12 ไร่) ที่เมืองบานเจียงจะเดินสุก แขวงจำปาสัก ต่อมาในปี ค.ศ.1990 มีบริษัทพัฒนาเขตพุดดอย แขวงคำม่วน ได้ริเริ่มเอาต้นยางพาราพันธุ์ RRIM600 (Rubber Research Institute of Malaysia) จากประเทศไทยมาปลูกในเมืองท่าແแยก บนเนื้อที่ 80 เฮกตาร์ (500 ไร่) และในปี ค.ศ.1992 ก็ได้ปลูกเพิ่มในเมืองหินบูน แขวงคำม่วนบนเนื้อที่ 23 เฮกตาร์ (143.75 ไร่) ในปี ค.ศ.1994 ยางพารา พันธุ์ GT1 และ RRIM600 ได้ถูกนำไปปลูกในเขตภาคเหนือ ของลาวที่บ้านหาดယา แขวงหลวงน้ำทา มีเนื้อที่การปลูก 400 เฮกตาร์ (2,500 ไร่) และใน ค.ศ.1996 ประชาชนเมืองสังขะง เขตนครหลวงเวียงจันทร์ ได้นำยางพารามาปลูกในเนื้อที่ 3.5 เฮกตาร์ (21.87 ไร่) และที่เมืองท่าพะນາด แขวง บ่อลิคำไชก ได้ทดลองปลูกในเนื้อที่ 4 เฮกตาร์ (25 ไร่) และ ในปี ค.ศ.2003 สวนยางต่าง ๆ ที่ปลูกในช่วง ค.ศ.1990 เช่นที่บ้านหาดယา แขวงหลวงน้ำทา และที่ แขวงคำม่วนก์สามารถเก็บผลผลิตน้ำยาง ได้และส่งขายให้ไทย จีนและเวียดนาม (สถาบันค้นคว้า วิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรม ป้าไน และ กองส่งเสริมกสิกรรม ป้าไนแห่งชาติ, 2008 อ้างอิงจาก มนีวรรณ อินทปัญญา, 2552: 2)

ปัจจุบันการปลูกยางพาราในประเทศลาวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว บนพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งแรงผลักดันหลักที่ทำให้การปลูกยางพาราขยายตัวคือ การลงทุนของภาครัฐบาลและ บริษัท 75 ซึ่งส่วนใหญ่นี้เป็นการลงทุนจากต่างชาติ นอกจากนั้นยังมีหน่วยธุรกิจขนาดเล็ก จนถึงบริษัท ขนาดใหญ่ เนื่องจากความต้องการยางพาราในตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะความต้องการที่เกิดขึ้น จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นสาเหตุทำให้ราคายางพาราสูงขึ้น ทำให้นักลงทุน ที่สนใจในการปลูกยางพาราเพิ่ม และรัฐบาลก็เล็งเห็นโอกาสอันสำคัญในการใช้พื้นที่ผลิตยางพารา สนองความต้องการของตลาด (บราจิก ผลกระทบประชุมว่าด้วยการพัฒนายางพาราใน สปป. ลาว, 2006 อ้างอิงจาก มนีวรรณ อินทปัญญา, 2552: 2)

แรงผลักดันจากความต้องการผลิตภัณฑ์ยางพาราในตลาดโลก การลงทุนจากต่างชาติ และนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราของรัฐบาลลาว ใน การปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อเป็นทางเลือกใน การทดแทนการถางป่าทำไร่ ตามแผนงานการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความพยายาม

ในการยุติการถางป่าทำไร่ในระยะหลายปีที่ผ่านมา ได้ประสบกับปัญหาหลายอย่าง บางครั้งได้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ความมั่นคงทางอาหาร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้เปลี่ยนรูปแบบของการผลิต จากการผลิตแบบพึ่งเพียง เพื่อเลี้ยงชีพ ไปสู่การผลิตแบบการค้าตามกลไกของตลาด พนักงานของรัฐ ในหลายระดับเชื่อว่า การ ปลูกยางพาราเป็นทางออกที่ดีที่สุด สำหรับทบทวนการถางป่าทำไร่ ช่วยบรรเทาความยากจน เพื่อบรรลุเป้าหมายของรัฐบาลในการยุติการถางป่าทำไร่ในปี ค.ศ. 2010 และหลุดพ้นความยากจนในปี ค.ศ. 2020 รวมทั้งเป็นการสร้างงานแก่ประชาชน ทัศนะดังกล่าวนี้ มีลักษณะเด่นชัด ถึงแม้ว่า พนักงานของรัฐยังขาดความรู้ทางด้านเทคนิค ด้านเศรษฐกิจ และสังคมเกี่ยวกับการปลูกยางพาราซึ่ง ก็คือ การขาดความรู้เกี่ยวกับวงจรการผลิตยางพาราโลกก์ตาม (สืมอน วงศ์ษ่อ และคณะ, 2006 : 16) ไม่กี่ปีมานี้นักลงทุนจีน เวียดนาม และไทย ได้ขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในลาວอย่างกว้างขวาง ส่วนใหญ่จะเริ่มผลิตน้ำยางได้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554) นี้เป็นต้นไป จากการสำรวจเมื่อปี ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) โดย สถาบันวิจัยการเกษตรและป่าไม้ของลาว (National Agriculture and Forestry Research Institute of Laos) หรือ NAFRIL พบว่า มีสวนยางพาราครอบคลุมพื้นที่ 11,778 เฮกตาร์ (73,612 ไร่) และจะมีการปลูกเพิ่มอีก 181,840 เฮกตาร์ (1,136,500 ไร่) การลงทุนของนักลงทุนจีน ไทย และเวียดนาม มีทั้งในรูปแบบเช่าที่ดิน 30 ปีทำสวนยางโดยตรงซึ่งมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น กับรูปแบบเกษตรพันธะสัญญา (Contract Farming) โดยส่งเสริมให้เกษตรกรลาวปลูกยางในที่ดิน ของตนเอง ผู้ลงทุนเป็นผู้รับซื้อผลผลิตในราคารับประทาน (มณีวรรณ อินทปัญญา, 2552: 2-3)

สำหรับในบทนี้ จะเป็นการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์หลักที่ตั้งไว้ 2 ประการคือ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา และศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของกลุ่มบ้านพัฒนา เวียงคำ เมืองปากกระดึง แขวงบ่อสีคำไซ ศปป.ลาว ผลการศึกษามีดังนี้

5.1 การเข้ามาของยางพาราสู่ชุมชน

ภาคกลางของลาว มีพื้นที่ปลูกยางพาราในปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ทั้งสิ้น 175,000 ไร่ และหากถึงปี ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) จะมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมด 1,125,000 ไร่โดยตลาดส่วนใหญ่ส่งไปขายประเทศจีน และการปลูกยางพารามี 2 รูปแบบคือ รูปแบบการสัมปทานโดยบริษัท ใหญ่ประมาณ 75% และอีก 25% เป็นแบบพันธะสัญญา (กรุงเทพธุรกิจ, 12 กรกฎาคม 2550)

สำหรับกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำนี้ ยางพาราเริ่มเข้ามาในชุมชนในช่วงปี ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) โดยทางราชการได้เข้ามาสนับสนุนการปลูกยางพาราตามโครงการสัมปทานของรัฐ โดยบริษัทที่เข้ามาสัมปทานพื้นที่ในเขตกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ มี 2 บริษัท คือ บริษัทลาวไทยชัว (Lao-Thai Hua Rubber Co., Ltd.) และบริษัทเวียด-ลาว Viet-Lao Joint Stock Rubber ทั้งนี้ในปัจจุบัน

การให้สัมปทานพื้นที่แก่บริษัทเอกชนของรัฐบาลในพื้นที่นี้นั้นจะเน้นที่ป้าเสื่อมโกรน และกำหนดนโยบายที่เรียกว่า “ระบบ 3+2”

“2” หมายถึง อุปทานด้านที่ดินและแรงงานของเกษตรกร กล่าวคือ

(1) เกษตรกรจะต้องจัดหาและแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการ กับบริษัท

(2) เกษตรกรจะต้องสามารถจัดเตรียมพื้นที่ภายในระยะเวลาที่กำหนด จัดหา แรงงานที่จะปลูก คูแลรักษาเป็นระยะเวลา 6 ปี รวมทั้งการเก็บค่า

“3” หมายถึงปัจจัยทางด้านทุน เทคโนโลยี และการตลาด ที่เป็นความรับผิดชอบของ บริษัท กล่าวคือ

(1) บริษัทจะสนับสนุนด้านทุน โดยการให้เครดิตด้วยเงินระยะเวลา 6 ปี

(2) บริษัทจะจัดการฝึกอบรมทั้งในและนอกสถานที่ ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ

(3) บริษัทจะทำการเชื่อมต่อภูมิภาค ขยาย เช่น การรับซื้อผลผลิตนำทางทั้งหมดและต้น ยางพาราแยกจากเกษตรกร

ระยะแรกมีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 37 ครัวเรือน และมีพื้นที่ปลูกจำนวน 338 เฮกตาร์ หรือประมาณ 2,112.5 ไร่ (1 เฮกตาร์ เท่ากับ 6.25 ไร่) ทั้งนี้โดยทางบริษัทที่สัมปทานร่วมกับรัฐบาล มี นโยบายสนับสนุนด้านทุนทุกอย่าง แต่ส่วนชาวบ้านต้องมีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกยางพาราจากนั้น ทางโครงการสัมปทานปลูกยางพารายังช่วยสนับสนุนทางด้านวิชาการ มีการนำผู้เข้าร่วมโครงการ ไปอบรมศึกษาดูงานเป็นระยะ ทำให้ถึงปี ก.ศ 2009 มีผู้เข้าร่วมโครงการสัมปทานปลูกยางพาราเพิ่ม เป็น 218 ครัวเรือน และมีประชากรมากถึง 1795 คน และมีพื้นที่ปลูกยางพาราจำนวน 3,716 เฮกตาร์ หรือประมาณ 23,225 ไร่ ปัจจุบันเกษตรกรกลุ่มน้ำบ้านพัฒนาเวียงคำรวมทั้งผู้ที่เข้าร่วมโครงการ และ ผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการ (ปลูกยางพาราด้วยทุนส่วนตัวทั้งหมด) ที่ได้ขยายพื้นที่ปลูกยางพารามากขึ้น

ในกรณีของบริษัทล่าว ไทยชั่วนั้น นับแต่การเข้ามาสัมปทานปลูกยางพารา คือเริ่มแต่ วันที่ 1 พฤษภาคม ก.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) เป็นต้นมา ทางบริษัทมีรูปแบบการสัมปทานคือ ฝ่าย บริษัท ได้ตกลงกับชาวบ้านในพื้นที่สัมปทานว่าทางบริษัทสนับสนุนทางด้านทุน เช่น เทคโนโลยี พาหนะในการใช้งานปลูกยางพารา กล้ามยา ป้ายรถบรรทุก พืช ปุ๋ยเคมี และอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสวนยาง โดยมีการตกลงกับชาวบ้านตามการสำรวจความยากง่ายของพื้นที่ เพราะเกี่ยวข้องกับ การสื้นเปลืองปัจจัยการผลิตแตกต่างกัน ส่วนด้านแรงงาน (กรรมกร) นั้นก็เป็นแรงงานภายนอกชุมชน ที่มีการสัมปทาน โดยระยะแรกทางบริษัทจ่ายค่าแรงงานให้ชาวบ้านเป็นรายเดือนๆ ละ ประมาณ 900,000 – 1,200,000 กิบ (ประมาณ 3,600 - 4,800 บาท) จากนั้นมาประมาณ 3 ปี คือ ในปี ก.ศ. 2008

(พ.ศ. 2551) ทางบริษัทได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการจ้างงานมาเป็นการจ้างเป็นรายวันฯ ละ 25,000 กีบ (ประมาณ 100 บาท) แทน เพราะเห็นว่าภัยหลังการบุกเบิกพื้นที่และการเพาะปลูกแล้ว งานก็มีน้อยลง ทำให้ห้องเดือนกรรมกรบางคนไปทำงานไม่ถึง 15 วัน ขึ้นอยู่กับว่างงานจะมีน้อยหรือมาก นอกจากนั้นทางบริษัทยังมีการจ้างแบบเหมาจ่ายในลักษณะต่างๆ เช่น การทำรากป้องกันสัตว์ การรักษาไฟฟ้า ทางบริษัทจะจ้างเป็นปี แต่คิดค่าจ้างเป็นเดือนฯ ละ 750,000 กีบ (ประมาณ 3,000 บาท) ต่อคนต่อเดือน แต่บริษัทก็มีนโยบายรับแบบจำกัด

ปัจจุบันทางบริษัท(Lao-Thai Hua Rubber Co., Ltd.) มีพื้นที่สัมปทานทั้งหมด 639 ไร่ ดินยางมีอายุประมาณ 4-5 ปีและมีแรงงานทั้งหมดทั้งจากในชุมชนและนอกชุมชนจำนวน 876 คน ทั้งนี้พื้นที่การสัมปทานของบริษัทลาวไทยขึ้นจะอยู่บริเวณบ้านหัวไทรทั้งหมด

ขณะที่บริษัท Viet-Lao Joint Stock Rubber มีพื้นที่สัมปทานมากกว่า โดยพื้นที่สัมปทานปลูกยางพาราของบริษัทปัจจุบันอยู่เขตบริเวณบ้านน้ำทอน บ้านเวียงคำ และส่วนหนึ่งของบ้านเหล่า ใน ซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่สัมปทานปลูกปาล์มน้ำมันของบริษัทจากประเทศมาเลเซียในปี ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) ซึ่งมีตัวแทนของบริษัทที่เป็นคนไทยเข้าร่วมคณะกรรมการเดือนวิไล จันทะลาพัน ร่วมกับพนักงานแผนการและการลงทุนฝ่ายรัฐบาลลาว แต่เมื่อคำเนินกิจการได้ประมาณ 3 ปี ดันปาล์มจำนวนมหาศาล รัฐบาลลาวจึงได้มอบให้บริษัทเดิมนามคือบริษัท Viet-Lao Joint Stock Rubber เข้าดำเนินการสัมปทานต่อมาถึงปัจจุบัน(แผนพัฒนาเศรษฐกิจ แผนกแผนการและการลงทุนแขวงบ่อลิคำไช 2008 : 17-19)

ทั้งนี้ รูปแบบการให้สัมปทานที่คืนแก่บริษัท Viet-Lao Joint Stock Rubber เพื่อปลูกยางพารานั้น ก็จะอาศัยแนวทางตามนโยบายการจัดสรรรอบดินรอบป่าของรัฐบาลเป็นแนวทางในการปฏิบัติ กล่าวคือรัฐบาลจะให้สิทธิ์ในการสัมปทานแก่บริษัท ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นที่คืนว่างเปล่า หรือเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือเป็นพื้นที่ป่าสี่อนโกรน โดยรัฐจะเป็นผู้จัดสรรโดยตรงจากนั้นมอบให้บริษัทดำเนินการ บริษัท Viet-Lao Joint Stock Rubber ได้เข้ามาดำเนินการเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) แต่ในระยะแรกยังไม่สามารถทำการปลูกยางพาราได้ ต้องทำการบุกเบิกดินใหม่อีกรอบ จนถึงวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) จึงสามารถทำการปลูกได้ ภัยหลังที่บริษัทเข้ามาระบายนงานจนถึงปัจจุบัน ได้มีการใช้พื้นที่เพาะปลูกยางพาราไปแล้วจำนวน 18,462 ไร่ โดยใช้แรงงานชาวลาวทั้งชายในและนอกชุมชนจำนวน 301 คน แต่ถือส่วนหนึ่ง (ซึ่งเป็นจำนวนมาก) จะเป็นแรงงานที่นำเข้ามายังประเทศไทยเดินทางเอง

สำหรับนโยบายของรัฐที่มีต่อบริษัทเวียด-ลาว Viet-Lao Joint Stock Rubber ก็จะคล้ายกับ บริษัทลาว-ไทย (Lao-Thai Hua Rubber Co., Ltd.) ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในการควบคุม

ผลกระทบ และเงื่อนไขต่างๆ แต่ที่แตกต่างไปก็คือในเรื่องของระยะเวลาของการสัมปทาน (แผนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ระยะ 2005-2010)

5.2 วิธีการผลิตและวิธีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรจากการเกษตรแบบดั้งเดิมหรือแบบยังชีพไปเป็นการเกษตรเพื่อการค้า นั่นก็จากปัจจัยทางกายภาพที่ประกอบไปด้วยสภาพภูมิอากาศลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะของดินทรัพยากรและแหล่งน้ำที่มีความเหมาะสมสมควรต่อการเริ่มต้น โடของพืชและสัตว์แล้ว ปัจจัยที่เข้ามายอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยคือ นโยบายของภาครัฐ ปัจจัยทางค้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และปัจจัยที่ตัวของเกษตรกรเอง (Timmer, 1990 ข้อมูลจาก web site)

สำหรับกลุ่มนี้บ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองรัฐมีนโยบายสัมปทานพื้นที่ของชุมชนทำสวนยางพารา ทำให้ภูเขา ป่าไม้ ที่ไร่ ที่นา ที่ทำกิน ของชุมชนจำนวนมากถูก夷เป็นพื้นที่ของรัฐ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา ส่งผลให้ระบบการผลิตแบบยังชีพถูกแทนที่ใหม่ด้วยพืชเศรษฐกิจพันธุ์ใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐที่เน้นการผลิตเพื่อการค้า การให้สัมปทานแก่นายทุนเข้ามาปลูกยางพารา ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างนายทุนกับชาวบ้านในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้าง ทั้งนี้วิธีการผลิตและวิธีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปพอสรุปได้ดังนี้

5.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตข้าวไว้

ด้วยสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและเนินเขา ทำให้วิธีการผลิตหลักของชุมชนในอดีตก็คือ การทำไว้(ข้าว)หมุนเวียน แม้ว่าชนพื้นเมืองในพื้นที่ก็คือไต้เฒ ไคพวน บ่อ และบุ จะเป็นกลุ่มที่มีวิธีการทำนาดำเนินพื้นฐาน แต่มีอัตราการผลิตเพื่อการค้า การให้สัมปทานแก่นายทุนเข้ามายังกับลูกจ้าง พืชที่ไม่ใช่พืชเศรษฐกิจที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ราบสูงและมีความจำเป็นต้องมีข้าวไว้เพื่อการบริโภค ประกอบกับการเดินทางไปซื้อขายจากหมู่บ้านอื่นๆ มีความยากลำบากมาก จึงต้องเรียนรู้การทำข้าวไว้ไวเพื่อบริโภคในครัวเรือน และนำไปสู่การทำข้าวไว้เพื่อขายให้กับชุมชนอื่นๆ ที่ไม่มีพื้นที่ในการทำไว้ข้าว รวมทั้งยังมีการปลูกพืชเสริมเพื่อบริโภคในครัวเรือนอีกด้วย ทั้งนี้ ก็ยังพอพบเห็นกลุ่มที่ยังมีการทำนาในที่ลุ่มและที่ราบบริเวณหุบเขาบ้าง แต่ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ทำให้ไม่สามารถทำได้มากนัก

รูปแบบการผลิตแบบไว้หมุนเวียนนี้ เป็นรูปแบบการผลิตที่อาศัยธรรมชาติและมุ่งเน้นการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ข้าวจัดเป็นพืชหลักของชุมชน กระบวนการผลิตใช้แรงงานคนเป็นสำคัญ เรายังคงกลุ่มชนเหล่านี้ไว้เป็นชาวไว้หมุนเวียน โดยมีการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเล็กๆ ทำไว้กระจายอยู่รอบป่าใหญ่ ซึ่งพื้นที่ไว้ข้าวจะอยู่ทางตอนเหนือของหมู่บ้าน คือเขตพนม่วง ลำหัวยิเวียงคำ ลำหัวยัน้ำอุ่น ลำหัวยัน้ำthon และลำหัวยายไช นอกจากคนในชุมชนแล้ว ยังมีชาวบ้านจากหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามาทำไว้ข้าว

ในพื้นที่ของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำอีกด้วย ได้แก่บ้านนาสัง บ้านห้วยเพ็ค บ้านคอนสง บ้านนาอิน บริเวณพื้นที่ป่าสำหรับทำไร่ข้าว จะมีการเข้ามาจับของพื้นที่เพื่อทำไร่ข้าว ทั้งนี้ถูกทำข้าวไร่จะเริ่มช่วงประมาณเดือนเมษายน

ขั้นตอนการทำไร่หมุนเวียนมีดังนี้

(1) การเตรียมพื้นที่ ก่อนที่จะถึงฤดูกาลการทำข้าวไร่ แต่ละครัวเรือนจะไปสำรวจและขับของพื้นที่ตามกำลังแรงงานในครัวเรือน โดยเฉลี่ยไม่เกินครอบครัวละ 2 เ世กตาร์ (ประมาณ 12 ไร่) โดยจะทำการเลือกพื้นที่ที่ลักษณะดินมีสีดำ ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ข้าวออกงามและให้ผลผลิตมาก หลังจากที่ได้ทำพิธีกรรมขอใช้พื้นที่จากเจ้าป่าเจ้าเขาแล้ว จะเริ่มทำการตัดไม้แพ้วางป่าและเผาไร่ เตรียมพร้อมที่จะปลูกข้าวไร่ ระยะเริ่มต้นผู้หญิงจะใช้มีด พร้า ถางวัชพืชและต้นไม้ขนาดเล็กที่อยู่พื้น รากไปก่อน ส่วนแรงงานผู้ชายจะใช้ขวนตัดไม้ใหญ่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดสูงชัน การตัดต้นไม้จะเริ่มด้วยการตัดจากต้นที่อยู่บริเวณเชิงเขาหรืออยู่บริเวณที่ต่ำที่สุดของพื้นที่เป็นต้นไป จนถึงยอดเขา หรือบริเวณที่ต้องการ การโถ่นล้มต้นไม้จะต้องทำด้วยความระมัดระวัง ให้ความสำคัญกับทิศทาง ของต้นไม้และทิศทางลม ต้นไม้ที่ตัดได้ส่วนหนึ่งจะนำเอ้าไปสร้างที่เพิ่งพักบริเวณพื้นที่ทำข้าวไร่ และนำไปใช้สอยในครัวเรือน เช่น ไม้ฟืน เครื่องมือการเกษตร ถ้าเป็นไม้ที่ใหญ่หรือไม้ที่แข็งแรง ทนทานที่สามารถทำบ้าน ได้ก็จะนำมาเดือยใช้สร้างบ้านต่อไป

หลังจากการตัดโคนต้นไม้ใหญ่แล้วประมาณ 1-2 เดือนจะทำการเผาไร่เพื่อให้พื้นที่ไม่มีสิ่งกีดขวางมากที่สุด และเชื่อว่าการเผาไร่เป็นการเพิ่มปุ๋ยให้แก่ดิน โดยจะเลือกชุดไฟ บริเวณที่เป็นดินล้ม เพราะลมจะช่วยพัดเปลวไฟไปทางปลายลมทำให้การเผาไหม้เร็วขึ้น

(2) การปลูกข้าวไร่ จะทำการปลูกข้าวไร่ในช่วงประมาณเดือน 6 หรือเดือน มิถุนายนเมื่อฝนแรกริ่มตก โดยผู้นำครอบครัวจะหัวนักก่อน เมื่อหัวนักที่จะปลูกได้แล้วก็จะนกอก กับญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านให้มาร่วมปลูกอาจมีอาสา帮 และนำดอกไม้สูงเที่ยนไปบนบานศาล กกล่าวกับเจ้าที่เจ้าทางเจ้าป่าเจ้าเขาเพื่อขออนุญาตทำกินในพื้นที่ป่า และให้ข้าวเจริญออกงามให้ผลผลิตดีๆ

ในการปลูกข้าวไร่จะต้องลงมือทำเป็นคู่ คนหนึ่งจะเป็นผู้ทำหุ่นด้วยวิธีการสัก ดึง (ตึงหุ่ง) คือการนำไม้ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-5 เซนติเมตร จำนวน 2 อันแล้วทำปลาย ไม้ให้แหลมพอที่จะแทงลงดินให้ลึกประมาณ 10 เซนติเมตร เดินไป สักคุ้งไปด้วยมือทั้งสองข้าง อีก คนหนึ่งจะหานกระบุงที่ใส่เมล็ดพันธุ์ข้าวหยดเมล็ดใส่หุ่นตามท้ายกันไป และในกระบุงข้าวนั้น จะมีเมล็ดพันธุ์พิเศษอีก ๑ ผสมอยู่ด้วย เช่น เมล็ดแตงกว่า เมล็ดงา เมล็ดถั่ว เมล็ดพริก เวลาปลูกก็จะหยิบเมล็ดข้าว 4-5 เม็ด ส่วนเมล็ดผักแต้ว่าจะหยิบขึ้นมาได้ และจะหยอดลงในหุ่นพร้อมกัน

โดยเริ่มจากด้านล่างเข้าไปปิด้านบนเข้า เมื่อถึงเวลาหยุดพักรับประทานอาหารจะนำข้าวห่อมารวมกันโดยเข้าของไว้จะเครียบมากหน่อย และตึงกำกัญที่เข้าของไว้ต้องเครียบคือ เหล้าและน้ำหรี่

ในพื้นที่แปลงข้าวไว้ จะปลูกพืชผักไว้เป็นอาหารในครัวเรือน โดยจะปลูกตามขอบไว้ข้าวหรือผักสวนไปในพื้นที่ปลูกข้าวไว้ ตามลักษณะของพืชผักแต่ละชนิด เช่น พริกมะเขือยาว แตง ฟักทอง ถั่วลิสง บวบ และผักต่างๆ ทำให้ในช่วงที่รอการเก็บเกี่ยวข้าว ก็จะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตอื่นๆ ที่ปลูกเสริมไว้เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนอย่างสมำเสมอ และการปลูกข้าวไว้ในพื้นที่ประมาณ 10 ไร่จะใช้เม็ดพันธุ์ข้าว 14-15 ถัง

(3) การคูแลรักษา ในการปลูกพืชในไว้หมุนเวียนจะอาศัยน้ำตามธรรมชาติคือน้ำฝน และในช่วงที่ข้าวกำลังเติบโตเข้าของจะเป็นผู้คูแลทางหญ้าองตามกำลังแรงงานในครอบครัว และสังเกตระหว่างสัตว์หรือแมลงที่จะมาทำลายต้นข้าวโดยจะทำการรักษาไว้เพื่อป้องกันการทำลายข้าวไว้ของสัตว์ ได้แก่หุนไก่กา หรือสร้างเสียงให้สัตว์หลัวโดยใช้กระหลอก (ทำการระบายน้ำไว้ไฝ) ในช่วงที่ต้องคูแลข้าวไว้นั้น ผลผลิตอื่นๆ ที่ปลูกควบคู่กันไปก็จะให้ผลผลิตด้วย จึงทำให้มีอาหารบริโภคในครัวเรือน

(4) การเก็บเกี่ยวข้าวไว้ ข้าวไว้จะใช้ระยะเวลาในการปลูกประมาณ 6 เดือน และจะทำการเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม ในการเก็บเกี่ยวข้าวไว้นั้น เจ้าของจะเป็นผู้เก็บเกี่ยวเองเนื่องจากต้องใช้วิธีรุกร่วงข้าว ถ้ามีคนมาช่วยรุกร่วงข้าวมากอาจทำให้เสียหายและได้ปริมาณข้าวน้อย จึงเก็บปีชูหาโดยใช้แรงงานในครอบครัว การเก็บเกี่ยวข้าวไว้โดยการรุกร่วงข้าวนั้น จะรุกรุนแรงมากที่เรียกว่า “ยะจะ” ซึ่งเป็นเครื่องจักรที่ทำจากไม้ไ� ที่มีลักษณะเป็นกันสี่เหลี่ยมปักกลม สารจากตอกไม้ไ�ส่วนผิว ลักษณะตอกกันยืนจะห่างแต่สานขัดให้ชิดและแน่นทึ่งในไกล์ ขอบปากจะสารลายไฟ ขอบปากส่วนบนสุดไม่เทาของปากด้านหลังเดินใหญ่ แต่จะพันตอกม้วนเก็บขอบปากเพื่อเพิ่มความแข็งแรง ติดห่วงขนาดเล็กไว้ด้านหน้าของยะจะ ให้ห่างจากกัน ระยะขึ้นมาประมาณหนึ่งในส่วนของส่วนสูงยะจะ แล้วติดห่วงขนาดเดียวกันไว้อีกสองจุดในด้านข้าง เพื่อใช้ไว้คล้องเชือกจากห่วงด้านหน้ามายังด้านหลังเพื่อใช้คล้องศีรษะแล้วนำออกใช้ เป็นการอุดแบบที่เหมาะสมกับการใช้งานตามไว้กฎหมายสูงชัน

เนื่องจากข้าวไว้ปลูกในสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูงจึงไม่สามารถใส่ปุ๋ยได้ การใส่ปุ๋ยจะทำให้ปุ๋ยไหลออกจากการพื้นที่ ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์ หรือถ้าใส่ปุ๋ยข้าวไว้ได้ จะทำให้ต้นข้าวงามเกินไป ส่งผลทำให้มีเม็ดข้าวลีบเสียให้ผลน้อย ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องอาศัยปุ๋ยที่เกิดจากชาต้อาหารในดินตามธรรมชาติและมีความเชื่ออีกว่าข้าวไว้ได้รับชาต้อาหารที่เป็นด่างจาก การเผาไว้ ที่เป็นปุ๋ยที่ดีที่สุด เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วจะนำข้าวที่ได้ไปตากหรือผึ้งให้แห้ง แล้วเก็บไว้ที่สูง ช้าง หรือบนข้าวด้วยควันไฟจากการทำกิจกรรมในครัวเรือนเพื่อป้องกันมอดและเชื้อร้า

(5) การจัดการผลผลิตข้าวไร่ จากพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ แต่ละครัวเรือนจะเก็บไว้ บริโภคให้เพียงพอตลอดปี และขายให้กับคนต่างชุมชนที่มาซื้อเพื่อนำไปบริโภค โดยผลผลิตข้าวไร่ จะขายในราคามีน้ำหนัก (12 กิโลกรัม) 25,000 กີບ (100 บาท)

(6) หลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วเข้าของไร่จะนำเครื่องเช่น ประภอนด้วย เหล้า ไก่ ดอกไม้สูญเสียไป เช่น ไหวเลี้ยงผึ้งเจ้าที่ เจ้าทางเพื่อเป็นการขอบคุณ ทั้งนี้แต่ละปีพื้นที่ในการปลูกข้าว ไร่จะหมุนเวียนແห້ວຄາງໄປในพื้นที่ใหม่ แต่จะทำการลงยาในบ้านและการเอาเมือເຂາແຮງກາຍໃນ เครื่ອງຈຸຕິແລະຄນຽັງຈັກ ກາຍໃນ 5-6 ປີຈະກັນມາປູກຂ້າວໄຣໃນພື້ນທີ່ເຄີມອີກຮັງ

ดັ່ງນັ້ນ ຮູບແບບກາරທຳຂ້າວໄຣຂອງຊຸມໝາດຕິ່ງເຄີມ ເປັນການພົມພັດເພື່ອການບົຣິໂກດຫຼື ເຊິ່ງຍັງເຊີີ (Subsistence Agriculture) ໃຊ້ເຮົາການຄວັງເຮືອນເປັນຫຼັກແລະມີປະເພີວັດນະການເອາມື້ອເວັນ (ລັງແຊກ) ພົ້ນທີ່ທຳໄວ່ອ່ອງຢູ່ໃນພື້ນທີ່ສູງທີ່ເປັນລາດເນີນເຫຼາ ຄຮອບຄວັງໜຶ່ງໆ ຈະທຳໄວ່ໄມ່ເກີນ 10 ໄຣ ມີລັກນະການໃຊ້ພື້ນທີ່ໂດຍໝຸນເວີນເປັນຈົງການໃຊ້ພື້ນທີ່ 5-6 ປີຕ່ອແປລັງ ສ່ວນການຈັດການ ພົມພັດເນັ້ນການບົຣິໂກດໃນຄວັງເຮືອນແລະສ່ວນທີ່ເຫັດວ່າມີປະເພີວັດນະການແລກປັບປຸງພົມພັດຕະຫຼາງ ຄວັງເຮືອນໃນຊຸມໝາດແລະຕ່າງໝຸນໝາດ

ເມື່ອຍາງພາຣາເຂົ້າມາສູ່ຊຸມໝາດກີບນວ່າ ສ່ວນພົມພັດຕ່ອກການພົມພັດຂ້າວໄຣອ່ອຍ່ານົດ ທີ່ໃນແຈ້ງ ຂອງປຣິມາລັງແລະວິທີການພົມພັດ ກລ່າວຄື້ອງພົ້ນທີ່ການທຳໄວ່ຂ້າວໃນປັຈຈຸບັນເປັນເພື່ອກາຮາງປ່າຕາມຫວ່າໄຣ ພລາຍນາ ເພຣະພົ້ນທີ່ສ່ວນໃຫຍ່ຈະຄູກຮູ້ເຂົ້າມາຈັດການໃນກາເພະປູກຂ້າວທີ່ໃນຮູບແບບການໃຫ້ ສັນປາການແກ່ບໍລິຫານ ຮວມທີ່ການດໍາເນີນການເອງຂອງໝາວນໝາດສ່ວນໜຶ່ງ ດັ່ງການໃຫ້ສັນກາຍັ້ນ ຂອງພັນກາງການກສີກຽມແລະປ່າໄມ້ຂອງແຂວງທີ່ວ່າ ນັບແຕ່ກາຍຫລັງຈາກທີ່ແຂວງມີນ ໂຍນາຍການປູກພື້ນ ເກະຍຸກົງ ແຂວງກົມືການຕຽບຕາມຢ່າງຍິ່ງເພີ້ມຂັ້ນໃນເຮືອກາຮາງປ່າເພື່ອທຳໄວ່ຂ້າວໃນຖຸກຮູບແບບ ຈຶ່ງເປັນ ສາຫຼຸດທີ່ທຳໃຫ້ໝາວນໝາດຕ້ອງຍຸດກາຮາງປ່າເພື່ອທຳໄວ່ (ນຸ້ຍ ວັນທອງ, ສັນກາຍັ້ນ, 22 ມີນາຄມ 2552)

ນອກຈາກນີ້ ຈາກການສຶກຍາພັນວ່າ ສ່ວນໃຫຍ່ໝາວນໝາດທີ່ປູກຂ້າວໃນຊຸມໝາດ ປະກອບອາຊີ່ພເກຍຕຣກຣມມາກ່ອນ ແລະເມື່ອປູກຂ້າວພາຣາແລ້ວຍັງຄົງປະກອບອາຊີ່ພເກຍຕຣກຣມ ຮ່ວມກັບການປູກຂ້າວພາຣາ ທີ່ມີເກຍຕຣກຈຳນວນ ໄນມາກັນກົກທີ່ສັນໄປປູກຂ້າວພາຣາກ່ອນ ໄດ້ຮັບກາວວາ ແນວທາງ ໂຍນາຍຂອງຮູ້ ແລະກາຮັດເສດຖະກິດກາຕົກກົດສ່ວນໃຫຍ່ໃຫ້ກາວສັນໃກຍ້ຫລັງທີ່ມີກາວວາ ນົບຍາຍຂອງຮູ້ ແລະ ໄດ້ຮັບກາຮັດເສດຖະກິດທີ່ຈຳກັດກົດສ່ວນໃຫຍ່ໃຫ້ກາວສັນໃກຍ້ຫລັງທີ່ມີກາວວາ ສປປ. ລາວມາກົ່ນໃນຊ່ວງປີ ປ.ສ. 2005 ປັຈຈຸບັນໝາວນໝາດສ່ວນໃຫຍ່ທຳສ່ວນຍາງພາຣາປະມາລ 3-5 ປີຢັ້ງ ໄນໄດ້ຮັບພົມພັດພວະຕິນຍາງຍັ້ງ ໄນສຶກຜົນທີ່ກາຮັດ

ດ້ານປະສົບການຜົນແລະກາຮັດຂອງໝາວນໝາດທີ່ປູກຂ້າວພາຣາ ພົບວ່າ ສ່ວນໃຫຍ່ ປູກຂ້າວພາຣາ ໂດຍໄມ້ປະສົບການຜົນດ້ານການປູກ ກາຮັດແລກກົມາຍາງພາຣາມາກ່ອນ ຮະບະປູກທີ່ ພາວນັກລຸ່ມນີ້ເລືອກໃ້ ຄື່ອ 2.5x7 ເມຕຣ໌ຫຼືປະມາລ 91 ຕັ້ນຕ່ອໄວ່ແລະພັນຮູ້ທີ່ເລືອກປູກຄື້ອງ RRIM

600 ส่วนการปลูกพืชแซมระหว่างแควนี้ ชาวบ้านเลือกปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด พ稷 มันสำปะหลัง เป็นต้น แต่จะนิยมปลูกในช่วงระยะเวลาที่มีอายุระหว่าง 1-3 ปี ส่วนพืชคุณคินส่วนใหญ่ไม่ปลูก

ดังนั้นเราจะพบว่าภายในได้ข้อจำกัดและความยากลำบากเชิงพื้นที่ดังกล่าว ก็ยังมี ชาวบ้านจำนวนไม่น้อยที่พยายามที่จะหาทางคิดริเริ่มเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว ฉะนั้น เราจึง พบร่วมกับชาวบ้านได้พยายามใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดในการทำข้าวไร่ ก่อสร้างคือระบบแรกก่อนที่จะมี การปลูกยางพาราชาวบ้านต้องถางป่าแล้วเพื่อปรับพื้นที่ ช่วงนี้ชาวบ้านก็จะปลูกข้าวไร่เสียก่อน ครึ่นเมื่อปลูกยางพาราแล้ว ชาวบ้านก็จะปลูกข้าวไร่ในในสวนยางพาราด้วย แต่ก็จะสามารถปลูกได้ เป็นระยะเวลาประมาณ 3 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ยางพารายังไม่โตเท่านั้น

5.2.2 การเปลี่ยนแปลงวิถีการเก็บหากองป่า

ในอดีต นับแต่ปี ก.ศ. 1986 ลาวได้เปลี่ยนแปลงนโยบายจากการยึดถือแนวทาง สังคมนิยมที่รักความคุณค่า ให้การผลิตอย่างเข้มงวด มาเป็นการใช้แนวทาง “ จินตนาการใหม่ ” เพื่อ เปิดการติดต่อกับประเทศต่างๆ โดยส่งเสริมการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้นและปรับ ระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ตลาดเสรี และการลงทุน ซึ่งการลงทุนในลาวมี 2 ประเภท กือ ต่างชาติถือหุ้น ทั้งหมด และการร่วมมือกันกับคนไทยโดยผู้ลงทุนต่างชาติจะต้องให้คืนลาวถือหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 ของการลงทุน ผู้ลงทุนจะต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ 20 ของกำไรสุทธิ การขับเคลื่อนนโยบาย เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติส่วนหนึ่ง เพื่อต้องการให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศขยายตัว เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 7 ต่อปีเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศ (ข้อมูล ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ, ศูนย์สถิติแห่งชาติ CPI, 2005)

นโยบายการพัฒนาของ สปป. ลาวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้ทรัพยากรป่าไม้ นี้ คือ นโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาลลาว ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ของลาวได้พยายามผลักดันให้ประเทศไทยออกกฎหมายซึ่งการเป็นประเทศต้องพัฒนา โดยเน้น นโยบายโครงสร้างพื้นฐานได้แก่ การสร้างถนน ไฟฟ้า ประปา สาธารณสุขและการศึกษา มีนโยบาย ที่สำคัญได้แก่ นโยบายลบล้างความยากจน นโยบายยุติการถางป่าทำไร่หมุนเวียน นโยบายลบล้าง การปลูกฝัน นโยบายจัดสรรที่ดินและป่าไม้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่เพื่อหมาย การขับถี่นฐาน และการรวบรวมหมู่บ้าน มีการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทรายแห่งในประเทศซึ่งนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของหมู่บ้านต่างๆ ในประเทศลาว (Thomas D.E., 2003: 56)

ทั้งนี้ นโยบายที่ส่งผลต่อการกิจกรรมการใช้ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนนั้น เป็น ผลมาจากการนโยบายหลักๆ ทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อหลุดพ้นจากปัญหาความ ยากจน ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของ สปป.ลาว ที่กำหนดตัวเลข ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ที่ร้อยละ 7 ในปี 2005 ซึ่งนโยบายหลักๆ คือ ด้านของรัฐบาล

ส่วนใหญ่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบนพื้นที่สูงเป็นสำคัญ จึงมีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ดังเดิมของประชาชนในชนบทอันที่ห่างไกล ดังที่ Thomas, D.E. (2003) ได้วิเคราะห์และสรุปว่ามี 4 นโยบายหลักที่สำคัญดังนี้

(1) นโยบายยุทธิการทางป่าทำไร่เลื่อนลอยภายในปี ก.ศ. 2010 จากการประมาณการ เมื่อปี ก.ศ.2000 นั้นพบว่าประมาณร้อยละ 39 ของประชากรชาวบ้านขึ้นอยู่กับการทางไร่เลื่อนลอย หรือประมาณร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ซึ่งรัฐบาลลาวได้ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ในเรื่องนี้ โดยให้เหตุผลที่ว่าการทำไร่เลื่อนลอยทำให้พื้นที่ป่าลูกทำลายเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็ได้บรรจุเรื่องนี้เข้าไปและได้ใช้งานถึงปัจจุบัน โดยมีการ จัดหาพืชทางเลือกเพื่อทดแทนที่การทำไร่เลื่อนลอยโดยยุทธศาสตร์ อายุ่รากีตام Thomas, D.E. มองว่ายุทธศาสตร์ที่รัฐนำมาใช้กับกลุ่มที่ทำไร่เลื่อนลอยนั้นไม่ใช่แนวปฏิบัติที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ จะทำได้ต้องเป็นระบบที่หลากหลาย คือมองหลายๆ ด้านกล่าวคือ (1) การพัฒนาของดินในพื้นที่ ทำการเกษตรที่มีความคาดคะเนสูงต้องพัฒนาด้วยการทำไร่นาสวนผสมหรือแบบ agro-forestry (2) การเข้าถึงตลาดโดยการสร้างถนน และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางด้าน การตลาดได้ง่าย (3) พื้นฐานของการใช้พื้นที่ดินขึ้นอยู่กับความคาดคะเนและคุณสมบัติหรือศักยภาพ ของดิน (4) การให้บริการเคลื่อนที่ในการออมเงินในชนบทและการเพิ่มแหล่งเงินทุน (5) การจัดสรร ที่ทำกินและการใช้ที่ดิน

(2) นโยบายการจัดสรรที่ดินและป่าไม้ เป็นนโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาลที่ จะรวมรวมหมู่บ้านเพื่อจำกัดวงของพื้นที่ดินแหล่งน้ำ โดยมีเป้าหมายหลักคือการปลูกพืชทางเลือก ใหม่เพื่อทดแทนการทำไร่เลื่อนลอยโดยการจัดสรรพื้นที่ทำกินและให้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน และเพื่อ ป้องกันการทำลายป่าไม้ ซึ่งแผนการดำเนินการดังกล่าวมีอยู่สองส่วนด้วยกันคือ (1) การจัดสรรที่ดิน และออกใบอนุญาตให้กับครัวเรือนเป็นเวลา 3 ปี ใน การปลูกพืชถั่วครัวเรือนโดยมีการพัฒนาที่ดินก็จะ มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น และ (2) หลังจากที่จัดสรรที่ดินให้แล้วป่าของหมู่บ้านถูกกำหนดจำแนกเขต เป็นเขตป่าใช้สอย ป่าป้องกัน ป่าอนุรักษ์ โดยมีข้อตกลงและกฎระเบียบของป่าแต่ละประเทศที่ รับรองโดยรัฐบาล

ที่นี่ นโยบายดังกล่าวอยู่ภายใต้แนวทางการดำเนินงานของกระทรวงกสิกรรม และป่าไม้ ซึ่งกำหนดขั้นตอนในการวางแผนการใช้ที่ดินและจัดสรรที่ดินโดยให้ชุมชนในแต่ละ ท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการทรัพยากริมฝาย (กระทรวงกสิกรรมป่าไม้, 2005) ซึ่งยุทธศาสตร์หลักๆ ภายใต้นโยบายนี้มี 2 ด้านคือ

ยุทธศาสตร์การรวมหมู่บ้านและการสร้างอุปกรณ์ใหม่ ซึ่งเป็นอีกยุทธศาสตร์ และนโยบายความร่วมมือหนึ่งที่รัฐนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดตั้งอุปกรณ์และจำกัดขอบเขตของ

หมู่บ้าน เพื่อการพัฒนา โดยแบ่งเป็น 3 เกณฑ์ คือ (1) เกณฑ์เร่งด่วนในการบรรเทาความยากจน อันได้แก่ พื้นที่ห่างไกลมาก ยากต่อการเข้าถึง ทำการเกษตรแบบดั้งเดิมและเผาและต้องการความจำเป็นพื้นฐาน (2) สามารถที่จะพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ คือที่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม ระบบชลประทาน ผลผลิตจากป่า และการท่องเที่ยวอาจจะเป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณจุดเชื่อมต่อของประเทศ มีความสัมพันธ์ที่ดี การค้า เทคโนโลยี การแลกเปลี่ยน ความปลดปล่อย อาจจะเป็นพื้นที่บริเวณจุดเชื่อมตอกับประเทศอื่น (3) พื้นที่เสียงในเรื่องยาเสพติด ฝืน กับระเบิด และน้ำท่วม

ยุทธศาสตร์การเดินทางของชาติและสนับสนุนความยากจนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ รัฐบาล สปป.ลาว ผู้นี้เน้นพัฒนาส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น (1) พัฒนาเกษตรและป่าไม้โดยเน้นความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งจะเน้นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกและความไม่เสมอภาคระหว่างเกษตรกรพื้นที่รural และเกษตรกรชนบทสูงส่งเสริมการจัดการป่าไม้และคุ้มน้ำอย่างยั่งยืน (2) พัฒนาการศึกษาและสาธารณสุข (3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีระบบถนนอย่างเป็นระบบ ให้มีการเชื่อมตอกันทุกเขต (4) ส่งเสริมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และไฟฟ้า (5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งน้ำทราย-ชาบะและความเสมอภาค

(3)นโยบายการยุบรวมหมู่บ้านและการตั้งถิ่นฐาน เพื่อสะดวกในการใช้บริการทางด้านสังคม และเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายสามารถบรรลุเป้าหมาย การยุบรวมหมู่บ้านจะช่วยให้เกษตรกรมีอาชีพที่ถาวร ซึ่งนโยบายที่มีผลโดยตรงกับเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลที่มีรูปแบบการทำไร่เพาะปลูกพืชแบบดั้งเดิม เป็นอย่างมาก ไม่สามารถทำได้อีกต่อไป นโยบายเหล่านี้ได้กระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ข้าราชการในระดับแขวง ระดับเมืองรับไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

(4)นโยบายปลูกพืชเศรษฐกิจโดยเฉพาะยางพารา เนื่องจากรัฐบาลมองว่าพื้นที่เพาะปลูกยางพารานี้เป็นส่วนที่สำคัญที่สามารถผลิตใหม่ที่ยั่งยืนของทรัพยากรของประเทศไทย ทั้งนี้นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลระบุว่า จะมองวิธีการแก้ปัญหาแบบเป็นองค์รวมและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตรของเกษตรชนบทสูง โดยทางที่จะจัดสรรแหล่งทรัพยากรของครัวเรือนเพื่อเข้าสู่การปรับเปลี่ยนแบบเพื่อการค้าหรือวิสาหกิจ ซึ่งรัฐบาลต้องเอาใจใส่และให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาการให้ความมั่นคงทางด้านอาหารและความต้องการที่จะสร้างสิ่งเหล่านี้ให้ขึ้นไปพร้อมกัน ขณะเดียวกันก็เป็นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเดิมของเกษตรกรซึ่งขึ้นอยู่กับแรงงานของครัวเรือน และภูมิปัญญาความรู้เดิมประกอบกับความชำนาญและสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นเรื่องยากอย่างยิ่งของรัฐบาลที่จะหาทางออกให้กับครัวเรือน โดยการเปิดทางเลือกใหม่ๆ โดยเฉพาะการเข้าถึงการคุณภาพและการบริการจากภาครัฐ สิ่งเหล่านี้จึงมีผลต่อวิถีการดำรงชีวิตแบบเพียงของเกษตรกร

ทันที เมื่อจากเกษตรกรต้องจัดสรรทรัพยากรที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งที่เข้ามาใหม่ ซึ่งการจัดสรรสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้และแรงงานของครัวเรือน ที่ดิน และปัจจัยการผลิตที่มีความสามารถที่จะกระทำได้ การตัดสินใจดังกล่าวบังชึ้นกับการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร กระบวนการผลิตและความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงความต้องการ และโอกาสของเต่ากระรัวเรือนด้วย

ดังนั้นนโยบายการพัฒนาชนบทในส่วนนี้ จึงเกี่ยวข้องโดยตรงและสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของกระทรวงกสิกรรมและป้าไม้ เมื่อจากเป็นกระทรวงที่เก่าแก่มีอายุยาวนาน มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายที่สำคัญๆ เป็นกระทรวงที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เมื่อจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยประกอบอาชีพกสิกรรมรวมถึงพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชาวสัก โดยตรง ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่วนหนึ่งจึงอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกระทรวงกสิกรรมและป้าไม้ ซึ่งได้สรุปแนวทางการดำเนินงาน 5 ปี ตั้งแต่ปี ก.ศ. 2001- 2005 เพื่อให้ประเทศมีความสงบทางด้านสังคม มีเสถียรภาพ ทางด้านการเมือง และรับประทานให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวเพิ่มในอัตรา้อยละ 7 ต่อปี พอกลุ่มได้ดังนี้ (กระทรวงกสิกรรม, 2005)

ด้านการผลิตเสบียงอาหาร มีการผลิตข้าวผลผลิตที่ได้สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสังคมโดยรวมได้

ด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อส่งออก โดยการส่งเสริมแบบเกษตรอินทรีย์หรือการผลิตแบบธรรมชาติ (Organic) เพื่อการค้าและเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคภายในประเทศ และหากมีปริมาณเกินความต้องการบริโภคในประเทศสามารถส่งออกขายยังต่างประเทศได้

ด้านการจัดการและการปฏิบัติเพื่อยุติการถางป่าทำไร่ และพัฒนาชนบทให้พื้นจากความยากจน คงะพรุกประชาชนปัญญาติอาวและอำนาจการปกครองท้องถิ่น ได้มีความเข้าใจถึงการพัฒนาชนบทในการที่จะแก้ไขชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้พ้นจากความยากจน ควบคู่กับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีการจัดสรรที่ดินและป่าในทั่วประเทศซึ่งทำให้พื้นที่การทำไร่ลดลง

ด้านการชลประทาน ได้ขยายโครงสร้างพื้นฐานรับประทาน้ำให้เกษตรกรทำให้การผลิตด้านการเกษตรได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเพื่อผลักดันเข้าสู่การผลิตเพื่อเป็นสินค้าด้านการเกษตร

ด้านการปฏิบัติงานค้นคว้ากสิกรรมและป้าไม้ ได้กำหนดตามระบบมิวส และมีการค้นคว้าพันธุ์ข้าวพันธ์พืชต่างๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ไม่ว่าที่สูงหรือที่ราบ รวมทั้งการซ่องทางต่างๆ เพื่อรักษาป้าไม้ และผลิตจากป้าอย่างสมเหตุสมผล ในกระบวนการเพาะปลูกไม้และ การค้นคว้าเทคนิคพืชกรรมเพื่อพัฒนา รวมทั้งเทคนิคพืชกรรมชั้นนำที่เกษตรเข้าไป

ใช้ประโยชน์สำหรับเขตที่รบาน สำรวจเขตที่สูง ได้ค้นคว้าวิธีการเทคนิคที่เป็นทางเลือกในการเปลี่ยน การทำไร่เลื่อนลายแบบถาวรและเพา เป็นการทำไร่ถาวร และมีวิธีการผลิตที่เหมาะสมสำหรับวิถีชีวิต เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การปลูกพืชเพื่อบริโภค การปลูกพืชเพื่อการค้า การปลูกพืชเศรษฐกิจ และการทำไร่แบบผสมผสาน

การจัดตั้งแผนพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงบทบาทของ กรม กอง และสถาบันที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงศึกษาธิการและป่าไม้ให้สามารถเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงการเอาใจใส่ต่อเจ้าหน้าที่ โดยได้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อกุ้มครองบุคลากรแผนกสิกรรมและป่าไม้

ด้านการส่งเสริมที่ผ่านมาถือว่าทำได้ระดับต้นๆ เพราะได้มีกลัคณ์ให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะยางพารามีการขยายพื้นที่ปลูกในทุกๆ แห่งรวมทั้งแผนกการอื่นๆ ก็มีการขยายตัว เช่น การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา การปลูกพืชล้มลุก แต่ยังขาดเรื่องการตลาดที่รองรับผลผลิตจากการส่งเสริมการเกษตร

ด้านการร่วมมือและการลงทุน สามารถที่สร้างแหล่งทุนทั้งภายในและต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในห้องถิน ถึงแม้ว่านโยบายของภาครัฐที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้โดยตรงกับบางปัญหา ทั้งนี้ก็เนื่องจากข้อจำกัดของแหล่งทุนเช่นปัญหาการยุติการลงทุนเพื่อทำไร่น้ำที่มีน้ำอยู่มากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำได้เนื่องจากบังคับแหล่งเงินทุนที่จะมาสร้างอาชีพใหม่ให้กับประชาชน จากการศึกษาข้อมูลพบว่าจากนโยบายข้างต้นเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านชีวิตของประชาชนที่อยู่ชนบทห่างไกล นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการและป่าไม้ (2004) ยังได้สำรวจการใช้ที่ดินพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากที่แนวทางนโยบายกำหนดไว้

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชาวบ้านอีกครั้ง เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่การศึกษาพบว่าร้อยละของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน แต่ก็ต่างกันกับภาพรวมของระดับประเทศไทยและระดับแขวง คือ พื้นที่เกษตรแบบถาวร นั้นมีจำนวนร้อยละลดลงซึ่งอาจเกิดจากพื้นที่การเกษตรถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ประเภทอื่น เช่นพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่สัมปทานเพาะปลูกยางพาราของรัฐที่ให้เอกชนมาเป็นผู้จัดการ เป็นอีกเรื่องที่ขาดหายไป ดังนั้นการทำให้ชาวบ้านต้องบุกรุกป่าเพื่อหาแหล่งทำกินใหม่ ซึ่งสังเกตเห็นได้คือ การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าธรรมชาติได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง หากนี้เองรัฐมีส่วนร่วมในการทำไร่ของประชาชนเป็นการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ แต่ผลตอบแทนไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ และอีกอย่างก็ไม่ใช่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนรัฐจึงเข้ามายัดการเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า โดยมีการวางแผนนโยบายในการจัดสรรที่ดินทำกิน จัดสรรป่าพื้นฟู ป่าผลิต ป่าอนุรักษ์ ป่าสงวน ป่าสำราญ ใช้ของชาวบ้าน จากนั้นก็วางแผนนโยบาย ยุติการลงทุนเพื่อทำไร่ร่องรอย โดยมีการวางแผนนโยบายให้มีการสัมปทานปลูกพืชเศรษฐกิจโดยเฉพาะการปลูกยางพารา ดังนั้นรัฐจึงเปิดให้มีการสัมปทานของต่างชาติเข้ามาปลูกยางพาราใน

ภาคต่างๆ ของประเทศไทย ไม่ว่าภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ แต่รูปแบบการให้สัมปทานอาจแตกต่างกันน้ำหนึ่ง

ในอดีต การจัดการพื้นที่ป่าของชุมชนโดยการปล่อยให้พื้นที่ไว้ได้มีโอกาสพื้นตัว ขณะที่ป่าก็ปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติ และมีภัยระเบียงในการจัดการควบคุมดูแลพื้นที่ป่าของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถเก็บหาของป่าจากพื้นที่ดังกล่าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งจาก การศึกษาพบว่าชุมชนได้เก็บหาของป่าประเภทต่างๆ เช่น เห็ด หน่อไม้ ผลไม้ป่า พืชผักป่า สัตว์ป่า แมลง และสมุนไพร เป็นต้น ผลผลิตจากป่าเหล่านี้ที่ชาวบ้านได้บริโภค ช่วยลดผ่อนรายจ่ายใน ครัวเรือน ได้เป็นอย่างมาก แต่ภายหลังการเข้ามาของโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐบาลทำให้การเก็บหาของป่าของชาวบ้านเริ่มถูกจำกัด จากการสัมภาษณ์นายบุญสวาย ที่มีอาชีพขายของป่า เดล่า ว่าครอบครัวของตนมีสมาชิกทั้งหมด 8 คน ก่อนการเข้ามาของปลูกยางพารานั้น ความอุดมสมบูรณ์ ของธรรมชาติซึ่งมีมากพอที่จะเก็บหามาบริโภคและจำหน่าย จนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสบาย แต่ปัจจุบันนี้ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของครอบครัวได้อีก เพราะพื้นที่ที่จะเก็บหาของป่าถูกสัมปทาน ทำให้ครอบครัวของเขากลับต้องหันอาชีพไปเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไปในสวนยางพารา ลูกสาวและลูกชายอีก 2 คนก็ไปทำงานที่ประเทศไทย ส่วนลูกสาวอีก 2 คนก็เข้าไปทำงานในเมือง เป็นแรงงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า เอกลักษณ์ว่าปัจจุบันพื้นที่ถูกจำกัดในการเข้าไปทำกิจกรรมการ หาของป่า อีกทั้งผลผลิตที่หาได้จากป่าชาวบ้านก็ไม่นิยมบริโภค เนื่องจากชาวบ้านคิดว่าผลผลิตที่ นำมาจากป่านั้นเป็นปืนสารพิษจากเคมี ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าหญ้า รวมทั้งการเข้าถึงทรัพยากรป่า ก็ น้อยมาก เพราะเป็นเขตสัมปทานส่วนใหญ่ (นายบุญสวาย, สัมภาษณ์: 29 มีนาคม 2552)

นอกจากนี้ ในอดีตชาวบ้านก็จะใช้ไม้ในป่ามาสร้างบ้าน หรือทำไม้ฟืนหุงต้ม ขณะที่ปัจจุบันลดลงมากเนื่องจากรัฐบาลมีภัยระเบียงปราบปราม หรือรัฐมนิยมนโยบายการยุติการทำไร่ ทุกรูปแบบ ทำให้ชาวบ้านจำนวนมากที่ต้องใช้ฟืนในการหุงต้มอาหาร ต้องซื้อไม้ฟืนหรือถ่านไม้ จากหมู่บ้านอื่นที่วางแผนตามริมทาง หรือที่แม่ค้าจากชุมชนอื่นๆ นำมายาในหมู่บ้าน ประกอบกับ ชาวบ้านไม่มีเวลาพอเพียงต้องไปทำงานในสวนยางพารา รวมทั้งบางคนยังคิดว่าการไปทำอาชีพ อย่างอื่นเมื่อมีรายได้แล้วก็สามารถนำเงินไปซื้อฟืนหรือถ่านมาใช้จะสะดวกกว่า

อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของยางพารา กระบวนการโดยตรงต่อการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ดังในกรณีการล่าสัตว์ป่านั้น จำกัดความต้องการพ่อตู้เชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 17 มีนาคม, 2552) กล่าวว่า ในอดีตการล่าสัตว์ส่วนมากจะใช้เวลาหลังจากกิจกรรมหลัก ซึ่งกิจกรรมล่าสัตว์นั้นจะมีคนจากนอกชุมชนเข้ามาร่วมล่าสัตว์ป่าด้วย สัตว์ป่าที่ล่าได้ส่วนมากได้แก่ ฟัน หมูป่า กวาง เม่น อีเห็น ตะ瓜ด (ແລນ) เป็นต้น ซึ่งการจะเข้าไปล่าสัตว์แต่ละครั้งส่วนหนึ่งนั้น เกิดจากการได้รับข่าวสารบอกเล่าปากต่อปากว่ามีสัตว์ป่าอยู่ อยู่ตรงไหนจึงจะชักชวนกันไป

เสาะหาได้ลำ แต่ในยุคนี้การล่าสัตว์ป่านั้นแทบจะไม่มีเผยแพร่ประชาชนต้องมีกิจกรรมมากมายที่จะทำ และจำนวนสัตว์ป่าก็ลดจำนวนน้อยลง รวมทั้งนโยบายของรัฐที่เน้นความสำคัญในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์

นอกจากนี้ ในอดีตผลผลิตจากป่าทั้งป่าธรรมชาติและป่าที่ชุมชนปล่อยให้พื้นที่เติบโตตามธรรมชาติซึ่งมีระเบียงในการจัดการควบคุมดูแลและพื้นที่ป่าของชุมชนนั้น มีความอุดมสมบูรณ์มากพอที่จะหล่อเลี้ยงชีพชาวบ้าน ได้อย่างเพียงพอ ชาวบ้านสามารถเก็บหาของป่าเพื่อบริโภคในครัวเรือน ซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ ดังผลจากการจัดเวทีวิเคราะห์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนของผู้ศึกษา โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมจากบุคคลที่สำคัญในพื้นที่โดยวิธี Focus Group เช่น ผู้นำชุมชนทางธรรมชาติ ผู้เฒ่าผู้แก่อาวุโส ชาวหนุ่มสาว หนองพันธ์แม่ยุง แนวโขมบ้าน นายบ้าน หัวหน้ากลุ่มบ้านพัฒนาเรียงลำ ซึ่งมีจำนวนคนที่เข้าร่วมประมาณ 10-15 คน จากนั้นก็มีหัวหน้ากลุ่มบรรครากฐาน (คำปราศลาหนา สีสุราษ) รวมทั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประจำหมู่บ้านเข้าร่วม ผลการวิเคราะห์โดยวิธี Focus Group ดังกล่าว พบว่า ชุมชนได้มีการเก็บหาของป่า หลากหลายประเภท เช่น ประเภทเห็ด ประเภทหน่อไม้ ประเภทผลไม้ป่า ประเภทพืชผักป่า ประเภทสัตว์ป่า ประเภทเมล็ด และประเภทสมุนไพร

การใช้สอยจากทรัพยากรป่าไม้ ในอดีตป่าไม้กับวิถีชีวิตของชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถตัดแยกจากกันได้ แต่การใช้ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านนั้นเป็นการใช้ที่พอเพียง ก่อรำคือชาวบ้านจะนำไม้มาใช้ในการปลูกสร้างบ้านที่พักอาศัย การทำฟืน หรือการทำจักสามเพ็งเป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน ทั้งนี้ในยุคก่อนการเข้ามาของแผนปฏิรูปเศรษฐกิจของภาครัฐนั้นชาวบ้านนิยมทำบ้านด้วยไม้ โดยไม่ที่ใช้ไม้เศรษฐกิจแต่เป็นเพียงไม้ที่หาได้ใกล้ตัว และสะดวกในการลาก เพราะส่วนมากต้องใช้แรงงานสัตว์เป็นพาหนะและชาวบ้านยังมีวิธีในการอนุรักษ์ป่าไม้ในรูปแบบของป่าสักดิสท์ที่ไม่ว่าจะเป็นป่าดันน้ำ ป่าดงดิบ ป่าทึบหนา คอนปูดา

ส่วนการนำใช้ไม้ทำฟืนนั้น ส่วนมากชาวบ้านจะนำไม้ฟืนจากธรรมชาติเพื่อมาเป็นเชื้อเพลิงในการทำอาหาร เนื่องจากว่าในอดีตชาวบ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ทั้งหมู่บ้านส่วนมากแสงสว่างจะนำใช้จากไม้ฟืน และส่วนมากชาวบ้านจะนิยมทำอาหารด้วยการใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงแต่ไม่ฟืนที่ชาวบ้านใช้นั้นส่วนมากจะนำมาจากไม้ที่รื้อจากการทำไร่ หรือไม้ที่ตัดจากดอนตามหัวนา ส่วนมากจะเป็นไม้ที่ไม่สามารถทำผลประโยชน์อย่างอื่นได้ หรือหลักรั่วที่ล้อมนา สาบ เมื่อถูกการทำผลิตเสร็จสิ้นแล้ว ครั้นพอถึงฤดูกาลการทำผลิตปีต่อปีก็มีการเสาะหาหลักรั่วใหม่อีกครั้ง หรืออาจเป็นการตัดไม้ดินตามทาง หรือในหนองบึงเพาะเมื่อเวลาไม่นาน ไม่เหล่านั้นก็จะจมในพื้นน้ำตายเสียเปล่า การตัดไม้ฟืนนั้น ชาวบ้านนิยมตัดในช่วงเดือนเมษายนหรือช่วงก่อนฤดูทำนาซึ่ง

ชาวบ้านเรียกว่า “ฟืนข้าวถุงนา” ก็คือหาฟืนไว้ใช้ในช่วงฤดูทำการผลิต อีกอย่างถ้าช่วงหน้าฝนไม่ฟืน ก็จะชื้นไม่สามารถที่จะทำเชื้อเพลิงได้

นอกจากนี้ ยังมีการใช้ไม้ไฟในแบบทุกกิจกรรมภายในบ้าน เช่นเครื่องจักสาน จักรตอกมดข้าวกล้า มดข้าว เครื่องมือในการล่าสัตว์ เครื่องมือดักสัตว์ นำ จากการพูดคุยถึงประโยชน์ของไม้ไฟที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนยอมรับว่า ไม้ไฟเป็นไม้สารพัดประโยชน์จะใช้ทำอะไรก็ได้ไม่ต้องซื้อ และสามารถปลูกที่ไหนก็ได้ การดูแลรักษายield ง่าย นอกจากชุมชนจะใช้ประโยชน์จากไม้ไฟแล้ว ยังนำเครื่องใช้จากไม้ไฟไปฝากรกับญาติพี่น้องที่อยู่ต่างบ้านเพื่อนำไปใช้ในงานการเกษตร และเครื่องใช้ในบ้านอีกด้วย

นอกจากการใช้ประโยชน์ในการบริโภคในครัวเรือนแล้ว ชุมชนยังสามารถเก็บหางของป่าตามฤดูกาลเพื่อเป็นการเสริมรายได้ของครัวเรือนอีกด้วย ซึ่งการทำหางของป่าเพื่อเป็นรายได้เสริม จะชี้อุปกรณ์ความต้องการและเวลาของชาวบ้านแต่ละคนด้วย แหล่งซื้อขายสิ่งที่นำมาได้จากป่าจะมีทั้งในชุมชนและนอกชุมชน แต่ส่วนมากจะเป็นการแลกเปลี่ยนภายในหมู่บ้านเพื่อการอุปโภคและบริโภคเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ผลจากการจัดทำ focus group ก็พบว่า มีพืชผักและผลไม้จากป่าที่ชาวบ้านเก็บหาได้นั้นจำนวนหลายประเภท เช่น เห็ดชนิดต่างๆ หน่อไม้ หวาน ไม้ไผ่ ผลไม้ทุกอย่างที่เก็บหาได้จากป่า เป็นก มัน ทุกอย่างที่มีในธรรมชาติแต่ชาวบ้านส่วนมากพูดคล้ายๆ กันว่าการเก็บหาของป่านั้นเป็นการเก็บหาเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว แต่ถ้าเก็บหาได้มากก็แบ่งญาติพี่น้องหรือบ้านใกล้เรือนเคียงเพื่อบริโภค

5.3 การใช้แรงงาน

อาจจะกล่าวได้ว่า “อาชีพรับจ้าง” นับเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ของชุมชน เพราะในอดีตนี้อาชีพหลักก็คือเกษตรกร โดยการใช้แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในไร่นา และเป็นแรงงานในครัวเรือนหรือเครือญาติ หรือหากจำเป็นที่จะต้องระดมแรงงานจำนวนมาก ก็จะอาศัยวิธี “การแลกเปลี่ยนแรงงาน” แทน แต่เมื่อย่างพาราเข้ามาสู่ชุมชน พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนก็ถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นสวนยางพารา ทำให้แรงงานในไร่นาหมดความจำเป็น จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพดังต่อไปนี้

- (1) การเป็นแรงงานในสวนยางของโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ
- (2) การเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมตามโรงงานในเมืองใหญ่
- (3) การเป็นแรงงานข้ามพรมแดนมาทำงานที่ประเทศไทย

ดังจากการสัมภาษณ์ นายสิงพอน (สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2552) ที่กล่าวว่าครอบครัวของ เทาประกอบด้วยสามชิกจำนวน 7 คน ในอดีตครอบครัวของพวกร้ายมีพื้นที่นาจำนวนหนึ่งเพื่อทำนา เลี้ยงชีพในครอบครัวระยะนั้นเห็นว่าผลผลิตที่ได้จากการทำงานก็สามารถที่จะเดือดร้อนครัวได้ แต่ ภายหลังมาเมื่อมีการขยายตัวของชาวพาราที่เข้ามาพร้อมกับรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบชาวเมือง ทำ ให้พวกร้ายเห็นว่าอาชีพทำนาแบบเดิมไม่สามารถที่จะทำให้ครอบครัวเดือดร้อนครัวได้ จึง ตัดสินใจขายพื้นที่ดังกล่าวโดยหวังว่าจะทำธุรกิจขนาดเล็ก แต่ในที่สุดเงินที่ได้จากการขายที่ก็หมด เข้าและภรรยาพร้อมด้วยลูกชายอีกคน จึงตัดสินใจขอสมัครเป็นแรงงานรับจ้างในเขตสัมปทานปลูก ยางพาราของรัฐ ส่วนลูกสาวคนโตก็ข้ามไปทำงานที่เมืองไทยพร้อมกับเพื่อนในชุมชน เพื่อที่จะนำ เงินที่ได้จากการทำงานกับมาอุดหนุนจุนเจือครอบครัว ส่วนตัวเขาเอง เมีย และลูกชายที่เป็นแรงงาน ในส่วนของอ่างถางดาวร ได้ค่าแรงวันละ 25,000 กิบ หรือ 100 บาท แต่รายได้ก็ไม่มั่นคง เนื่องจากว่า วันไหนมีงานทำจริงก็มีรายได้ แต่ถ้าไม่มีงานก็ไม่มีรายได้ เพราะทางโครงการไม่ได้จ้างเป็นราย เดือนแต่จ้างเป็นรายวันแทน เขาย่ำว่างานเดือนได้ทำงานเพียง 5 วัน หรือ 7 วันเท่านั้น

จากกล่าวว่าอาชีพที่เขาทำลังทำอยู่ในปัจจุบันเป็นงานที่ลำบาก เนื่องจากว่าเขาไม่มี ประสบการณ์ในการรักษา หรือวิธีการปลูกยางพารามาก่อน ดังนั้นบางครั้งจึงลูกเจ้าของโครงการดู ค่าว่าเอ่า ตัดเงินค่าแรงบ้าง ยิ่งไปกว่านั้นยังลูกเหยียดหายนักศึกษาต่างๆ แต่จำก็ต้องทน เพราะ ไม่มีอาชีพอื่นที่จะทำ เพราะพื้นที่จะทำนา ก็ขายไปแล้ว เขาย่ำว่ามีความต้องการดำเนินชีวิตของเขามีการ เปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือไปเลย จากอาชีพเดิมเคยทำงานคลายมาเป็นแรงงานรับจ้าง อีกทั้ง รายได้ที่ได้จากการรับจ้างก็ไม่เพียงพอ กับการใช้จ่ายในครอบครัว แต่ก็จำต้องทนเพื่อส่งเสริมลูกที่ยัง เรียนอยู่ทั้ง 3 คน เขายังเกตุว่าครอบครัวของพวกร้ายหลังที่เข้ามายังเป็นแรงงานรับจ้างในโครงการ สัมปทานปลูกยางพาราของรัฐนั้น ชีวิตครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ค่อยดีนัก จะเห็นจากหนี้สิน ที่มีมากmayเนื่องจากต้องภูยมเงินจากที่ต่างๆ มาเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว เมื่อรายจ่ายมากกว่ารายได้ จึงจำต้องมีหนี้สิน

จากสภาพการณ์ข้างต้น จึงสะท้อนให้เห็นว่า วิถีการผลิตยางพาราที่เข้ามาสู่ชุมชนส่งผล ทั้งต่อผลผลิตที่ได้และ โครงการสร้างทางสังคมของชุมชน เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนลูกน้ำไปใช้ ในการปลูกยางพารา อีกทั้งไม่มีพื้นที่ป่าที่ชาวบ้านจะทำไร่ข้าวอีก ทำให้ครัวเรือนใดที่ไม่สามารถ ผลิตข้าวได้ก็จะต้องซื้อข้าวคิน นั่นก็หมายความว่าครัวเรือนนั้นจะต้องหาเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายใน ครัวเรือน อีกทั้งการผลิตภายในชุมชนเองก็ขาดแคลนแรงงานเนื่องจากแรงงานภายนอกในชุมชน จำนวนมาก ได้เข้าไปทำงานในโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ ซึ่งก็ทำให้ไม่สามารถอาศัยการ ร่วมแรงงานแบบเดิม ได้อีกด้วย รวมทั้งการทำไร่ระยะหลังต้องใช้ต้นทุนสูง เพราะความอุดม สมบูรณ์ของดินเริ่มลดลงเนื่องจากระยะพักดินใช้เวลาอยู่เกินควร และผลผลิตที่ได้จากการทำไร่ก็

ไม่เพียงกับการบริโภคในครัวเรือน ดังที่การสัมภาษณ์ นางคาน อังคงวงศ์ (สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2552) ที่กล่าวว่าในครอบครัวของนางมีสมาชิกทั้งหมด 8 คน เมื่อวันแรงงาน 5 คน ทั้งครอบครัวมีอาชีพทำไร่ข้าวเป็นหลัก แต่เนื่องจากผลผลิตที่ได้ไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการในครัวเรือนได้ เพราะไม่สามารถทำไร่หมุนเวียนได้ดังเดิม เนื่องจากพื้นที่อยู่ในเขตสัมปทานประกอบกับไม่อาจหมุนเวียนไปใช้พื้นที่อื่นของตนได้ จึงทำให้แรงงานภายนอกครัวเรือน 2 คนต้องไปขายแรงงานที่ประเทศไทยเพื่อหารายได้มากขึ้นจึงเข้าร่วมครอบครัว ขณะที่สามีและลูกชาย ก็ต้องเข้าไปทำงานในโครงสร้างสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐที่มีรายได้วันละ 25,000 กີບ (ประมาณ 100 บาท) แต่บางเดือนอาจไปทำงานไม่ถึง 10 – 15 วันแล้วแต่งานว่าจะมีมากหรือน้อย ตัวน้ำเงินก็ต้องไปเก็บหาของป่า หรือบางครั้งก็ไปรับซื้อผลผลิตที่ชาวบ้านหาได้จากป่าไปนั่งขายที่ตลาด บางวันก็มีรายได้ 30,000 – 50,000 กີບ (120 – 200 บาท) ขณะที่ลูกสาวคนเล็กก็ยังเข้าโรงเรียนอยู่ แต่ช่วงเวลาว่างจากการเรียนก็จะไปช่วยแม่ขายของที่ตลาด ตัวน้ำอึก 2 คนเป็นผู้สูงอายุคือตากันขาย ก็ต้องเป็นหน้าที่ของครอบครัวที่จะต้องดูแล

ดังนั้น จะเห็นได้ว่านางครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพอย่างสิ้นเชิง จากการเคยทำไร่เพื่อเลี้ยงชีวิตร่วมบันตัดอกลายมาเป็นการทำอาชีพอื่นแทนเนื่องจากผลผลิตจากการทำไร่ไม่เพียงพอ เพราะพื้นที่ที่จะทำไร่นั้นถูกจำกัด อีกทั้งพื้นที่ยังพักพื้นไม่นานพอที่จะพัฒนาความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมาก็ทำให้ผลผลิตที่ได้ต่ำ ขณะที่ความต้องการบริโภคในครัวเรือนก็มีได้ลดลง หากแต่จะเพิ่มขึ้นด้วยช้าๆ จึงเปิดช่องให้ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด รวมทั้งค่านิยมต่างๆ แบบชาวเมืองเข้ามายังชุมชนมากขึ้น ทุกวันนี้จึงพบว่า ชาวบ้านหันไปพึ่งพาความต้องการมากขึ้นกว่าในอดีต

5.4 การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรมและประเพณี

5.4.1 การเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ทางสังคม

ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียหรือเอคิบี (ADB) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านภูมิศาสตร์ทางกายภาพ การใช้ที่ดิน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนในพื้นที่ภายใต้โครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ สปป.ลาว ไว้ว่า (Asia Development Bank, 1999: 34-36)

ผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโครงการสัมปทานนั้น จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพ คือพื้นที่ป่าไม้ลดลง เนื่องจากทำการเกษตรตามริมน้ำไม่สามารถทำการเกษตรได้ รวมทั้งการใช้สารเคมี ยาปราบศัตรูพืชทำให้ระบบนิเวศสัตว์น้ำเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลให้พันธุ์ปลาในน้ำลดจำนวนลง เกิดการย้ายถิ่นฐานของปลาหลายชนิด ขณะเดียวกันก็จะพบการเพิ่มขึ้นของสารเคมี ทำให้เกิดการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์

ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ กีดูน้ำ รวมทั้งพืชพกตามธรรมชาติก็ไม่สามารถที่จะรับประทานได้อีก แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นก็คือการสูญเสียพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน จากนั้นก็ส่งผลกระทบต่อการประมงของชาวบ้านและการต้องการใช้น้ำ

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและระบบนิเวศที่เกิดจากการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐดังกล่าว ทำให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงจากเดิม (Nor consult International, 1994:56) การสร้างรายได้ ระบบการผลิตแบบบัซชีพเปลี่ยนเป็นระบบการค้า การซ้ายเหลือเกี้ยวกันลดน้อยลง เช่น การเอาเมือเอาระงในการทำงาน เริ่มมีการจ้างแรงงานในภาคการเกษตร วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในการใช้เกวียน ใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทางไปมาหาสู่กันได้พัฒนามาเป็นจักรยานชนิด โดยจักรยานเริ่มจะหายไปจากหมู่บ้านแล้วในปัจจุบัน

การก่อสร้างและการพัฒนาถนน ให้ดีขึ้น และการให้สัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นนี้ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของชาวบ้านในหมู่บ้านออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในบริเวณริมถนน เพื่อที่จะทำให้มีโอกาสเข้าถึงตลาดได้ง่ายมากขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนเองได้ประกอบอาชีพหรือธุรกิจใหม่ ๆ เช่น เปิร์รานาอย่างชำรุดถนน และการทำธุรกิจต่าง ๆ เป็นต้น

โครงการการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐขนาดใหญ่ที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากนั้น ถึงแม้ว่าจะเกิดการข้า่งงานขึ้นภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง แต่มีแรงงานไม่เพียงพอ ต่อความต้องการทำให้เกิดการเคลื่อนย้าย หรือการเข้ามาของบุคคลจากภายนอกหมู่บ้าน ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงการรับเอาค่าเช่าและสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วขึ้น

การสูญเสียที่ดินของชาวบ้านอันเนื่องจากการให้สัมปทานโครงการปลูกยางพาราของรัฐทำให้วัฒนธรรมการปลูกข้าวไร่ของชาวบ้านจากเดิมที่นิยมการปลูกแบบหมุนเวียนเนื่องจากมีพื้นที่เพียงพอต่อความต้องการต้องปรับมาเป็นการปลูกแบบคงที่ ทำให้ผลผลิตที่ได้ลดลงของชาวบ้านบางคนจึงหายถิ่นฐานไปสู่เมืองเนื่องจากต้องการหางานทำ หารายได้เพื่อตอบสนองความต้องการอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนและเพื่อต้องการความช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มขึ้น

การสัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราของรัฐ ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อรายได้เดิมของเกษตรกรในพื้นที่ ถึงแม้ว่าโครงการจะเข้าไปเยียวยาชดเชยสิ่งต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านนั้น เช่น เพิ่มรายได้จากแหล่งอื่น ๆ การจัดสรรที่ดินและการส่งเสริมด้านการเกษตร ซึ่งในระยะสั้นอาจเป็นผลดีเนื่องจากโครงการยังให้การช่วยเหลือและสนับสนุนอยู่แต่ในระยะยาวอาจจะประสบความล้มเหลวเนื่องจากชาวบ้านยังขาดความรู้ในการบริหารจัดการ ความชำนาญ รวมถึงวัฒนธรรมการผลิตแบบเดิมที่ชาวบ้านคุ้นเคยกระทำนั้น แตกต่างจากการผลิตแบบใหม่อย่างสิ้นเชิง

การสัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราของรัฐ ได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็กเล็กภายในหมู่บ้านเนื่องจากพวากษาต้องทำงานหนักมากขึ้น เพราะผู้หญิงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กกัน

การบริการในครอบครัว เช่นการอุปโภคบริโภคของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งการสูญเสียรายได้จากการหางของป่า การที่ทำการเกย์ตระรินหัววัย รวมทั้งการปนเปื้อนของสารพิษในน้ำที่ใช้บริโภค ทำให้ผู้หญิง และเด็กต้อง เกิดการเจ็บป่วยเนื่องจากขาดน้ำสะอาดหรือการใช้น้ำที่ปนเปื้อนสารเคมีเป็นระยะยาว

ในกรณีของกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ ภายหลังการเข้ามาของโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ จากการศึกษาโดยการสำรวจและสารสัมภាយณ์ รวมทั้งการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เป็นระยะเวลา 2 เดือนนั้นพบว่า ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากสอดคล้องข้อมูลของ ADB ซึ่งตั้ง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ภายในระดับครอบครัว และความสัมพันธ์ภายในละดับชุมชน ซึ่งสามารถแสดงได้จากกรณีศึกษาต่อไปนี้

กรณีที่ 1

นายทิตเปลี่ยน เกิด ค.ศ. 1961 อายุ 48 ปี นับถือศาสนาพุทธ ภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านกุดสัง ห่างจากกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำในปัจจุบันประมาณ 10 กิโลเมตร ในสมัยก่อน (ก่อนการสร้างตึ้งกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ หรือก่อนปี ค.ศ. 1984) ได้มายังบ้านเดิมคือบ้านกุดสังเพื่อทำการเกย์ตระ เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่จากนั้นถึงปี ค.ศ. 1986 ได้ย้ายจากบ้านเดิมคือบ้านกุดสังเพื่อมาทำมาหากินในตอนดินที่ขึ้นของไว้ พอถึงปี ค.ศ. 2005 พื้นที่ที่ขึ้นของเพื่อใช้ทำมาหากินนี้ได้ถูกทางราชการเรวนดินที่ดินเพื่อดำเนินโครงการสัมปทานปลูกยางพารา เขาได้เงินชดเชยจำนวนหนึ่งจากนั้น เขายังได้นำเงินที่ได้จำนวนหนึ่งไปเรียนอาชีพช่างตัดผมที่กรมฝึกอบรมแรงงาน แขวงบ่อสีคำไช (เป็นการเรียนระยะสั้นใช้เวลา 3 เดือน และต้องจ่ายค่าลงทะเบียน 5,000,000 กີບ หรือประมาณ 2,000 บาท) จากนั้นก็นำเงินที่เหลือจำนวนหนึ่งไปซื้ออุปกรณ์ตัดผม นายทิตเปลี่ยนได้เปลี่ยนอาชีพจากชาวเกย์ตระกลายมาประกอบอาชีพเป็นช่างตัดผมเมื่อปี ค.ศ.2006

เขาเด่าว่าความเป็นอยู่ในอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันมาก สมัยเขาเป็นเด็กไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ และรถบันตี้ยังไม่มีใช้ในหมู่บ้าน การติดต่อสื่อสารก็ใช้การเดินเท้าไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน น้ำประปาที่ขาดบ่อยน้ำใช้บ้านใครบ้านมันหรือใช้น้ำจากลำหัววัย ส่วนการขนส่งภายในหมู่บ้านใช้เกวียนวัว เพื่อบรรทุกสัมภาระต่าง ๆ เวลาเมืองบุญ งานสนับรื่นเริง งานประเพณีต่าง ๆ ชาวบ้านก็จะมาสนับสนานกันบริเวณวัด วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยปริยาย เขายังแต่งงาน เมื่ออายุ 19 ปี ขณะที่บรรยายอายุ 16 ปี เมื่อปี ค.ศ. 1980 มีลูก 4 คน ลูก ๆ

ในระยะแรก ๆ ที่เปิดร้านตัดผมความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเริ่มน้อยลง เพราะร้านตัดผมเป็นศูนย์กลางของชาวบ้านที่ผ่านไปมาเรื่อยๆ ทักษะทางการตัดผม ความสัมพันธ์นี้ก็อยู่ได้ไม่นาน เมื่อความเจริญทางสังคมเข้ามามากขึ้น ปัจจุบันชาวบ้านก็มัวแต่ทำมาหากินไม่ค่อยได้พนปะ

พูดคุยกันเหมือนครั้งก่อนๆ ชาวบ้านส่วนมากจะอยู่แต่ในบ้านของตัวเอง เพราะปัจจุบันจะคุยอะไรกับใครก็ใช้โทรศัพท์ และขณะนี้ว่าสารทางโทรทัศน์ การเดินทางก็ใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์

กรณีที่ 2

นางหมondon เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1963 ปัจจุบันอายุ 46 ปี นับถือศาสนาพุทธลัทธนา ปัจจุบันอยู่กับบ้านพักนาเวียงคำ ซึ่งประกอบอาชีพค้าขาย (ร้านขายของชำ)

ในอดีตครอบครัวของนางมีอาชีพทำเกษตรกรรม ส่วนพ่อของนางมีอาชีพเสริมคือ พ่อค้าขายวัว โดยพ่อของเขาก็จะซื้อวัวในหมู่บ้านไกลีเคียง เช่น บ้านนาอิน บ้านสุพัน ไช บ้านนำอุ่น บ้านกุดสัง และบ้านที่อยู่ไกลีเคียง ซึ่งไม่ไกลหมู่บ้านมากเกิน นำมาขายต่อโดยขายวัวเป็นๆ ไม่ได้ ขายเหลวๆ บางทีก็ซื้อมาทั้งฝูงแล้วขายไปเรื่อยๆ ภายนหลังที่นาเรียนจบมัธยมปลาย ก็ศึกษา ต่อวิชาชีพก็ได้บรรจุเป็นพนักงานโรงเรียน ในช่วงปี ค.ศ. 1985 จนกระทั่งปี ค.ศ. 1986 ได้ลาออกจาก พนักงานโรงเรียนเนื่องจากว่าพ่อแม่ก็หารไม่สามารถที่จะจัดการกับพื้นที่และกิจกรรมที่มีใน ครอบครัวได้ เพราะโครงการสันป่าท่านปลูกุยางพาราของรัฐได้รวมเอาส่วนหนึ่งพื้นที่ของครอบครัว เข้า พื้นที่ของนางเป็นพื้นที่ขึ้นของในสมัยก่อน ไม่มีการออกกรรมสิทธิ์ที่คืน ทางนโยบายของรัฐ กล่าวว่าถ้าพื้นที่ไม่ได้ทำกิจกรรมอะไร จะบรรจุพื้นที่เข้าในโครงการปลูกุยาง ครอบครัวของนางจึง ปรึกษาและให้นางลาออกจากอาชีพพนักงานมาช่วยครอบครัว

เมื่อล้าออกจาก การเป็นพนักงานโรงเรียน ความสัมพันธ์กับครอบครัวมีมากขึ้นกว่า ช่วงที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานโรงเรียน เพราะว่าไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชนเขามีเวลาอยู่กับ ครอบครัวมากขึ้น ถึงวันนี้จะแต่งงานแล้วปลูกุยางบ้านอยู่ห่างกันกีตาม บางครั้งเมื่อมีกิจกรรมทาง ศาสนาของครอบครัวจะใช้สถานที่บ้านของนางเป็นที่จัดพิธีกรรมตามความเชื่อของศาสนาพุทธ หรือ ประเพณีรวมญาติ รวมทั้งประเพณีการเลี้ยงผู้ เช่น ผีบ้าน ผีบรรพบุรุษ ผีพ่อ ผีแม่ ผีป้า ผีษา อื่นๆ ปัจจุบันสามีก็ครอบครัวทุกคนยังมีชีวิตอยู่ ยังมีการพึ่งพาอาศัยกัน

ส่วนความสัมพันธ์กับชุมชนมีมากกว่าเดิมเมื่อนางหมondon เป็นร้านขายของชำ เพราะ โดยนิสัยเป็นคนชอบคุย มีมนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนบ้านไกลีเคียง และเป็นคนที่ชาวบ้านรู้จักมากคน หนึ่ง มีเวลาว่างเมื่อร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้นกว่าที่ออกไปทำงานนอกชุมชน จากนั้นนางได้ ช่วงเวลาไปรวมกับทุกกิจกรรมของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนาพุทธ หรือกิจกรรมที่ เป็นทางการที่ชาวบ้านสร้างขึ้น

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในระยะเวลา 2 เดือนที่ผู้ศึกษาไปดำเนินชีวิตกับชุมชน ชาวบ้านในรูปแบบการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต สามารถสรุปได้ว่า ก่อนปี ค.ศ. 2005 ชาวบ้านมีลักษณะความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นชุมชนชนบท ชาวบ้านอาศัยอยู่ในพื้นที่ทำกินของตนเอง พึ่งพาอาศัยกันในระบบเครือญาติ การ

ถือครองที่ดินอาศัยการจับของ ปรับปรุงเพื่อเป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผัก สวนครัวอยู่อย่างเพียงพอ ชาวบ้านโดยทั่วไปอาศัยอยู่กันแบบครอบครัวขยาย คนในครอบครัวจะช่วยกันประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีอาชีพเสริมจากการใช้ประโยชน์จากป่า การบริโภคภายในครัวเรือนเป็นการบริโภคแบบพ่อแม่พอกิน สมาชิกในครัวเรือนสามารถหาอาหารได้จากธรรมชาติ เช่น ในลำห้วย กลางทุ่งนา ปลูกพืชผักสวนครัว ทางของป่า เลี้ยงสัตว์ เพื่อนำมาปรุงอาหาร รับประทานร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันทุกวัน เช่น นั่งเล้อมวงรับประทานอาหารร่วมกัน มีการปรึกษาหารือในเรื่องการเกษตร และช่วยกันทางของป่าเป็นต้น ชาวบ้านทำงานเป็นครัว ชาวบ้านจะปลูกบ้านอยู่กันเป็นกลุ่มประมาณ 8-9 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่จะอยู่เป็นญาติพี่น้องกัน ถนนส่วนมาก จะเป็นถนนเกวียน เมื่อจากที่ดินทำกินชาวบ้านได้จับของกันเอง ไม่มีใบสิทธิ์ ทำให้ต้องมาได้ถูกทางการเวนคืนที่ดินเพื่อทำโครงการปลูกยางพารา

5.4.2 การเปลี่ยนแปลงด้าน วัฒนธรรมและประเพณี

ในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมใน 3 ด้าน คือ วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการสร้างบ้าน และวัฒนธรรมการบริโภค ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

5.4.2.1 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกาย

เนื่องจากกลุ่มบ้านดังกล่าวประกอบด้วย ชนเผ่าໄ泰 ไทหม่อง ไทดวน และเผ่าบ่อ การแต่งกายของบรรพบุรุษเผ่าที่กลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำในเมื่อก่อน ก่อนที่มีการสร้างแผนพัฒนาสังคมของรัฐคือก่อน ค.ศ. 1986 ชาวบ้านยังมีการนุ่งถือแบบประเพณีดั้งเดิม ต่อมากลับปี ค.ศ. 1986 – 1988 ที่รัฐบาลวางแผนสร้างทางหมายเลข 8 A ออกสู่เวียดนาม ก็ทำให้ชาวบ้านมีงานทำมีรายได้และก็มีความสามารถในการซื้อมาขาย รวมทั้งชาวบ้านที่ไปรับจ้างเป็นแรงงานในการสร้างถนนก็ไม่มีเวลาที่จะมาหอพ้าอีกด้วย ก็เป็นสาเหตุที่เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางประเพณีการแต่งกายเต็ยัง ไม่จัดเจนมากนักจนกระทั่งถึงช่วงการเข้ามาของการสัมปทานพื้นที่เพื่อปลูกยางพาราของรัฐ ในปี ค.ศ. 2005 ประเพณีการแต่งกายก็มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมสู่วัฒนธรรมใหม่ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการแต่งกายของชาวบ้านกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำอย่างชัดเจนจะสังเกตเห็นจากการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

ในชีวิตประจำวันทั่วไป คนในชุมชนจะนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบลาว คุณเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในการพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาของชนเผ่าดั้งเดิมหรืองานพิธีทางราชการ จัดก็จะสวมใส่ชุดสำหรับคนที่เกี่ยวข้องในงานเท่านั้น โดยเฉพาะบุคลที่จะทำพิธีกรรม บุคคลที่ทางการจัดให้รับผิดชอบงานเท่านั้น นอกจากนั้นจะแต่งกายแบบลาวคุณทั้งชั้น

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ภายหลังการเข้ามาของยางพาราโดยรูปแบบการให้สัมปทานพื้นที่ปลูกยางพารานั้นสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายเป็นรูปแบบ

ของการพัฒนาทางวัฒนธรรมจากเดิมที่ส่วนใหญ่ประจำผู้มีการบ่มเพาะในวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของผู้เข้ามา และมีการยอมรับจากคนภายในอีกด้วย ดังนั้นกลุ่มนักบ้านพัฒนาเวียงคำจึงนิยมส่วนใหญ่แต่งกายแบบคนลาวส่วน มีการเลือกรับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเข้ามา กลุ่มคนในชุมชนทุกกลุ่มไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้สูงอายุก็ส่วนใหญ่แต่งกายแบบลาวส่วนในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ในวัฒนธรรมการแต่งกายยังมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมคือ การปรับของเก่าให้เข้ากับของใหม่ และของใหม่ให้เข้ากับของเก่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในชุดประจำผู้ที่มีการตัดเย็บด้วยเครื่องจักรและตกแต่งลวดลายที่แปลง แตกต่างออกไปจากเดิม รวมทั้งมีการนำชุดแต่งกายประจำผ่านมาผู้ร่วมกับเสื้อผ้าของชาวลาวส่วน ได้อย่างสวยงามเป็นอีกรูปแบบแฟชั่นใหม่ที่เกี่ยว ระหว่างสังเกตได้ว่าเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นเนื่องจากว่า

1) ค่านิยมของคนในสังคมที่ยอมรับวัฒนธรรมต่างผู้ที่เข้ามา เพื่อตอบสนองความต้องการของตนของสร้างความมั่นใจให้เครื่องแต่งกายเป็นตัวแทนของความทันสมัยและความเจริญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเวลาที่ต้องมีการพบปะกับชุมชนพื้นที่รับ

2) การติดต่อกันหมุนเวียนต่างพื้นที่โดยออกไปติดต่อซื้อขาย การออกไปรับจ้างทำงาน ออกไปเรียนหนังสือ เป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายแบบลาวส่วนเข้ามา และด้วยการคุณนาคในปัจจุบันที่สะท้อนถึงการทำให้การเดินทางเข้าออกหมู่บ้านเกิดขึ้น โดยย่างมากขึ้น

5.4.2.2 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้าน

การสร้างบ้านเรือนของชุมชนกลุ่มนักบ้านพัฒนาเวียงคำในปัจจุบัน ซึ่งกลุ่มบ้านดังกล่าวประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ เช่น พ่อไಡเมน ໄຕເມຍ ໄຕພວນ และพ่อບ່ອ นັ້ນ ปราກງູວ່າ ลักษณะการสร้างบ้านจะแยกໄດ້ 3 ลักษณะคือ การสร้างบ้านแบบเดิม โครงสร้างเป็นแบบเรือนห้าน เป็นบ้านที่ยกพื้นพื้นสูงเพื่อได้ลุนบ้านเป็นที่เก็บพื้นหรืออุปกรณ์ทางการเกษตร หรือเป็นที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง ประเภทที่สองเป็นการสร้างบ้านในลักษณะดั้งเดิมและผสมผสานสมัยใหม่ คือชั้นบนจะทำด้วยไม้ หลังคาามุงด้วยถังกระถาง ช่วงล่างทำด้วยอิฐล้อก ส่วนลักษณะที่สามเป็นบ้านที่ทันสมัย กล่าวคือทั้งชั้นบนและชั้นล่างทำด้วยอิฐล้อก หลังบ้านมุงด้วยกระเบื้อง

จากการสอบถามพบว่า ในช่วง 3-4 ปีมานี้ โครงสร้างและตัวบ้านมีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามความทันสมัยของสังคม ส่วนในตัวบ้านก็มีการกันเป็นห้องส่วนตัว โดยมากเป็นการเลียนแบบการสร้างบ้านเรือนตามแบบลาวส่วน โดยนำมาเพียงบางส่วน ตามความพร้อมและสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว สำหรับครอบครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบตามแบบคนพื้นที่รานอย่างสมบูรณ์นั้น ก็จะเป็นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านนั้นยังเข้ากับเงื่อนไขที่ว่า (1) ทัศนคติและค่านิยมของคนในสังคม ที่จะมอง

ว่าคนที่มีฐานะดี จะต้องสร้างบ้านด้วยซีเมนต์ (ปูน) โดยอาศัยรูปแบบของตัวบ้านแบบลาวสู่ในการกำหนดคุณภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของผู้เป็นเจ้าของ และมีแนวโน้มในอนาคตในการรับเอา วัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนเข้ามา มีจำนวนมากเพิ่มขึ้น (2) การติดต่อกับหมู่บ้านคนพื้นที่อื่น ๆ ของผู้ลาวสู่ ซึ่งจะมีการติดต่อกันเป็นประจำ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมจากชนกลุ่มนี้เข้ามาโดยตรง

5.4.2.3 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภค

จากการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคของชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำใน ปัจจุบันพบว่า แหล่งอาหารในการบริโภคนั้น แม้จะมีทั้งจากแหล่งธรรมชาติและการซื้อขาย แต่ โดยรวมแล้วแหล่งอาหารในการบริโภคที่ได้มาจากการคัดลอก สำหรับแหล่งอาหารในการ บริโภคที่ได้มาจากการคัดลอกนี้ จะเป็นอาหารของป้าเป็นอาหารตามฤดูกาล เช่น หน่อไม้ เห็ด ผัก จากธรรมชาติ ไบ่คดเคียง สัตว์ป่าที่หาได้ เช่น ไก่ป่า ตะ瓜ด กระอก กะระแต อีเห็น นก และสัตว์ป่า อีกหลายชนิด รวมทั้งการปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทาน เช่น ข้าว ผัก พริก เป็นการปลูก ตามไร่นาของตนเอง

ส่วนแหล่งอาหารในการบริโภคที่ได้จากการซื้อขายนั้น จะเป็นการ ออกไบซ์อีท์ตลาดต่างพื้นที่ ส่วนมากจะเป็นอาหารแห้ง ได้แก่ ไข่ไก่ น้ำปลา กระเพาะ รวมทั้งการ ซื้อจากพวกร่อค้านแม่ค้าเริ่มขายสินค้าตามหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นรถเข็นที่บรรทุกสินค้าขายแล้วก็ ผ่านไปแต่ละบ้านเข้าจะวนเวียนไปมานั่นๆ ครั้ง

จากการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคสรุปได้ว่า ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือยังคงมีการนำอาหารในห้องถิ่นมาบริโภคอยู่ แต่จะมีการ ซื้อจากตลาดมากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่นอาหารที่เคยบริโภค ในที่ผ่านมานั้น ในปัจจุบันไม่ค่อยจะมีอีกแล้ว ส่วนมากจะเป็นการบริโภคแบบสังคมเมือง ทุกอย่างที่ นำมาทำอาหารส่วนใหญ่ต้องอาศัยตลาดประจำหมู่บ้าน เพราะชาวบ้านไม่มีเวลาที่จะไปหาอาหารได้ อย่างเหมือนในอดีตเนื่องจากต้องทำงานตลอดทั้งวัน นอกจากนี้พื้นที่ที่จะไปหากลูกกิດกันจากการ ต้มปานของโครงการไม่อนุญาตให้คนภายนอกเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเขตดังกล่าวนั้นได้ ทำ ให้ชาวบ้านส่วนมากจำต้องพึงพาตลาด ทำให้วัฒนธรรมการบริโภค มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อย่างมาก

ดังการสัมภาษณ์ นาย ไนจูน (สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2552) ที่มีอาชีพ รับจ้างในโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ เล่าว่าแต่ก่อนยังไม่มีโครงการสัมปทานปลูก ยางพารานี้ การทำมาหากินสะดวกสบายเนื่องจากว่าหัววาย หนอง คล่อง มีชัยเป็น แหล่งทำมาหากิน ของชาวบ้าน เช่น การไปไส้เบ็ด ไส่มอง ไปไส้ไซ ตามภูมิปัญญาชาวบ้านก็พอได้กินแต่ละวันไม่ต้อง

อาศัยตลาด หรือจะไปหาอาหารตามป่ากีสະควากสาบຍ เช่นการหาหาน่อไม้ แหบฯ ไปมุดแตง หาเห็ดตาม ถุกกาล แต่เมื่อโครงการสัมปทานปลูกยางพาราเข้ามาทำให้พื้นที่ป่า แหล่งทำมาหากินของชาวบ้าน ถูกยึดด้วยโครงการดังกล่าว การที่ชาวบ้านจะเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อตนไม่สามารถทำได้ ดังนั้นอาหารการกินทุกอย่างก็ต้องอาศัยตลาดอย่างเดียว และเข้าเล่าว่าว่างครั้งไม่มีเงิน หรือเงินค่าแรงงานได้ช้า ก็ต้องไปติดหนี้สินจากแม่ค้าที่ตลาดในราคานี้แพงกว่าการซื้อสุดแต่ก็ต้องจ่ายยอม เพราะไม่มีคิน เขากล่าวว่าการบริโภคแบบพอดีในอดีตถูกเปลี่ยนแทนด้วยการบริโภคแบบ ชาวเมือง ลูก ๆ ก็ไม่บ่บริโภคแบบพ่อแม่อีก ต้องกินอาหารตามสืบ ตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นเหตุ ต้องมีการเพิ่มรายจ่ายมากกว่าเดิม เงินค่าแรงงานที่ได้แต่ละเดือนไม่ค่อยเพียงพอ กับรายจ่ายในแต่ละเดือน

5.4.2.4 การเปลี่ยนแปลงค่านความเชื่อและพิธีกรรม

การเข้ามาของยางพารา ทำให้ความเชื่อที่ชาวบ้านเคยปฏิบัติกันมาแต่อดีต บางอย่างเริ่มลดลงหรือหายไป ดังจากการสัมภาษณ์ นาย เชียงวน อายุ 68 ปี (สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2552) ซึ่งแต่ก่อนมีอาชีพทำนา ทำไร่ ปัจจุบันอาชญากรรมแล้วขึ้นชัดเจน หลานอยู่ที่บ้าน เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงค่านความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร เช่น พิธีกรรมเลี้ยงผี บ้าน ผู้บรรพบุรุษ หรือพิธีกรรมแยกนา พิธีกรรมเหล่านี้ต้องใช้เครื่องประกอบพิธีกรรมหลายอย่าง ในสมัยก่อนจะต้องเลี้ยงด้วยไก่และเห็ด แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นขนมและน้ำนมแทน โดยที่ชาวบ้านให้เหตุผลว่าใช้ไก่เลี้ยงหรือประกอบพิธีต้องใช้เวลา多く ถ้าใช้ขนมจะรวดเร็วและประหยัด กว่า ถ้าไม่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวก็ไม่ได้ จะต้องทำเพราะมีความเชื่อว่าถ้าไม่ประกอบพิธี เหล่านี้จะมีอุปสรรคต่าง ๆ ในการปลูกข้าว ทำให้ได้ผลผลิตน้อย หรือทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย ในส่วน ของการปลูกข้าว ใจจะมีลักษณะทำงานอยเดียวกันกับการปลูกข้าวน้ำค้า คือถ้าขังคงปลูกข้าวไว้ ก็ต้อง ทำพิธีกรรม แต่ปัจจุบันการปลูกข้าวไม่มีอย่างแนบจะ ไม่ทำกันเลย เพราะไม่มีไก่

สรุปว่า ให้ไว้ อิทธิพลของความสะควรสาบຍความทันสมัยที่เข้ามาพร้อม กับโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ เช่นมีการสื่อสารกับคนภายนอกชุมชนมากขึ้น ทำให้ ชาวบ้านมีความต้องการรายได้มากขึ้น เพื่อจะได้นำไปซื้อสิ่งของที่อำนวยความสะดวกในการ ดำรงชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องการ ทำให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะยางพารา หรือ พืชเศรษฐกิจประเภทต่าง ๆ จากที่เคยปลูกเพื่อบริโภคจึงเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อเป็นสินค้าค้านความ ช่วยเหลือของคนในชุมชนที่เคยอุปถัมภ์กันในอดีต ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการตอบแทนด้วยมูลค่า จากการแลกเปลี่ยนแรงงานกับแรงงาน เป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานกับค่าแรง ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่นา ก็ดำเนินการเพื่อการบริโภคในครอบครัว ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีพื้นที่นา ก็จะแลกเปลี่ยนแรงงานกับ

ค่าตอบแทน จะสังเกตได้ว่าลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชน ได้เปลี่ยนไปจากการพึ่งพาอาศัยกัน
เหมือนเดิมก่อนลดลง เพราะชาวบ้านต้องออกไปรับจ้างนอกพื้นที่

ນທຖ່າ 6

ສຽງ ອົກປ່ຽນພລ ແລະ ຂອເສນອແນະ

ກາຮັກຂາເຮືອກການເປີດຢັນແປ່ງວິດີຫົວໝອງຫຼຸມຫນໃນເຫດສັນປາທານປູກຍາງພາຣາອອງຮັບ
ກາຮັກຂາກຸ່ມບ້ານພັດນາເວີຍຄໍາ ເມືອງປາກກະດີງ ແຂວງບອລິຄໍາໄຊ ສປປ. ລາວ ມີວັດຖຸປະສົງເພື່ອ
ກົດໝາກການເປີດຢັນແປ່ງວິດີກາຮັກພລິຫົວໝອງຫຼຸມຫນກາຍຫລັງຈາກການເຂົ້າມາຂອງຍາງພາຣາ ແລະ ກົດໝາກການ
ເປີດຢັນແປ່ງທາງສັກຄົມຂອງຫຼຸມຫນ ອັນເປັນຜົມມາຈາກການເປີດຢັນແປ່ງວິດີກາຮັກພລິຫົວໝອງຫຼຸມບ້ານພັດນາ
ເວີຍຄໍາ ເມືອງປາກກະດີງ ແຂວງບອລິຄໍາໄຊ ສປປ.ລາວ ວິທີກາຮັກເປັນກາຮັກເຊີງຄຸນກາພ ເນັ້ນການ
ເກີບຂໍ້ມູນລາກຄະນາມ ໂດຍກາຮັກສັນກາຍຜົນແນນເຈະລຶກ ແລະ ປະປະຫຼວມກຸ່ມຍ່ອຍ ໂດຍມີກຸ່ມປະກາຊ
ຕ້ວຍຍ່າງຈຳນວນ 60 ຄວາວເຮືອນ ຜົກກາຮັກສາມາຮອດສຽງໄດ້ດັ່ງນີ້

6.1 ສຽງພລກາຮັກ

6.1.1 ການເປີດຢັນແປ່ງວິດີກາຮັກພລິຫົວໝອງຫຼຸມຫນກາຍຫລັງຈາກການເຂົ້າມາຂອງຍາງພາຣາ

ດ້ວຍສາກພຸນມີປະເທດສ່ວນໃໝ່ເປັນທີ່ຮັບສູງແລະເນີນເຫຼາ ທຳໄໝວິດີກາຮັກພລິຫົວໝອງຫຼຸມ
ຂອງຫຼຸມຫນໃນອົດຕົກຕົ້ອ ການທໍາໄໝ (ຈ້າວ) ມານຸວິເງິນ ແມ່ວ່າຫນພື້ນເມືອງໃນພື້ນທີ່ກີ່ໄຕແມ່ນ ໄຕເມຍ ໄຕ
ພວນ ບ່ອ ແລະ ຂຸ ຈະເປັນກຸ່ມທີ່ມີວິດີການທໍານາຄຳໃນພື້ນຮານ ແຕ່ເມື່ອດ້ອງມາອາຫັນຍູ້ໃນພື້ນທີ່ຮັບສູງແລະ
ມີຄວາມຈຳເປັນດ້ອນນີ້ຂ້າວໄໝເພື່ອການບົຣໂກຄ ປະກອບກັນການເດີນທາງໄປຕື່ອທາຈາກຫຼູ້ບ້ານອື່ນໆ ມີ
ຄວາມຍາກດໍານາກມາກ ຈຶ່ງທີ່ຕ້ອງເຮັນຮູ້ການທໍາຂ້າວໄໝໄວ້ເພື່ອບົຣໂກຄໃນຄວາວເຮືອນ ແລະ ນຳໄປສູ່ການທໍາຂ້າວໄໝ
ເພື່ອຂາຍໃຫ້ກັບຫຼຸມຫນອື່ນໆ ທີ່ໄໝມີພື້ນທີ່ໃນການທໍາຂ້າວ ຮວມທີ່ຍັງມີການປູກພື້ນເສັ້ນເພື່ອບົຣໂກຄໃນ
ຄວາວເຮືອນອີກດ້ວຍ ທັນນີ້ ກີ່ຍັງພອພນເຫັນກຸ່ມທີ່ຍັງມີການທໍານາໃນທີ່ກຸ່ມແລະ ທີ່ຮານບົຣເວັນຫຼຸມເຫັນ
ແຕ່ ດ້ວຍຂໍ້ຈຳກັດຂອງພື້ນທີ່ທໍາໄໝໄໝສາມາຮອດທໍາໄດ້ມາກັນນັກ

ຮູ່ປະບົບກາຮັກພລິຫົວໝອງຫຼຸມຫນນີ້ ເປັນຮູ່ປະບົບກາຮັກພລິຫົວໝອງຫຼຸມຫນທີ່ອາຫັນຮ່າມຈາດແລະ
ມຸ່ງເນັ້ນການບົຣໂກຄໃນຄວາວເຮືອນເປັນຫລັກ ມີການແລກເປີດຢັນພລພລິຫົວໝອງຫຼຸມຫນແລະເພື່ອນບ້ານ
ທັນນີ້ຂ້າວຈັດເປັນພື້ນຫລັກຂອງຫຼຸມຫນ ກະບວນການພລິຫົວໝອງຫຼຸມຫນໃຫ້ແຮງຈາກກົມເປັນສຳຄັນ ເຮົາຈຶ່ງເຮັດວຽກກຸ່ມຫນ
ເຫດລ່ານີ້ວ່າເປັນຫາວໄໝໃຫ້ມານຸວິເງິນ

อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของพืชเศรษฐกิจคือยางพาราในกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ เมืองปากกระดิง แห่งนบอคำคำไซ สบป.ลาว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการผลิตของครัวเรือนและชุมชนอย่างขนาดใหญ่ วิถีการผลิตหลักเดิมของชุมชนคือการทำข้าวไว้เพื่อเลี้ยงชีพ ต้องกลายมาเป็นการทำอาชีพอื่นแทน เนื่องจากผลผลิตจากการไว้ไม่เพียงพอต่อการบริโภคของครัวเรือนและชุมชน เพราะพื้นที่ที่เคยทำไว้นั้นถูกจำกัด เนื่องจากรัฐได้สัมปทานให้กับเอกชนใช้ในการปลูกยางพารา ขณะที่พื้นที่ไว้ที่บังพอดหรืออยู่มีเวลาพักฟื้นไม่เพียงพอ ทำให้ขาดอาหารในดินลดต่ำลง ส่งผลต่อผลผลิตที่ได้ต่ำ ทำให้การตอบสนองความต้องการบริโภคในครัวเรือนต้องเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบชาวเมือง โดยการหันไปพึ่งตลาดมากขึ้นกว่าในอดีต ทำให้ครัวเรือนต้องมีเงินมาใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ในอดีตรูปแบบการผลิตที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชนคือ การเก็บหาของป่า เนื่องจากพื้นที่ป่าของชุมชนยังมีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งป่าที่อยู่ในพื้นที่ไว้หมุนเวียนของครัวเรือนที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ให้พื้นตัว การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ดังกล่าวเป็นมีระบบชาเริ่ต ประเพณีที่ก่ออยู่และกำกับดูแลการใช้ นอกจากการใช้ประโยชน์ในการบริโภคในครัวเรือนแล้ว ชุมชนยังสามารถเก็บหาของป่าตามฤดูกาลเพื่อเป็นการเสริมรายได้ของครัวเรือนอีกด้วย ซึ่งการหาของป่าเพื่อเป็นรายได้เสริม จะช่วยสนับสนุนความต้องการและเวลาของชาวบ้านแต่ละคนด้วย แหล่งซื้อขายสิ่งที่นำมาได้จากป่าจะมีทั้งในชุมชนและนอกชุมชน แต่ส่วนมากจะเป็นการแลกเปลี่ยนภายในหมู่บ้านเพื่อการอุปโภคและบริโภคเป็นส่วนใหญ่

แต่เมื่อรัฐบาลอนุญาตให้เอกชนเข้าไปใช้พื้นที่ป่าเหล่านี้เพื่อสัมปทานปลูกยางพารา ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรที่อยู่ในพื้นที่ข้างตัน ชุมชนจึงต้องสูญเสียความสามารถในการควบคุมและจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าทั้ง 2 ประเภท

ส่วนรูปแบบการรับจำนำ เป็นผลโดยตรงจากการสูญเสียพื้นที่ทำกิน ทั้งพื้นที่ไว้และพื้นที่ป่า ทำให้แรงงานซึ่งเดิมเป็นแรงงานในไว่นา ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองไปเป็นแรงงานรับจำนำ ซึ่งมีทั้งในสวนยางพารา โรงงานอุตสาหกรรมในเมือง รวมทั้งการเป็นแรงงานรับจำนำแม่น

จากสภาพการณ์ข้างตัน จึงสะท้อนให้เห็นว่า วิถีการผลิตยางพาราที่เข้ามาสู่ชุมชน ส่งผลกระทบต่อผลผลิตที่ได้และโครงสร้างทางสังคมของชุมชน เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนถูกนำไปใช้ในการปลูกยางพารา อีกทั้งไม่มีพื้นที่ป่าที่ชาวบ้านจะทำไว้ข้าวอีก ทำให้ครัวเรือนใดที่ไม่สามารถผลิตข้าวไว้ก็จะต้องซื้อข้าวกิน นั่นก็หมายความว่าครัวเรือนนั้นจะต้องหาเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งการผลิตภายใต้ชุมชนเองก็ขาดแคลนแรงงานเนื่องจากแรงงานภายใต้ชุมชนส่วนมากได้เข้าไปทำงานในโครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ ซึ่งก็ทำให้ไม่สามารถอาชีวะการประกอบแรงงานแบบเดิมได้อีกด้วย รวมทั้งการทำไว้ระยะหลังต้องใช้ต้นทุนสูง เพราะความอุดม

สมบูรณ์ของคินเริ่มลดลงเนื่องจากจะมีพัสดุในใช้เวลาอีกน้อยกว่าเดิม และผลผลิตที่ได้จากการทำไร่ก็ไม่เพียงกับการบริโภคใน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าทางครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพอย่างสืบเชิงจากการเกษตรทำไร่เพื่อเลี้ยงชีพ ปัจจุบันต้องกลยุทธ์มาเป็นการทำอาชีพอื่นแทนเนื่องจากผลผลิตจากการทำไร่ไม่เพียงพอ เพราะพื้นที่ที่จะทำไร่น้ำถูกจำกัด อีกทั้งพื้นที่ที่ยังพักฟื้นไม่นานพอที่จะพื้นฟูความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมา ก็ทำให้ผลผลิตที่ได้ต่ำ ขณะที่ความต้องการบริโภคในครัวเรือนก็มีได้ลดลง หากแต่จะเพิ่มขึ้นด้วยข้าวไป จึงเปิดช่องให้ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด รวมทั้งค่านิยมต่างๆ แบบชาวเมืองเข้ามายังชุมชนมากขึ้น ทุกวันนี้จึงพบว่า ชาวบ้านหันไปพึ่งตลาดมากขึ้นกว่าในอดีต

ดังนั้น นโยบายการให้สัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราของรัฐ ที่นำไปสู่การสูญเสียพื้นที่ทำการผลิตของชุมชนและครัวเรือน จึงเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้แรงงานในพื้นที่ต้องถูกปลักเข้าสู่ตลาดแรงงานในรูปแบบต่างๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่

6.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชน ภายหลังจากการเข้ามายังยางพารา

การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตไปสู่การปลูกยางพารานั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งลักษณะทางกายภาพ การใช้ที่ดิน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนในพื้นที่ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นนั้น อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเด็นหลักๆ คือ การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ในด้านการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น ในอดีตความสัมพันธ์ของระบบครอบครัวและเครือญาติจะมีลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องของแรงงาน ส่วนการแบ่งแรงงานในครอบครัวผู้หญิงจะเป็นผู้คุ้มครองบ้าน ส่วนผู้ชายจะทำงานที่ใช้แรง สามารถช่วยเหลือกันในการทำไร่ แต่ในปัจจุบันนี้ ความสัมพันธ์ทางสังคมนี้ ไม่ได้คงอยู่แล้ว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ทางเพศ ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางการค้า ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของคนในชุมชนอย่างมาก

ปัจจุบันความสัมพันธ์ของระบบครอบครัวและเครือญาติได้เปลี่ยนไป เพราะมีการจ้างงานในกลุ่มเครือญาติและเพื่อนบ้านแทน เนื่องจาก การเข้ามายังโครงการสัมปทานปลูกยางพาราทำให้สามารถทำงานในครอบครัวหรือเครือญาติต่อไปได้ ทำให้การทำงานอยู่กับสวนยางเข้าขั้นที่ไม่ค่อยมีเวลา รวมทั้งหนี้อย่างล้าจากการทำงาน อีกทั้งที่ดินของพวกราชภูมิ เก็บเกี่ยวและไม่มีที่ทำการเกษตรจำต้องขายแรงงานที่พวกราชภูมิ ทำให้ความสัมพันธ์ของพวกราชภูมิเปลี่ยนแปลงไป โดยการช่วยเหลือผ่าน

เงินครามากกว่าการช่วยเหลือโดยใช้แรงงาน นอกจานนี้บางส่วนก็ต้องโยกย้ายเข้าสู่สังคมเมืองใหม่ เพื่อไปทางานทำสร้างรายได้ให้กับตนเอง

นอกจากนี้ผลการศึกษาบ่งพวว่า แม้ว่าชาวบ้านจะมีการบริโภคและการได้รับบริการทางสังคมที่จำเป็นดีขึ้นจากเดิม เนื่องจากการเข้าไปของโครงการปลูกยางพารามีการพัฒนาด้านถนน ไฟฟ้า การศึกษา ระบบการประปาฯ อุปโภคบริโภคที่สะอาดขึ้น สุขภาพและอนามัย ได้รับการคุ้มครองไว้ ไม่ต่างจากภาควัสดุ บ้านเรือนที่มีน้ำใจ รวมทั้งการเข้าไปของสินค้า บริโภคต่างๆ ที่ทำให้สังคมและวิถีชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ต้องแลกด้วยการเงินตรา เพราะเครื่องอันนี้ความสะดวกและเพื่อการบันเทิง เช่น โทรศัพท์ เครื่องเล่นวีซีดี โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ ต่างต้องใช้เงินในการซื้อหาทั้งสิ้น รวมทั้งการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดในรูปของสินค้าต่างๆ เช่น สุรา เบียร์ บุหรี่ บะหมี่ ขนม ฯลฯ ที่ถูกนำเข้ามาจำหน่ายในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น รวมทั้งการเต่งตัวเลียนแบบดาราในกลุ่มเด็กวัยรุ่น ลิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงกระแสของการบริโภคนิยมและความทันสมัยที่มีอิทธิพลมากขึ้น ที่ตามมาภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา แม้ว่าการเข้าไปของลิ่งเหล่านี้จะเป็นที่อกเห็นของการควบคุมของนโยบายการให้สัมปทานทำสวนยางพาราของรัฐก็ตาม

ส่วนในด้านการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมและประเพณีนี้ แม้ว่าจะยังมองเห็นไม่ชัดนัก แต่ก็พอที่จะสะท้อนให้เห็นว่า การปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตของชุมชนนี้ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมและประเพณีเช่นกัน

จากการศึกษาพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชน ใน 4 ด้านคือ การแต่งกาย การสร้างบ้าน การบริโภค และความเชื่อและพิธีกรรม

ด้านการแต่งกายนี้ พบว่าเดิมนี้ชาวบ้านมักจะแต่งกายด้วยชุดประจำผ้า ต่อมากลับปี พ.ศ. 1986 – 1988 ที่รัฐบาลได้สร้างทางหมายเลข 8 A ออกสู่เวียดนาม ก็ทำให้ชาวบ้านมีงานทำมีรายได้และก็มีความสามารถในการซื้อมากขึ้น รวมทั้งชาวบ้านที่ไปรับจ้างเป็นแรงงานในการสร้างถนนก็ไม่มีเวลาที่จะมาห่อผ้าอีกด้วย ก็เป็นสาเหตุที่เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางประเพณีการแต่งกายแต่ยังไม่จัดเจนมากนักจนกระทั่งถึงช่วงการเข้ามาของการสัมปทานพื้นที่เพื่อปลูกยางพาราของรัฐ ในปี พ.ศ. 2005 ประเพณีการแต่งกายก็มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมสู่วัฒนธรรมใหม่ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการแต่งกายของชาวบ้านกลุ่มนี้ บ้านพัฒนาเวียงคำอย่างชัดเจนจะสังเกตเห็นจากการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ขณะนี้ในปัจจุบันในชีวิตประจำวันทั่วไป คนในชุมชนจะนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบลายลุ่ม เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในการพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาของชนเผ่าดั้งเดิมหรืองานพิธีทางราชการจัดก็จะสวมใส่ชุดสำหรับคนที่เกี่ยวข้องในงานเท่านั้น โดยเฉพาะบุคลที่จะทำพิธีกรรม บุคคลที่ทางการจัดให้รับผิดชอบงานเท่านั้น นอกจานนี้จะแต่งกายแบบลายลุ่มทั้งสิ้น

ดังนั้นการแต่งกายปัจจุบัน จึงเป็นรูปแบบของการพัฒนาทางวัฒนธรรมจากเดิมที่ส่วนชุดประจำผู้ก็มีการยึดมั่นธรรมที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของผู้เข้ามา และมีการยอมรับจากคนภายในอีกด้วย ดังนั้นกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำจึงนิยมส่วนชุดแต่งกายแบบคนลาวส่วน มีการเลือกรับสิ่งที่เป็นประ祐ชน์ต่อตนเองเข้ามา กลุ่มคนในชุมชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้สูงอายุ ก็ส่วนชุดแต่งกายแบบลาวส่วน ในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ในวัฒนธรรมการแต่งกายยังมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมคือ การปรับของเก่าให้เข้ากับของใหม่ ซึ่งจะเห็นได้จากชุดประจำผู้ที่มีการตัดเย็บด้วยเครื่องจักรและตกแต่งลวดลายที่เปลก แตกต่างออกไปจากเดิม รวมทั้งมีการนำชุดแต่งกายประจำผู้มาบูรุษรวมกับเดือดผ้าของชาวลาวส่วน

ขณะที่การสร้างบ้านเรือนของชุมชนกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำในปัจจุบัน แม้จะไม่อาจชี้ชัดว่าเป็นผลพวงของการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตโดยตรง แต่จากการศึกษาพบว่า ในช่วง 3-4 ปีมานี้ โครงสร้างและดัวบ้านมีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามความทันสมัยของสังคม ตัวบ้านก็มีการกันเป็นห้องส่วนตัว โดยมากเป็นการเลียนแบบการสร้างบ้านเรือนตามแบบลาวส่วน โดยนำมาเพียงบางส่วน ตามความพร้อมและสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว สำหรับครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบตามแบบคนพื้นที่ราบอย่างสมบูรณ์นั้น ก็จะเป็นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านนั้นยังเข้ากับเงื่อนไขที่ว่า (1) หัสนศติและค่านิยมของคนในสังคม ที่จะมองว่าคนที่มีฐานะดี จะต้องสร้างบ้านด้วยซีเมนต์ (ปูน) โดยอาศัยรูปแบบของดัวบ้านแบบลาวส่วนในการกำหนดฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจของผู้เป็นเจ้าของ และมีแนวโน้มในอนาคตในการรับเอาวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนเข้ามามีจำนวนมาก เพิ่มขึ้น (2) การติดต่อกันหนู่บ้านคนพื้นที่อื่น ๆ ของผู้ลาวส่วน ซึ่งจะมีการติดต่อกันเป็นประจำ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจากชนกลุ่มนี้เข้ามาโดยตรง

ในส่วนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคนั้น จากการศึกษาพบว่า แหล่งอาหารในการบริโภคนั้น แม้จะมีทั้งจากแหล่งธรรมชาติและการซื้อขาย แต่โดยรวมแล้วแหล่งอาหารในการบริโภคที่ได้มาจากธรรมชาติลดลง สำหรับแหล่งอาหารในการบริโภคที่ได้มาจากธรรมชาตินั้น จะเป็นการหาของป่าเป็นอาหารตามฤดูกาล เช่น หน่อไม้ เห็ด ผักจากธรรมชาติ ไข่มดแดง สัตว์ป่าที่หาได้ เช่น ไก่ป่า ตะกวด กระอก กระแต อีเห็น นก และสัตว์ป่าอีกหลายชนิด รวมทั้งการปลูกพืชผัก เช่น ข้าว ผัก พริก เป็นการปลูกตามไร่นาของตนเอง และมีการเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานอีกด้วย

ส่วนแหล่งอาหารในการบริโภคที่ได้จากการซื้อขายนั้น จะเป็นการออกไปซื้อที่ตลาดต่างพื้นที่ ส่วนมากจะเป็นอาหารแห้ง ได้แก่ ไข่ไก่ นาฬ่า ปลากระป่อง รวมทั้งการซื้อจากพวกพ่อค้าแม่ค้าร่ำที่มาขายสินค้าตามหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นรถเข็นที่บรรทุกสินค้ามาขายแล้วก็ผ่านไปแต่ละ

บ้านเข้าช่วนเวียนไปมาวันละครั้ง ฉะนั้นจากการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคสรุปได้ว่า ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือยังคงมีการนำอาหารในท้องถิ่นมาบริโภคออยู่ แต่จะมีการซื้อจากตลาดมากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่นอาหารที่เคยบริโภคในที่ผ่านมานั้นในปัจจุบันไม่ค่อยจะมีอีกแล้ว ส่วนมากจะเป็นการบริโภคแบบสังคมเมือง ทุกอย่างที่นำมาทำอาหารส่วนใหญ่ต้องอาศัยตลาดประจำหมู่บ้าน เพราะชาวบ้านไม่มีเวลาที่จะไปหาอาหาร ด้วยอย่างเหมือนในอดีตเนื่องจากต้องทำงานตลอดทั้งวัน นอกจากนั้นพื้นที่ที่จะไปหาก็ถูกกีดกันจากการสัมปทานของโกรงการ ไม่อนุญาตให้คนภายนอกเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเขตดังกล่าวนั้นได้ ทำให้ชาวบ้านส่วนมากจำต้องพึ่งติดตลาด ทำให้วัฒนธรรมการบริโภค มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก

สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและพิธีกรรมนั้น การเข้ามาของยางพารา ทำให้ความเชื่อที่ชาวบ้านเคยปฏิบัติกันมาแต่อดีตบางอย่างเริ่มลดลงหรือหายไป โดยการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร เช่น พิธีกรรมเลี้ยงผึ้งบ้าน ผึ้งรับพญารุษ หรือพิธีกรรมแซกนา พิธีกรรมเหล่านี้ต้องใช้เครื่องประกอบพิธีกรรมหลายอย่าง ในสมัยก่อนจะต้องเลี้ยงดูไก่และเหล้า แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นขนมและน้ำร้อนตามแทน โดยที่ชาวบ้านให้เหตุผลว่าใช้ไก่เลี้ยงหรือประกอบพิธีต้องใช้เวลา很多 ถ้าใช้ขนมจะรวดเร็วและประหยัดกว่า ถ้าไม่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวก็ไม่ได้ จะต้องทำเพราะมีความเชื่อว่าถ้าไม่ประกอบพิธีเหล่านี้จะมีอุบัติเหตุต่าง ๆ ในการปลูกข้าว ทำให้ได้ผลผลิตน้อย หรือทำให้เงินไปได้ป่วย ในส่วนของการปลูกข้าวไร่จะมีสักยณะทำงานองเดียวกันกับการปลูกข้าวน้ำค้า คือถ้ายังคงปลูกข้าวไร่ก็ต้องทำพิธีกรรม แต่ปัจจุบันการปลูกข้าวไร่มีน้อยแทนจะไม่ทำกันแล้ว เพราะไม่มีไร่

6.2 อภิปรายผล

6.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา

การปรับเปลี่ยนพื้นที่ซึ่งคึมเคยเป็นพื้นที่ที่ชุมชนใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน โดยการเพาะปลูกพืชหรือใช้ประโยชน์รูปแบบอื่น ๆ มาเป็นการปลูกยางพารานั้น นับเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรอีกด้วยหนึ่ง ที่นำไปสู่การปรับตัว และยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ในการอยู่รอด ภายใต้ความกดดันที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตร ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยคือ นโยบายของภาครัฐ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และปัจจัยที่ตัวของเกษตรกรเอง

ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนภายหลังจากการเข้ามาของยางพารา จึงเป็นการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพันธ์

เตชะอธิก (2538:26-27) ที่ได้ทำการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกร ไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรภาคอีสาน ได้ปรับตัวมาสู่การทำเกษตรทางเลือกในประเด็นสำคัญหลาย ๆ ประการคือ (1) การปรับตัวทางความคิดและความเชื่อ เมื่อทุกคนค้นพบว่าการทำเกษตรแบบใหม่ เพื่อขายให้กับผู้อื่นมีแต่หนทางที่ยากจน หนึ่งสิ่ง ผู้อยู่กับโรคเมล็ดและสุขภาพที่ชุดโรมน จึงกับสามารถทำเกษตรที่เน้นการเพิ่งตนเองแบบพออยู่พอกินก่อนจึงขายเป็นรายได้ และเริ่มนับปีก็ถูกต้อง บ้าน มีฐานะร่มเย็นที่เข้าใจและเป็นพลังอันแข็งแกร่งในการต่อสู้กับทุก ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำเกษตรทางเลือก (2) การปรับตัวทางด้านรูปแบบการเกษตร จากการปลูกพืชชนิดเดียวมาปลูกพืชหลายชนิดให้เกือกุลกัน มีน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ มีการใช้สมุนไพร และพืชพื้นบ้านเพื่อการอนุรักษ์ดิน และสร้างป่า รวมทั้งเลิกใช้ปุ๋ยและสารเคมีที่ทำลายสภาพแวดล้อม (3) การปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี จากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งปุ๋ยเคมี เครื่องจักร มาสู่การเลียนแบบธรรมชาติให้ได้มากที่สุด การเพิ่มเทคนิคการเลือกพันธุ์พืชที่สามารถเกือกุลกันและปลูกหลาย ๆ ชนิดในบริเวณใกล้เคียงกัน และ(4) การปรับตัวทางด้านการจัดการ ไร่นามีการวางแผนผังแปลงอย่างเป็นระบบด้วยการศึกษา สังเกต และรู้ระบบการหมุนเวียนของสัตว์และพืชในการที่จะทำให้มีอาหารกินตลอดปีและขายเป็นรายได้หล่อเลี้ยงเกษตรกร ในการศึกษาส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จด้วยดี แต่ทุกคนมั่นใจในแนวทางเกษตรทางเลือกพร้อม ๆ กับการปรับตัวทุกด้านเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ก็มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับหลายชุมชนในทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตาม เราต้องพิจารณาด้วยว่า ภัยได้ข้อจำกัดและความยากลำบากเชิงพื้นที่ดังกล่าว ที่บังคับบ้านจำนวนไม่น้อยที่พยายามที่จะหาทางดำเนินการเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว จะนั่น เราจึงพบว่าชาวบ้าน ได้พยายามใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดในการทำข้าวไว้ กล่าวคือระบบแรกก่อนที่จะมีการปลูกยางพาราชาวบ้านต้องถางป่าแล้วเพาเพื่อปรับพื้นที่ ช่วงนี้ชาวบ้านก็จะปลูกข้าวไว้ เสียก่อน ครั้นเมื่อปลูกยางพาราแล้ว ชาวบ้านก็จะปลูกข้าวไว้ในสวนยางพาราด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ สกุณี พัชรพูลวัฒน์ (2544) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนตั้งต้นฐานใหม่ ท่านกล่าวบริบทของการปิดล้อมพื้นที่ป่า พบว่าท่ามกลางปิดล้อมพื้นที่ป่า ซึ่งดำเนินโดยนายรัฐในแห่งของการจัดการพื้นที่ป่าและเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการที่เกษตรเชิงพาริชย์เดิน โดยอย่างกว้างขวาง มีการซื้อที่ดินจากนายทุนในและนอกพื้นที่ มีการเติบโตธุรกิจการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่า มีการจ้างงานโดยนายทุนมีการเข้ามาขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้ความสนใจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามกระแสโลก แต่สิ่งที่สำคัญคือในช่วงพัฒนาการของชุมชน ได้มีการลักลอบทำไม้ถื่นจากผู้มีอิทธิพลในห้องถื่น ภายใต้บริบทการปิดล้อมของอำนาจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงพัฒนาการของชุมชนที่เกิดจากกระแสภายนอกที่หลากหลาย และซับซ้อน ทั้งในด้านพัฒนาที่ดำเนินการโดยรัฐ และกลไกตลาดความสัมพันธ์กับคนภายนอก ชุมชนเปรียบเหมือน “คนนอกการ

พัฒนาของรัฐ” แต่ไม่ได้นิ่งเฉยและยอมจำนนต่อชะตากรรม แต่หากได้พยายาม ปรับเปลี่ยน ความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อมในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความอยู่รอดและ มั่นคง

6.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิต

การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตจากการเกษตรแบบดั้งเดิมมาสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์ นั้น ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคม ดังจาก ผลการศึกษาที่พบว่า ในด้านอาชีพมีอาชีพใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นที่หลากหลาย เพราะมีการเคลื่อนย้ายเข้ามา ของประชากรจากต่างพื้นที่จำนวนมาก ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมพบว่าก่อนการเข้ามาของ บางพาราชาติชาวบ้านมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ มีการ แลกเปลี่ยนแรงงานกันภายในชุมชน และเมื่อการเข้ามาของบางพาราทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ และความเจริญต่าง ๆ ที่เข้ามายืนหนาที่ในชุมชนมากขึ้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเป็นความสัมพันธ์ แบบข้างงาน เมื่อจากชาวบ้านไม่มีที่ดินทำเกษตรกรรมจึงได้มองหาอาชีพอื่นที่ทำให้เกิดรายได้ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ คำหล้า ใจสัตย์ (2549 : 140) ที่พบร่วมกับการพัฒนาของรัฐทางด้าน สาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ฯลฯ ทำให้สภาพสังคมชนบทถูกลายเป็นสังคม เมื่อ ลักษณะความสัมพันธ์ตามค่านิยมของสังคมเกษตรที่เป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบอุปถัมภ์ ที่ดินที่เคยเป็นทุนนาญาณปรับเปลี่ยนเป็นโครงการ ความทันสมัยถูกสร้างขึ้นแทนแบบเก่า การพัฒนา ทางด้านเศรษฐกิจนี้เองทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชาชน จึงแสวงหาอาชีพที่มีรายได้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดรายได้มาใช้จ่ายในครัวเรือน ประกอบกับ ความเจริญก้าวหน้าที่แผ่ขยายเข้าสู่สังคมชนบททำให้เกิดการเรียนรู้ การถ่ายทอด แนวคิดและค่านิยม ในวิถีชีวิตแบบใหม่ชุมชนจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยปริยาย

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมเหล่านี้ ไม่ได้เกิดขึ้นกับชุมชนที่ ศึกษาแต่เพียงแห่งเดียวเท่านั้นยังมีชุมชนใกล้เคียง ซึ่งได้รับอิทธิพลและผลกระทบต่อจากภายนอก ชุมชนได้แทรกเข้ามาในรูปแบบที่แตกต่างกัน และจะเกิดขึ้นกับทุก ๆ ชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์ ทางสังคมมีแนวโน้มจะมีความสับสนซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของธนาคารเพื่อการ พัฒนาแห่งเอเชียหรือเอ็ดบี (Asia Development Bank, 1999: 34-36) ที่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง ทั้งลักษณะทางกายภาพ การใช้ที่ดิน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีการดำเนินชีวิต ของชุมชนในพื้นที่ภายใต้โครงการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ สถาป.ลาว ไว้ว่า การเปลี่ยนแปลง ทางด้านกายภาพและระบบนิเวศที่เกิดจากการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ ทำให้โครงสร้างทาง สังคมเปลี่ยนแปลงจากเดิม (Nor consult International, 1994: 56) การสร้างรายได้ ระบบการผลิต แบบยังชีพเปลี่ยนเป็นระบบการค้า การซวยเหลือเกือบกันลดน้อยลง เช่น การเอาเมืออาเรงในการ

ทำงาน เริ่มมีการจ้างแรงงานในภาคการเกษตร วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในการใช้เกวียน ใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทางไปมาหาสู่กัน ได้พัฒนามาเป็นจักรยานยนต์ โดยจักรยานเริ่งจะหายไปจากหมู่บ้านแล้วในปัจจุบัน

การก่อสร้างและการพัฒนาถนนให้ดีขึ้น และการให้สัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นนี้ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของชาวบ้านในหมู่บ้านออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในบริเวณริมถนน เพื่อที่จะทำให้มีโอกาสเข้าถึงตลาดได้ง่ายมากขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนเองได้ประกอบอาชีพหรือธุรกิจใหม่ ๆ เช่น เปิดร้านขายของชำริมถนน และการทำธุรกิจต่าง ๆ เป็นต้น

โครงการการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐฯ ใหญ่ที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากนั้น ถึงแม้ว่าจะเกิดการจ้างงานขึ้นภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง แต่เมื่อแรงงานไม่เพียงพอ ต่อความต้องการทำให้เกิดการเคลื่อนย้าย หรือการเข้ามาของบุคคลจากภายนอกหมู่บ้าน ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงการรับเอาค่านิยมและสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วขึ้น

การสูญเสียที่ดินของชาวบ้านอันเนื่องจากการให้สัมปทาน โครงการปลูกยางพาราของรัฐฯ ทำให้วัฒนธรรมการปลูกข้าวไร่ของชาวบ้านจากเดิมที่นิยมการปลูกแบบหมุนเวียนเนื่องจากมีพื้นที่เพียงพอต่อความต้องการต้องปรับมาเป็นการปลูกแบบคงที่ ทำให้ผลผลิตที่ได้ลดลง ชาวบ้านบางคนจึงย้ายถิ่นฐานไปสู่เมืองเนื่องจากต้องการทำงานทำ หารายได้เพื่อตอบสนองความต้องการ การอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนและเพื่อต้องการความช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มขึ้น

การสัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราของรัฐฯ ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อรายได้เดิมของเกษตรกรในพื้นที่ ถึงแม้ว่าโครงการจะเข้าไปเยียวยาชดเชยสิ่งต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านนั้น เช่น เพิ่มรายได้จากการแปร่งอื่น ๆ การจัดสรรที่ดินและการส่งเสริมด้านการเกษตร ซึ่งในระยะสั้นอาจเป็นผลดีเนื่องจากโครงการยังให้การช่วยเหลือและสนับสนุนอยู่แต่ในระยะยาวอาจจะประสบความล้มเหลวนี้่องจากชาวบ้านยังขาดความรู้ในด้านการบริหารจัดการ ความชำนาญ รวมถึงวัฒนธรรมการผลิตแบบเดิมที่ชาวบ้านคุ้นเคยนั้นแตกต่างจากการผลิตแบบใหม่มอย่างสิ้นเชิง

การสัมปทานพื้นที่ปลูกยางพาราของรัฐฯ ได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็กเล็กภายในหมู่บ้านเนื่องจากพวคเข้าต้องทำงานหนักมากขึ้น เพราะผู้หญิงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลการเก็บกับ การบริการในครอบครัว เช่นการอุปโภคบริโภคของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งการสูญเสียรายได้จากการขายของป้า การที่ทำการเกษตรริมห้วย รวมทั้งการปันเปื้อนของสารพิษในน้ำที่ใช้บริโภค ทำให้ผู้หญิง และเด็กต้อง เกิดการเจ็บป่วยเนื่องจากขาดน้ำสะอาดหรือการใช้น้ำที่ปนเปื้อนสารเคมีเป็นระยะยาว

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการหนี้สินที่คือ ด้านอาชีพเนื่องจากว่า พื้นที่ที่ชาวบ้านใช้ทำการเกษตรลดน้อยลงจากนโยบายการสัมปทานของรัฐฯ ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่ง

ก็จะกลายเป็นแรงงานรับจ้างในโครงการ อีกส่วนหนึ่งก็จะเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่หรือข้ามประเทศเดินเข้ามาทำงานในเมืองไทย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยืน ชัยสุโกรรณ์ (2533 : 92-95) ที่พบว่าเดิมวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความผูกพันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งการประกอบอาชีพที่ทำการเกษตรเป็นหลัก แต่เมื่อมีเหตุต้องเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากพื้นที่ใช้ทำการเกษตรในอดีตถูกปิดล้อมด้วยนโยบายของรัฐ ส่งผลทำให้เกิดอาชีพใหม่ เช่น การรับจ้าง การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก หรือต้องส่งลูกสาวไปทำงานในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ เพราะเงื่อนไขที่จำเป็นของแต่ละสังคมชุมชนต้องประสบกับใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น ผู้นำครอบครัวที่มีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัวฝ่ายเดียวมีน้ำเงินเพียงพอทำให้แม่บ้านต้องออกไปช่วยหารายได้ด้วยสามมิตรชุมชน อีกด้วย

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

6.3.1.1 นโยบายการยุทธิการต่างป้าและทำไร่หมุนเวียนและการจัดสรรที่ดิน และป้าไม้ ควรมีการพิจารณาและทบทวน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ เพราะนโยบายนี้ทำให้ระบบการผลิตแบบตึ่งเดิมเปลี่ยนเป็นระบบใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังกล่าวทำให้เกษตรกรไม่สามารถก้าวทันกระแสได้ รัฐจึงควรจะศึกษาและเริ่มใช้ในบางพื้นที่เพื่อ นำร่องก่อนนำไปปฏิบัติในพื้นที่ชนบททั่วไป แล้วประเมินผล ตามที่ระบุไว้ในข้อ 4.2.2

6.3.1.2 เนื่องจากกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการสัมปทานปลูกยางพาราของรัฐ จะนับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้ดำเนินการในระดับนโยบายของประเทศไทยมาพิจารณาถึงปัญหาแนวทางการแก้ไข และการปรับปรุง เพื่อหาวิธีการไม่ให้ชุมชนไม่เดือดร้อน เพราะโครงการสัมปทานปลูกยางพารา

6.3.1.3 การส่งเสริมพืชพานิชย์ แต่ขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ และปัจจัย การผลิตอื่นทำให้เกษตรกรไม่สามารถประกอบเป็นอาชีพหลักได้เนื่องจากขาดทุนในการผลิต ขณะนี้รัฐควรจะติดต่อหรือว่าประสานงานธุรกิจเอกชน โดยตรง ที่มีความต้องการและสามารถ ถ่ายทอดความรู้ และมีตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรได้ โดยที่รัฐเป็นตัวกลางเชื่อมประสาน ระหว่างประชาชนและบริษัท ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้รับโอกาส ในการเพิ่มรายได้และสนใจทำเพื่อ การพานิชย์มากขึ้น เพราะมีความมั่นคงในการผลิตพืชสูงขึ้น ซึ่งรวมถึงการแปรรูปสินค้าเกษตรอื่น เช่น การผลิตข้าวโพดเพื่อทำเป็นอาหารสัตว์ส่งขายต่างประเทศ ควรปรับปรุงเทคโนโลยีให้ เหมาะสมกับพื้นที่ ทั้งนี้ควรพิจารณาถึงศักยภาพของเกษตรกร สภาพพื้นที่และปัจจัยอื่น ๆ ด้วย

6.3.1.4 ผลของการพัฒนาทำให้เกยตกรกร้าวเข้าสู่ระบบทุนนิยม และ ความทันสมัยมากขึ้นเพื่อไม่ให้ประสบปัญหาที่พบว่า ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่สะท้อนความล้มเหลวของนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทั้งประเทศทำให้เกิดช่องว่างมากขึ้น ทำให้เกิดคนจนเพิ่มขึ้นและทำให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นปัญหาทางด้านโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมของประเทศ ฉะนั้นการแก้ไขปัญหาไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ต้องแก้ไขที่ค่านิยม วิถีการผลิต การบริโภคของคนด้วย ดังนั้นการศึกษาควรพัฒนาควบคู่ไปกับโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

6.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

6.3.2.1 ควรศึกษาถึงแนวโน้มของการปรับตัวของเกยตกรกร้าวสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด และเชิงพาณิชย์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคนิยมตามสมัยนิยมในกลุ่มเด็กหนุ่นสาวที่เป็นสมาชิกครัวเรือนในหมู่บ้านที่กำลังจะเป็นผู้นำของครอบครัวในอนาคต

6.3.2.2 ควรศึกษาศักยภาพความคิดเห็นของเกยตกรกร้าวต่อการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตแบบยังชีพสู่ระบบเชิงพาณิชย์

6.3.2.3 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาระยะต้นเท่านั้น ถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนภายหลังการเข้ามาของโครงการปลูกยางพารา ดังนั้นผู้ที่จะศึกษาต่อควรจะศึกษาภายหลังที่ยางพาราสามารถให้ผลผลิตได้ว่า วิถีชีวิตของชุมชนจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

ເອກສາຮ້າງອີງ

ກອງປະຊຸມພຣຄປະຊານປົງວິຕິລາວ ຄວັງທີ 8 ສນັບທີ 6 ຄະນະຈັດຕັ້ງຄູນຍົກລາງພຣຄປະຊານ
ປົງວິຕິລາວ ເວີງຈັນທີ : ນະຄຣຫລວງເວີງຈັນທີ, 25420.

ກອບຊັບ ເຊິ່ງເຈົ້າຢູ່ ການພັດນາການປຸດປັບສຸກໃຈເປົ້າຂຶ້ນພໍພລັກຂອງເກມຕຽກ ກຽງເພດທາ :
 ຖຸພາລັກຮຽນ ມາວິທາລັບ, 2541.

ກະທຽວກສິກຣມແລະປໍາໄນ້. ກອງປະຊຸມຄຽບຮູດກະທຽວກສິກຣມແລະປໍາໄນ້ເຮືອກາອນຮັກຍີແລະ
ປໍາສັງວນ 2005. ເວີງຈັນທີ : ນະຄຣຫລວງເວີງຈັນທີ, 2005.

— . ກອງປະຊຸມກສິກຣມແລະປໍາໄນ້ທີ່ປະເທດປະຈຳປີ 2006 . ເວີງຈັນທີ :
 ກຽມແຜນການ ນະຄຣຫລວງເວີງຈັນທີ, 2007.

— . ບຸກຄາສຕຽກສິກຣມ ແລະປໍາໄນ້ດື່ງປີ 2020 ຂອງສປປ.ລາວ ເວີງຈັນທີ :
 ນະຄຣຫລວງເວີງຈັນທີ, 2007.

ຄໍາຫຼາດ ໄຈສັດຍີ. ການເປົ້າມີຄວາມສັນພັນທີ່ທີ່ມີຄວາມສັນພັນທີ່ທັງສັງຄົມ
 ວິທານີພັນຮູ່ປົງລູ້ກົມາສົກມາສຕຣມຫານັ້ນທີ່ ສາຂາວິຊາສົກມານອກຮະບບ :
 ມາວິທາລັບເຊີ້ງໃໝ່, 2549.

ຫາດີຫາຍ ໂມເຊີ້ງໃໝ່. ການເປົ້າມີຄວາມສັນພັນທີ່ທີ່ມີຄວາມສັນພັນທີ່ທັງສັງຄົມ
 ວິທານີພັນຮູ່ປົງລູ້ກົມາສົກມາສຕຣມຫານັ້ນທີ່ ດັ່ງນີ້ແລ້ວ : ມາວິທາລັບເຊີ້ງໃໝ່,
 2533.

ໜັ້ງໝາຍ ຕື່ວິທີ່ປົງພັນນາ. ແນວດີການປັບດ້ວຍອົງການເກມຕຽກແລະພຸດທິກຣມການປັບດ້ວຍອົງການເກມຕຽກ.

www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 26 ກັນຍານ, 2552.

ຄາරາດຕໍ່ ແມຕາຣິການນີ້. ການເປົ້າມີຄວາມສັນພັນທີ່ທີ່ມີຄວາມສັນພັນທີ່ທັງສັງຄົມ ວິທານີພັນຮູ່ປົງລູ້ກົມາ
 ມາວິທາລັບເຊີ້ງໃໝ່, 2529.

ຖຸລວຕ່າງ ພານີ້ເຈົ້າຢູ່. ການກັບຄ່ອມເກລາທາງສັງຄົມໃນດ້ານການຈັດກາທຽບພາກຮຽມຫາດີຫາຍ ທີ່ອຳນວຍຫາດີຫາຍເພົ່າ
ກະເໜີ່ງ, ວິທານີພັນຮູ່ປົງລູ້ກົມາສົກມາສຕຣມຫານັ້ນທີ່ : ມາວິທາລັບເຊີ້ງໃໝ່, 2536.

ນຸ້ມຍັງ ມີນັ້ນດີ. ຄວາມເຫັນເປັ້ນຂອງໜູ້ໜົນ. ຊຸນຍົກມາ : ການພັດນາ ການເສີມສ້າງຄວາມເຫັນເປັ້ນຂອງ
 ຜູ້ໜູ້ໜົນ : ສຕາບັນຮາຈກົງ ສູວິນທີ່, 2544.

ເບຸນຈຸພຣຣມ ເອກະຕິງທີ່ ແລະ ຂັ້ນຍາ ພຣໜຸນໝາຍ. ຜລດອງຄວາມແຕກຕ່າງຂອງຮູບປະກິດທີ່
ເກມຕຽກໃນຮະບບເກມຕຽກທີ່ສູງໃນພື້ນທີ່ຄູນຍົກລາງໂຄຮກການ. ເອກສາຮ້າງອີງປະຊຸມ
 ວິຊາການປະຈຳປີ 2545 ເຊິ່ງໃໝ່ : ຊຸນຍົກມາເພື່ອເພີ່ມພລົດພລົດທາງການເກມຕຽກ, 2545

ເອກສາຮ້າງອົງ (ຕ່ອ)

ມູນເລີດ ໄໃຫຍໍປັກ. ລົບລ້າງຄວາມຍາກຂນສັນພັນຮ່ວມກັບກາຮສ້າງຮາກສູນທາງກາຮເມືອງ. ວິທຍານີພັນຮ່ວມມືນຢູ່ມະນຸຍາມສຶກຍາສາສຕຣາບັນຫຼືຕີ : ສາມານກາຮເມືອງກາຮປົກກອງແຫ່ງຫາຕີລາວ, 2544.

ເບຍຈິພຣອນ ເອກະສົງໜ້າ ແລະ ຂັ້ນຫາ ພຣມບູນຮ່ວມຍໍ. ຜລຂອງກາຮແຕກຕ່າງຂອງປະເທດກາຮຜລິຕິຂອງເກມທຽບໃນຮະບົບເກມທຽບທີ່ສູງໃນພື້ນທີ່ຄູນຍື່ພັນນາໂຄງກາຮຫລວງ ເອກສາຮ້າງກາຮປະໜຸວິທະກາຮປະຈຳປີ 2545. ເຊິ່ງໃໝ່ : ຄູນຍົງຈີ່ພໍ່ເພີ່ມຜລຜລິຕິທາງກາຮເກມທຽບ.
ປິ່ນແກ້ວ ແລ້ວອ່ານຄົງ. ເກມທຽບຈີ່ມີກາຮຕອບສັນອງໂດຍກາຮຫາວິທີກາຮເພື່ອ ໃຫ້ຕົນອອງສາມາຮັດດໍາຮັງທີ່ວິຫຼອງໄດ້ໃນສັກວະທີ່ມີຄວາມກົດດັນ

www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 23 ກັນຍານ, 2552.

ແພນກພັນນາເໝຣຍຮູກີຈສັງຄນ ມຕິເລີຂທີ່ 038 / ສພຊ / ສມຍທີ່ 6 ລົງວັນທີ 3 ກຣກ 2007. ເວີຍຈັນທີ່ :
ຄະນະຈັດຕັ້ງຄູນຍົງກາຮພຣຄປະໜານປົງວິຫຼາດຕີລາວ, 2008.

ພູທຣັກຍ໌ ພິຈີຕຣ. ສັກຍາພອງກາຮທ່ອງທີ່ຂວາໃນດ້ານກາຮແບ່ງຂັ້ນແລະກາຮປົກກອງຕາດທ່ອງທີ່ບ່າຍແຫ່ງໃໝ່ຂອງສາມາຮັດປະໜຸປະຫຼິປໍໄທຍປະໜານລາວ. ວິທຍານີພັນຮ່ວມມືນຢູ່ມະນຸຍາມສຶກຍາສຕຣາບັນຫຼືຕີ : ມາວິທາລ້າຍເຊິ່ງໃໝ່, 2545.

ກາຍຸພັງຄໍ ບຣເຫາຖຸກໍ. ແນວຄົດກາຮປົກກອງຕັ້ງທີ່ມີອີກີພິລຸຕ່ອງກາຮປົກກອງເກມທຽບ. www.oknation.net/blog/print.php?id=323550.
13 ກັນຍານ, 2552.

ມັນນັບ ຖອງຍໍ. ແນວຄົດຍຸທະສາສຕຣກາຮດໍາຮັງທີ່ພົມກົດດັນ

www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 23 ກັນຍານ, 2552.

ນັ້ນທານ ທີພໍຍ້ວັນຮ່ວມຍໍ. ແນວຄົດກາຮປົກກອງຕັ້ງທີ່ມີອີກີພິລຸຕ່ອງກາຮປົກກອງເກມທຽບ. www.oknation.net/blog/print.php?id=323550.
14 ກັນຍານ, 2552.

ບສ ສັນຕິສົມບັດ. ອໍານາງພື້ນທີ່ແລະອັດລັກຍົນທາງຫາຕິພັນຮ່ວມ. ກາຮເມືອງວັດນະຮຽນຂອງຮັງຈາດໃນສັກນາໄທ. ວິທຍານີພັນຮ່ວມມືນຢູ່ມະນຸຍາມສຶກຍາສັງຄນສາສຕຣາບັນຫຼືຕີ : ມາວິທາລ້າຍເຊິ່ງໃໝ່, 2548.

- . ທ່າເກີຍນ ນທວິເຄຣະທີ່ເປື່ອງຕົ້ນວ່າດ້ວຍກາຮປົກກອງຕັ້ງທີ່ມີອີກີພິລຸຕ່ອງກາຮປົກກອງວັດນະຮຽນວ່າດ້ວຍອຸຕສາກຮຽນ. ກຽງເທິພາ : ໂຄງກາຮຈັດພິມພົມໄຟ, 2539.
- . ຜລວຕແລະຄວາມຍື່ຍົນຂອງສັກນາ : ເໝຣຍຮູກີຈ່າຍຫຼຸມການແກ່ນີ້ແລະກາຮປົກກອງຕັ້ງທີ່ມີອີກີພິລຸຕ່ອງກາຮປົກກອງວັດນະຮຽນທັງໝົດ

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

รัชฎา โสธนະ. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร. www.oknation.net/blog/print.php?id=323550.

14 กันยายน, 2552.

เรณุกา ศรีผ่องงาน. **การศึกษาเศรษฐกิจชุมชนที่มีผลต่อวิถีชีวิตริมแม่น้ำ วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : โปรแกรมวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น : สถาบันราชภัฏสุรินทร์, 2547.**

วรรณา ดวงดีทวีรัตน์. **การปรับตัวของครอบครัวในชุมชนชนบทในสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.**

วิทยากร เชียงกูร. **แนวทางแก้ไขปัญหาคนจนอย่างยั่งยืน :<http://www.isc.ru.ac.th> 19 มิถุนายน, 2551**
วันเพ็ญ สุรฤกษ์. **แนวคิดการใช้ที่ดินทางการเกษตรและรูปแบบการเกษตร.**

www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 15 กันยายน, 2552.

ศรีสุพรรณ อุดมประเสริฐ. **การปฏิรูปเศรษฐกิจในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ศูนย์สถิติแห่งชาติ ข้อมูลสำรวจ 2003 **จำนวนประชากร พื้นที่ สังคม วัฒนธรรมของลาว
คณะจัดตั้งศูนย์กลาง porrak ประชาชนปฏิวัติลาว. เวียงจันท์ : นครหลวงเวียงจันท์, 2546.**

ศูนย์สถิติแห่งชาติ ข้อมูลสำรวจ. **การเมือง เศรษฐกิจ และแผนพัฒนาคณะจัดตั้งศูนย์กลาง porrak
ประชาชนปฏิวัติลาว. เวียงจันท์ : นครหลวงเวียงจันท์, 2546.**

สายพิม จันทร์นวล. **การปรับตัวของเกษตรกรต่อนโยบายการพัฒนาชนบทภายใต้โครงการไฟฟ้า
พลังน้ำเขื่อนเทิงหินบุน กรณีศึกษา : บ้านสนยวง เมืองคำเกด แขวงบ่อคำ ไซสปป.ลาว
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.**

สมพันธ์ เศรษฐอธิก. **เกษตรกรรมทางเลือก : กรณีศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรพื้นบ้านไทยภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2538.**

สุขศิริ บุญเรือง. **แนวคิดบูรณาการดำเนินการชี้พืชของเกษตรกร**

www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 29 กันยายน, 2552.

สกุณี ณัฐพูรณ์. **กลยุทธ์ในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนตั้งถิ่นฐานใหม่ท่ามกลางบริบทของการ
ปิดล้อมพื้นที่ป่า. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2544.**

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- สุวิทย์ ชีรศาสตร์ และณรงค์ อุปถัญญ์. รายงานวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัวและชุมชน
เอกสารสรุปการสัมมนาวิชาการ ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี มนุษยวิศาสตร์
และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.
- สมบูรณ์ มีบุญ. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนชนเมืองทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
และการศึกษา วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอก
ระบบ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- สมศักดิ์ ศรีลันติสุข. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาสังคมศาสตร์และการพัฒนาทابบัณฑิต : มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2528.
- อรรถพล สาดูม. ผลกระทบของการพัฒนาและโลกาภิวัตน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติในแม่น้ำโขง
ตอนบน: การหายไปของปลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.
- อภิชัย พันธเสน. การพัฒนาชนบทไทย: แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิภูมิปัญญา, 2544.
- อันธิกา ปราบชนะพงศ์. แนวคิดยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจของเกษตรกร.
www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 29 กันยายน, 2552.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. มิติชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- Asian Development Bank. แนวคิดการปรับตัวของเกษตรกรและพัฒนาระบบปรับตัวของ
เกษตรกร.www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 17 กันยายน, 2552.
- Bryant and Johnson, Cohen and Pearson. วารินทร์ วงศ์วรรณ (แปล). แนวคิดการปรับตัวของ
เกษตรกรและพัฒนาระบบปรับตัวของเกษตรกร
www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 20 กันยายน, 2552.
- Brown, Grigg, Ilbery. แนวคิดการปรับตัวของเกษตรกรและพัฒนาระบบปรับตัวของเกษตรกร .
www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 23 กันยายน, 2552.
- Brich-Thomsen et al. แนวคิดยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจของเกษตรกร
www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 26 กันยายน, 2552.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- Chiotti et al. แนวคิดการปรับตัวของเกษตรกรและพฤติกรรมการปรับตัวของเกษตรกร. www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 19 กันยายน, 2552.
- Dolan et al. แนวคิดการปรับตัวของเกษตรกรและพฤติกรรมการปรับตัวของเกษตรกร. www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 19 กันยายน, 2552.
- Fellmann et al. . แนวคิดการใช้ที่ดินทางการเกษตรและรูปแบบการเกษตร. www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 15 กันยายน, 2552.
- Ilbery. แนวคิดการใช้ที่ดินทางการเกษตรและรูปแบบการเกษตร. www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 19 กันยายน, 2552.
- Long. แนวคิดยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจของเกษตรกร . www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 23 กันยายน, 2552.
- Mosher. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร . www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 17 กันยายน, 2552.
- Rigg. แนวคิดยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจของเกษตรกร www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 19 กันยายน, 2552.
- Ruedi and Ruedi. แนวคิดยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจของเกษตรกร . www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 28 กันยายน, 2552.
- Timmer. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร . www.oknation.net/blog/print.php?id=323550. 17 กันยายน, 2552.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อและนามสกุล	วันที่ให้สัมภาษณ์	คำแนะนำ
พ่อคุ้ยสมหมาย ไม่ทอง	6 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ยแสงทอง สีพัน	6 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ยพวงทอง สุกสะหวัด	7 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ยเลืนทอง วิไลพอน	7 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ย เชียงไถ วิไลพอน	8 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ย เชียงไถ วิไลพอน	8 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ย วนนทอง สังทอง	9 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ย บุนเม วงศิริ	9 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ย อําพ่อน สีบุนเรือง	10 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
พ่อคุ้ย เชียงอ่อน ทองเดือน	10 มีนาคม, 2552	กลุ่มคนที่เข้ามาก่อนของหมู่บ้าน
นายคำทา สีพันแสง	11 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
นายอ่อนแก้ว เรืองทอง	11 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
นายแสงทอง พรแสง	12 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
นายเด่นทอง หนูทอง	12 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
นายหนูแพง สิงห์ทอง	13 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
นายทองไฟล วนทอง	13 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
นายทองมา แก้วสอน	14 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
นายตั้งทอง กงคำ	14 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
นายเปี้ย บุญเพียง	15 มีนาคม, 2552	กลุ่มที่ยังมีความเชื่อศาสนานิริ
พ่อคุ้ยไม่ทอง วงศิริ	22 เมษายน, 2552	ผู้นำทางธรรมชาติของหมู่บ้าน
พ่อใหญ่จานสี(ไม่มีนามสกุล)	16 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
พ่อคุ้ย เชียงไถ วิไลพอน	17 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
นายคำหมื่น(ไม่มีนามสกุล)	18 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
นายบัวคำ(ไม่มีนามสกุล)	19 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
นาย ทองสา(ไม่มีนามสกุล)	20 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
ท่าน เสาร แก้วคุณเมือง น้อย วนทอง	21 มีนาคม, 2552 22 มีนาคม, 2552	พนักงานแผนกป่าไม้ พนักงานแผนกศิกรรม ป่าไม้

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ (ต่อ)

ชื่อและนามสกุล	วันที่ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่ง
นางตาม อังคะวงศ์	23 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
เชียงวันทอง(ไม่มีนามสุก)	24 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
สิงพอน(ไม่มีนามสุก)	25 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
นาย บุนจัน(ไม่มีนามสุก)	26 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
นาย คำปลาดตะหนา สีสุราษฎร์	27 มีนาคม, 2552	คณะพรroc راكฐานกลุ่มบ้านพัฒนา
นาย บุญสวาย(ไม่มีนามสุก)	29 มีนาคม, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
นาย ไม่คุณ(ไม่มีนามสุก)	1 เมษายน, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
นาย เชียงวัน(ไม่มีนามสุก)	2 เมษายน, 2552	ชาวกลุ่มบ้านพัฒนาเวียงคำ
นายทิคเปลี่ยน (ไม่มีนามสุก)	3 เมษายน, 2552	ชาวบ้านอาชีพช่างตัดผ้า
นางหมอน(ไม่มีนามสุก)	4 เมษายน, 2552	ชาวบ้านมืออาชีพขายของชำ
นายเกนคำมี วงศ์ไถ	11 เมษายน, 2552	นายบ้าน บ้านเวียงคำ
นาย ทองพุด(ไม่มีนามสกุล)	12 เมษายน, 2552	รองนายบ้าน บ้านเวียงคำ
นาย บุนอุ่น (ไม่มีนามสกุล)	12 เมษายน, 2552	รองนายบ้าน บ้านเวียงคำ
นาย บุนพา สีสุลาด	13 เมษายน, 2552	นายบ้าน บ้านน้ำท่อน
นาย วันไท (ไม่มีนามสกุล)	14 เมษายน, 2552	รองนายบ้าน บ้านน้ำท่อน
นาย คำสิง(ไม่มีนามสกุล)	14 เมษายน, 2552	รองนายบ้าน บ้านน้ำท่อน
นาย คำพ่อน อินทะวงศ์	15 เมษายน, 2552	นายบ้าน บ้านเหล่าใน
นาย คำเหลียน ใจยะลาด	16 เมษายน, 2552	รองนายบ้าน บ้านเหล่าใน
นาย สม สีลิกันหา	17 เมษายน, 2552	รองนายบ้าน บ้านเหล่าใน
นาย คำหวัน (ไม่มีนามสกุล)	18 เมษายน, 2552	นายบ้าน บ้านหัวใจ
นาย คำตา(ไม่มีนามสกุล)	19 เมษายน, 2552	รองนายบ้าน บ้านหัวใจ
นาย คง (ไม่มีนามสกุล)	20 เมษายน, 2552	รองนายบ้าน บ้านหัวใจ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ วัน เดือน ปีเกิด ประวัติการศึกษา	นายสมพร แสงอะภัย 06 พฤษภาคม พ.ศ. 2516 (พ.ศ. 2516) สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมต้นที่บ้านแก่งเมืองโขง แขวงจำปาสัก ค.ศ. 1987-1990 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมต้น โรงเรียน มัธยม เมืองปากช่อง แขวง จำปาสัก ค.ศ. 1991 ศึกษาต่อที่ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว และ สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ สังคม สาขา เศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัย แห่งชาติลาว ปีการศึกษา ค.ศ. 1996. ค.ศ. 2009 (พ.ศ. 2552) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สังคมศาสตร์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ค.ศ. 1997 เข้ารับราชการที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวเป็น อาจารย์ประจำวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง ถึงปี ค.ศ. 2000 เข้าร่วมสัมมนาวิชาพัฒนาชุมชนกับนักวิชาการประเทศไทย ไทยจาก นั้นจึงเปลี่ยนมาเป็นอาจารย์สอนประจำวิชา พัฒนาชุมชนที่คณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัย แห่งชาติลาว ถึงปัจจุบัน อาจารย์ประจำวิชาพัฒนาชุมชน คณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว และเป็นหัวหน้าหน่วยวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว. โทรศัพท์ 009-856-20-5776460 E-mail: sengaphy@yahoo.com
ประวัติการทำงาน ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน	